

NACIONALINĖ MOKYKLŲ VERTINIMO AGENTŪRA

Projektas

**„BESIMOKANTYS MOKYTOJAI –
BESIMOKANTYS MOKINIAI“**

NACIONALINĖ MOKYKLŲ VERTINIMO AGENTŪRA

Projektas

„Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“

Sudarytoja Laima Gudaitė
Redaktorė Lidija Laurinčiukienė

ISBN 978-9955-788-27-0

Turinys

Laima GUDAITĖ	
Projektas „BESIMOKANTYS MOKYTOJAI – BESIMOKANTYS MOKINIAI“ – mokyklos pažangai	5
Vilniaus Abraomo Kulviečio klasikinė gimnazija	16
Viešoji įstaiga Vilniaus „Versmės“ katalikiškoji gimnazija	25
Kauno Kovo 11-osios gimnazija	36
Rokiškio rajono Kamajų Antano Strazdo gimnazija	49
Kelmės rajono Šaukėnų Vlado Pūtvio-Putvinskio gimnazija	57
Kėdainių rajono Šėtos gimnazija	62
Molėtų rajono Giedraičių Antano Jaroševičiaus gimnazija	73
Ukmergės Dukstynos pagrindinė mokykla	80
Utenos Krašunos progimnazija	97
Panevėžio „Saulėtekio“ progimnazija	104
Kėdainių Juozo Paukštelio progimnazija	114
Nijolė TOLEIKYTĖ	
Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ dalyviai – lietuvių kalbos mokytojai – apie taikytas skaitymo strategijas, mokinių skaitymo gebėjimų pokyčius	121
Evaldas BAKONIS	
Projekto dalyviai – istorijos mokytojai – apie skaitymo strategijas, kolegialų ryšį ir kitas aktualijas (pagal atsakymus į atvirus klausimus)	127
Dr. Viktorija SIČIŪNIENĖ	
Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ dalyviai – matematikos mokytojai – apie taikytas skaitymo strategijas, mokinių skaitymo gebėjimų matematikoje pokyčius (parengta pagal 15-os matematikos mokytojų refleksijas)	133
Dr. Aurimas Marijus JUOZAITIS	
Keli žodžiai apie ATSAKOMYBĘ	138

Projektas „BESIMOKANTYS MOKYTOJAI – BESIMOKANTYS MOKINIAI“ – mokyklos pažangai

Laima GUDAITĖ, NMVA Mokyklų įsivertinimo skyriaus vedėja

Mokytojų mokymasis bendradarbiaujant Lietuvos mokyklose jau tampa įprastu reiškiniu. Europos Sąjungos paramos projektai itin paskatino šią veiklą, davė idėjų, sukūrė šiuo aspektu bendradarbiaujančių mokyklų tinklus.

Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros vykdytas ES SF projektas „Kokybės vadybos stiprinimas bendrojo lavinimo mokyklose (modelių sukūrimas)“ (2011-2015 m.) įdiegė bendrojo ugdymo mokyklose tiesioginę (*online*) įsivertinimo ir tobulinimo sistemą IQES (www.iqesonline.lt). Ši sistema suteikia galimybių ir mokyklai kaip organizacijai, ir atskiriems mokytojams, ir bendradarbiaujančioms mokytojų poroms ar komandoms įsivertinti bei tobulinti savo veiklą. NMVA, tęsdama ES SF projekto „Kokybės vadybos stiprinimas bendrojo lavinimo mokyklose (modelių sukūrimas)“ veiklas, toliau vykdė vidinį projektą „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“, suburdama į bendradarbiaujančią tinklą 11 bendrojo ugdymo mokyklų. Projekto esmė – patikrinti, ar mokytojų mokymasis daro įtaką mokinių mokymuisi ir jų pažangai bei pasiekimams.

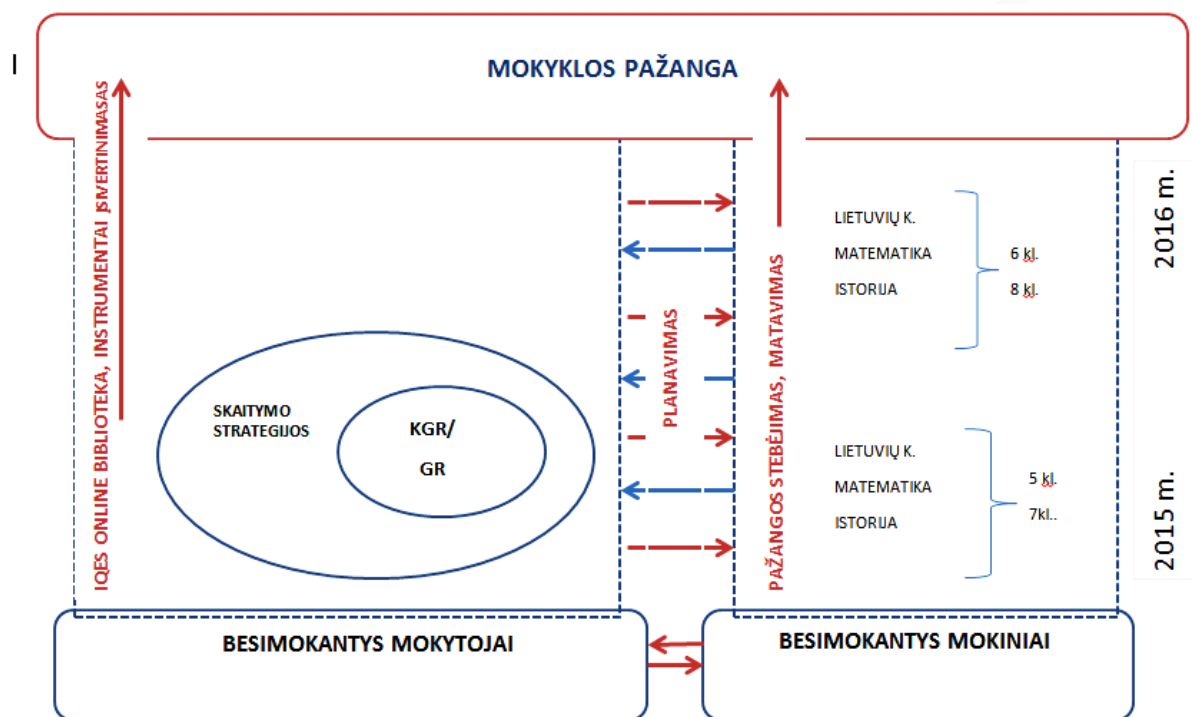
Tikriausiai ne kartą esame girdėję mokytojus sakant, kad bendradarbiavimas mokykloje duoda per mažai naudos, o daug laiko atimantys organizaciniai reikalai ir neproduktyvios diskusijos tiesiogiai mokiniams yra visiškai nenaudingi. Todėl mokytojai tą laiką geriau skirtų pamokoms, pasirengimui joms, nes tai yra pagrindinė mokytojo veikla. Tokios nuomonės dažnai yra pagrįstos, nes mokytojai, mokyklų vadovai tikslingai nestebi ir neturi duomenų, kaip mokytojų bendradarbiavimas, mokymasis vieniems iš kitų lemia gerėjančią pamokų kokybę ir mokinių pasiekimus bei pažangą.

Nepakankamas susitelkimas į pamokas mokytojams bendradarbiaujant daugelyje mokyklų tik dar daugiau paaštrina esamas ugdymo problemas ir trukdo jas spręsti. Bendradarbiavimą mokytojai laiko naudingu tik tuo atveju, kai jis pasitarnauja pamokinei veiklai gerinti. Siekiant bendrai, o ne pavieniui tobulinti pamokų kokybę, mokytojams tenka įdėti daugiau pastangų, todėl kyla klausimas, kodėl gi jie turėtų savanoriškai užsikrauti sau vargą, atsisakyti pamėgtų metodų, darbo įpročių, organizavimo būdo, jau nekalbant apie skiriamą papildomą laiką. Atsakymas galėtų būti toks: tik tuomet mokytojai svarstys galimybę kažką keisti, jeigu tai daryti bus verta, tai reiškia, jeigu tikėtina nauda bus didesnė už tikėtinas sąnaudas. (Helmke A., 2012)

Mokyklų vadovams pamokos kokybė ne mažiau svarbi nei mokytojams, o ypač, kai analizuojama mokyklos pažanga. Pagal *Geros mokyklos koncepciją* (2015), mokymosi pažanga suprantama kaip „per tam tikrą laiką pasiektas lygis, atsižvelgiant į bendrosiose programose numatytus reikalavimus, mokymosi startą bei asmenines mokinio raidos galimybes“. Mokyklos pažanga pagal *Geros mokyklos koncepciją* parengtus įsivertinimo ir išorinio vertinimo rodiklius (2016) nusakoma, kaip apibendrinti mokinių mokymosi rezultatai ir pažanga, kuri sistemingai stebima mokytojams įvaldžius įvairias vertinimo strategijas ir būdus bei atsiskaitant už pasiektą pažangą visuomenei. Rezultatus sąlygoja atskiri mokymo(si) organizavimo, mokymosi aplinkų panaudojimo, lyderystės ir vadybos aspektai. Ypač svarbus yra mokytojų kompetencijos ir kvalifikacijos tobulinimas siekiant mokinių pažangos. Mokyklos įsivertinimo ir išorinio vertinimo temos „Mokymasis ir veikimas komandomis“ bei „Asmeninis meistriškumas“ būtent ir nusako šių aspektų požymius: bendradarbiavimo kultūros siekį, kai mokytojai dirba kaip ambicinga profesionalų komanda, tuo pasiekdama individualių aukštesnių profesinio meistriškumo ir bendrų mokyklos kaip besimokančios organizacijos rezultatų. Mokytojų mokymasis yra kolegialus, jie mokosi drauge ir vieni iš kitų, yra susikūrę viziją, kaip gerai dirbti, ir jos nuosekliai bei atkakliai siekia. Mokyklos – tai

organizacijos, kurios mokosi. Pats posakis gali tapti lozungu, nedaug teturinčiu prasmės. Tačiau tai ne teorija, beveidis populiarus šūkis, o praktika. (Per Dalin, Hans-Gunter Rolff, Bab Kleekamp, 1999)

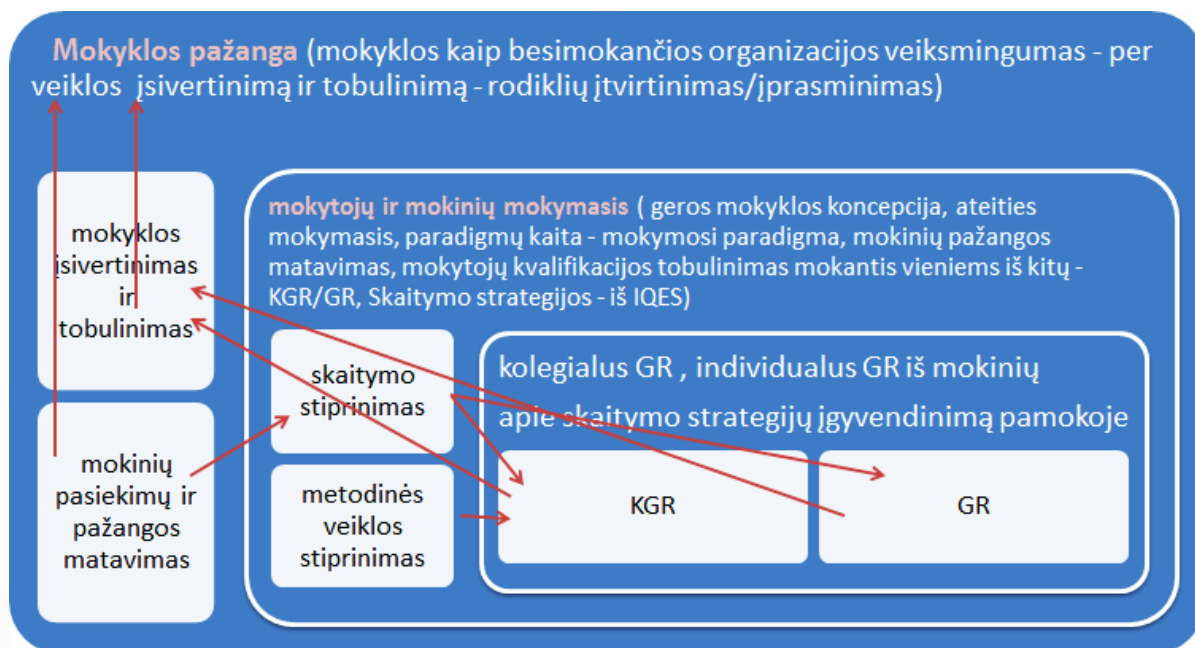
Ar mokiniai ima geriau mokytis, kai mokosi mokytojai? Rengdami projektą „**Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai**“ šį klausimą suformulavome labiau kaip retorinį, pradžioje nemanydami, kad sugebėsime išvėgti tiesioginius priežasties ir pasekmės ryšius. Sumanėme pastebėti paralelinius ryšius tarp mokinių mokymosi pasirinktų klasių (5 ir 7) pasirinktų dalykų (lietuvių kalbos, matematikos ir istorijos) ir mokytojų mokymosi taikant *Kolegialaus grįžamojo ryšio* (toliau – KGR) metodą (<https://iqesonline.lt/?id=43b8a035-441e-a138-8254-3502613c64bb>); (<http://www.nmva.smm.lt/isivertinimas/mokyklu-isivertinimas/mokyklos-tobulinimas>) ir mokant pasirinktų klasių mokinius *Skaitymo strategijų* (<https://iqesonline.lt/index.cfm?id=77f633c6-441e-a138-8254-79b3d4e34440>); (<http://www.nmva.smm.lt/isivertinimas/mokyklu-isivertinimas/mokyklos-tobulinimas>). Parengėme projekto schemą, kurioje vaizdžiai parodėme pagrindinius įrankius ir veiklų sinchroniškumą bei priežasties - pasekmės ryšius (žr. 1-ąją paveikslą). Ši veikla įgalino išlaikyti ES projekto metu sukurtų produktų, tokių kaip IQES sistema, naudojimą.

1 paveikslas

Mokinių mokymosi sėkmei pamatuoti turėjome fiksuoti, kokiame lygyje yra mokinių pasiekimai. Tam galėjo pasitarnauti ne tik mokinių gebėjimų lygio nustatymas remiantis gautais trimestro ar kontrolinio darbo įvertinimais, bet ir parengti *diagnostiniai testai* (DT), kurie fiksavo pradinę padėtį ir buvo pakartoti po tam tikro laiko pokyčiui pamatyti. Mokymosi rezultatus po vienerių projekto metų parodė ir *standartizuoti testai* (ST). Apie pamokos organizavimo kaitą, pamokos įdomumą, jos sėkmę mokiniams mokytojai galėjo sužinoti paklausdami mokinių, taikant *grįžamojo ryšio* (GR) instrumentus iš IQES sistemos.

Formuluojamus projekto tikslus deriname su NMVA misija – padėti Švietimo ir mokslo ministerijai užtikrinti švietimo kokybę, plėtojant švietimo institucijų įsivertinimą ir vertinimą bei įgalinant mokyklų vadovus ir steigėjus priimti kokybiškesnius sprendimus panaudojant turimus duomenis. Įsivertinimas ir vertinimas kaip duomenų šaltinis mokyklos tobulinimui visais lygmenimis – mokinio, mokytojo, mokytojų komandos, mokyklos kaip organizacijos – buvo svarbiausias projekto įgyvendinimo aspektas. Šias sąsajas pavaizdavome scheme (žr. 2-ąją paveikslą). Mokinio pažangos ir pasiekimų suminis

2 paveikslas

vertinimas (dėl mokinio įsivertinimo / vertinimo būdų, formų susitariama mokykloje) yra mokyklos pažangos rodiklis. Mokytojų individualus ir komandinis įsivertinimas panaudojant kolegialų grįžtamąjį ryšį stiprina (ar net gali būti kaip alternatyva) mokyklos metodinę veiklą. Apibendrinti duomenys iš šių įsivertinimo lygmenų turėtų tapti dalimi viso mokyklos kaip organizacijos įsivertinimo, kurio duomenys tarnauja mokyklai tobulinti ir pažangai pamatuoti. Mokyklos pažangos matymas turėtų būti tas galutinis apibendrintas projekto veiklos rezultatas.

Dalyvauti projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ pasiūlėme toms mokykloms, kuriose dirbo ES projekto „Kokybės vadybos stiprinimas bendrojo lavinimo mokyklose (modelių sukūrimas)“ metu parengtos įsivertinimo konsultantės, gerai išmanančios ir gebančios naudotis *IQES* sistema. Dalis darbo – apmokyti, kaip naudotis visais siūlomais *IQES* instrumentais ir metodais, – jau buvo padaryta. Į projektą susibūrė **11 mokyklų**. Tai **Vilniaus Abraomo Kulviečio klasikinės gimnazijos, Viešosios įstaigos Vilniaus „Versmės“ katalikiškosios gimnazijos, Kauno Kovo 11-osios gimnazijos, Rokiškio r. Kamajų Antano Strazdo gimnazijos, Kelmės r. Šaukėnų Vlado Pūtvio-Putvinskio gimnazijos, Kėdainių r. Šėtos gimnazijos, Molėtų r. Giedraičių Antano Jaroševičiaus gimnazijos, Ukmergės Dukstynos pagrindinės mokyklos, Utenos Krašuonos progimnazijos, Panevėžio „Saulėtekio“ progimnazijos, Kėdainių Juozo Paukštelio progimnazijos** komandos. Beveik visose šiose mokyklose įsivertinimo konsultantės buvo tuo pačiu ir direktoriaus pavaduotojos ugdymui. Vienas iš mokyklos administracijos narių tapo projekto koordinatoriumi. Tai buvo svarbu – direktoriaus pavaduotojas turėjo galimybę vadovauti labai konkrečiam ugdymo kokybės projektui, jaustis atsakingas už projekto rezultatus, pasekmes ir tvarumą savo mokykloje.

Darėme viską, kad projekte išvengtume biurokратиškumo ir kad jame būtų daug žaismės, įvykių, atradimų, refleksijos. Svarbiausia buvo ne žūt būt spėti atlikti darbus numatytam terminui, o susitarti mokyklose „devynis kartus atmatuoti ir dešimtą kirpti“, „apžioti tiek, kiek gali“, keliauti mažais ir atsargiais žingsneliais vis pasitikrinant žvilgtelėjus atgal.

Sudarėme veiksmų ir mokymosi seminarų planą. Pirmiausia mokykloms pasiūlėme pasirinkti po vieną eksperimentinę penktokų ir septintokų klasę, kuriose dirbantys lietuvių kalbos, matematikos ir istorijos mokytojai sudarytų projekto komandą (mokytojų komandose buvo nuo 3-6 dalyviai). Kai kurios mokyklos panoro iš karto į projektą įtraukti visas turimas penktokų ir septintokų klases. Dėl to šiek tiek kilo abejonių, ar nebus per didelis „kašnis“, tačiau mokyklų norų netrūkdėme.

Pirmąjį seminarą skyrėme susitarti dėl projekto tikslų, veiksmų plano, laukiamų rezultatų. Jame dalyvavo ir mokyklų direktoriai, idant taptų ir jaustųsi projekto dalininkai – taip aukščiausiu mokyklos vadybos lygiu būtų išsiaiškinta projekto esmė ir prisiimta atsakomybė. Į šį seminarą mokyklos atvyko atlikusios namų darbą – su mokyklos komanda aptarę, kokie kompetencijų mokymosi (mokiniais – skaitymo kompetencijos; mokytojams – mokyti mokėti kompetencijos) vertinimo įrankiai yra sėkmingai naudojami ir kodėl jie yra sėkmingi; kokie kompetencijų mokymosi (mokiniais – skaitymo kompetencijos; mokytojams – mokyti mokėti kompetencijos) vertinimo įrankiai yra sunkiau naudojami ir kodėl jie sunkesni ar nesėkmingi. Tai padėjo įvertinti mokyklų patirtis, jų įdirbį, o tada kartu su projektui talkinusi švietimo konsultantu dr. **Aurimu Marijum Juozaičiu** nusimatėme tolimesnius darbus, mokymų poreikius. Viena iš namų darbų užduočių po seminaro buvo detalus savo mokyklos mokytojų susipažinimas su kolegialaus grįžtamojo ryšio metodu.

Mokinių pasiekimų pažangai pamatuoti reikėjo diagnozuoti esamą, pradinę mokinių gebėjimų būklę. Pasitarkėme ekspertus dalykininkus: dr. **Viktoriją Sičiūnienę**, Edukologijos universiteto matematikos didaktikos dėstytoją, vieną iš standartizuotų įrankių kūrėjų; **Nijolę Toleikytę**, Edukologijos universiteto lietuvių kalbos ir literatūros didaktikos dėstytoją, vieną iš lietuvių kalbos modulių programų rengėjų; **Evaldą Bakonį**, istorijos vadovėlių autorių ir jų ekspertą, vieną iš kritinio mąstymo programų sudarytoją. Kartu su jais sudarėme diagnostinius testus penktokams ir septintokams, patikrinome jų patikimumą su projekte nedalyvaujančių mokyklų mokiniais. Mokytojams dalykininkams organizavome seminarus apie **diagnostinių testų vertinimą, rezultatų suvedimą, analizavimą, pateikimą ekspertams tolesnei mokinių pažangos analizei**. Mokyklos diagnostinius testus atliko 2015 m. kovo – balandžio mėnesiais. Turėdami pradinį rezultatą mokytojai turėjo pradėti taikyti pamokose Skaitymo strategijas. Mokytojai dalykininkai iš pradžių patys susipažino su Skaitymo strategijų metodu (www.iqesonline.lt), o tada buvo pakviesti į NMVA seminarą apie įvairias šio metodo taikymo galimybes per matematikos, istorijos, lietuvių kalbos pamokas.

Svarbus šio projekto aspektas buvo stebėti ir fiksuoti mokinių daromą pažangą bei mokytojų mokymosi refleksiją. 2015 m. gegužę projekto dalyviai vyko į vieną iš projekto mokyklų – Rokiškio rajono Kamajų Antano Stazdo gimnaziją, kur diskutavo apie mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimą, jo būdus, priemones, fiksavimą, matavimą, mokėsi vieni iš kitų ir iš turinčių patirties (buvo pakviestos Panevėžio „Vyturio“ progimnazijos direktorės pavaduotojos **Daiva Vadluginė** ir **Oksana Karoblienė**). Šiame seminare taip pat aptarėme ir aštuonias vidines nuostatas (John Hattie. Matomas mokymasis. Mokytojo vadovas, 2012 (2014), 181-189 psl.), kurios turėtų tapti kiekvieno profesiniu vertybiniu imperatyvu ir kurias periodiškai turime įsivertinti, reflektuoti.

8 vidinės nuostatos

1. Mokytojai (mokyklų vadovai) yra įsitikinę, kad pagrindinis jų uždavinys – vertinti savo mokymo poveikį mokinių mokymuisi ir pasiekimams.
2. Mokytojai (mokyklų vadovai) yra įsitikinę, kad mokinių mokymosi sėkmės ir nesėkmės yra susijusios su jų, mokytojų ar vadovų, veikla arba neveiklumu... Esame permainingi šaukliai!
3. Mokytojai (mokyklų vadovai) labiau linkę kalbėtis apie mokymąsi negu apie mokymą.
4. Mokytojai (mokyklų vadovai) vertinimą laiko grįžtąja informacija apie savo mokymo poveikį.
5. Mokytojai (mokyklų vadovai) skatina dialogą, o ne monologą.
6. Mokytojai (mokyklų vadovai) džiaugiasi įveikdami sunkumus, o su jais susidūrę niekada nesitraukia, sakydami: „Padariau viską, ką galėjau“.
7. Mokytojai (mokyklų vadovai) yra įsitikinę, kad jų pareiga – puoselėti gerus mokinių (mokytojų) santykius
8. Mokytojai (mokyklų vadovai) visus suinteresuotuosius asmenis išmoko mokymosi „kalbos“.

Tam tikras vasaros atostogų namų darbas buvo apmąstyti, reflektuoti šias vidines nuostatas, rengiant ateinančių mokslo metų planus, pagalvoti, kaip šias nuostatas konkretizuoti savo pamokose.

Rudenį sukvietėme projekto dalyvius (koordinatorių ir vieną mokytoją) aptarti, kaip sekasi diegti kolegialų grįžtamąjį ryšį. Projekto veiklos mokyklose jau buvo pradėtos, bet skubėti ir plėstis neskatinome. Paprašėme refleksijos apie praėjusį projekto periodą:

„Turite mokinių skaitymo testų rezultatus. Ką jie jums ASMENIŠKAI sako? Kokie jūsų darbai bus atlikti (įvardinkite bent tris, atsakydami į žemiau pateiktus penkis klausimus) per ateinančius tris mėnesius (iki gruodžio pabaigos) šiomis kryptimis: Kokias mokinių mokymo(si) veiklas / metodus taikysite dažniau/plačiau? Kokias mokinių mokymo(si) veiklas/metodus taikysite rečiau/siauriau? Kokias naujas mokinių mokymo(si) veiklas/metodus pradėsite diegti? Kokių mokinių mokymo(si) veiklų/metodų atsisakysite iš viso? Ką darysite taip pat, t. y. nieko nekeisite? Kodėl? Nėra būtina atsakyti į visus klausimus, galite nurodyti kelis darbus“.

Mokyklų apibendrinta refleksija buvo tokia:

Mokykla	Dažniau/plačiau	Rečiau/siauriau	Nauja	Atsisakyti	Išlieka/tęsiame
Panevėžio „Saulėtekio“ progimnazija, Kauno Kovo 11-osios gimnazija	Skaitymo gebėjimų ugdymas bendradarbiaujančiose grupėse (1 x savaitėje x klasėje)		Pradėti naudoti pamokose skaitymo strategijų korteles (6, 8 kl. 2-3 x mėn.)		Metodų, veiklų įvairovė „Skaitymo strategijos neturi tapti opozicija kitoms veikloms“
Utenos Krašuonos progimnazija, Molėtų r. Giedraičių Antano Jaroševičiaus gimnazija	Leisti pačiam mokiniui suformuluoti klausimus teksto analizei (kas antrą pamoką)	Mokytojui rečiau pačiam vertinti tekstą ir daryti išvadas	Patys mokiniai išsikels skaitymo tikslą ir pasirinks skaitymo strategijų korteles tikslui pasiekti (1 x mėn.)		Sieti teksto analizę su jau įgytomis žiniomis (kiekvieną pamoką)
Ukmergės Dukstynos pagrindinė mokykla, Kelmės r. Šaukėnų Vlado Putvio-Putvinskio gimnazija	Skaitymo ir suvokimo testai (2 x mėn.) Priežasties – pasekmės vertinimo analizė (pagal temą) Darbas su raktiniais žodžiais, sąvokomis (kiekvieną pamoką)	Medžiagos apimtys mažinamas (temos sudėtingumas)	Skaitymo kortelių naudojimas (1-2 x mėn.)	7-8 ir 9-10 kl. pratybų (nuolat)	Vadovėlių tekstų skaitymo, suvokimo analizė (kiekvieną pamoką)
VšĮ Vilniaus „Versmės“ katalikiškoji gimnazija, Rokiškio r. Kamajų Antano Strazdo gimnazija	Dažniau taikomos mokomosios ir kontrolinės teksto skaitymo suvokimo užduotys (TSSU)		Skaitymo strategijų taikymas (atliekant TSSU, diferencijuojant užduotis) KGR	Plačios apimtys tekstų istorijos pamokose	Veiksmingi ir pasiteisinę metodai (pvz.: antraštė, raktiniai žodžiai, sąsajos su asmenine patirtimi, priežasties ir pasekmės sant., etc.) KGR
Vilniaus Abromo Kulviečio klasikinė gimnazija, Kėdainių Juozo Paukštelio progimnazija, Kėdainių r. Šėtos gimnazija	Skaityti garsiai (atsižvelgiant į klasės gebėjimus) ir akcentuoti raktinius žodžius	Tiesiogiai vadovauti mokinių mokymuisi (vietoj to skatinti savarankiškumą renkant strategijas), kritikuoti mokinius ir kolegas	Vaidmenų korteles (1-2 x mėn.)	... skubėti	Nuolatos sieksime GR (įsivertinimas, refleksija, provokacija, minčių lietus, kritinis mąstymas, teksto suvokimas)

Susitikime aiškinomės, koks būtų geriausias mokytojų mokymosi refleksijos fiksavimas (dienoraščio rašymas). Mokyklos pasirinko įvairius mokymosi dienoraščio formatus, pasiūlytus eksperto dr. A. M. Juozaičio. Dvi dienoraščio formas projekto dalyviams parengė Ukmergės Dukstynos pagrindinės mokyklos direktorės pavaduotoja, koordinatore **Edita Usonienė** (žr. *šio teksto pabaigoje 1-ąjį priedą „Mokymosi dienoraštis I“ ir 2-ąjį priedą „Mokymosi dienoraštis II“*) arba adaptuotą iš IQES darbo žurnalą (žr. *3-ąjį priedą „Ugdymo komandos darbo užrašai“*). Šiame susitikime buvo aptarti pirmieji trys esminiai žingsniai, kuriuos projekto komanda savo mokykloje žengs kolegialiam grįžtamajam ryšiui savo mokykloje organizuoti / diegti.

Kolegialaus grįžtamojo ryšio veiksmingumui pasiekti organizavome pastiprinimą mokykloms – į jas atvykęs ekspertas vietoje stebėjo kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimą ir priėmimą po pamokos, kai kuriais atvejais stebėjo ir pamoką. Su mokytojų poroms, o kai kuriais atvejais – ir su visa komanda buvo diskutuojama apie metodo KGR įsisavinimo stipriuosius ir tobulintinus aspektus (mokytojos gavo ir detalius ekspertų komentarus raštu). Ekspertų vizitas buvo organizuojamas pagal gerai apgalvotą programą. Pirmiausia buvo susipažįstama su mokykla – išnagrinėjama internetu prieinama medžiaga ir atsiųstas kolegialaus grįžtamojo ryšio įsivertinimas. Projekto koordinatore mokyklose turėjo parengti atsakymus į įvairius klausimus: kaip organizuojamas projekto darbas, kada renkamasi, kaip fiksuojamas projekto vykdymas, susitarimai, aptarimai (dienoraštis, žurnalas ar pan.); kiek mokytojų yra teikę/priėmę kolegialų grįžtamąjį ryšį, kaip jį vertina, kokią naudą mato; ar turi pasirašę konfidencialumo sutartį; ar turi pasidarę skaitymo korteles, ką apie jų naudą / veiksmingumą mano, kaip sekasi jomis naudotis; kiek mokytojų (be projekto komandos) ištraukė į šį projektą, kas jie ir kodėl ištraukė, kodėl kiti nedalyvauja; ką tėvai žino apie šį projektą, kaip sužinojo ir kaip vertina. Vizito metu buvo stebima pamoka, o po jos – išklausomas vienos poros mokytojų kolegialus grįžtamasis ryšys (arba dviejų porų, jeigu pamoka nebuvo stebėta) ir komentuojamas pateikiant vertingų patarimų. Tuomet visiems mokytojams buvo vedamas seminaras apie grįžtamojo ryšio svarbą ir jo santykį su mokymusi bei mokyklos kaip organizacijos plėtra. Seminaro metu buvo komentuojami ir stebėtas (-i) kolegialus grįžtamasis ryšys (nepažeidžiant privatumo!), ir mokyklos darbe naudojami dokumentai, kurie įtvirtina kolegialų grįžtamąjį ryšį. Toks pastiprinimo būdas buvo ypač veiksmingas mokyklų komandoms, mokytojams. Betarpiškas, empatiškas ryšys sustiprino motyvaciją veiklos prasingumą. Po šių vizitų, organizuotų 2016 m. kovo – balandžio mėnesiais, mokytojų komandos tarytum atsigavo, patikėjo savo pajėgumu pasiekti numatyto rezultato.

2016 m. eksperimentinių klasių mokiniai (2015–ųjų 5-okai ir 7-okai) atliko **standartizuotus testus** (ST). Jų rezultatus analizavo mokyklos, lygino su diagnostiniais, su mokinių trimestriniais įvertinimais. Standartizuotų testų rezultatų analizę ekspertai pateikė kiekvienai mokytojai ir kiekvienai mokyklai. Taip pat gavome grįžtamąjį ryšį iš mokytojų apie projekto naudą. Kiekvienas projekte dalyvavęs mokytojas ir koordinatorius išsamiai atsakė į šiuos klausimus:

1 tema. Ekspertų pasiūlytos lentelės standartizuotų testų rezultatų analizei atlikti

Ekspertai, remdamiesi jūsų mokyklų ST rezultatais, pateikė užpildytas lenteles, pasiūlė klausimus pedagogų diskusijoms.

1. Ar buvo aiškūs lentelės pildymo principai? Ar buvo suprantama, kodėl buvo iškeltas vienoks ar kitoks ekspertų siūlymas plačiau padiskutuoti pasiūlyta tema?
2. Kiek tokiu būdu (lentele) pateikta informacija buvo jums naudinga, patogi, kaip galėtų būti panaudojama ateityje?
3. Kaip jūsų mokykloje būtų organizuotas tokių lentelių pildymas ateityje? Kas jas pildytų? Kaip siūlote organizuoti užpildytų lentelių aptarimą?
4. Kaip buvo organizuotos diskusijos ekspertų pasiūlytomis temomis? Pagrindinės diskusijų tezės, priimti sprendimai kiekvienoje diskusijų grupėje.
5. Kaip siūlote tobulinti ekspertų atsiųstą lentelę?

2 tema. Standartizuotų testų ir metinio pažymio ryšys

Ekspertai pasiūlė paanalizuoti ST ir metinių pažymių sąsajas, taikant tiesinę regresiją bei determinacijos koeficientą.

1. Kaip sekėsi skaityti ekspertų atsiųstą mokslinį tekstą „Paprasčiausia analizė“, atlikti užduotį, būnant „mokinio“ vaidmenyje? Jūsų patirti jausmai? Kaip įveikėte pasitaikiusias kliūtis?
2. Kokios diskusijos kilo savarankiškai ir/ar grupėse analizuojant gautus grafikus?
3. Trys klausimai, kuriuos norėtumėte užduoti ekspertams.

3 tema. Diagnostinių testų teikiama informacija apie mokinių skaitymo gebėjimų pokyčius

Ekspertai jūsų prašė palyginti kiekvieno eksperimente dalyvavusio mokinio DT rezultatus, apskaičiuoti rezultatų pokytį.

1. Ar atlikote pakartotinį diagnostinį tyrimą visose klasėse, kuriose nuo pat pradžių dalyvavo eksperimente? Kodėl taip arba kodėl ne?
2. Kokie eksperimente dalyvavusių mokinių pasiekimų, atliekant DT, pokyčiai? Ar vertinote ir kaip pokyčių dydį? Jūsų svarstymai apie mokinių sėkmes/nesėkmes.
3. Kokias konkrečias skaitymo strategijas taikėte per savo dalyko pamokas?
4. Kaip mokykloje buvo priimami sprendimai/susitarimai dėl konkrečių skaitymo strategijų taikymo visų dalykų pamokose?
5. Kur ieškojote, kaip parinkote dalyko tekstus, tinkamus skaitymo gebėjimams ugdyti/vertinti?
6. Kokie kolegų patarimai jums buvo patys vertingiausi, naudingiausi mokinių skaitymo gebėjimų ugdymo srityje.

4 tema. Jūsų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai

Kokiose srityse norėtumėte tobulinti kvalifikaciją artimiausiu metu ir kodėl?

Pedagogų projekto rezultatų analizė buvo 2016 m. lapkričio mėnesį vykusio seminaro „6 ir 8 klasių mokinių istorijos, matematikos ir lietuvių kalbos tikslingo skaitymo gebėjimų ugdymo įtaka mokinių pasiekimams“ turinys.

2016 gruodžio mėnesį su projekto mokyklų koordinatoriais, pasitelkę švietimo konsultantą dr. A. M. Juozaitį, aptarėme vadybinių aspektų stiprinimą, siejant mokytojų mokymąsi ir įsivertinimą su mokyklos veiklos tobulinimu. Seminaro metu dalyviai įsigilino į kolegų patirtis ir apmąstė galimybes jomis pasinaudoti. Dalyviams buvo pasiūlyti instrumentai individualaus tobulinimosi tikslus sieti su organizacijos (mokyklos) strateginėmis plėtros gairėmis, buvo aptariami kiekvienos mokyklos pirmieji praktiniai žingsniai, kad būtų užtikrintas vykusio projekto veiklų tęstinumas. Taip pat buvo aptarta gerosios patirties sklaidos galimybės.

Šis leidinys yra projekto gerosios patirties apibendrinimas. Siūlome juo naudotis mokykloms, kurios pasiryžusios kryptingai dirbti gerinant mokinių mokymosi pasiekimus ir siejant juos su mokytojų mokymusi bei mokyklos pažanga.

1 priedas

MOKYMOSI DIENORAŠTIS (I)

KLAUSIMAI ĮVYKIS	KAS ĮVYKO? – <i>kas man buvo svarbu, į ką atkreipiau dėmesį?</i>		KĄ TAI REIŠKIA? – <i>kodėl man tai svarbu? Ką man tai sako apie mane?</i>		KĄ SU TUO DARYSIU? – <i>kaip panaudosiu įžvalgas?</i>	
	FAKTAI (tai, ką pastebėjau TO įvykio metu)	JAUSMAI (kokia mano savijauta TO įvykio atžvilgiu)	FAKTAI (tai, ką pastebėjau TO įvykio metu)	JAUSMAI (kokia mano savijauta TO įvykio atžvilgiu)	FAKTAI (tai, ką pastebėjau TO įvykio metu)	JAUSMAI (kokia mano savijauta TO įvykio atžvilgiu)

2 priedas

MOKYMOSI DIENORAŠTIS II

KLAUSIMAI	ĮVYKIS (data?)	FAKTAI (tai, ką pastebėjau TO įvykio metu)	JAUSMAI (kokia mano savijauta TO įvykio atžvilgiu)		
KAS ĮVYKO? – <i>kas man buvo svarbu, į ką atkreipiau dėmesį?</i>					
KĄ TAI REIŠKIA? – <i>kodėl man tai svarbu? Ką man tai sako apie mane?</i>					
KĄ SU TUO DARYSIU? – <i>kaip panaudosiu įžvalgas?</i>					
IŠVADOS (kas man paaiškėjo iš visų pastebėjimų?)		POZITYVU	NEGATYVU	DŽIUGINA	NERAMINA

MOKYMOŠI DIENORAŠTIS (II, pavyzdys)

KLAUSIMAI	ĮVYKIS (data?)	FAKTAI (tai, ką pastebėjau TO įvykio metu)	JAUSMAI (kokia mano savijauta TO įvykio atžvilgiu)
KAS ĮVYKO? – <i>kas man buvo svarbu, į ką atkreipiau dėmesį?</i>	Pasitarimas, pirmadienis	Paklausė ar noriu dalyvauti projekte?	Smagu, kai klausia mano nuomonės ir pati galiu apsispręsti.
	KGR	KGR aprašymas – virš 100 lapų!!!	Nervina – kada viską perskaityti?
KĄ TAI REIŠKIA? – <i>kodėl man tai svarbu? Ką man tai sako apie mane?</i>	Pasitarimas, pirmadienis	Dažnai darau viską, ko reikia kažkam ir ko prasmės nesuprantu	Pasirodo, kad nemėgstu, kaip man liepia... noriu ne/norėti pati
	KGR	Laukia ilgas skaitymas.	Nerimauju, kad neįveiksiu ir nesuprasiu... sunaudosiu laiką ir vis tiek nebus prasmės.
KĄ SU TUO DARYSIU? – <i>kaip panaudosiu įžvalgas?</i>	Pasitarimas, pirmadienis	Greičiausiai dalyvausiu...	Oi, atrodo, kad su tokiu apsisprendimu turėsiu labai daug atsakomybės... Baugu, bet kažkodėl noriu.
	KGR	Sugalvojau, kaip greičiau perskaityti ☺	O... reikės eiti į kolegijų pamokas... Nejauku...
IŠVADOS (kas man paaiškėjo iš visų pastebėjimų?)		IŠVADOS DAROMOS PASTEBĖTŲ DALYKŲ SVARBUMO AŽVILGIU. AR/KAIP KEIČIASI/NE-SIKEIČIA TAI, KAS MAN SVARBU?	IŠVADOS DAROMOS JAUSMŲ KAITOS ATŽVILGIU. KEIČIASI AR NESIKEIČIA SAVIJAUTA? KODĖL?

3 priedas

Ugdymo komandos darbo žurnalas

Ugdymo komandos vadovas ir nariai: xxx, xxx, xxx, xxx

Darbo žurnalo pildymas

1. Darbo žurnalas gali būti suprantamas kaip „tiesioginis protokolavimas“, t. y. pildomas komandos susitikimo metu. Į žurnalą įtraukiami susitarimai, veiklos, duomenys, susiję su komandos užduočių atlikimu.
2. Kitų susirinkimų metu svarstyti klausimai fiksuojami kaip planuojamos veiklos.
3. Darbo žurnalas pasiekiamas per mokyklos serverį, kad visi komandos nariai (net ir tie, kurie nedalyvavo susirinkime) galėtų būti įvykių epicentre.
4. Ugdymo komandų vadovai informuoja mokyklos kokybės grupę ar vadovus apie problemas, kurias reikėtų aptarti visos mokyklos mastu ir kurių sprendimus reikėtų koordinuoti.

Komandos susirinkimai/ posėdžiai Data Trukmė	Susirinkimo/posėdžio temos Turinys ir svarstomi klausimai	Vertinimas/refleksija + teigiami dalykai - dalykai, kurie netenkina ? - kokia iš viso to nauda mokiniams?	Susitarimai Kas ką daro ir iki kada	„Įtinklinimas“ Kas turėtų būti informuotas? Kuriuos veiksmus su kuo suderinti? (Mo- kyklos vadovai, kitos ugdymo komandos, tėvai etc.)

Darbo žurnalo pildymas

1. Pasibaigus **kiekvienai kokybės grupės veiklai** (pamokų stebėjimo, atvejo analizės, aptarimo ir pan.), ji įtraukiama į darbo žurnalą.
2. Pasibaigus pamokų stebėjimo ciklui arba mokslo metams, duomenys peržiūrimi ir aptariami su mokyklos vadovais ir kokybės grupe.
3. Mokyklos vadovai ir kokybės grupė identifikuoja temas/ problemas, kurios gali būti reikšmingos visai mokyklos bendruomenei.
4. Darbo žurnalas perduodamas atsakingiems asmenims.

Data, trukmė	darbai, atlikti ne darbo valandomis (minutėmis)	Kas buvo padaryta? Kokybės grupės veiklos turinys (Atvejų analizė; grįžtamasis ryšys ir pan.)	Kaip sekėsi? + Kas sekėsi gerai? - Kas vertinama nepatenkinamai?	Susitarimai: kas ir iki kada tai padarys?	Mokinių užimtumasis tuo metu, kai stebimos kolegų pamokos
xx.xx.xxxx 9.55-11.30 h	11.30-12.15 h	Stebėtos pamokos (matematikos, vokiečių kalbos ar kt.) (Stebėtojai: xxx, xxx)	Atsiliepiamus įvertino teigiamai ir į juos bus atsilygta. - Iš anksto neap- tartas grįžtamojo ryšio teikimas. + Pamokos stebė- mo kriterijai pasi- rinkti tinkamai.		
xx.xx.xxxx 9.55-11.30 h	11.30-12.15 h	Stebėta pamoka (Dalykas) xxx (Stebėtojas: xxx, xxx)	+ ... - ...		

Pastebėjimai, pageidavimai, pasiūlymai mokyklos vadovams ar koordinavimo grupei.

Dalyvių, kurie dirbo nedarbo metu, dirbtų valandų skaičius.

Vilniaus Abraomo Kulviečio klasikinė gimnazija

Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ komanda:

Rimanta BARONIENĖ, direktoriaus pavaduotoja ugdymui, projekto koordinatore

Rima VALIUVIENĖ, lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

Daiva BRIEDIENĖ, lietuvių kalbos mokytoja ekspertė

Eglė GUDELYTĖ, istorijos mokytoja metodininkė

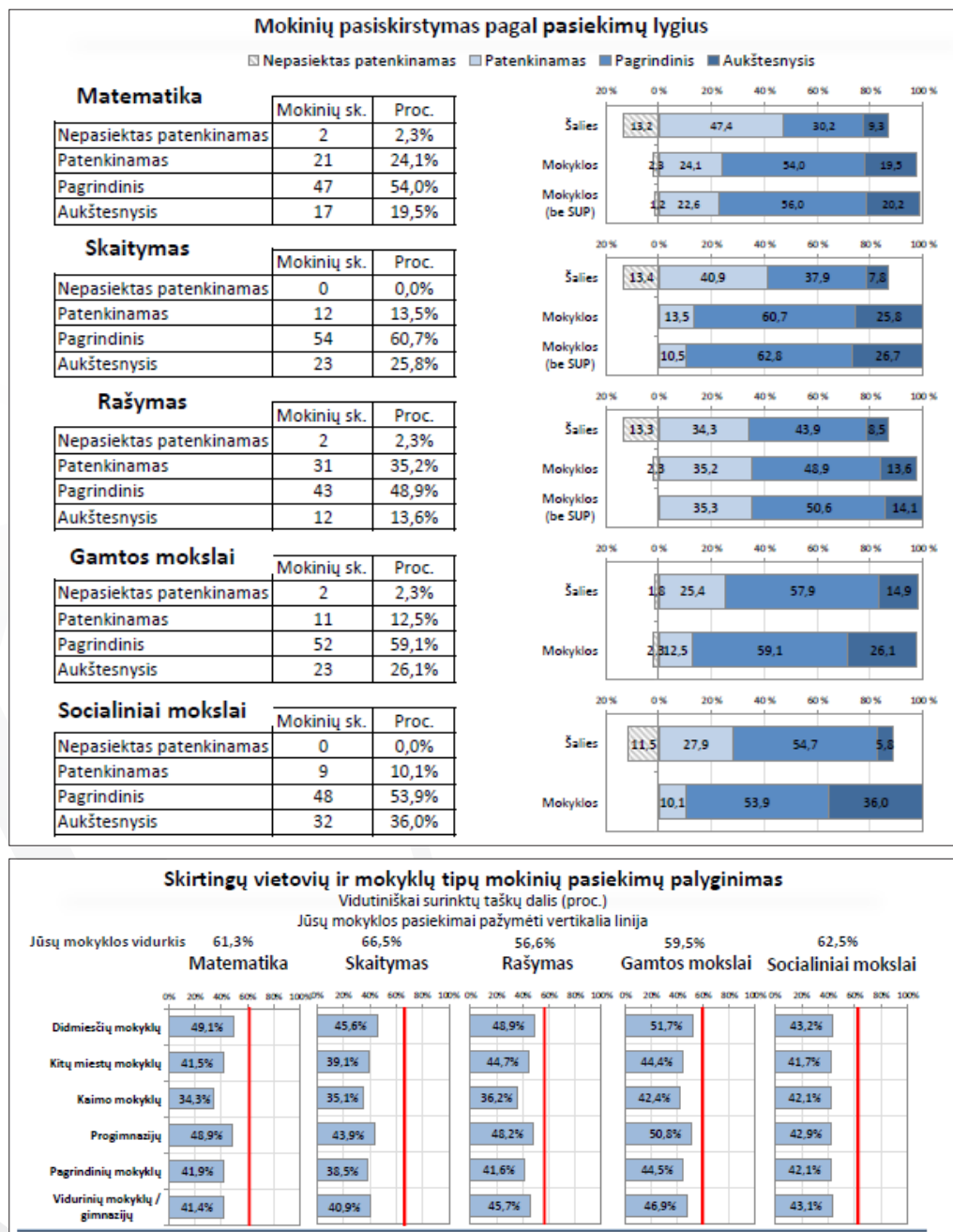
Vigilija KELERIENĖ, matematikos vyresnioji mokytoja

Rūta SVEIKAUSKIENĖ, matematikos mokytoja metodininkė

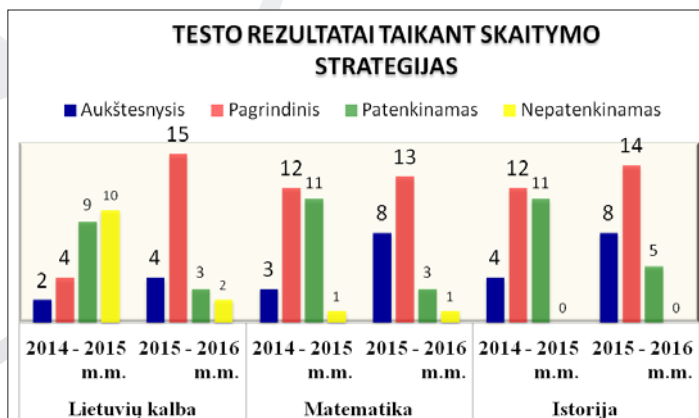
Mūsų gimnazijos dalyvavimas Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros (NMVA) inicijuojame projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ buvo kaip prieš tai vykusio mokyklų veiklos įsivertinimo įrankių kūrimo projekto tęsia. Priėmėme naujus iššūkius. Kaip liudija 2015 m. pavasarį pradėtas pildyti projekto elektroninis dienoraštis, buvo neramu, kilo daug klausimų, tačiau pamažu ėmė ryškėti gimnazijos veiklos kryptys, o susibūrusi projekto mokytojų grupė tarp kolegų tapo tikri lyderiai, skatinantys mus visus dirbti kitaip. Pirmiausia metodinėse grupėse mokytojai ėmė rengti susitikimus, kad aptartų skaitymo strategijas ir susitartų dėl jų tikslingo taikymo per pamokas. Imta dažniau naudotis IQES online platforma grįžtamajam ryšiui iš mokinių (GR) gauti, mokytojai ėmė teikti kolegialų grįžtamąjį ryšį (KGR). Gimnazijoje mokytojams pageidaujant vyko mokymai, kaip naudotis IQES online platforma. Susidomėjimas buvo toks didelis, kad norintys netilpo – teko dirbti atskiromis grupėmis ir kelias dienas. Nepajutome, kaip emocinis dienoraštis elektroninėje erdvėje pavirto dalykiškais protokolais – tapo svarbu užfiksuoti vertingą patirtį, kuria jau galima dalytis. Mokytojai (projekto dalyviai) pasiūlė tobulinti mokinių individualios pažangos stebėsenos aplankus, kad turimi duomenys padėtų geriau stebėti mokinių sėkmes ir aiškintis, kokios konkrečios pagalbos iš mokytojo reikia. Šia patirtimi ir dalijomės vienoje iš darbo grupių per projekto konferenciją 2015 m. gegužės 8 d. Kamajų Antano Strazdo gimnazijoje.

Antrus projekto metus pradėjome jau tapę klasikine gimnazija. Mokytojams perėjus iš vieno klasių koncentro į kitą ir naujiems įsitraukus projekto grupė padidėjo. Pirmais metais buvo 2 konsultantai ir 5 mokytojai, o antrais jau darbavosi 11 mokytojų. Daugėjo ir klasių, kurias šis projektas apėmė – nuo dviejų kontrolinių klasių iki vienuolikos. Skaitymo strategijas išbandė jau ne tik diagnostinius testus atlikusios klasės. Stiprėjo kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimas gimnazijoje. Mokytojai jautė poreikį eiti vienas pas kitą, stiprėjo bendradarbiavimas ne tik tarp tos pačios klasės, bet ir tame pačiame koncentre dirbančių mokytojų. Pasitikėjimas kolega, susitarimai keitė ir mokytojų tarpusavio santykius, ir mokinių bei mokytojų santykius. Dr. Aurimo Juozaičio ir NMVA Mokyklų įsivertinimo skyriaus vedėjos Laimos Gudaitės konsultacija ir mokymai apie kolegialaus ryšio teikimą padėjo sustiprinti dalykiškai – įsitikinome, kad einame teisingu keliu. Padaugėjo integruotų pamokų, nes mokytojai rado, kaip susiejant įvairius mokomuosius dalykus galima mokinius ne tik sudominti, motyvuoti, bet ir mokyti juos sieti jau įgytas žinias bei pritaikyti jas kitose pamokose. Gerėjo mokinių pasiekimai. Pavasarį atliktų standartizuotų testų rezultatai nudžiugino: mūsų mokinių lygis aukštas ne tik Vilniaus miesto, bet ir šalies mastu (žr. 1-ąją paveikslą). Matuodami augimą mokykloje taip pat pastebėjome, kad rezultatai ženkliai gerėja (žr. 2-ąją paveikslą).

Mokytojai neabejoja, kad skaitymo strategijų taikymas įvairiose pamokose išties naudingas. Šia patirtimi dalijomės 2016 m. rugpjūtį Vilniuje Socialinių mokslų kolegijoje vykusioje konferencijoje,

1 paveikslas

2 paveikslas

kurią šalies švietimo skyrių, mokyklų atstovams ir mokytojams surengė Ugdymo plėtotės centras. Konferencijoje galėjome pasidalyti tokiomis išvalgomis:

- Bendradarbiaujantys mokytojai gali veiksmingiau skatinti individualią mokinio pažangą ir padėti jam pasiekti aukštesnį ugdymosi lygį.
- Bendradarbiaudami mokytojai gali geriau individualizuoti ir diferencijuoti ugdymo turinį.
- Bendradarbiaudami mokytojai drauge kuria užduotis, dalijasi jomis, grįžtamajam ryšiui gauti naudoja IQES online platformą.
- Duomenų analizė atskleidžia kolegialaus grįžtamojo ryšio ir skaitymo strategijų taikymo veiksmingumą.
- Kolegialus grįžtamasis ryšys dera su gimnazijos nuostata ugdymui taikyti pažangiausius metodus.
- Mokytojų bendradarbiavimas teigiamai veikia mokinių ugdymosi pasiekimus.

Treti projekto metai buvo ramaus darbo metai. Jau 30 mokytojų, dalyvavusių kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimo mokymuose, lankosi pas kolegas ir sėkmingai bendradarbiauja. Beveik pusė gimnazijos mokytojų taiko kai kurias skaitymo strategijas savo pamokose, skatina mokinius išbandyti naujas, pasirinkti, kurios iš jų ir kurio mokomojo dalyko pamokoje yra veiksmingiausios. Gimnazija savo patirtį, įgytą projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“, pristatė 2016 m. lapkričio 3 d. Švietimo ir mokslo ministerijoje vykusioje viešojoje konsultacijoje. Kolegialus grįžtamasis ryšys yra veiksmingas gerinti mokinių ugdymosi pasiekimus. Skaitymo strategijos padeda mokiniams sėkmingai siekti asmeninės pažangos. Projektas per gana trumpą laiką padėjo mums įdiegti ugdymo naujovę ir pamatyti realų rezultatą. Tai galime vadinti sėkmės keliu.

Projektas „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ – tai dalykinis iššūkis, kurį priėmę sužinojome daug nauja ir išmokome dar efektyviau dirbti. **Rimanta BARONIENĖ, direktoriaus pavaduotoja ugdymui, projekto koordinatore**

Pateikiame projekte dalyvavusių mokytojų nuomones apie projekto vertes.

„Projektas paskatino ieškoti galimybių stebėti mokinių išmokimą pamokoje: tikslingai parinktos skaitymo strategijos 5 klasės mokinius įgalino efektyviau savarankiškai dirbti pamokose ir atliekant namų darbus. IQES online pateiktos skaitymo strategijų kortelės leidžia mokytojui kūrybiškai dirbti, mokiniams, ypač jaunesnio amžiaus, įvairūs žaidybiniai elementai patrauklūs. Atliktų diagnostinių testų rezultatai parodė, kad mokinių žinios gerėja, o gebėjimai gilėja. Kadangi tie patys mokiniai atliko ir standartizuotus testus 8 klasėje, bendri rezultatai daug geresni nei prieš tai buvusių klasių. Apskritai pastebėta tendencija, kad gerėja mokinių istorijos testų rezultatai mokykloje. Manychiau, kad tai sistemingo darbo, taikant įvairias skaitymo strategijas, rezultatas.“

Eglė GUDELYTĖ, istorijos mokytoja metodininkė

„Iš pradžių buvo sunku rasti kolegą matematikos mokytoją, kurį išdrįsčiau pasikviesti į pamoką, todėl labai džiaugiuosi, kad projekto sąlygos leidžia bendradarbiauti su kitų dalykų mokytojais. Pasikviečiau lituanistę, nes ja visiškai pasitikėjau. Susitarėme stebėti vieną kitos pamokas. Suderinome tvarkaraščius. Pokalbiai po pamokų teikiant kolegialų ryšį buvo ir dalykiški, ir šilti. Pasijutau saugiai, ėmiau atvirai dalytis abejonėmis, klausti patarimų, išdrįsau patarti pati, o po to ėmėme diskutuoti apie taikomų skaitymo strategijų veiksmingumą. Manau, kad kolegialus grįžtamasis ryšys mokytoją ne tik sustiprina, bet ir išlaisvina, natūraliai augina jo kompetencijas. Dar svarbiau – skatina suinteresuotai bendradarbiauti mokinių labui. Geriau jaučiausi, kai ėjau į kitų mokytojų pamokas. Stebėti buvo lengviau nei būti

stebimai. Sunku buvo vertinti lietuvių kalbos pamokas. Ilgokai užtruks, kol išmokau fiksuoti savo įžvalgas ir tinkamai teikti jas kolegoms.

Pamokos aptarimas mokytojui labai svarbus. Teikti kolegialų grįžtamąjį ryšį buvo kiek keistoka, kad nesi kritikuojamas ir pats negali kritikuoti. Mes juk įpratę pirmiausia gauti pastabų! Kai mano pamoką stebėjusi kolegė konkrečiai įvardijo mano veiksmus pamokoje, pasitikslindama perklausė, kodėl rinkausi vieną ar kitą veiklą, o paskui neužgaudama pateikė savo įžvalgas, supratau, kad kolega pamokoje gali būti ta „trečioji akis“, kuri mato tai, ko pats jau nebepastebi.

Projekto veikloms įsibėgėjus, dr. Aurimas Juozaitis ir Laima Gudaitė konsultavo mus apie kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimą ir davė daug vertingų patarimų. Konsultantų pastebėjimai leido suvokti kolegialų grįžtamąjį ryšį nauju, brandesniu, lygmeniu.

Po susitikimų su kolegomis, po pamokų aptarimų, aš analizuoju savo stiprybes ir silpnybes, įvertinu, kokią reikšmę man turi pateiktos kolegų nuomonės, patarimai, ir priimu juos kaip pokyčių paskatą. Kolegialus grįžtamasis ryšys mane skatina ieškoti naujų dėstymo metodikų, taikyti skaitymo strategijas kasdien ir stebėti, kaip sekasi mano mokiniams.“

Vigilija KELERIENĖ, matematikos vyresnioji mokytoja

„Projektas „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ man yra neįkainojama patirtis. Projekto metu susipažinau su skaitymo strategijų kortelėmis, kurios pristatomos IQES online platformoje. Dirbau projekto kontrolinėje 7a klasėje. Pasidariau skaitymo strategijų korteles ir ėmiau jas naudoti per pamokas. Pasirinkdavau, kurią kortelę (ar kelias) iš karto pamokoje verta išbandyti. Septintokai tai iš pradžių priėmė kaip naują žaidimą, į kurį įsitraukė gana noriai. Populiariausios kortelės buvo „Nupiešti piešinį pagal tekstą“, „Surasti pavyzdžių ar pritaikymą“, „Daryti išvadas“. Nemėgstamiausia pavadinčiau kortelę „Susieti su anksčiau įgytomis žiniomis ir patirtimi“. Nepatiko jiems ir „Antraštės analizė“. Kaip pastebi ir mokslininkai, mokiniams sunkiai sekasi apibendrinamieji, priežasties pasekmės ryšius nusakyti skatinantys, vertinimo reikalaujantys klausimai ir tokio tipo užduotys. Tai – aukštesniųjų gebėjimų lygmuo. Kasdien pamokose taikydama vieną ar kitą skaitymo strategiją skatinau mokinius ugdytis gebėjimą kritiškai vertinti, analizuoti skaitomą tekstą. Kritinio mąstymo užduotys vertingos mokant mokinius samprotavimo, nes tokio tipo rašinys yra ir baigiant pagrindinę, ir vidurinę mokyklą (pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo ir valstybinio ar mokyklinio brandos egzaminų užduotyse).

Kai mūsų mokykla tapo klasikine gimnazija, pradėjau dirbti su I ir III gimnazijos klasių mokiniais. Per pirmus projekto metus įgytą patirtį taikiau šiose klasėse. Vyresnio amžiaus mokiniai mėgsta naujoves, bet jie kritiškesni, drąsesni. Klausimą: „Mokytoja, gal galime dirbti normaliai?“ negreit pakeitė: „Mokytoja, o tos kortelės visai nieko“. Pradėję nuo skaitymo strategijų kortelių „Pabraukti pagrindinę mintį“, „Pažymėti raktinius žodžius“, „Vertinti tekstą“, „Apmąstyti tekstą“ perėjome prie „Išnagrinėti priežastis ir padarinius“, „Sukurti teksto struktūrą“, „Ieškoti bendrybių ir skirtumų“. Kortelių pasirinkimą lemia pamokos tema, tipas, nagrinėjami tekstai. Šiomet jau patys IV gimnazijos klasės mokiniai geba pasirinkti, kurią strategiją geriau taikyti. Per pamokas jie net pasidalija, kurie su kokiomis strategijomis dirbs.

Sėkme įvardyčiau ne tik mokinių sąmoningumą renkantis skaitymo strategijas, bet ir dalykų integraciją: klasikinio ugdymo turinio dalyko kultūros ženklai literatūroje ir lietuvių kalbos pamokos abiturientams ne tik suteikia žinių rengiantis brandos egzaminą rašiniui, bet ir padeda ugdytis intelektualaus skaitytojo, gebančio analizuoti ir vertinti įvairius tekstus, kompetenciją. Šiuolaikiniam jaunuoliui dėl žinių stokos gana sunku tinkamai perskaityti praėjusiame šimtmečiuose rašytus tekstus, be to, jie dažnai linkę vertinti iš asmeninės patirties pozicijų, todėl numaciau teminį pamokų aspektą IV gimnazijos klasėje „Žmogus ir jo santykis su aplinka“. Mokiniams siūlau analizuoti skirtingų laikotarpių autorių, vaizduojančių tą pačią epochą, kūrinius. Pavyzdžiui, išnagrinėję V. Mykolaičio-Putino romaną „Altorių šešėly“ ir aptarę kūrinio problemas, idėjas, skaitėme M. Ivaškevičiaus „Madagaskarą“. Integruotoje pamokoje kultūros ženklus literatūroje dėstanti mokytoja, remdamasi šiais dviem kūriniais akivaizdžiai parodė modernizmo

ir postmodernizmo panašumus bei skirtynes. Mokiniai, naudodamiesi skaitymo strategijų patirtimi, turėjo savais žodžiais paaiškinti šių dviejų laikotarpių idėjinius ir stilistinius ypatumus. Po to skaitydami M. Ivaškevičiaus teksto ištraukas turėjo atpažinti, koks bruožas vienoje ar kitoje ištraukoje išryškėja. Kadangi po pamokos mokiniai ėjo žiūrėti spektaklį „Madagaskaras“, jie gavo užduotį – aptarti režisieriaus sprendimus, įvertinti idėjos vizualizaciją. Tokiu būdu mokiniai iš karto taikė kelias skaitymo strategijas pamokoje, o paskui dar prirėkė naujų strategijų ruošiantis rašiniui. Svarbiausia, kad visos šios užduotys skatino mokinius sieti jau turimas žinias, atpažinti informaciją skirtinguose tekstuose, ją interpretuoti ir vertinti. Rengimasis rašiniui buvo susijęs su planavimo, teksto struktūros kūrimo ir kitomis strategijomis, skatino prisiminti ir įsiminti. Svarbiausia, kad mokiniai pajuto, kaip kultūros ženklų pažinimas ir atpažinimas įvairiuose kontekstuose padeda tinkamai perskaityti tekstus, leidžia juos pagrįstai interpretuoti.

Džiaugiuosi projekto nauda: pažintis su skaitymo strategijų kortelėmis mokiniams yra „žaidimas“, virstantis aiškia ir tikslinga veikla pamokose ir formuoja reikalingus įgūdžius bei kompetencijas.“

Rima VALIUVIENĖ, lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

„Dažniausiai ugdymo procese esame įpratę vertinti mokinių gebėjimus įvairiais būdais, pavyzdžiui, trumpa apklausa klasėje, diagnostiniais ir apibendrinamaisiais testais. Jeigu testas yra validus ir patikimas, mokinio bendras taškų skaičius ir gauti taškai už atliktą kiekvieną užduotį tampa mokinio gebėjimų rodikliu. Gautų taškų skaičius gali būti panaudotas ne tik mokinio gebėjimams įvertinti, bet ir pažangai stebėti. Todėl Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros projekto pateiktos skaitymo užduotys penktoje klasėje (ypač mokslo metų pabaigoje, kai yra pasibaigusi penktokų adaptacija) patvirtino klasės mokinių tarpinius ugdymo rezultatus ir sudarė galimybių numatyti tolesnius kiekvieno mokinio individualius mokymosi tikslus bei uždavinius. Ypač buvo naudinga tai, kad iš testo rezultatų susidarė grupė mokinių, kurie galėjo siekti aukštesniojo pasiekimų lygio. Tokių mokinių 5b klasėje buvo 6. Todėl šiems mokiniams (idant jie pasiektų aukštesnįjį mokymosi lygį pagal savo galimybes) ugdymo turinys buvo individualizuotas. 6 klasėje vykdyti standartizuoti testai parodė, kad kryptingas darbas su šiais mokiniais davė teigiamų rezultatų: 9 mokiniai pasiekė aukštesnįjį pasiekimų lygį, 15 – pagrindinį. Akivaizdu, kad skaitymo strategijų taikymas padėjo individualizuoti ugdymą ir pasiekti gerų rezultatų.

Kaip apibendrinti duomenis ir kaip juos „perskaityti“, kad pateikta užduotis atspindėtų tarpinius ugdymo rezultatus ir individualius mokinių pasiekimus? Pirmasis žingsnis – juos pateikti kuo paprasčiau, lengvai suprantamu formatu. Dažniausiai ugdymo procese dėmesį skiriame bendriems klasės/ grupės pasiekimams. Tačiau patirtis, įgyta šiame projekte, parodė, kad tokia testo rezultatų analizė sumažina galimybę dirbti su mokiniais kryptingai ir tikslingai. Projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ pateiktų užduočių rezultatų analizė pirmiausia buvo orientuota į kiekvieno mokinio individualią pažangą, todėl pareikalavo daugiau laiko apibendrinant surinktą medžiagą. Pirmiausia susivedėme į bendrą lentelę kiekvieno mokinio kiekvienos užduoties rezultatus (žr. lentelę), iš kurių atsiskleidė ir individualūs kiekvieno mokinio, ir mokinių grupių gebėjimai. Pavyzdžiui, I užduoties 11 klausimą (nurodyk, kokio tikslo siekė visi aplinkiniai, vykdydami mokyklos direktoriaus įsakymą) tik 4 mokiniai iš 27 mokinių atsakė taisyklingai. Tik vėliau pasiekimus apibendrinome ir pateikėme pagal pasiūlytas projekto specialistų formas. Po to buvo galima numatyti ir parengti tikslingą korekcinę pagalbą kiekvienam mokiniui arba mokinių grupėms, kryptingai planuoti ugdymo turinį. Pavyzdžiui, gavus rezultatą, kad į I užduoties 4 klausimą (Kokius jausmus teko patirti mergaitei mokykloje iki direktoriaus sprendimo? Įvardyk 3 jausmus) net 7 mokiniai negalėjo įvardyti nė vieno pagrindinės veikėjos jausmo, o 7 iš jų buvo įvertinti minimaliai – 1 tašku, teko peržiūrėti ugdymo proceso planus ir numatyti specialias pratybas, kad išsiaiškintume sąvoką „jausmai“, susipažintume su jausmų grupėmis ir kad perskaitę tekstą gebėtų juos atpažinti ir nusakyti. Perrašant šį testą 6 klasėje pagrindinio ir aukštesniojo lygio mokiniai arba pasiekė tą patį rodiklį, arba pagerino rezultatus.

Taip pat paaiškėjo, nors užduotis to nereikalavo, kurie mokiniai savarankiškai, niekieno neraginti jau 5 klasės pabaigoje geba taikyti pasirinktas skaitymo strategijas, pavyzdžiui, skaitant pabraukiamas

tekste svarbias vietas. Dalyvavimas NMVA projekte suteikė galimybę pažvelgti į užduoties vertinimą ir rezultatų apibendrinimą giliau, o gautus rezultatus ugdymo procese panaudoti mokinių individualiems mokymosi pasiekimas gerinti.“

Daiva BRIEDIENĖ, lietuvių kalbos mokytoja ekspertė

6 b kl. skaitymo testo „Strazdanota vasara“ rezultatai

2016-04-15

Eil. Nr.	Klausimas, taškai	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Bendra suma	Pastabos (skaitymo strategijos)
		1	3	2	3	1	C	2	B	3	1	C		

Įsitraukę į projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ veiklas mūsų gimnazijos mokytojai pajuto, kad kaip tik tokio postūmio ir reikėjo. Buvome tarsi natūraliai priaugę prie šių inovacijų. Ši aplinkybė padėjo nesunkiai, o vėliau ir entuziastingai imtis ugdymo veiksmingumą didinančių priemonių.

1 priedas**Vilniaus Abraomo Kulviečio klasikinė gimnazija****MOKYMOSI DIENORAŠTIS**

KLAUSIMAI ĮVYKIS	KAS ĮVYKO? <i>Kas man buvo svarbu, į ką atkreipiau dėmesį?</i>		KĄ TAI REIŠKIA? <i>Kodėl man tai svarbu? Ką man tai sako apie mane?</i>		KĄ SU TUO DARYSIU? <i>Kaip panaudosiu įžvalgas?</i>	
	FAKTAI <i>(tai, ką pastebėjau TO įvykio metu)</i>	JAUSMAI <i>(kokia mano savijauta TO įvykio atžvilgiu)</i>	FAKTAI <i>(tai, ką pastebėjau TO įvykio metu)</i>	JAUSMAI <i>(kokia mano savijauta TO įvykio atžvilgiu)</i>	FAKTAI <i>(tai, ką pastebėjau TO įvykio metu)</i>	JAUSMAI <i>(kokia mano savijauta TO įvykio atžvilgiu)</i>
Grupės susitikimas antradienį (03-31)	Susirinko mokytojų, dalyvausiančių projekte, grupė	Nerimas, kas laukia. Džiaugsmas, nes naujos galimybės mokytis, įgyti patirties, dalintis ja tarpusavyje.	Laukia nauji iššūkiai!	Sutrikimas, ar pajėgsim... Nežinomybė, kiek visko reikės... Jaudulys, ko iš mūsų tikisi kiti, kolektyvas.	Turėsime darbo ☺	Norime viską padaryti maksimaliai gerai. Mes galime !
Seminaras lietuvių kalbos ir istorijos mokytojams trečiadienį (04-01)	Seminaras su kitais mokytojais NMVA.	Susidomėjimas, kas laukia... Intriga, kaip dabar bus... Rūpestis, ką mes mokame, ko dar reikės.	Iš tiesų bus darbo ☺ BŪTINAI dar kartą perskaityti apie KGR.	Kaip viską suspėti? Ką mūsų mokiniai iš tiesų moka ir galės parodyti? Įdomu, kaip mes galime prisidėti prie mokinių rezultatų gerinimo?	Reikės suorganizuoti testavimą ir apibendrinti duomenis.	Jaudulys dėl būsimų rezultatų. Mintys, kiek su mokiniais esame pasiekę, kokia bus vaikų reakcija į testavimą.
Lituanistų ir istorikų susitikimas mokykloje ketvirtadienį (04-02)	Refleksija po seminaro ir darbo planavimas.	Jaudulys, kurias klases pasirinkti testavimui, kaip tinkamai suorganizuoti procesą, kad mokiniai nepatirtų streso, galėtų tinkamai atlikti užduotis.	Susiderinti su kolegomis, dirbančiais tose klasėse, kad sėkmingai galėtume atlikti testus	Pasikalbėsime, kad tądien kiti kolegos neduotų vaikams patikrinimo darbų (bus proga geriant kavą pasikalbėti, kur mes patekome ☺).	Pasiplanuoti pamokų laiką, kad atliktume testus.	Vadinasi, po mokinių atostogų laukia „karšta“ savaitė. Dar vienas neplanuotas darbas taisant. Nieko – ne pirmą kartą ☺.
Seminaras matematikos mokytojams ir koordinatoriams penktadienį (04-10)	Seminaras NMVA.	Susidomėjimas, kas laukia... Intriga, kaip dabar bus.	Perskaityti KGR. Pasikalbėti su kolegomis, kaip jos planuoja darbą.	Kaip viską suspėti? Ką mūsų mokiniai galės parodyti? Įdomu, kaip mes atrodysime tarp kitų?	Susitarti dėl testavimo datų ir susiderinti su grupėmis kolegėmis.	Nerimas ne tik dėl būsimų rezultatų, bet ir kaip mūsų mokiniai suspės atlikti testą ir reflektuoti.

KLAUSIMAI IYKIS	KAS ĮVYKO? Kas man buvo svarbu, į ką atkreipiau dėmesį?		KĄ TAI REIŠKIA? Kodėl man tai svarbu? Ką man tai sako apie mane?		KĄ SU TUO DARYSIU? Kaip panaudosiu įžvalgas?	
	FAKTAI (tai, ką pastebėjau TO įvykio metu)	JAUSMAI (kokia mano savijauta TO įvykio atžvilgiu)	FAKTAI (tai, ką pastebėjau TO įvykio metu)	JAUSMAI (kokia mano savijauta TO įvykio atžvilgiu)	FAKTAI (tai, ką pastebėjau TO įvykio metu)	JAUSMAI (kokia mano savijauta TO įvykio atžvilgiu)
Grupės susitikimas (04-13)	Kaip mums sekasi? Ką darysim toliau?	Tokios darbinės nuotaikos seniai nebuvo ☺ Diskusijų įkarštis ir noras mokytis mus vienija.	Tenka kruopščiau planuoti savo darbo dieną, kad rastume laiko susitikimui, darbų taisymui ir net mintims, kurias užrašysime dienoraštyje.	Smagu pasikalbėti, kaip sekėsi atlikti testus, ką išgirdome iš vaikų. Bėgalinis noras žinoti daugiau valdo!	Panašu, kad teks šiek tiek koreguoti kasdienę mokinių veiklą pamokose ir atkreipti dėmesį į skaitymo ir suvokimo gebėjimų ugdymo stiprinimą.	Noras pasiekti geresnių mokinių rezultatų. Intriga, gal šis projektas apskritai padės mokiniams mokytis, o mokytojus patirs daugiausiai dalintis gerą patirtimi.
Testavimo rezultatų refleksija (04-21)	Kokie testų rezultatai? Ar jie atitinka mokinių gebėjimus?	Prieštaringumas – tikėjimas ir matome. Atradimų džiaugsmas ir šiek tiek nusivylimo (gaila, bet ne visada būna stebuklų).	Impusas keisti darbo metodus, ieškoti, kaip individualizuoti mokinių darbą pamokoje ir ne tik.	Kūrybiškumas, atvirumas naujovėms ir daug noro bendradarbiauti tarpusavyje.	Tiksliau organizuoti konsultacijas skirtingų lygių mokiniams.	Užsidedimas dirbti, ieškoti ir mokytis, mokytis, o pramokus dalintis patirtimi.
Grupės susitikimas (04-28)	Vyko seminaras, todėl buvo minčių po jo, teko papasakoti seminare nedalyvavusioms kolegoms, ką sužinojome, patyrėme, kaip atrodė.	Kas toliau? Tiek daug klausimų, kaip spėti įgyvendinti viską, ką norėtume. „Spaudžia“ kurso programa, o norisi dirbti ne bet kaip... Kartais ima svirt rankos.	Artėja konferencija – reikia pasidėlioti medžiagą su kolegomis pranešimui. Matyt, atsipūsti dar neteks.	Kas važiuos? Ir vėl penktą dieną. Mano mokiniai, ko gero, neapsidžiaugs, nes vėl dirbs savarankiškai.	Turim vilties, kad bus geriau mūsų mokiniams – įvaldytos skaitymo strategijos, grįžtamasis ryšys juk tai padeda pamatuoti mokinių rezultatą ir efektyviau organizuoti mokymą(si).	Optimizmo dar pakanka. Tik laiko mažoka viskam.
IŠVADOS (kas man paaiškėjo iš visų pastebėjimų?)	Teko permąstyti, kaip dirbome iki šiol, ir priimti iššūkį keistis. Naujos veiklos, bendravimas ir bendradarbiavimas su kolegomis, literatūros studijavimas – mokytis niekada ne per vėlu.		Įprasti pačioms ir išmokyti mokinius kitaip pažiūrėti į kasdienę veiklą (mums planuojant, mokiniams mokantis) Grįžtamasis ryšys tampa esmine pamokos dalimi.		Stebėti ir fiksuoti individualią mokinio pažangą, mokyti mokinių patį analizuoti savo veiklą ir priimti sprendimus. Mokytis skaityti ir mokyti to kitus per visų dalykų pamokas.	

Vėliau kilo idėja, kad emocinį dienoraštį reikia pakeisti į protokolus, nes darbas, į kurį įsitraukėme, yra rimtas, tenka susitarti dėl veiklų ir bendrų veiksmų gimnazijoje.

2 priedas

Vilniaus Abraomo Kulviečio klasikinė gimnazija
PROJEKTO „BESIMOKANTYS MOKYTOJAI – BESIMOKANTYS MOKINIAI“
GRUPĖS SUSIRINKIMO PROTOKOLAS

2015-09-05 Nr.1

Vilnius

Pirmininkė direktorės pavaduotoja ugdymui Rimanta Baronienė

Sekretorė mokytoja Rima Valiuvienė

Dalyvauja mokytojai Daiva Briedienė, Eglė Gudelytė, Vigilija Kelerienė, Rūta Sveikauskienė, Deividas Krėpšta, Sonata Vaičekauskienė.

Dienotvarkė

1. 2015 metų pavasarį vykdyto projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ sklaida mokykloje ir veiklos 2015-2016 mokslo metais.

2. Kolegialaus grįžtamojo ryšio įgyvendinimas gimnazijoje.

1. **SVARSTYTA.** 2015 metų pavasarį vykdyto projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ sklaida gimnazijoje ir veiklos 2015-2016 mokslo metais.

Kalbėjo direktoriaus pavaduotoja ugdymui Rimanta Baronienė. Ji aptarė praėjusių metų projekto veiklas, vykdytas mokykloje, pasidalijo išvalgomis po pavasarį vykusios konferencijos Kamajuose, būdama projekto koordinatorė gimnazijoje teigė, kad atėjo metas įsitraukti ir kitiems mokytojams, juolab kad mokyklai tapus gimnazija vyksta mokytojų persiskirstymas koncentrais. Šiame projekte tąsa vykdoma 6, 8 klasėse.

Mokytojai, dalyvavę projekte nuo pradžių, kalbėjo apie išbandytus metodus, testus ir dalijosi savo išvalgomis su naujai įsitraukusiais kolegomis. Juos supažindino su testų rezultatais.

NUTARTA. Įtraukti į projekto veiklas naujus mokytojus, kurie pradeda dirbti šiais mokslo metais 6, 8 klasėse.

2. **SVARSTYTA.** Grįžtamojo ryšio įgyvendinimas gimnazijoje.

Direktoriaus pavaduotoja ugdymui ir projekto koordinatorė gimnazijoje Rimanta Baronienė trumpai aptarė pasiekimus siekiant grįžtamojo ryšio. Mokytojai dalijosi savo patirtimi, bandė įvardinti taikomus metodus. Reflektuojat grupėje buvo nuspręsta per pirmąjį pusmetį išbandyti bent vieną metodą iš IQES online grįžtamajam ryšiui pamokoje gauti.

NUTARTA. Metodinėse grupėse projekto mokytojai pristato vieną metodą iš IQES online grįžtamajam ryšiui pamokoje gauti ir susitaria, kaip ir kada aptars rezultatą su kolegomis.

Pirmininkė

Sekretorė

Rimanta Baronienė

Rima Valiuvienė

Viešoji įstaiga Vilniaus „Versmės“ katalikiškoji gimnazija

Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ komanda:

Rita MEŠKELEVIČIŪTĖ, direktoriaus pavaduotoja, biologijos mokytoja metodininkė

Regina RUDALEVIČIENĖ, matematikos mokytoja ekspertė

Ema OGINSKIENĖ, istorijos vyresnioji mokytoja

Sandra ŠATIENĖ, lietuvių kalbos mokytoja ekspertė

Ugnė TREPĖNAITYTĖ-BYRĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Ernesta SMALINSKĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Šiame straipsnyje pateikiama VŠĮ Vilniaus „Versmės“ katalikiškosios gimnazijos mokytojų komandos patirtis, įgyta dalyvaujant Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros projekte „Besimokantis mokytojas – besimokantys mokiniai“. Daugiausia dėmesio skiriama siekiant aptarti skaitymo strategijų taikymo pamokose metodiką bei grįžtamojo ryšio – tiek mokinių (GR), tiek kolegialaus (KGR) – teikimo specifiką. Mokytojos dalijasi gerąja patirtimi akcentuodamos projekto privalumus ir iliustruodamos savo veiklas konkrečiais pavyzdžiais: analizuojamas skaitymo strategijų kortelių sėkmingas taikymas pamokose siekiant gerinti mokinių skaitymo gebėjimus, pristatomos mokinių grįžtamojo ryšio fiksavimo galimybės ir aptariamos kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimo procedūros. Projekto dalyvės – matematikos, istorijos, lietuvių kalbos ir biologijos mokytojos – ne tik pabrėžia projekto inovatyvumą, bet ir akcentuoja ypatingą dėmesį į konkrečią metodinę naudą bei pagalbą tiek profesiniu, tiek asmeniniu lygmeniu.

Iš pavadinimo „Besimokantis mokytojas-besimokantys mokiniai“ atrodantis paprastas projektas atnešė gūsi naujovių į mūsų mokyklą: didesnę dėmesį mokinių skaitymo gebėjimų ugdymui, mokinių grįžtamojo ryšio organizavimui ir mokytojų mokymuisi tai profesionaliai atlikti, kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimas iš utopijos tapo realybe. Projekto tikslai įpareigojo projekto dalyvius per gana trumpą laikotarpį išbandyti daug naujos veiklos. Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros periodiškai organizuojami visų projekto mokyklų seminarai stiprino mokyklas ir rodė kryptis, kuriomis mokyklos turėjo eiti, bet tuo pačiu suteikė mokykloms didelę laisvę renkantis, kaip mokyklose bus išbandomos ir diegiamos naujovės.

Skaitymo strategijų taikymo sėkmės

Mūsų gimnazijos mokytojai yra kūrybiški, ieško sėkmingo ugdymo būdų ir metodų ir dažnai taiko naujoves. Pastebėjome, kad veikimas komandoje lemia greitesnę ir geresnę rezultatą – atskiro/vieno mokytojo diegiamą metodą mokiniai priima tik per ilgą laikotarpį. Taip yra ir su skaitymo gebėjimų ugdymu – visi pedagogai žino, kad reikia mokinių skaitymo gebėjimus stiprinti, bet dirbdami po vieną negali greitai pasiekti laukiamo rezultato. Todėl šis projektas buvo puiki proga mūsų mokytojams mokytis veiklų derinimo ir jungimo siekiant tikslo, t. y. skaitymo strategijų taikymo skirtingų dalykų pamokose.

Projekto pradžioje projekto darbo grupėje buvo nuspręsta skaitymo strategijas taikyti per lietuvių kalbos, matematikos ir istorijos pamokas. Projekte dalyvaujančios mokytojos susitarė dirbti porose, kad dar efektyviau ir greičiau vyktų pasikeitimas informacija. Poros buvo tokios: lietuvių kalbos ir matematikos, lietuvių kalbos ir istorijos mokytojų. Mokytojos gilinosi į teorinę medžiagą apie skaitymo

strategijas, diskutavo tarpusavyje, supažindino mokinius. Toliau sekė mokytojų susitarimai dėl skaitymo strategijų taikymo – nusprendėme, kad skaitymo strategijų pavadinimus ir skaitymo strategijų korteles mokiniams pristatys lituanistas, o į taikymą įsijungs toje klasėje dirbantys kitų dalykų mokytojai. Korteles pradėta taikyti 5 ir 7 klasėse. Mokiniai susidomėję mokėsi naudodami skaitymo strategijų korteles, išsakydavo savo nuomonę, klausdavo. Ne vienas mokinyss išsakė nusistebėjimą, kad tos pačios kortelės naudojamos lietuvių kalbos, istorijos ir matematikos pamokose ir kad tos pačios skaitymo strategijos tinka skirtinguose mokymo dalykuose. Mokiniai įvardijo, kad kortelės padeda sutelkti dėmesį į esminius dalykus, todėl leidžia užduotį atlikti ir greičiau, ir efektyviau. Be to, kortelės leido sėkmingai individualizuoti temos užduotis įvairių mokymosi poreikių turintiems mokiniams. Taip užtikrinama ne tik veiklos būdų įvairovė pamokoje, bet ir sėkmė. Minėtina ir tai, kad darbas su kortelėmis įpareigoja kiekvieną mokinį atlikti jam paskirtą darbą, kadangi kortelė rankoje – ne tik užduoties formuluotė, bet ir asmeninė atsakomybė pateiktą užduotį įvykdyti. Mokytojai susitarė ieškoti konkrečios mokomosios medžiagos, padedančios mokiniams pamatyti, koks svarbus skaitymo strategijų išmanymas (*žr. 1-ąją priedą „Atkreipti dėmesį į antraštę“*). Bendradarbiaudamos skirtingų dalykų mokytojos (lietuvių kalbos/matematikos) išsiaiškino, kokias teksto suvokimo strategijas mokinyss pasitelkia, į ką reikia atkreipti dėmesį ateityje, kokių strategijų reikia mokyti ir kurių taikymas yra efektyvus.

Pastebėjome, kad šeštų klasių mokiniai tekstą skaito ir suvokia gana fragmentiškai, spręsdami uždavinius ar rašydami rašinius į nurodytą temą, rašymo tikslą, situaciją atsižvelgia tik iš dalies, todėl jiems buvo pasiūlytos **tokios siejamosios strategijos**: *susieti su anksčiau įgytomis žiniomis ir patirtimi (sieti įprastus tekstus su grafinėmis struktūromis); atkreipti dėmesį į antraštę (sukurti savo analizei antraštę), daryti išvadas (aprašyti glaustai, nuosekliai dėstant mintis)*. Tokiu būdu tekstas (plačiąja prasme ir grafinis) suvokiamas kaip vientisa struktūra, kurios visos sudedamosios dalys yra svarbios ir organiškai viena su kita susijusios. Matematikos ir lietuvių kalbos mokytojos pastebėjo, kad mokiniai pradėjo atidžiau skaityti uždavinio sąlygą, rašinių pavadinimai tapo prasmingesni, įdomesni, labiau susiję su tema. Kiekvienas rašto darbas baigiamas išvadomis, kuriose apibendrinama buvusi informacija.

Siekiant mokinius išmokyti tiriamojo darbo pradmenų **iš sisteminamųjų strategijų buvo išrinktos šios**: *sukurti teksto struktūrą (rasti loginę dėstomų dalykų sąsają); tekstą paversti grafine struktūra (nubraižyti užduoties tekstui grafinę struktūrą); ieškoti bendrybių ir skirtumų (ieškoti tekste lyginamų dalykų arba apibūdintų priešybių); režiuruoti teksto turinį (išskirti svarbiausius punktus)*.

Galime daryti išvadas, kad strategijų taikymo efektyvumas (tiek dirbant poroje, tiek atskiro dalyko pamokose) priklauso nuo išankstinio pedagogų pasirengimo bei mokinių parengimo darbui. Labai svarbi mokinių emocinė būklė pamokose (ją tyrė matematikos mokytoja R. Rudalevičienė). Buvo vykdoma refleksija raštu ir žodžiu (tiek matematikos, tiek lietuvių kalbos pamokose). Mokiniai savo darbo rezultatus galėjo įsivertinti „Voratinklio“ metodu arba žymėti savo pasiekimus „Pasiekimų medyje“. Stebėtų mokinių darbo efektyvumas ir emocinė būklė šiek tiek pagerėjo. Į užduotis jie žvelgia atsakingiau, sumažėjo išankstinė neigiama nuostata į būsimą užduotį („tingiu“, „neįdomu“, „nedarysiu“, „kokia to viso prasmė?“) ji virto pozityvesniu nusistatymu („pabandžiau“, „man pavyko“, „patiko taikyti strategijas“, „patiko dirbti su kortelėmis“, „tekstą suprantu geriau“, „man reikia pasimokyti...“). Tai citatos iš mokinių refleksijų žodžiu ir raštu. Reflektuojant buvo siekiama išsiaiškinti, ar atmosfera pamokoje, taikant skaitymo strategijas, tinkama mokiniams. Mokytojos, stebėdamos viena kitos pamoką, vadovavosi tokiais geros atmosferos indikatoriais: mokinyss nepatiria įtampos ir baimės, gauna pakankamai mokytojo paramos, mokytojo pagalba motyvuoja mokinį.

Mokiniams buvo leista susipažinti su daugiau strategijų kortelių. Skirtingų mokymosi poreikių turintys mokiniai galėjo dirbti porose ar grupėse, buvo ir individualaus darbo atvejų. Mokytojos planavo savo veiklą (pokalbiai vykdavo kas savaitę). Du kartus per mėnesį poroje dirbusios mokytojos stengdavosi apsilankyti viena kitos pamokose. Stebėdavo atskirų mokinių darbą pagal iš anksto numatytus kriterijus. Vykdavo kolegialaus grįžtamojo ryšio perdavimo pokalbiai.

Mokinių skaitymo gebėjimus matavome projekto ekspertų atsiųstais testais 5 ir 7 klasėms, po metų – standartizuotais testais, testų rezultatus fiksuojame pažangos matavimo lentelėse (asmeninės mokinio pažangos stebėjimo lentelėse). Mokytojos, vykdydamos asmeninę mokinių pažangos stebėseną, pastebėjo, kad mokinių skaitymo pasiekimai pagerėjo. Pavyzdžiui, palyginę matematikos testo penktokų skaitymo gebėjimams nustatyti ir tų pačių mokinių matematikos standartizuoto testo 6 klasėje rezultatus, pamatėme, kad daugiau negu 76 procentų testuotų mokinių rezultatai buvo geresni. Blogesnių rezultatų pasiekė likusi mokinių dalis. Tačiau per dvejų metų tiriamąjį laikotarpį paaiškėjo ir prastesnių rezultatų priežastys – prastesnių rezultatų matematikoje pasiekę mokiniai turėjo rimtų psichologinių problemų ir elgesio sutrikimų. Poroje dirbusios mokytojos E. Oginskienė ir S. Šatienė pastebėjo, kad parenkant strategijas reikia atsižvelgti į mokinių amžių, nagrinėjamą temą, taikomus metodus, pavyzdžiui, 6 klasės mokiniai be mokytojo pagalbos negeba (yra nepasiruošę) taikyti reziūmavimo (turinio, pastraipų) strategijų. Istorijos mokytoja E. Oginskienė pastebėjo, jog labiausiai mokiniams priimtinos strategijos istorijos pamokose – pabraukti pagrindinę mintį ir tekstą paversti grafine struktūra.

Kolegialaus grįžtamojo ryšio taikymo nauda

Projekto komanda kiekvieną trečiadienį susirinkdavo į 20 min. truncančius pasitarimus, kuriuose buvo dalijamasi pamokų patirtimi, ieškoma geriausių sprendimų, numatomi tolimesni veiklų etapai. Tokios susitikimo formos padėjo susitarti ir priimti atsakomybę. Projekto koordinatore R. Meškelevičiūtė svarbiausius susitarimus ir refleksijas įkeldavo į „Komandos virtualų darbo žurnalą“, kad galėtume sekti savo įsipareigojimus.

Kolegialaus grįžtamojo ryšio nauda buvo akivaizdi abiem poroje dirbusiems pedagogams. Pirmiausia, buvo smagu dirbti porose, kurti pasitikėjimo ir atvirumo atmosferą. Stebėdamos pamoką vertinome ne tik tai, ką matėme kolegos veikloje, bet mintyse lygindavome su savo darbu, pamatėme daugiau trūkumų savo, o ne kolegos darbe. Kartais kaip tik pasitvirtindavome, kad ir patys taip darome ir kad taikomas metodas veiksmingas, veikla efektyvi. Pastebėjome, kad mokytojams bendradarbiaujant atsiveria puiki proga tobulinti pamokos kokybę, atsisakyti neveiksmingų mokymo metodų, pastebėti savo klaidas, nebijoti jų pripažinti (*mokytoja nebijo prisipažinti, kad ne viską moka*).

Konfidencialumo sutarties pasirašymas – visiškai nauja pedagoginė patirtis. Iš tiesų žaismingas, bet kartu ir labai rimtas dalykas – reikia pagalvoti, ką palikti tik dviejų žmonių refleksijai. Komanda sukūrė konfidencialios sutarties formą – aptarė, kas yra svarbu, dėl ko turėtume būti saugios (**žr. 2-ąjį priedą „Konfidencialumo sutartis teikiant kolegialų grįžtamąjį ryšį“**).

„Ypač džiaugiuosi kolegialiu grįžtamojo ryšiu. Kolegiškas bendradarbiavimas leido man į savo pamoką pažvelgti tarsi iš šalies. Atsiskleidė stipriosios pamokos dalys, pamačiau daug netikėtų aspektų, į kuriuos nebuvo atkreipusi dėmesio (stiprybės – klasės valdymas, pamokos struktūra, metodų taikymas; silpnybės – namų darbų skyrimas ir jų analizė, klaidų taisymas, grįžimas prie praeitų temų ir t. t.)“.

Sandra ŠATIENĖ, lietuvių kalbos mokytoja ekspertė

„Išmokau įsiklausyti į vaiko atsakymą. Leidžiu suformuluoti mintį iki galo, leidžiu suklysti, pasimokyti iš klaidos ir ją ištaisyti, kalbėdama stengiuosi žiūrėti pašnekovui į akis. Nesupratusi mokinio atsakymo paklausiu: ar aš gerai supratau, kad tu...“

Ugnė TREPĖNAITYTĖ-BYRĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Seminaruose iš kitų mokytojų mes girdėjome, kad nelengva įdiegti kolegialų grįžtamąjį ryšį, pačios to nepatyrėme, kadangi detalai išanalizavome diegimo tvarką ir griežtai jos laikėmės, nieko

neimprovizavome. Poroje dirbančioms Ugnei Byrei ir Reginai Rudalevičienei labiausiai patiko tarsi „filmuoti“ vienai kitos pamoką, itin kruopščiai ir detaliai užfiksuoti, atrodytų, nereikšmingas smulkmėnas ir niuansus arba surašyti į parengtas lenteles stebimo mokinio detalią veiklos analizę pamokoje, vėliau aptarti, reflektuoti. Teikiant KGR nebuvo lengva išvengti vertinamųjų teiginių, tokių kaip „matyt, jis norėjo...“, „baigėsi kantrybė gal mokytojai“, „matyt, įdomu buvo“, „reiškia, vaikas mąsto“ ir pan. Smagiausia sužinoti, kad pamokoje vyksta daug daugiau gero nei pats žmogus mano. Nors klaidos yra neišvartojamos, jos po detalios analizės suvokiamos savaime. Tai išsaugoma pasitikėjimo atmosfera. Išvengiama tiesmukiško mentoriavimo (ekspertas / vyresnioji mokytoja) – žemesnės kvalifikacinės kategorijos pedagogas nekompleksuoja, gali atvirai išsakyti savo idėjas, perteikti savo matymą bei požiūrį. Jam nėra nurodoma, kad reikia daryti tik taip, kaip atrodo ekspertui. Atsiranda erdvės ieškojimams, improvizacijai. Kada aptariamas grįžtamasis ryšys susėdus poromis, kreipiantis vardu, žvelgiant tiesiai vienas kitam į akis – savaime klostosi pagarbos ir pasitikėjimo atmosfera, sutariama dėl tolesnio bendradarbiavimo – labai konkrečių ir į konkretų vaiką orientuotų veiksmų.

Taikydamos KGR lietuvių kalbos mokytoja Ugnė ir matematikos mokytoja Regina dažniausiai naudojosi ***Pamokos stebėjimo protokolu, skirtu konkrečiai temai***, kurį siūlo IQES online.

Mokytoja Regina, kurios pamoką ruošėsi stebėti mokytoja Ugnė, parengė **„Susitarimo dėl kolegialaus grįžtamojo ryšio blanką“** (žr. 3-ąjį priedą „Susitarimo dėl kolegialaus grįžtamojo ryšio blankas“).

„Kolegialus grįžtamasis ryšys iš mokytojos Sandros buvo man labai svarbus, nes leido labiau pasitikėti savimi diegiant šias naujoves pamokose, gavau vertingos informacijos apie tai, kokias strategijas dar būtų galima išbandyti. Dar didesnė projekto pridedamoji vertė – daug šiltesni ir atviresni santykiai su kolege, dabar daug drąsiau kreipiuosi pagalbos, nes žinau, kad abi viena iš kitos galime pasimokyti. Tačiau vis dar klausimu man lieka tie mokiniai, kuriems tai atrodo nereikšminga, nesvarbu, tad turiu ieškoti naujų būdų, kaip juos motyvuoti.“

Emą OGINSKIENĖ, istorijos vyresnioji mokytoja

Lietuvių kalbos mokytoja Ernesta Smalinskė ir biologijos mokytoja Rita Meškelevičiūtė taip pat sėkmingai išbandė KGR siekiant išanalizuoti mokinių grupinio darbo ypatumus: sėkmes ir galimus trūkumus.

„Neįsivaizdavau, kad šis kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimas pareikalaus tiek daug atsakomybės, susikaupimo ir svarbiausia, objektyvumo. Fiksuoti, filmuoti tai, ką matai pamokoje, savo žvilgsniu ir su tokiu pačiu objektyvumu „ištransliuoti“ informaciją kolegai gerokai sudėtingiau nei pačiam būti stebimam. Atsisakyti „visažinio“ pozicijos nėra sunku, tačiau nelengva išvengti komentarų ir rekomendacijų kolegai apie tai, kaip buvo galima padaryti arba ko galbūt daryti nevertėjo. Stebėdama kolegės pamoką, perteikdama jai savo matymą nevalingai mąsčiau apie veiklas savo pačios pamokose. Nuostabu, kad siekdamas padėti kolegai gal ne ką mažiau padėdi ir pats sau. Šiuo konkrečiu atveju analizavau mokinių skirstymo į grupes kriterijus, stebėjau grupėje dirbančiųjų veiklas, aktyvų įsitraukimą arba, atvirkščiai, kiek pasyvesnį užduočių vykdymą, atidžiau galėjau pažvelgti į darbų grupėje pasiskirstymo principus – aktyvesnieji, gabesnieji mokiniai imasi iniciatyvos, tuo tarpu kiti atlieka tarsi padėjėjų funkcijas. Kolegialus grįžtamasis ryšys ne tik suteikia galimybę mokytis iš kito, bet ir padeda kurti šiltesnius, labiau bendradarbiavimu paremtus santykius su kolegomis, kuomet nebelieka keistos gėdos jausmo, kad kažko nežinai, kažkas ne visiškai aišku, kad iš tiesų kartais norėtum pagalbos, patarimo iš kolegos. Patirtis, įgyta dalyvaujant šio projekto veikloje, išlaisvino iš įsivaizduojamai privalomo visa žinančiojo pozicijos. Kai suvoki, kad dirbdamas mokaisi ir pats, atrodo, kad ir pats darbas tampa įdomesnis, spalvingesnis, įvairesnis.“

Ernesta SMALINSKĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Diagnosticinių ir standartizuotų testų analizės iššūkiai ir nauda

Vykstant projektui, mokiniai atliko skaitymo gebėjimų diagnostinius testus 5 klasėje ir standartizuotus testus 6 klasėje. Projekte išmokome grafiškai pavaizduoti koreliacinį ryšį tarp testo rezultatų ir metinių pažymių (*žr. 4-ąjį priedą „6 klasės matematikos standartizuoto testo taškų ir metinių pažymių koreliacija“*). Ryšio tarp testo rezultatų ir metinių pažymių diagrama padeda mokytojui tyrinėti mokinių pasiekimų vertinimą, atskleisti konkretaus mokinio galimybes mokantis. Kai kurių mokinių testų rezultatai nustebino mokytojus – šešetukus renkantis mokinys surinko beveik visus testų taškus, o pamokose vertinamas gerais ir labai gerais pažymiais gavo vos pusę už testą skiriamų taškų.

Vykstant projektui fiksuojame ir saugojame kiekvieno dalyko diagnostinio ir standartizuoto testų rezultatus. Po penktokų diagnostinio testo susirinkę lietuvių kalbos ir matematikos mokytojai aptarė, kurie mokiniai surinko daugiausiai/mažiausiai taškų, testų rezultatų priežastis, palygino mokinio pasiekimus mokantis kiekvieno dalyko ir daugiau sužinojo apie kiekvieną mokinį. Atsirado skirtingų dalykų mokytojų susitarimai ugdant atskirus mokinius. Pavyzdžiui, išsiaiškinta, kad penktokui, matematikos olimpiadininkui, sunkiai sekasi argumentuoti, todėl lietuvių kalbos mokytoja tai sužinojusi ėmėsi argumentavimo gebėjimus ugdyti savo dalyko pamokose. Kitas penktokas iš abiejų dalykų testų gavo daug taškų, tačiau pusmečio įvertinimai mažas. Mokytojoms bendradarbiaujant paaiškėjo, kad geresnį pažymį trukdo gauti nesistemiškas mokinio darbas ir neorganizuotumas, ir vėl mokytojos tarėsi, kaip padės šiam mokiniui.

Matematikos mokytojai stengiasi mokinių skaitymo gebėjimus ugdyti savo pamokose. Kol kas nėra gausu metodinės medžiagos mokinių skaitymo gebėjimų ugdymui, todėl su nekantrumu laukėme projekto „Besimokantis mokytojas – besimokantys mokiniai“ ekspertų pažadėtų diagnostinių matematikos testų penktokų ir septintokų skaitymo gebėjimams tirti. Sulaukėme šiuolaikiškų, gyvenimiškas situacijas nagrinėjančių, su skirtingai pateikta informacija, įvairaus sudėtingumo uždavinių rinkinių ir vertinimo instrukcijų. Daugumai penktokų testas patiko. Bet mokinių mintys apie testą („Šitame teste yra svarbiausia išsiskaityti į tekstą ir suprasti, ko užduotis iš mūsų nori“, „Man šis darbas truputį sunkus, bet aš išsiskaičiau ir supratau. Šiaip man sekėsi viskas gerai ir tikiuosi gauti 8 ar 9“, „Paskutinėje užduotyje buvo sunkoka paaiškinti, kaip piešti ornamentą“) patvirtino, kad ir matematikos pamokose būtina ugdyti mokinių skaitymo gebėjimus ir mokyti taikyti skaitymo strategijas. Matematikos mokytojams buvo labai naudinga pamatyti į skaitymo gebėjimų ugdymą orientuotų diagnostinių testų pavyzdžių – tik turėdamas supratimą apie tokio tipo užduotis, mokytojas jau pats gali įsitraukti į užduočių kūrimą ar paieškas.

Užaugo penktokai, kurių skaitymo gebėjimus pradėjome stiprinti, dabar jie septintokai. Jau trečius metus tie patys mokytojai moko tuos pačius mokinius. Rezultatai akivaizdūs – šiose klasėse neliko mokinių, vengiančių pamokose mokytis iš vadovėlio ir pasyviai laukiančių mokytojo aiškinimo. Turime iš projekto ekspertų gautus diagnostinius testus septintokų skaitymo gebėjimams tirti. Juos naudosime. Po metų šie mokiniai dalyvaus aštuntokų standartizuotose testuose. Sistemingas gebėjimų įsivertinimas, rezultatų aptarimas, mokytojų bendros pastangos neleidžia mokiniui užsnūsti ir vis traukia jį į mokymosi procesą.

Kaupti diagnostinių ir standartizuotų testų, metinių (pusmečių) įvertinimų suvestines vienoje vietoje be galo svarbu siekiant turėti galimybę grįžti prie esamų rezultatų, juos analizuoti, lyginti su naujais mokinio rezultatais, fiksuoti mokinio pažangą, įvardinti stipriąsias ir tobulintinas puses. Tokia pasiekimų analizė mokytojui leidžia ne tik stebėti mokinio pažangą, bet ir įgalina nusimatyti tolimesnius žingsnius, kurių bus imamasi siekiant gerinti mokymo(si) kokybę.

Mokinių grįžtamasis ryšys

Projekto dalyvės atsakingai išnagrinėjo IQES online Lietuva mokinių grįžtamajam ryšiui skirtus įsivertinimo/vertinimo įrankius bei instrumentus. Mokytojos taikė savo pamokose trumpas grįžtamojo ryšio apie pamoką formas: 14-ą instrumentą „*Mano indėlis į grupės darbo sėkmę*“ (lietuvių kalba 7 kl.), „*Taikinys*“ (matematika 5 klasė), 16-ą instrumentą „*Įvertinti tikslo siekimo rezultatai*“ (matematika 6 kl.), „*Mokymosi plakatai*“ (matematika 10 kl.).

„Mokiniai teigiamai įvertino grupės darbo efektyvumui tirti skirtą grįžtamojo ryšio analizę. Anot mokinių, toks savęs ir kito savo grupės nario į(si)vertinimas padeda ne tik suprasti savo paties indėlį į bendrą grupės darbą, bet ir leidžia atidžiau panagrinėti, ko tikimasi iš komandinio darbo: kokios yra asmeninės stiprybės dirbant komandoje, t. y. kuo aš savo grupei galiu būti naudingas, kuriais aspektais galiu padėti siekiant bendro galutinio rezultato, taip pat leidžia apsvarstyti ir savo tobulintinas savybes. Mokiniam buvo įdomu palyginti savo pačių įsivertinimą su kitų grupės narių nuomone. Paaiškėjo, kad didžioji dalis mokinių savo gebėjimus ir indėlio svarbą vertina kur kas kukliau negu kiti grupės nariai. Pasitaikė tik vienas kitas atvejis, kuomet mokinio nuomonė apie savo darbo efektyvumą dirbant grupėje buvo geresnė nei kitų grupės narių. Galima manyti, kad tokia analizė suteikia mokiniui galimybę ne tik objektyviau vertinti savo galimybes, bet netgi motyvuoja, skatina, kadangi grupės draugų pasitikėjimas ypač svarbus, netgi įpareigoja atsakingiau dirbti“.

Ernesta SMALINSKĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Svarbu paminėti, kad IQES online reikalingų vertinimo instrumentų gali atrasti ir klasės auklėtojai (pavyzdžiui, „Mokinių grįžtamasis ryšys apie klasės valdymą“ GR03 bei GR04). Atliekant apklausą galima ištirti klasės mikroklimatą, kuria siekiama gauti informaciją apie vadovavimą klasei ir mokinių elgesį pamokų metu. Apklausą patogiu atlikti naudojantis kompiuteriais nesudėtingas rezultatų įvertinimas. Tyrimo rezultatai atskleidžia vadovavimo klasei kokybę ir efektyvumą, laiko vadybą ir t. t.

Mūsų gimnazijos projekto komanda įsidrąsino ir pateikė vyresniųjų klasių mokiniams 60-ies klausimų anketą apie pamokų kokybę. Pasirodė, kad mokytojos būgštavo veltui. Mokiniai atsakingai pažiūrėjo į apklausos svarbumą, įvertino mokytojų domėjimąsi mokinių nuomone. Džiugino, kad mokiniai objektyviai vertino ir pagrindė savo nuomonę. Pavyzdžiui, dešimtokų mokytojos organizuotoje apklausoje aukščiausiai ir žemiausiai įvertinti pamokos aspektai (aukščiausiai – „Mokytoja mane gerbia“, „Stiprūs mokiniai gauna papildomas užduotis, kurios kelia jiems tikrus iššūkius“, „Mokytoja tik tuomet būna patenkinta atsakymais, kai šie būna gerai pagrįsti“, žemiausiai – „Šios mokytojos pamokose dažnai dirbama mažose grupėse“, „Mokytoja skiria mums užduotis pavaizduoti/apibendrinti mokomąją medžiagą paveikslėlių bei schemų pavidalu (pavyzdžiui „minčių žemėlapiu“)“, „Mokytoja pavyzdžiais iliustruoja pamokos temų reikšmę įvairioms profesijoms“) iš karto parodė mokytojai, kas pamokose vyksta gerai, o ką reikėtų tobulinti. Mokiniai atsakydami į anketos apie pamokos kokybę klausimus įsigilino į geros pamokos apibūdinimą ir vėliau, po apklausos praėjus keliems mėnesiams, netgi pasiūlė mokytojoms taikyti dalykus, su kuriais susipažino atlikdami apklausą. Suradę apklausoje teiginį „Mokytoja skirdama kontrolines užduotis, kurios dar nebus vertinamos pažymiais, suteikia mums galimybę nuodugniai pakartoti tam tikrus dalykus“ mokiniai suprato, kad šio teiginio įgyvendinimas pamokose padėtų jiems siekti geresnių rezultatų, ir paprašė mokytojos pamokose organizuoti pažymiais nevertinamą kontrolinių užduočių sprendimą prieš kontrolinį darbą.

Įvaidžiusios mokinių grįžtamojo ryšio instrumentus, mokytojos jau be baimės vertina ne tik savo pamoką, bet ir klausia mokinių nuomonės apie pamoką, palankiai reaguoja į mokinių siūlymus ir pastabas.

Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ reikšmė gimnazijai

Dalyvaudamos projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ supratome, kad projekto mokytojų ir vadovo komanda turi dirbti, mokytis ir reflektuoti sistemingai. Komandos susitikimai vykdavo kiekvieną trečiądienį. Projekto koordinatorius vedė „Komandos darbo žurnalą“. Žurnalo pavyzdį naudojome iš IQES online. Žurnalą įkeldavome į Google sistemą. Visi komandos dalyviai – tiek dalyvavę susitikime, tiek nedalyvavę – galėjo matyti, ką suplanavome, kokius įsipareigojimus turime, taip pat kiekvienas narys galėjo iki kito susitikimo reflektuoti kaip sekasi, kokių kyla sunkumų ar pro-

blemų. Tokią bendradarbiavimo formą gali naudoti ir kitos mokykloje veikiančios komandos, pavyzdžiui, Metodinė taryba, Vaiko gerovės komisija, mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo grupė, administracija. Išvengiama uždaro, kad dokumentai nugula į stalčių ir nėra darbo rezultatų koreliavimo.

Resursų šaltiniu komandai tapo *IQES online*, kurios instrumentus naudojome (skaitymo strategijas, metodų portfelius, mokinių grįžtamojo ryšio metodus, kolegialaus grįžtamojo ryšio metodiką, įsivertinimo instrumentus). Iki projekto mokykloje *IQES online* naudojosi tik mokyklos veiklos kokybės įsivertinimo grupė ir pavieniai mokytojai.

Projekto komanda padaugino 5-is skaitymo strategijų kortelių kompleksus, kuriais gali naudotis bet kuris mokytojas ar pagalbos mokiniui specialistas. Skaitymo kortelių komplektai identiški *IQES online sistemoje* pateiktiems. Sutaupėme kolegų laiko ir lėšų. Spalvotos, padidintos ir laminuotos kortelės mokiniams patrauklios ir praktiškos naudoti daug kartų.

Projekte dalyvavusių mokytojų komanda ir toliau mokykloje dirba kaip besimokanti profesionalų komanda, kuri padeda mokytojams *IQES* instrumentus perkelti į savo pamokas (mokinių grįžtamojo ryšio metodus, metodų portfelius, kolegialų grįžtamąjį ryšį). Projekto komandos mokytojus mokyklos mokytojai kviečiasi į savo pamokas siekdami išspręsti kylančius sunkumus ar problemas, kita vertus, projekto mokytojai yra atviri ir priima kolegas į savo pamokas dalinasi patirtimi apie skaitymo strategijų, mokinių grįžtamojo ryšio taikymą pamokose.

Projekto komanda skaičiavo šeštų ir aštuntų klasių mokinių standartizuotų testų ir metinių pažymių koreliaciją, pokyčius. Analizė padėjo mokytojams pergaltoti vertinimo kriterijus, pamatyti mokinius, kuriems būtina pagalba tiek siekiant patenkinamo lygmes ar pasiekusiems aukštesnįjį lygį. Projekte dalyvavę matematikos, lietuvių kalbos ir istorijos mokytojai, savo patirtį perteiks penktose klasėse dirbantiems mokytojams ir padės organizuoti diagnostinius testus ir analizuoti testų rezultatus.

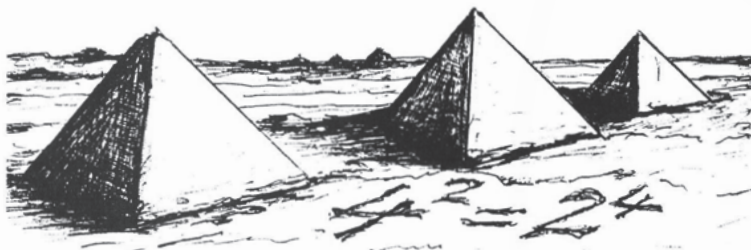
1 priedas

Atkreipti dėmesį į antraštę

G. Strazdo knygelėje „Kur šuo pakastas? Matematiniai galvosūkiai“ rastas uždavinys padeda įtvirtinti strategiją „Atkreipti dėmesį į antraštę“. Gavę užduotį, mokiniai noriai imasi skaičiuoti, tačiau greitai sutrinka: kurį piramidės aukštį – 146,6 m ar 10 m žemesnį – reikia dauginti iš 16? Tik vienu atveju gaunamas atsakymas „2345,6 m“, kurį pasirinkti mokiniui padeda užduoties antraštė „Iš eilės einantys skaitmenys“. Paaiškėjo, kad ne vienas mokinys pradėjo spręsti uždavinį neperskaitęs pavadinimo arba nesiejo pavadinimo su tolesniu darbu.

IŠ EILĖS EINANTYS SKAITMENYS

Egipto piramidės –
vienintelės iš septynių pasaulio stebuklų,
išlikusios iki mūsų dienų.
Ne veltui žmonės senovėje sakydavo:
„Viskas bijo laiko, o laikas bijo piramidžių“.
Ir kas galėtų savo užmačios dėka
greitai išjudinti šiuos akmenų kalnus?
Pati aukščiausia – faraono Cheopso (146,6 m) piramidė.
Šiuo metu ji yra apie 10 m žemesnė.

Užrašiau lygybę:

$$4^2 = 2^4.$$

Tokių lygybių daugiau nėra.... Susimąsčiau...
Kokį aukštį gautume,
vieną ant kitos sudėję 16 Cheopso piramidžių?

2 priedas

Konfidencialumo sutartis teikiant kolegialų grįžtamąjį ryšį

Bendroji dalis

1. Pasirašę šią sutartį, mes įsipareigojame būti atviri vienas kito atžvilgiu ir saugoti konfidencialumą išorės atžvilgiu.
2. Diskretiškumo laipsnį nustato tik tas asmuo, kurio pamokoje yra lankomasi, o pamokoje besilankantis asmuo turi jo paisyti.
3. Jeigu stebint pamoką nustatomi nusižengimai profesinei mokytojo misijai arba profesinės etikos taisyklėms, abu grįžtamojo ryšio partneriai susitaria dėl tolesnių žingsnių. Tokiu atveju būtina informuoti mokyklos vadovybę.

Specialioji dalis

4. Asmuo, kurio pamokoje yra lankomasi:
 - 4.1. Siekiu pažinti save ir tobulėti.
 - 4.2. Galiu esamoje situacijoje pagerinti savo veiklą.
 - 4.3. Pasitikiu savo kolega.
 - 4.4. Savo pamoką galiu praturtinti kolegos matymu, suvokimu.
 - 4.5. Mokiniai stebi, kad aš mokausi ir gerinu pamokos kokybę.
 - 4.6. Reflektuoju, išsakau savo jausmus, kaip jaučiausi pokalbio metu.
 - 4.7. Įvertinu, kokią reikšmę man turėjo grįžtamojo ryšio pokalbis.
 - 4.8. Laikausi mūsų susitarimų.
5. Asmuo, kuris lankosi pamokoje (stebi pamoką):
 - 5.1. Nesu vertintojas – esu stebėtojas.
 - 5.2. Stebiu pamoką, veiklą – pagal pasirinktą/pasiūlytą kriterijų.
 - 5.3. Esu iš anksto pateiktos stebėjimo užduoties vykdytojas.
 - 5.4. Esu fiksuotojas – pildau pasirinktą pamokos stebėjimo protokolą.
 - 5.5. Teikiu grįžtamąjį ryšį – ramiai ir komfortiškai kalbu apie pamoką.
 - 5.6. Vengiu išsireiškimų: aš daryčiau.... geriau būtų..... gerai, bet.... manyčiau, kad
 - 5.7. Pasakau, ko išmokau lankydamasis kolegos pamokoje.
 - 5.8. Laikausi mūsų susitarimų.
6. Sutarties pasirašymo data

Pamokoje besilankantis asmuo (stebėtojas):

(parašas)

(vardas pavardė)

Asmuo, kurio pamokoje yra lankomasi:

(parašas)

(vardas pavardė)

3 priedas

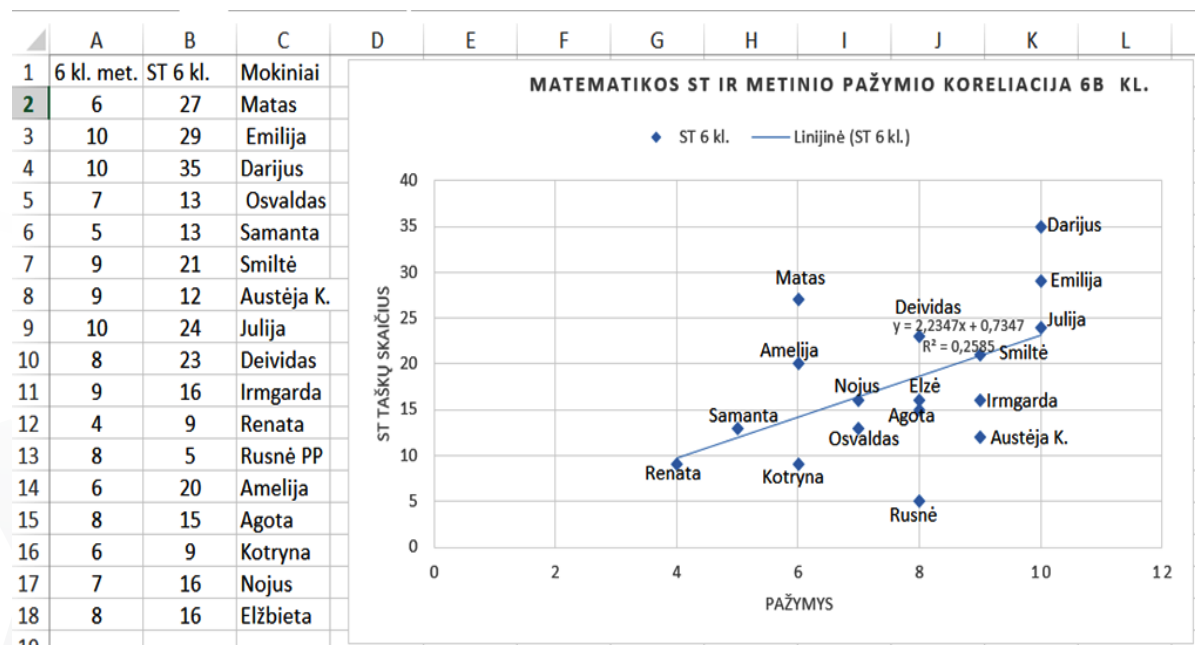
Susitarimo dėl kolegialaus grįžtamojo ryšio blankas

Pavardė R. Rudalevičienė		Data 2016-03-01
Klasė (patalpa) 206		Valanda 11.05-11.50
Pamokos tema Keliame skaičių kvadratu ir kubu		
Kokybės indikatorius/stebėjimo fokusas: Kaip giliai įsitraukia į skaitymo strategijų taikymu pagrįstą mokymąsi mokymosi problemų turintys mokiniai?		
Stebėjimo kriterijai		Pastabos
1.	Ar mokiniai supranta strategijų pavadinimus ir jų taikymo procesą? Indikatoriai Supranta darbo nurodymus. Orientuojasi lentoje ir vadovėlyje. Mokosi pagal nurodymus, pateikiamus skaitymo kortelių pagalba.	
2.	Ar mokiniai dirba efektyviai? Indikatoriai Klauso mokytojo kalbos. Žiūri, ką mokytoja rodo. Spėja su visa klase. Stengiasi suspėti su klase. Po įprastinio organizacinio etapo sparčiai imasi atlikti jiems paskirtą užduotį. Ne mažiau negu 5 min. gilinasi į vadovėlio medžiagą, taikydami skaitymo strategijas. Ne mažiau negu 10 min. Sprendžia uždavinius. Mokydami bendradarbiauja su bendraklasiais. Nešvaisto laiko pašaliniais dalykais. Vertina mokytojo pagalbą mokantis. Geba pakeisti veiklą.	
3.	Ar atmosfera pamokoje taikant skaitymo strategijas tinkama mokiniams? Indikatoriai Mokinys nepatiria įtampos ir baimės. Mokinys gauna pakankamai mokytojo paramos. Mokytojo pagalba motyvuoja mokinį mokytis.	
Norėčiau gauti tik su aukščiau nurodytais kriterijais susijusią grįžtąją informaciją.		
Norėčiau gauti daugiau/ papildomos grįžtamosios informacijos apie savo pamoką.		
Grįžtamojo ryšio teikėjas		
1-o kolegos pavardė Ugnė Trepėnaitytė-Byrė		
Data 2016-02-29		Parašas

4 priedas

6 klasės matematikos standartizuoto testo taškų ir metinių pažymių koreliacija

Kauno Kovo 11-osios gimnazija

Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ komanda:

Jolanta LOKIENĖ, direktoriaus pavaduotoja ugdymui, informacinių technologijų vyresnioji mokytoja

Lina ŠAKELYTĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Rūta SATKAUSKIENĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Rima Ona JANKAUSKIENĖ, lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

Alma SOTKEVIČIŪTĖ, matematikos vyresnioji mokytoja

Gražina STONIENĖ, istorijos mokytoja metodininkė

Gimnazijos bendruomenę dalyvauti projekte motyvavo pati projekto idėja ir veiklos, kurios tiesiogiai siejosi su gimnazijos 2015 metų veiklos plane įvardintais tikslais ir numatytais priemonėmis šiems tikslams pasiekti („Siekiant pamokos kokybės, taikyti skaitymo strategijas“). Norėjome tobulinti savo profesinę kompetenciją naujoje srityje – panaudojant skaitymo strategijas per savo dėstomojo dalyko pamokas. Dalyvaudami projekte įgijome žinių, kaip tai daryti, o kartu galėjome mokytis iš kitų projekto dalyvių patirties. Tapome aktyviais IQES online sistemos vartotojais – išmokome efektyviai pasinaudoti jos galimybėmis (siūlomais instrumentais). O svarbiausia – susikūrėme naują pamatą siekti individualios kiekvieno mokinio ir gimnazijos, kaip besimokančios organizacijos, pažangos.

Dalyvavimas projekte tapo **trijų žingsnių procesu**. Kiekvieną žengtą žingsnį matavome įvardindami atliktus veiksmus, analizuodami pasirinktus metodus bei „pasverdami“ sėkmingus/nesėkmingus rezultatus.

Pirmasis žingsnis – mokėmės taikyti skaitymo strategijas. Pirmiausia, patys pedagogai mokėmės seminaruose bei analizavome turtingą IQES online biblioteką – turėjome susikurti pamatą, kaip per skirtingų dalykų pamokas panaudoti skaitymo strategijas. Įvertinome/pastebėjome, kad ėmė stiprėti bendravimo ir bendradarbiavimo kultūra. Lankymasis kolegų pamokose, siekiant tobulinti savo veiklą, tapo neatsiejama mokytojo profesinio tobulėjimo dalimi. Mokytojai išmoko mokytis mokinius skaityti, pasitelkdami savo žinias apie skaitymo strategijų taikymą. Visi gimnazijos mokytojai įsitraukė į projektą, supažindino mokinius su skaitymo strategijomis ir taiko jas savo pamokose. Skaitymo kultūra tiesiogiai siejasi su kultūra apskritai, todėl buvo sėkmingai ugdomos bendros mokyklos vertybinės nuostatos: poreikis mokytis ir tobulėti, atsakomybės už mokymąsi ir rezultatus jausmas, noras dalytis žiniomis ir įgyta patirtimi su kitais žmonėmis. Įvertinome ir tykančius iššūkius – pavojų „nueiti daugiau į plotį ne į gylį“. Supratome, kad visiems mokytojams įsitraukus į projekto veiklas sunkiau bus suvaldyti procesą ir stebėti kokybinę pažangos pokytį, susijusį su skaitymo strategijų taikymu pamokose. Buvo sudėtinga parinkti tinkamą vaikų labiau sudominantį ir jų amžių bei gebėjimus atitinkantį tekstą. Įvertinome ir dideles laiko sąnaudas parengiant užduotis, skirtas skaitymo strategijoms taikyti.

Antrasis žingsnis – pasitikrinome, kaip mums sekasi taikyti skaitymo strategijas. Panaudojome individualų grįžtamąjį ryšį iš mokinių (IQES instrumentai GR) ir kolegialų grįžtamąjį ryšį iš kolegų (IQES instrumentai KGR). Pamokose mokytojai naudojo įvairias grįžtamojo ryšio formas, kurios padėjo planuoti veiklą artimiausiose pamokose, likviduoti atsirandančias spragas, pasiekti geresnių rezultatų. Lietuvių kalbos pamokose išmokimas dažniausiai patikrinamas pratimais, literatūros pamokose – apibendrinančiais klausimais, kartais naudojamas „šviesoforas“, „taikyns“, „laipteliai“ (kaip apklausos būdas), kai norima sužinoti, ar mokiniai suprato naują temą. Mokiniai priversti įsivertinti, pagalvoti, ką suprato, o mokytoja gauna informaciją apie gebėjimą mokytis, aiškinti. Lietuvių kalbos, matematikos pamokose moksleiviai turi segtuvus, kuriuose kaupiami visi darbai – taip gali stebėti savo

daromą pažangą, analizuoti rezultatus su mokytoja, tėvais. Istorijos pamokose mokiniai įsivertina, ką naujo sužinojo, kas buvo sunku, o kas lengva, fiksuodami tai sąsiuvinyje arba išsakydami žodžiu. Mokinys skatinamas įsivertinti pagal pateiktus istorijos dalyko žinių, supratimo ir gebėjimų lygių požymius.

Mokytojai aktyviai pastebėjo ir įvardino kolegialaus grįžtamojo ryšio naudą: atsirado naujos galimybės bendradarbiauti, dalintis savo patirtimi. Įprastą patirtį – dalintis su to paties dalyko kolegėmis, stebėti jų pamokas – projekto metu pakeitėme nauja – paskatinome stebėti kitų dalykų mokytojų vedamas pamokas tose pačiose klasėse. Tai ne tik padėjo geriau pažinti mokinius, bet ir įgyti naujos metodinės patirties. Patyrėme, kad stebėtų pamokų aptarimo metu vyravo pozityvi atmosfera – geranoriškai dalijomės savo įžvalgomis, tarėmės ir patarinėjome vienas kitam, mokėmės vieni iš kitų. Skirtingų dalykų kolegų patirtis pasirodė labai naudinga pamokų planavimui ir organizavimui: tikslingas skaitymo strategijų taikymas, laiko vadyba, efektyvių mokymosi metodų parinkimas, įsivertinimo metodų taikymas.

Kolegų patirtimi galime pasinaudoti organizuojant skaitymo strategijų taikymą savo dalyko pamokose – iš kolegų (kaip lygiaverčių partnerių) naudinga gauti gerų praktinių metodinių patarimų. Stebėdami kolegų pamokas ne tik sėmėmės patirties, bet ir gimdavo naujų idėjų, ką dar efektyviau daryti, o kartu naujai pamatėme savo darbą. Įvertinome ir kliuvinius bei nesėkmes. Gaila, bet neatlikome mokinių apklausos apie skaitymo strategijų naudą – tai būtų buvęs dar vienas žvilgsnis į mūsų veiklą kampas. Patyrėme, kad dar trūksta reikiamos kompetencijos teikti ir priimti kolegialų grįžtamąjį ryšį. Nors mokytojai eina į pamoką nusiteikę geranoriškai, tačiau stresas, nerimas ir įtampa veikia stebimąjį mokytoją ir blaško mokinius. Be to, bet kuri nauja veikla kelia įtampą ir jaudulį. Pastebėjome, kad ir stebėtoji, ir stebimajam per aptarimus buvo sunku parinkti tinkamus ir tikslus pastebėjimų apie pamoką žodžius ir likti objektyviam bei nešališkam.

Trečiasis žingsnis – stebėjome mokinių pažangą. Mokytojai individualiai atliko diagnostinius ir standartizuotus testus. Standartizuotų testų rezultatų apibendrinimui ir analizei panaudojome projekto ekspertų rekomenduojamą formą (lentelę) *excel* formatu – siūlomą pažymių ir testų koreliacijos analizę. Puikiai suvokiame, kad vieneri metai – per trumpas laiko tarpas didesniems pažangos pokyčiams. Per vienerius metus taikant skaitymo strategijas matematikos pamokose 5,1 proc. pagerėjo matematikos mokymosi kokybė – metinės pažangumo suvestinės parodė, kad padidėjo 7-10 balų matematiką besimokančių mokinių skaičius. Atlikus diagnostinį mokinių skaitymo kompetencijų matavimą, pamatėme daugumos projekte dalyvavusių mokinių teigiamus pažangos pokyčius.

„Nemažai skaitymo strategijų taikiau ir anksčiau. Dalyvavimas projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ skatino naujai susipažinti su skaitymo strategijomis ir jų taikymo galimybėmis, padėjo įsigilinti į mokinių skaitymo problemas ir jas sukonkretinti. Daug laiko skyrčiau teorinėms žinioms įsisavinti. Trūko praktinių pavyzdžių, kaip mokyti taikant skaitymo strategijas, kokius skaitymo gebėjimus pirmiausia ugdyti, kaip parinkti tinkamiausius metodus. Neužteko tik įsigilinti į skaitymo strategijos aprašymus, pateiktus IQES online. Bendri mokytojų, dalyvaujančių projekte, pasitarimai, organizuoti seminarai palengvino įvaldyti skaitymo strategijas, padėjo pasirinkti tinkamiausias istorijos pamokas. Mokyklos metodinės tarybos posėdyje apsisprendėme, kokias pagrindines strategijas taikysime savo mokymų dalykų pamokose. Socialinių mokslų grupės mokytojai pasirinko kelias: pažymėti raktinius žodžius, išnagrinėti priežastis ir padarinius, susieti su anksčiau įgytomis žiniomis ir patirtimi, daryti išvadas. Organizuojant darbą poromis ir bendradarbiaujant grupėse mokiau sudaryti grafines įvykio, reiškinių struktūras, skatinau mokinius kelti problemas ir ieškoti atsakymo į klausimus. Naudodama kitus skaitymo metodus siekiau sąmoningo ir gilaus teksto suvokimo, kritinio jo vertinimo, gebėjimo dirbti bendradarbiaujant.“

Gražina STONIENĖ, istorijos mokytoja metodininkė

„Pirmiausia mokinius supažindinau su visomis skaitymo strategijomis ir kartu aiškinomės, kada jas taikome (ar netaikome) per matematikos pamoką. Tik gerai išsiaiškinus skaitymo strategijų „baubas“ tapo ne toks baisus. Dirbdami grupėse mokiniai ir patys rinkosi, kokią strategiją taikys, ir, atlikę pamokos užduotis, nurodydavo, kokias strategijas taikė. Tik tada, kai mokiniai jau turėjo supratimą apie skaitymo

strategijas, pasirinkome kelias mums aktualiausias ir tam tikrą laiką taikėme per pamokas. Jei 3 – 4 savaites taikoma viena strategija (pavyzdžiui, pabraukti raktinius žodžius), tai jau ir mokantis kitos strategijos dauguma mokinių atkreipia dėmesį į raktinius žodžius. Mokiniai dažniau dirbo grupėse bendraudami ir bendradarbiaudami, mokėsi išklausti kitų nuomonę ir išsakyti savąją, mokėsi analizuoti, daryti išvadas, argumentuoti atsakyti į klausimus. Akivaizdu, kad geresnis matematinio teksto suvokimas skatina mokinių savarankiškumą.“

Alma SOTKEVIČIŪTĖ, matematikos vyresnioji mokytoja

„Aš eksperimentavau su savarankiško skaitymo aptarimo pamokomis ir stengiausi parodyti, kaip jose galima pritaikyti įvairias skaitymo strategijas. Kad tai pavyktų, pati turėjau gerai viską išnagrinėti. Tam reikėjo laiko ir pastovaus darbo. Kartais atrodydavo, kad mokiniai viską puikiai žino – „mes gi taip dirbome, tik neįsivardijome“, o paaiškėdavo, kad savarankiškai atlikti tuos darbus dar sunku (pavyzdžiui, teksto pavertimas grafine struktūra ir panašūs darbai, savikontrolės strategijos). Viena mano parodyta patirtis tikrai prigijo – visos kolegės lituanistės naudojasi. Tai – užklasinio skaitymo pamoka, kurioje pritaikiau raktinių žodžių ieškojimo strategiją. Septintokai turėjo perskaityti pasirinktinai vieną iš Marko Tveno knygų („Princas ir elgeta“, „Tomo Sojerio nuotyčiai“ arba „Heklberio Fino nuotyčiai“), o per pamoką jas pristatyti klasės draugams. Jie dirbo grupėmis. Namuose padarė dėžutes, kurios buvo susijusios su skaitytos knygos tema, įvykiais, o į tą dėžutę įdėjo daiktą, susijusį su įvykiu, apie kurį norės papasakoti klasėje (grupė darė vieną dėžutę ir pasakojo skirtingas istorijas). Toks būdas aptarti knygą patiko ir mokytojams, ir mokiniams.“

Rūta SATKAUSKIENĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Kolegialaus grįžtamojo ryšio naudos ženklai

Daugiausia diskusijų sukėlė ne pamokų stebėjimas, bet profesionalus jų aptarimas su kolegomis. Mokytojos kalba apie sudėtingumą ne tik rasti tinkamus žodžius, intonaciją, bet ir gebėjimą išklausti ir objektyviai priimti gaunamą informaciją, kai pamoką stebi ir aptaria kito mokomojo dalyko kolegės.

„Stebėti kolegų pamokas buvo ne tik įdomu, bet ir naudinga. Nepaisant stebėtojos geranoriškumo pamokoje jaučiau įtampą, o mokiniai jautėsi laisvai. Taikant kolegialų grįžtamąjį ryšį sunkiausia buvo perprasti ir vadovautis jo taisyklėmis, išsakyti savo pastebėjimus pirmuoju asmeniu, pagrįsti skaitymo strategijų pasirinkimą, išklausti kolegės grįžtamąjį ryšį jo nekomentuojant (nors dažnai norėjosi įsiterpti, pateisinti vieną ar kitą veiklą). Teikiant grįžtamąjį ryšį buvo nelengva analizuoti konkrečių strategijų taikymo tikslingumą. Kadangi man, istorijos mokytojai, teko stebėti matematikos pamoką, turėjau nuogastavimų, kad bus sunku suvokti strategijų taikymą bei jų pagrįstumą. Nuogastavimai nepasiteisino. Maloniai nustebino, kad mokiniai buvo gerai susipažinę su skaitymo strategijomis, gebėjo patys pasirinkti tinkamiausias ir mokėjo savo pasirinkimą pagrįsti. Stebėdama pamoką mačiau, kaip buvo efektyviai panaudojamas grupinis darbas: kiekvienas mokinytis turėjo paskirtą vaidmenį (pranešėjas, vartininkas ir kt.), visi gerai žinojo ir laikėsi darbo grupėmis taisyklių. Daug dėmesio skirta tarpusavio bendradarbiavimui, pagalbai. Darbą per pamoką mokiniai įsivertino individualiai pagal šviesoforo spalvas ir grupėje – taikant grupės taikinį pagal iš anksto jiems žinomus kriterijus. Stebint pamoką kilo noras per savo dalyko pamokas pritaikyti darbą grupėmis su vaidmenimis, įsivertinimo būdus ir tarpusavio konsultacijas. Man buvo labai naudingi kolegės (grįžtamojo ryšio teikėjos) patarimai ir pasiūlymai man po mano pamokos: naudoti mažiau strategijų, bet giliau išanalizuoti ir įtvirtinti, lėtinti pamokos vedimo tempą, daugiau dėmesio skirti silpniesiems. Nors pamokų analizė kėlė įvairių jausmų, už patarimus ir padrąsinimą esu dėkinga.“

Grażina STONIENĖ, istorijos mokytojos metodininkė

„Kolegialaus grįžtamojo ryšio taikymas buvo nauja patirtis ir iššūkis mums. Metodinėje taryboje susitarėme, kad skaitymo strategijos ir kolegialus grįžtamasis ryšys padės stiprinti profesinę tarpusavio paramos kultūrą gimnazijoje, sudarys prielaidų tobulinti pamoką. Įvardijome bendradarbiavimo principus: geranoriškumą ir pozityvumą. Susitarėme pasinaudoti IQES online siūlomomis taisyklėmis. Numatėme terminą, kiek laiko dalykininkai stebės ir aptars kolegų pamokas. Sukūrėme pamokos stebėjimo protokolą. Pildėme tokius dokumentus: pamokos stebėjimo protokolą, grįžtamojo ryšio teikėjo ir grįžtamojo ryšio gavėjo refleksijos formas, kūrybinei grupei skirtos grįžtamosios informacijos lapą. Metodinėje taryboje aptarėme kiekvienos metodinės grupės grįžtamąją informaciją. Projekto grupės nariai tarpusavyje stebėjo vienas kito pamokas ir teikė kolegialų grįžtamąjį ryšį. Tai suteikė mums galimybių pažvelgti į kito kolegos ir savo pamokas kitu kampu, mokėmės išreikšti savo nuomonę bei jausmus apie savo ir kolegos pamoką. Pamatėme, kaip sunku kartais būna parinkti tinkamus žodžius, kad neįžeistume, neįskaudintume kolegos. Mokėmės išklausyti vieni kitus ir išgirsti kolegos nuomonę, ne kritikuoti, bet patarti, padėti, palaikyti. Gavęs palaikymą mokytojas jaučiasi tvirčiau, žino, kad eina teisingu keliu. Taktiškas kolegos pastebėjimas padeda tobulinti pamoką.“

Alma SOTKEVIČIŪTĖ, matematikos vyresnioji mokytoja

„Labai sudėtinga buvo pasikviesti koleges į pamoką. Dar sunkiau aptarti pamoką stebint ekspertams, bet liko geras jausmas, kad „aš tai galiu“. Dabar į kolegialų grįžtamąjį ryšį žiūriu kaip į vieną savo darbo dalių – labai naudingą ir patirties, ir integracijos, ir pamokos kokybės požiūriu. Net ir mokinius skatina pasitempti žinojimas, kad lietuvių kalbos mokytoja ateis pažiūrėti, kaip jie dirba per matematiką ar istoriją.“

Rūta SATKAUSKIENĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Standartizuotų ir diagnostinių testų rezultatų analizės sunkumai ir nauda

Standartizuotų testų analizę atliko projekto ekspertai dr. Nijolė Toleikytė, dr. Viktorija Sičiūnienė ir Evaldas Bakonis. Mokytojos atidžiai nagrinėjo rezultatus ir stengėsi pasiūlymus pritaikyti planuodamos darbą su mokiniais.

„Pateikti standartizuotų testų (toliau ST) ir diagnostikos testų (toliau DT) analizės duomenys išryškino stipriąsias ir silpnąsias istorijos mokymo(si) sritis. Aštuntokų ST pasiekimų vidurkis pasirodė esąs nežymiai aukštesnis už vidutinį pagal vietovės ir mokyklos tipą. ST tik patvirtino, kad daugumos aštuntokų istorijos žinios ir supratimas buvo tik patenkinamo ir pagrindinio lygio. Vaikinių vidutiniai rezultatai buvo menkesni nei merginų, o daugumos bendras išprusimas menkas. Standartizuotų testų rezultatai buvo aptarti socialinių mokslų metodinėje grupėje. Planuodami ugdymo turinį atsižvelgėme į jų rezultatus ir pateiktas rekomendacijas. Siekdami gerinti esamus rezultatus nusprendėme toliau įgyvendinti mokinių paskirstymą į praktinį ir akademinį srautus, gilinti mokymo(si) diferencijavimą ir individualizavimą, toliau taikyti skaitymo strategijas (antraštės analizę, surasti sąsają su ankstesne medžiaga, padalinti tekstą skirsneliais ir kiekvienam sugalvoti pavadinimus, rasti raktinius žodžius, analizuoti sąvokas, atpasakoti tekstą savais žodžiais, ieškoti atsakymo į klausimą „kodėl“ ir t. t.), skatinti mokinių skaitymo motyvaciją, taikant aktyvius mokymosi metodus, bendradarbiavimo strategijas, sąmoningą veiklos rezultatų vertinimą ir įsivertinimą. Nusprendėme daugiau dėmesio skirti kartojimui, žinių sisteminimui ir jų vertinimui. Susitarėme bendradarbiauti su kolegomis taikydami įvairias skaitymo strategijas, aptardami jų efektyvumą ir gilindami tarpdalykinę integraciją. Diagnostinių testų rezultatų analizė parodė, kad penktokams sunkiai sekasi nustatyti priežastis, pasekmes, teisingai suvokti ir vertinti istorijos tekstus. Džiugu tai, kad po metų atlikus pakartotinį DT, šeštų klasių pasiekimai buvo žymiai geresni. Norisi tikėti, kad tai skaitymo strategijų mokymosi pasekmė.“

Gražina STONIENĖ, istorijos mokytoja metodininke

„Standartizuotų testų rezultatai buvo analizuojami metodinėje grupėje ir pristatyti mokytojų metodinėje taryboje. Ekspertų pasiūlytomis temomis diskutavome su matematikais. Atsižvelgėme į ekspertų išvadas. Kadangi šeštokų silpnoji vieta buvo skaičiavimai, tai buvo nuspręsta, kad šiais mokslo metais daugiau dėmesio skirsime šiai sričiai. Buvę aštuntokai I gimnazijos klasėje mokysis pagal akademinių ir taikomųjų modulių programas. Bus dirbama mažesnėse grupėse, galėsime dažniau suteikti individualią pagalbą. Ir toliau pamokose taikysime skaitymo strategijas. Akivaizdžiai pamatėme, kad buvome teisios, jausdamos, kad tarp ST ir metinio įvertinimo koreliacija nėra didelė. Tiek šeštokų, tiek aštuntokų testo rezultatus prognozuoti galima tik 55 procentų tikslumu. Mūsų mokykloje mokiniai ir jų tėvai su rezultatais buvo supažindinti individualaus pokalbio su mokytojais metu. Taip buvo aptartos stipriosios ir silpnosios pusės, numatyti būdai spragoms likviduoti, stiprioms pusėms tobulinti. Du kartus naudojome diagnostinius testus. Tik aštuonių iš 51 mokinio, rašiusio abu testus, rezultatai buvo šiek tiek prastesni. Daugumos mokinių rezultatai pagerėjo. Manome, kad tam įtakos turėjo skaitymo strategijų taikymas pamokose.“

Alma SOTKEVIČIŪTĖ, matematikos vyresnioji mokytoja

„Esu labai dėkinga ekspertei N. Toleikytei už pateiktas išvadas, nes tai paskatino plačiau pažiūrėti į savo darbą. Paprastai inertiškai „sušlampuoju“ vaikus į galinčius ir negalinčius, motyvuotus ir nemotyvuotus, o pasiūlytos rekomendacijos verčia dažniau pakalbinti, atkreipti dėmesį į berniukus, o ne tik remtis aktyviomis mergaitėmis.“

Rūta SATKAUSKIENĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Grįžtamojo ryšio iš mokinių panaudojimo galimybės

Projekto metu nesuspėjome įvykdyti ekspertų pasiūlytos veiklos, susijusios su grįžtamojo ryšio iš mokinių apie skaitymo strategijų naudą, bet pastoviai ieškome būdų, kurie verstų mokinius įsivertinti savo darbą, skatintų refleksiją.

„Siekdama gilinti savo profesines žinias, tobulinti pamokos struktūrą ir jos efektyvumą, spręsti iškilusias mokymosi problemas, įsisavinant ir taikant skaitymo strategijas, istorijos pamokose pasinaudoju mokinių grįžtamojo ryšio – naudoju įsivertinimo testą grupėje, poroje ar individualiai, įsivertinimo klausimus pagal pasiekimų lygius, lentelės pildymą (žinojau, sužinojau, liko nesuprasta), voratinklį ir kt.“

Gražina STONIENĖ, istorijos mokytojos metodininkė

„Pamokose stengiausi skatinti mokinius įsivertinti save, stebėti daromą pažangą, planuoti savo veiklą siekiant geresnių mokymosi rezultatų. Modulio (ar mažesnio ugdymo turinio struktūrinio vieneto) pabaigoje mokiniai pildė savianalizės anketas, po kiekvieno atsiskaitymo įsivertina patys, braižo modulių (mažesnių struktūrinių vienetų) vertinimų ir įsivertinimų diagramas, planuoja, kaip likviduos spragas. Mokiniai rašo laišką mokytojui, kuriame papasakoja, kaip jam sekėsi mokytis, su kokiomis problemomis susidūrė, kaip jis jautėsi pamokoje, nurodo savo planus rezultatams pagerinti. Pamokoje gauti grįžtamąjį ryšį iš mokinių padeda sprinto užduotys, spalvų, taikinio, laiptelių, klausimų – atsakymų ir kiti metodai. Tai padeda planuoti veiklą artimiausiose pamokose, likviduoti atsirandančias spragas, siekti geresnių rezultatų.“

Alma SOTKEVIČIŪTĖ, matematikos vyresnioji mokytoja

„Pastoviai mokinius skatinu įsivertinti savo darbą (įtaisyti savo arba suolo draugo klaidas, suškiečiuoti gautus taškus, įsivertinti savo arba draugo atliktą teksto suvokimą, braižyti modulių, arba mažesnių struktūrinių vienetų, įvertinimų schemą, kuri leidžia palyginti net ir kelių metų mokymosi pasiekimus. Moksleiviai skatinami kurti kompetencijos segtuvus (žr. priedą „Mokinių pažangos stebėjimas,

vertinimas ir įsivertinimas matematikos pamokose“), kuriuose kaupiami ne tik kontroliniai darbai, bet ir kūrybiniai, konkursų pažymėjimai, viešųjų kalbų pavyzdžiai ir pan. Jaunesnieji mokiniai pabaigę kalbos ar literatūros skyrių atsako į klausimus ir braižo voratinklį ir pan.“

Rūta SATKAUSKIENĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Pavarčius sukaupą per šio projekto seminarus įgytą medžiagą, prisiminus įvykusius seminarus, nuveiktus darbus, galime pasidžiaugti, kad buvome pakviesti į šį projektą. Puikiai suvokiame, kad vieneri metai – tai per trumpas laiko tarpas didesniems pažangos pokyčiams, tačiau drąsiai galime teigti, kad projekto metu įgytos žinios ir praktinė patirtis mūsų gimnazijai buvo didelis žingsnis link individualios kiekvieno mokinio ir gimnazijos, kaip besimokančios organizacijos, pažangos.

Priedai

Mokinių pažangos stebėjimas, vertinimas ir įsivertinimas matematikos pamokose

Kauno Kovo 11-osios gimnazijos matematikos vyresnioji mokytoja Alma SOTKEVIČIŪTĖ

MOKINIO SEGTUVAS

Segtuvo paskirtis:

- teikti mokiniui informaciją apie jo mokymosi sėkmę, daromą pažangą, pokyčius;
- padėti mokiniui mokytis analizuoti savo pasiekimus, vertinti savo darbus;
- formuoti teigiamą požiūrį į įprastinį tvarkingai atliekamą darbą ir atsakomybę už savarankišką mokymąsi;
- padėti mokiniui susiformuoti savarankiško mokymosi įgūdžius;
- suteikti mokinio tėvams papildomos informacijos apie jų vaiko pasiekimus;
- padėti klasės auklėtojiui geriau pažinti mokinį, nukreipti jį siekti sėkmės, palaikyti ryšį su dalyko mokytoju;
- teikti informaciją mokyklos vadovams apie mokinio ugdymąsi.

Segtuvo turinys:

- matematikos vertinimo kriterijai;
- mokytojo pateikiama informacija mokiniui ir jo tėvams;
- kiekvieno modulio darbų įvertinimų ir įsivertinimų lentelė;
- kiekvieno modulio mokinio savianalizės anketa;
- modulių suvestinės lentelė;
- tam tikram moduliui reikalinga medžiaga (taisyklės, formulės, lentelės), kurią sukaupia pats mokinytis;
- savarankiški ir kontroliniai darbai;
- savarankiškų ir kontrolinių darbų taisymas, uždavinių pavyzdžiai;
- kūrybiniai darbai (jei telpa į segtuvą).

MATEMATIKOS VERTINIMO KRITERIJAI:

Kontrolinis darbas

Kontrolinis darbas rašomas baigus ir apibendrinus kiekvieno modulio medžiagą. Apie kontrolinį darbą mokiniams pranešama iš anksto.

Savarankiškas darbas

Savarankiškas darbas rašomas baigus platesnę, svarbesnę temą 15 – 30 minučių. Savarankiško darbo tikslas – sužinoti, kaip mokinytis sugeba pritaikyti įgytas žinias individualiai atlikdamas praktines užduotis naudodamasis mokytojo nurodytomis mokymo priemonėmis. Savarankiški darbai vertinami taškais.

Kontrolinio darbo vertinimas

Už kiekvieną teisingai atliktą žingsnį skiriamas vienas taškas. Balai rašomi remiantis šia lentele:

Balai	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Procentai	[0;3)	[3;10)	[10;25)	[25;35)	[35;45)	[45;60)	[60;70)	[70;80)	[80;90)	[90;100]

Už nerašytus savarankiškus ir kontrolinius darbus mokinys privalo atsiskaityti:

susitaręs su mokytoju dėl abiemis priimtino laiko (jei praleido pamokas dėl pateisinamų priežasčių); mokytojo nurodytu laiku (jei praleido pamokas be pateisinamos priežasties).

Namų darbai

Namų darbų tikslai:

- pakartoti ir įtvirtinti klasėje įgytas žinias;
- ugdyti mokinių gebėjimą prisiversti reguliariai ir savarankiškai mokytis.

Vertinimas

Namų darbai atskiru pažymiu nevertinami, kartais jie gali būti vertinami taškais, kurie įtraukiami į kaupiamojo vertinimo pažymį.

Kūrybiniai darbai

Kūrybinių darbų tikslai:

- ugdyti mokinių kūrybiškumą, savarankiškumą;
- ugdyti mokinių gebėjimus kryptingai kaupti informaciją iš įvairių šaltinių ir ją lyginti, analizuoti, apibendrinti rezultatus;
- ugdyti mokinių gebėjimus argumentuoti, apginti savo nuomonę.

Kūrybiniai darbai gali būti skiriami iš vienos ar kelių temų. Nurodomas darbo atlikimo laikas. Kūrybinius darbus mokiniai pristato savo bendramoksliams.

Vertinimas

Kūrybinio darbo įvertinimas rašomas atsižvelgiant į mokinio įsivertinimą, jo bendramokslių bei mokytojo įvertinimus. Kūrybinio darbo įvertinimas gali būti vertinamas atskiru pažymiu ir, rašant modulio įvertinimą, vedamas kūrybinio darbo, kaupiamojo vertinimo ir apibendrinamojo vertinimo vidurkis.

Segtuvo vertinimas:

1. Laiškas mokytojui	1 taškas
2. Pusmečio (trimestro) pasiekimų analizė	1 taškas
3. Surinkti savarankiški ir kontroliniai darbai	1-3 t.
4. Kontrolinių ir savarankiškų darbų taisymas	1-3 t.
5. Pavyzdžiai	1-2 taškai

Segtuvas gali būti vertinamas kiekvieno pusmečio (trimestro) pabaigoje.

Segtuvo įvertinimo lentelės pavyzdys

Eil. Nr.	Kas vertinama	Įvertinimas	Pastabos, mokytojos nuomonė	Pasiūlymai
1.	Laiškas mokytojai	1		Galėtų paanalizuoti, kodėl kai kurias temas sekėsi sunkiau mokytis.
2.	Pusmečio pasiekimų savianalizė	1	Savo žinias įvertinai sąžiningai, kontrolinių darbų metu dažnai realiai įvertini savo žinias.	
3.	Surinkti savarankiški ir kontroliniai darbai	3	Tvarkingai surinkai visus darbus.	
4.	Klaidų taisymas	2	Dažniausiai klaidas ištaisai gerai, bet tai atlieki ne visada.	Sistemiškai taisyk klaidas, prieš taisydamas pasikartok taisykles.
5.	Pavyzdžių parinkimas	2	Ne visada juos parenki.	Gal naudingiau kartais būtų užsirašyti ir kai kurias taisykles?
	Segtuvo įvertinimas	8		

LAIŠKAS MOKYTOJAI

Laiške mokiniai atsako į šiuos klausimus ar panašius klausimus:

- **Kaip man sekėsi mokytis?**
- **Ko aš išmokau?**
- **Ko dar norėčiau išmokti?**
- **Kas man labiausiai patiko, geriausiai sekėsi?**
- **Ką mokytis buvo sunkiausia?**
- **Kaip aš jaučiuosi pamokoje?**
- **Kaip aš elgiuosi pamokoje?**
- **Ar mano elgesys turi įtakos mano mokymuisi?**
- **Mano artimiausi planai.**

Laiško pavyzdys

Brangi
Mokytoja,

Ačiū už šios puikios matematikos mėsos. Jis buvo tikrai puikus, nes daug naujų dalykų sužinojau, gal kiek tiksliau pagilinau savo žinias. Buvo ir labai sunkiai suprantamų „moklo riešutų“, bet ir lengvai glaudimų „riešutų“.

Išmokau tiek daug, kad net negalėčiau įvardinti kas buvo lengviausia, o kas sunkiausia. Nors ir buvo sunkesnių temų, bet jūs man viską labai gerai paaiškino, kad viską labai greitai suprasdavau.

Patikų mėsos turbūt buvau ir ne drausminga ir rami kaip pelytė, net ir šnekiavau. Bet per ne lyg ne drausminga nebuvau, o ir klasiškams nutarėdavau per pamokas.

Tokios buvo gan lengvi, bet ir iš dalies sunkūs.

Sau noriu pasižadėti mokytis ir nepamiršti tų dalykų kuriuos mokėjau per šios mokslo mėsos tač „dėlion“ vasarą. Pasižadėsi!

Ačiū, ačiū, ačiū jums!!!)

Neringa Vasylytė 5^b klasi

MOKOMĖS ĮSIVERTINTI**Greitas patikrinimas, padedantis mokyti įsivertinti**

Uždaviniai	Taškai	Teisingo atsakymo raidė
1. Žodžiais užrašytą skaičių parašykite skaitmenimis. a) trisdešimt du tūkstančiai šimtas keturiasdešimt penki. A 32145 B 320145 C 3200145	1	
b) trys milijonai šimtas du tūkstančiai penkiasdešimt penki. A 310255 B 3102055 C 3100255	1	
2. Koks skaičius užrašytas skaitmenimis? a) 12607. A dvylika tūkstančių šeši šimtai septyniasdešimt. B dvylika tūkstančių šešiasdešimt septyni. C dvylika tūkstančių šeši šimtai septyni.	1	
b) 2001029. A du šimtai vienas tūkstantis dvidešimt devyni. B du milijonai šimtas dvidešimt devyni. C du milijonai tūkstantis dvidešimt devyni.	1	
3. Skaičių 12 tūkst. 53 užrašykite tik skaitmenimis. A 1253 B 12053 C 120053	1	
4. Parašykite paryškinto skaičiaus skyriaus pavadinimą. a) 32345. A Vienetų klasės dešimčių skyrius. B Vienetų klasės šimtų skyrius. C Tūkstančių klasės vienetų skyrius.	1	
b) 3670109. A Milijonų klasės dešimčių skyrius. B Milijonų klasės vienetų skyrius. C Tūkstančių klasės šimtų skyrius.	1	
5.		

Pasitikrinkite, kaip išsprendėte uždavinius. Užpildykite įsivertinimo lentelę, atitinkamoje vietoje pažymėdami +

Ar jau moki:	Uždavinio nr.	Moku	Turiu pasimokyti
1. Žodžiais užrašytą skaičių parašyti skaitmenimis?	1 a) 1 b)		
2. Skaitmenimis užrašytą skaičių parašyti žodžiais?	2 a) 2 b)		
3. Skaičių, užrašytą vartojant santrumpas (mln., tūkst.), parašyti tik skaitmenimis?	3		
4. Nurodyti skaičiaus skyrių pavadinimus?	4 a) 4 b)		

Mokinio savianalizės lapo pildymo pavyzdys (su užpildyta lentele susipažino ir mama)

PAŽANGOS ANALIZAVIMAS

TRUPMENINIAI SKAIČIAI

Kaupiamasis vertinimas			Kaupiamasis pažymys (kaupiamųjų vertinimų vidurkis)	Kontrolinis darbas	Modulio įvertinimas (kaupiamojo ir kontrolinio darbo pažymių vidurkis)	Mokinio įsivertinimas
Taisyklingosios ir netaisyklingosios trupmenos, mišrieji skaičiai.	Paprastosios ir dešimtainės trupmenos. Periodinės trupmenos	Procentai ir trupmenos				
10	4/10	10	10	9	10	10

MOKINIO SAVIANALIZĖS ANKETA

Aš moku:	Labai gerai	Gerai	Patenkinamai	Nemoku
paaiškinti taisyklingosios trupmenos sąvoką	✓			
paaiškinti netaisyklingosios trupmenos sąvoką	✓			
iš trupmenų eilutės išrinkti taisyklingąsias ir netaisyklingąsias	✓			
užrašyti paprastąsias trupmenas kaip dalmenį		✓		
paaiškinti periodinės trupmenos sąvoką	✓			
užrašyti periodinę trupmeną su periodu skliausteliuose	✓			
perskaityti periodinę trupmeną	✓			
pateikti mišriųjų skaičių pavyzdžių	✓			
perskaityti ir užrašyti mišriuosius skaičius	✓			
išreikšti mišriųjų skaičių netaisyklingąja trupmena	✓			
netaisyklingąją trupmeną užrašyti mišriuoju skaičiumi	✓			
paaiškinti procento sąvoką	✓			
užrašyti procentus dešimtaine trupmena	✓			
užrašyti procentus paprastąja trupmena	✓			
apskaičiuoti duoto skaičiaus procentus	✓			

Donatė Ponomareva-Lienė P. K.

Modulis	Modulio įvertinimas	Mokinio įsivertinimas
1. Natūralieji skaičiai ir nulis		
2. Matai ir matavimai		
3. Kampai		
4. Trikampiai ir keturkampiai, jų plotai ir perimetrai		
5. Reiškiniai, lygtys, nelyybės		
6. Trupmeniniai skaičiai		
7. Dešimtainės trupmenos		
8. Duomenys. Rinkiniai		
9. Erdviniai kūnai		

INFORMACIJOS TĖVAMS PATEIKIMAS

- Prie kiekvieno savarankiško ar kontrolinio darbo įvertinimo mokinio tėvai turi pasirašyti.
- Mokinys segtuvą parsineša į namus po kiekvieno rašomojo darbo, todėl tėvai gali kartu analizuoti klaidas, mokinio daromą pažangą, stebėti kaip mokinys pildo savianalizės anketas.

Informacijos tėvams pateikimo lapelio pavyzdys

Rugsėjo mėn.		
Tema	Surinkti taškai (visi taškai)	Įvertinimas
Taškas, tiesė, spindulys, atkarpa. Matavimo prietaisai.	13(15)	9
Matavimo vienetai. Matuojame atkarpas	28(30)	10
Braižome. Mastelis	6(18)	5
Kampas. Kuris kampas didesnis? Kampų rūšys. Kampo dydis	10(12)	9

Pasiekimai	Elgesys pamokų metu
Skiria tieses, spindulius atkarpas, sugeba nubrėžti ir teisingai pažymėti. Nevisada tiksliai išmatuoja atkarpų ilgius. Pagal spidometro skalės parodymus gali pasakyti automobilio greitį. Beveik neklydo vienus matavimo vienetų išreišdamas kitais. Puikiai palygino matavimo vienetų, sugebėjo užrašyti kiek kuris didesnis (tik gaila, kad veiksmus atliko mintinai). Nustatė laiko intervalo ilgį. Nubrėžė nurodyto ilgio atkarpas, stačiakampius. Sunkiau sekėsi brėžti apskritimus. Nemoka spręsti uždavinių su masteliu. Nubrėžia kampą, gali nurodyti jo kraštines, viršūnę. Žiūrėdamas į brėžinį gali palyginti kampus, bet nemoka jų teisingai pažymėti. Teisingai nurodo kokios rūšies kampą sudaro laikrodžio rodyklės. Rašo tvarkingai. Namuose atliko beveik visus uždavinius, klaidų buvo.	Drausmingas.

TĖVŲ PARAŠAS: *[Signature]*

Spalio mėn.		
Tema	Surinkti taškai (visi taškai)	Įvertinimas
Matlankis. Kaip nubrėžti norimo dydžio kampą?	nerašė	-
Trikampis. Statusis trikampis. Keturkampis.	13(18)	8
Geometrinės figūros (kontrolinis darbas).	16(18)	9
Natūraliųjų skaičių rašymas.	10(10)	10

Pasiekimai	Elgesys pamokų metu
Teisingai apskaičiuoja trikampio perimetrą. Moka apskaičiuoti nežinomą trikampio kampą, bet tik remdamasis brėžiniu. Tiksliai išmatavo keturkampio kraštinių ilgius, apskaičiavo perimetrą. Nevisada teisingai randa nežinomo keturkampio kampo didumą, turėdamas perimetrą, žino kaip rasti lygias kraštines turinčio keturkampio kraštines ilgį. Moka nubrėžti tiesę, atkarpą, spindulį, apskritimą. Beveik be klaidų vienus matavimo vienetų išreiškia kitais. Moka apskaičiuoti kampų, kuriuos gauname susikirtus dviem tiesėms, didumus. Moka apskaičiuoti keturkampio perimetrą. Puikiai užrašė natūraliuosius skaičius. Klasėje rašo tvarkingai, tik gaila, kad nėra paraščių. Kartais brėžiniai galėtų būti tvarkingesni. Namų darbų sąsiuvinyje radau tik du uždavinius.	Drausmingas.

TĖVŲ PARAŠAS: *[Signature]*

Rokiškio rajono Kamajų Antano Strazdo gimnazija

Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ komanda:

Nijolė MARKEVIČIENĖ, lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

Zita ŠIVICKIENĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Regina NARVYDIENĖ, istorijos mokytoja metodininkė

Zita JONČIENĖ, matematikos vyresnioji mokytoja

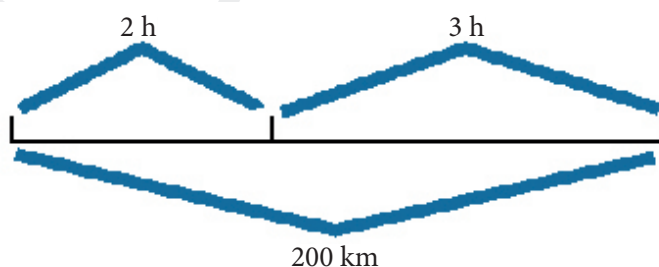
Olivija SARANIENĖ, direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ veiklos labai organiškai įsiliejo į 2016 m. gimnazijos veiklos planą ir tapo priemone gerinti mokinių pažangą ir pasiekimus. Nors viso projekto metu dirbome komandoje, visgi kiekviena sukaupėme skirtingų patirčių. Rengdamos medžiagą leidiniui nusprendėme skaitytojams pateikti asmenines refleksijas apie tai, kas ir kodėl pasisekė, į ką reikėtų atkreipti dėmesį, siekiant mokinių pažangos. Tokių refleksijos būdą paskatino dar ir tai, kad mokytojos savo patirtį ir išvalgas iš esmės jau buvo pristačiusios ir **metinių pokalbių** su kuruojančiu mokyklos vadovu metu, kai teko atskleisti asmeninį indėlį į gimnazijos veiklos tobulinimo uždavinių įgyvendinimą (žr. 1-ąjį priedą „Metinio pokalbio forma“).

Skaitymo strategijų panaudojimo vertės

Skaitymo ir rašymo gebėjimų ugdymas per visų dalykų pamokas vis labiau tampa suprata būtinybe, norint pagerinti mokinių pasiekimus. Tai ypač aktualu 5–8 klasėse, kai ugdomi dalykinio teksto skaitymo gebėjimų pagrindai. Apie tai, kokios strategijos padeda mokiniams suprasti ne tik grožinį, bet ir dalykinį tekstą, pasakoja jas išbandžiusios mokytojos.

„Skaitymo strategijų taikymas – vienas iš mokymo metodų. Visų dalykų mokytojai supranta, kad be skaitymo, rašymo ir kalbėjimo gebėjimų pasiekti gerų mokymosi rezultatų yra neįmanoma. Aišku ir tai, kad per kiekvieno dalyko pamoką raštingumo gebėjimai ugdomi skirtingai. Per matematikos pamokas kartais vienu metu prisireikia taikyti kelias skaitymo strategijas. Kaip pavyzdį galėčiau pateikti judėjimo uždavinio sprendimą, sudarant tiesinių lygčių sistemą. Sąlyga: „Traukinys vieną kelio ruožą nuvažiavo per 2 valandas, o kitą – per 3 valandas. Iš viso jis nuvažiavo 200 kilometrų. Kokiu greičiu kiekviename kelio ruože važiavo traukinys, jei antrą kelio ruožą jis važiavo 20 km/h didesniu greičiu?“ Pirmiausia taikome 16-ą skaitymo strategiją (pagal IQES online) – **paversti tekstą grafine struktūra**. Kad geriau suprastume tekstą, nusibraižome schemą, rodančią, kaip juda traukinys:

Po to pritaikome 11-ą strategiją – **padalinti tekstą (sąlygą) į pastraipas**. Pradedame analizuoti uždavinį nuo klausimo, nes ieškodami atsakymo įvedame du kintamuosius: pirmame kelio ruože traukinys važiavo x km/h, o antrame – y km/h greičiu. Tada skaitome sąlygą po vieną sakinį ir užsirašome lygtis:

$$\begin{cases} 2x + 3y = 200 \\ y - x = 20 \end{cases}$$

Kai turime tiesinių lygčių sistemą, naudojame 2-ą skaitymo strategiją – **sieti su anksčiau įgytomis žiniomis ir patirtimi**. Aptariame visus išmokus tiesinių lygčių sistemų sprendimo būdus ir mokiniai pasirenka jiems priimtinausią. Kai mokiniai randa lygčių sistemos sprendimą, tai prieš rašydami uždavinio atsakymą, taikome 8-ą skaitymo strategiją – **padaryti išvadas**. Mokiniai turi grįžti į sprendimo pradžią ir paaiškinti, ką gautieji skaičiai reiškia, patikrinti, ar tikrai atitinka sąlygos reikalavimus, ir tik po to parašyti atsakymą. Detaliai išnagrinėjus vieną uždavinį ir pritaikius kelias skaitymo strategijas, mokiniai geriau supranta tokio pobūdžio užduotis.“

Zita JONČIENĖ, matematikos vyresnioji mokytoja

„Per pamokas naudoju skaitymo strategijas tiek **prieš skaitymą, tiek skaitant, tiek po skaitymo**. Laikausi nuostatos, kad taikant vieną ar kitą būdą labai svarbu atsižvelgti į pamokos tikslą, konkretų tekstą, mokinių išmokimą naudoti vieną ar kitą strategiją ir kt. Smagu, jog turime galimybę naudotis **skaitymo kortelių** komplektais, mokiniai jas mato ir klasėje esančiame stende.

Vienas iš būdų, naudojamų prieš skaitant tekstą, yra teksto **pavadinimo aiškinimas bei nuspėjimas**. Mokiniais tai patinka — jie brėžia schemą (aiškina atskirus žodžius), vėliau bando nuspėti, apie ką bus tekstas, kokia istorija pasakojama jame. Spėjimus fiksuojame lentoje (kai bando nuspėti visa klasė) arba dirbdami nedidelėse grupelėse. Mokiniais tampa įdomu, kurių (ar kurio) spėjimai pasitvirtins ar bent bus arčiausiai tiesos. Beje, nuspėti tolimesnius įvykius būna įdomu ir paskaičius dalį teksto, tačiau tokį būdą taikome rečiau, kad nesuardytume skaitomo teksto visumos įspūdžio. Perskaičius tekstą mokiniai pasirenka norimą strategiją ir atlieka užduotį. Kaip rodo praktika, mokiniai dažniausiai renkasi skirtingai: **ilustruoti, atpasakoti savais žodžiais, tekstą paversti grafine struktūra, suplanuoti, paaiškinti nežinomus žodžius** ar kt. Taikant minėtas skaitymo strategijas ir leidžiant vaikams dirbti grupėse prireikia daugiau laiko darbams pristatyti ir į(si)vertinti, tačiau mokymasis bendradarbiaujant neabejotinai duoda daugiau naudos, mokiniai dirba noriai, atsiskleidžia jų kūrybiškumas, gebėjimas dirbti grupėje ir kt. Pamokose skaitymo strategijas pasirenka ar išsitraukia burtų keliu patys mokiniai, kai kuriais atvejais jas parenku pati.

Manau, jog toliau tikslingai taikant įvairius skaitymo būdus pavyks pamatyti ir mokinių pažangą: sustiprės motyvacija, pagerės testų rezultatai, atsiras pokyčių mokinių pasiekimų lygiuose.“

Nijolė MARKEVIČIENĖ, lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

„Savo pamokose dažnai taikau skaitymo strategijas, atsižvelgdama į teksto tipą ir mokinių gebėjimus. Pirmiausia, mokytojas turi būti pats gerai išmanyti, kaip praktiškai taikyti skaitymo strategijas praktikoje, o po to padėti mokiniams tikslingai jas naudoti. Stengiuosi, kad mokiniai sąmoningai naudotųsi įvairiomis skaitymo strategijomis ir mokėtų atsirinkti, kuri strategija ir kada tinka. Mokiniai įprato dirbti su jomis, patys išsirenka tinkamiausias, pasitaria, nustato tikslą, sieja su ankstesnėmis žiniomis, peržiūri tekstą, susipažįsta su sąvokomis, padaro išvadas, kelia klausimus ir t.t. Skaitymo metu nustato ryšius (pavaizduoja grafiškai), pasitiktina, kaip suprato (išskiria esmę), išsiaiškina nesuprantamą informaciją. Po skaitymo pasitiktina, kaip suprato, išsiaiškina, ar pasiektas tikslas, padaro išvadas. Dažniausiai per lietuvių kalbos pamokas naudojamos šios skaitymo strategijos: atkreipti dėmesį į antraštę, nuspėti, susieti su anksčiau įgytomis žiniomis, pabraukti pagrindinę mintį, atpasakoti savais žodžiais, pažymėti raktinius žodžius,

planuoti, apmąstyti tekstą, vertinti jį, daryti išvadas ir kt. Labai svarbu iš mokinių gauti grįžtamąjį ryšį. Tam tikslui pildomos lentelės, kuriose mokiniai atvirai išdėsto savo nuomonę, paaiškina, ar įdomu ir prasminga buvo taikyti būtent tai pamokai pasirinktas skaitymo strategijas, parašo, ką jau žinojo ir ką sužinojo, ką norėtų žinoti, vertina ir įsivertina savo darbus, komunikuoja. Naudojame dar vieną būdą – spalvotus lapelius, kuriuose mokiniai parašo savo nuomonę apie darbą pamokoje. Turėdamas šią informaciją mokytojas gali analizuoti savo pasirengimą pamokai, numatyti būdus ir metodus, leidžiančius efektyviau dirbti“.

Zita ŠIVICKIENĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

„Istorijos pamokose daug dėmesio skiriu gebėjimui suprasti skaitomą tekstą, todėl dažnai naudoju tokias skaitymo strategijas: padalyti tekstą skirsneliais, atpasakoti savais žodžiais, daryti išvadas, pabraukti raktinius žodžius ir kt. Kartojimo pamokoje „Apšvietos idėjos LDK švietime, kultūroje, ūkyje“ (I gimnazijos klasėje) mokiniai, dirbdami grupėmis ir naudodamiesi pateikta dalijamąja medžiaga bei vadovėlio tekstu, randa reikiamą informaciją. Tam itin tinka Kauno m. mokyklų istorijos mokytojų viename iš seminarų pristatyta lentelė (žr. 1-ąją lentelę).“

Regina NARVYDIENĖ, istorijos mokytoja metodininkė

Užpildykite strategijos lentelę:

A	B	C	Č	D
E	F	G	H	I
J	K	L	M	N
O	P	R	S	Š
T	U	V	Z	Ž

- Per 15 minučių mokiniai turi sugalvoti ir parašyti kuo daugiau su tema „Apšvietos idėjos LDK švietime, kultūroje ūkyje“ susijusių žodžių. Mokiniai gali naudotis visa turima medžiaga.
- Mokiniai kviečiami po vieną pristatyti užpildytą tam tikrą lentelės dalį (pristatymas pradedamas nuo A raidės) ir trumpai paaiškinti, kaip įrašyti žodžiai susiję su duotąja tema.
- Vienas mokinių – savanoris lentoje pildo bendrą klasės lentelę, kurioje užrašo visus žodžius, susijusius su pamokos tema. Iki pamokos pabaigos mokiniai gali papildyti savo lenteles.

1 lentelė

Diagnosticinių testų svarba mokinių pažangai stebėti

Projekto ekspertų, rengusių diagnostinius testus ir analizavusių rezultatus, įžvalgos ir išvados leido įsitikinti diagnostinio vertinimo svarba mokinių pažangai – remiantis šių testų rezultatais galima tiksliau suplanuoti ugdymo turinį, numatyti mokymosi pagalbos kryptis ir formas, mokiniai gali keltis individualius labai konkrečius mokymosi tikslus ir kt.

„**Diagnosticinį testą 5 klasėje** atliko 24 mokiniai. Jiems šiek tiek geriau sekėsi atlikti negrožinio teksto užduotis. Mokinių nuomone, negrožinio teksto klausimai jiems pasirodė suprantamesni, be to, buvo pateiktas trumpesnis tekstas. Daliai mokinių apskritai buvo sunku gerai įsigilinti į tekstą, suvokti klausimus, pagrįsti, paaiškinti savo atsakymus, parinkti tinkamą variantą, trūko laiko ir pan. Kai kurie mokiniai antrą pamoką jau buvo pavargę, sunkiau sekėsi susikaupti, baiminosi, jog nespės visko atlikti. Aptardami rezultatus kartu nustatėme (įvardijome) tris didžiausias teksto suvokimo problemas, kartu bandėme aptarti, kaip elgsimės toliau atlikdami panašias užduotis, siekdami pažangos. Tai:

- mokiniai, atėję į penktą klasę, dar neturi gilesnių teksto skaitymo įgūdžių,
- mokytojas gerai nepažįsta vaikų, todėl iškart negali teikti labai konkrečios pagalbos,
- mokymuisi suvokti tekstą nepakanka tinkamų užduočių.

Visa tai mokytojui yra savotiškas iššūkis, kurį įveikus bus galima stebėti ir fiksuoti tolesnio mokinių ugdymo(-si) pažangą.“

Nijolė MARKEVIČIENĖ, lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

„Diagnosticinį testą 7 klasėje atliko 10 mokinių, besimokančių pagal bendrąją programą. Aukštesnįjį lygį pasiekė vienas mokinis, pagrindinį – 2, žemesnįjį – 5, nepatenkinamą – 2 mokiniai. Grožinio teksto užduotis (skirtingai nei 5 kl.) mokiniams sekėsi atlikti geriau. Mokiniai turėjo laiko įsigilinti, atsakyti į pateiktus klausimus. Tekstas ilgas, tačiau įdomus, jame svarstomi aktualūs klausimai. Daliai mokinių buvo sunku aiškiai, konkrečiai klausimo forma suformuluoti problemas, nusakyti veikėjų būdo savybes pagal jų poelgius ir veiksmus, užpildyti duotą lentelę, rasti tekste meninės raiškos priemonės, pagrįsti ir argumentuoti teiginius, pateikti komentarus. Negrožinio teksto užduotis mokiniai atliko skubotai, gerai neįsigilino į klausimus ir patį tekstą, nes tam pritrūko laiko. Dalis mokinių nespėjo atlikti užduočių, painiojo retorines priemones, nepaaiškino autorės minčių, sunkiai sekėsi suformuluoti abu tekstus siejančią mintį. Aptarėme šio testo rezultatus, įvardijome problemas, taip pat numatėme, kaip jas spręsimė. Manau, kad diagnostiniai testai leido mokytojams įvertinti savo mokinių pasiekimus, gauti grįžtamojo ryšio informaciją, reikalingą ugdymo kokybei gerinti. Atkreipėme dėmesį į mokinio gebėjimus ir kompetencijas: mokėjimą mokytis, komunikuoti, iniciatyvumą, kūrybiškumą ir t. t. Mano nuomone, diagnostinių testų atlikimas ir analizė parodė ne tik mokinių, bet ir mokytojų darbo silpnąsias puses. Analizuodamas diagnostinių testų rezultatus mokytojas galėjo rinktis tinkamas tolesnio mokymo strategijas, planuoti savo darbo būdus ir metodus, kad gerėtų mokinių pasiekimai ir būtų akivaizdžiai jų pažanga.“

Zita ŠIVICKIENĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Standartizuotų testų analizės nauda

Standartizuotų testų rezultatų analizės ir ypač duomenų panaudojimo klausimas vis dar yra nemenkas iššūkis mūsų gimnazijai. Šis projektas sudarė galimybę patobulinti ir šiuos gebėjimus. Kaip sekėsi skaityti rezultatų ataskaitas ir ekspertų įžvalgas, kokias išvadas iš to padarėme ir kokius ugdymo tikslus keliamo?

„Išanalizavus diagnostinio testo rezultatus ir pasirinkus tinkamas mokymo strategijas, per metus pavyko pasiekti geresnių mokinių mokymosi rezultatų. Standartizuotų testų skaitymo užduotį 8 klasėje atliko 11 mokinių. 3 mokiniai pasiekė aukštesnįjį lygį, 5 – pagrindinį, 2 – patenkinamą, vienas mokinis, kuris mokosi pagal individualizuotą programą, nepasiekė patenkinamo lygio. Rašymo užduotį atliko 11 mokinių. 3 mokiniai pasiekė aukštesnįjį lygį, 6 – pagrindinį, 1 – patenkinamą, 1 mokinis, kuris mokosi pagal individualizuotą programą, nepasiekė patenkinamo lygio. Mokyklos pasiekimų vidurkis gerokai aukštesnis, duomenis lyginant pagal skirtingų vietovių ir mokyklų tipų mokinių pasiekimus (skaitymo – 59,4 proc., rašymo – 62,3 proc.). Tarp skaitymo ir rašymo rezultatų didelio skirtumo nėra. Džiaugiamės, kad vaikinių ir merginų pasiekimai pagal vidutiniškai surinktų taškų skaičių aukštesni už šalies vidurkį. Skaitymo pasiekimai pagal turinio sritis (informacijos radimo, išvadų darymo, analizės) ir kognityvinius gebėjimus yra pagrindinio lygio arba arti jo. Geriausiai mokiniams sekėsi atlikti interpretavimo ir vertinimo užduotis (arti aukštesniojo lygio). Rašymo pasiekimai turinio, struktūros, raštingumo požiūriu yra pagrindinio lygio arba aukščiau jo. Maksimaliu taškų skaičiumi įvertintų mokinių darbų turinio, struktūros, raiškos ir raštingumo požiūriu daugiau nei šalies vidurkis. Akivaizdu, kad dauguma mokinių per metus padarė didelę pažangą. Tikėtina, kad viena iš mokinių sėkmės priežasčių tapo tikslingas skaitymo strategijų taikymas pamokose.“

Zita ŠIVICKIENĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

„Standartizuotą testą 6 klasėje atliko 24 mokiniai, iš kurių 7 mokiniai mokosi pagal pritaikytas arba individualizuotas ugdymo programas. Mokyklos šeštokų pasiekimų vidurkis pagal kai kuriuos aspektus yra aukštesnis nei šalies vidurkis, pagal kai kuriuos kitus aspektus (lyginant mergaites ir berniukus, pasiektą taškų vidurkį) rezultatai yra kiek žemesni. Skaitymo užduočių atlikimo lygis geresnis nei rašymo. Pastebėjome, kad atliekant skaitymo užduotis mokiniams pakankamai gerai sekėsi rasti tekste informaciją, daryti išvadas ir atskleisti kognityvinius gebėjimus, silpniau – analizuoti, interpretuoti ir vertinti tekstus. Rašymo užduotyse išryškėjo geri mokinių pasiekimai struktūros, raiškos ir ypač turinio požiūriu, tačiau silpniau raštingumo įgūdžiai. Atsižvelgus į testo rezultatus, panagrinėjus mokinių darbus, aptarus sėkmių ir nesėkmių priežastis ir įvertinus mokinių gebėjimus buvo numatytos tam tikros veiklos, kaip dirbti toliau. Pamokų metu rimtą dėmesį skiriu skaitymo ir rašymo strategijų mokymui(si), skaitmeninių mokymo priemonių naudojimui(si), parengtų darbų tobulinimui, kas mėnesį organizuojame savarankiškai perskaitytų knygų pristatymus, teikiu paramą silpniau besimokantiems tiek individualiai, tiek konsultacijų metu ir pan. Pastebėjau, jog svarbu skirti dar daugiau dėmesio mokinių gebėjimams gilintis į tekstą, apibendrinti, lyginti, paaiškinti reikšmes, vertinti ir kt., siekiant kelti mokinių raštingumą dažnai praktikuoti žodžių diktantus, dirbti su elektroninėmis mokymo priemonėmis; stebėti mokinių pasiekimus ir fiksuoti nors ir menkiausią pažangą, taikyti ne tik formalųjį vertinimą, bet ir kitus mokytojo sukurtus vertinimo ir įsivertinimo būdus“.

Nijolė MARKEVIČIENĖ, lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

Kolegialus grįžtamasis ryšys ir mokinių grįžtamasis ryšys ugdymui tobulinti

Mūsų supratimu, grįžtamojo ryšio praktika (arba jos nebuvimas) leidžia spręsti apie įstaigos kultūrą (bendruomenės narių tarpusavio santykius, mikroklimatą organizacijoje) ir vadybos kokybę. Nors visuomet teigėme esantys atviri, bendruomeniški, o mokyklą vadinome besimokančia organizacija, turime pripažinti, kad diegdami kolegialų grįžtamąjį ryšį (KGR) neišvengėme tam tikros įtampos. Panašu, kad su tuo sėkmingai susitvarkėme – mokytojos akcentuoja KGR kaip gerą mokymosi vieniems iš kitų praktiką.

„Kolegialiam grįžtamajam ryšiui mūsų gimnazijoje skiriame daug dėmesio. Stebėdamas kolegų pamokas ir rodydamas jiems savas, gali geriau pažinti savo mokinių mokymosi stilių bei būdus, daugiau sužinai apie konkrečių mokymo ir mokymosi būdų poveikį, išsiaiškini, gauni informacijos apie tai, kaip ir ką savo pamokose reikėtų tobulinti, optimizuoti. Pasibaigus I pusmečiui vyksta istorijos pamokų kokybės įsivertinimas, kurio metu mokiniai teikia grįžtamąjį ryšį: analizuoja turėtus lūkesčius, pasiektus rezultatus, aptaria sėkmes, nesėkmes, sudaro tolimesnių veiksmų planą, išsikelia lūkesčius II pusmečiui. Plačiausiai, išsamiausiai visų dalykų pažangą aptariama gimnazijoje organizuojamų individualių trišalių „Mokinys – tėvai – klasės auklėtojas“ pokalbių metu. Pagrindinis vaidmuo tokių pokalbių metu tenka mokiniui: remdamasis iš anksto pasirengta pažangos ir pasiekimų analize (žr. 2-ąjį priedą „Mokinio klausimynas, skirtas pasirengti pokalbiui“), jis aptaria ne tik akademines savo sėkmes ir nesėkmes, jų priežastis, bet ir pateikia konkrečių pavyzdžių apie pažangą ugdantis bendrąsias kompetencijas. Tokiu būdu stiprinama mokinio atsakomybė už jo ugdymosi rezultatus ir formuojama šeimos nuostata, kad ne tik akademiniai rezultatai yra svarbūs.“

Regina NARVYDIENĖ, istorijos mokytoja metodininkė

„Kolegialų grįžtamąjį ryšį priėmėme kaip gerą mokytojų mokymosi galimybę. Nepaisant to, kolegų pamokų stebėjimas ir kolegialaus grįžtamojo ryšio pokalbių pradžia buvo sunki: jautėmės neįtraukti, nesaugiai, ne visai įprastai. Viena vertus, buvo įdomu pamatyti, kaip dirba kolega, pasitikrinti save, rasti idėjų savo pamokoms, o kartu darėsi neįprastu, kilo nepasitikėjimas savimi ir kitu, jautėsi savotiška įtampa.

Matyt, tam įtakos turėjo ir tai, kad teko stebėti ne tik savo dėstomo dalyko, bet ir kitų dalykų (matematikos, istorijos) pamokas. Dažnėjant kolegialaus grįžtamojo ryšio praktikai, pasijuto nauda: tai moko, praturtina, duoda impulsą dirbti kitaip ir tobulėti, stiprina mokytojų bendravimą, skatina pasitikėjimą kolega, leidžia pamąstyti, ar eini tinkama linkme, ir įsitikinti, jog vis dėlto esi teisus. Labai svarbu, kad kolegialus grįžtamasis ryšys būtų geranoriškas, konkretizuotas ir dėl to veiksmingas. Grįžtamajm ryšiui iš mokinių gauti naudojuosi IQES online esančiomis trumpo grįžtamojo ryšio formomis, skirtomis pamokos įvertinimui, teikiu mokiniams ir savo sudarytą nedidelį klausimyną iš man rūpimų klausimų. Tai, savaime suprantama, suteikia informacijos, kuri leidžia padaryti išvadas ir planuoti tam tikrus pokyčius savo darbe.“

Nijolė MARKEVIČIENĖ, lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

Projektas „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“, mokytojų vertinimu, buvo itin prasmingas: jo metu vykdytos veiklos ir ekspertų vesti mokymai buvo praktinio pobūdžio, orientuoti į mokytojo didaktinių kompetencijų stiprinimą. Visai gimnazijai tai buvo gera galimybė apmąstyti mokinių pažangos ir pasiekimų analizavimo ir rezultatų gerinimo praktiką, atkreipiant dėmesį į mokinių skaitymo gebėjimų ugdymą. Visiems, ieškantiems pasiekimų gerinimo galimybių, vertėtų pasinaudoti platformoje *IQESonline.lt* paskelbta skaitymo gebėjimų ugdymo metodika. Norime atkreipti skaitytojų dėmesį į tai, kad skaitymo strategijų taikymas nesilaikant aprašytos didaktinės logikos gali nebūti nei veiksmingas, nei prasmingas (tą iš pradžių ir mes patyrėme). Tokių nesėkmių padeda išvengti ir sava-laikis, atviras, tinkamai organizuotas kolegialus grįžtamasis ryšys.

1 priedas

Metinio pokalbio forma (2016)

Mokytojo vardas, pavardė

I. Mokytojo indėlis į gimnazijos veiklos tobulinimą.

2016 metų gimnazijos veiklos uždaviniai	Konkretūs (bent po tris) faktai, pavyzdžiai, kaip prisidėjote prie uždavinių įgyvendinimo (įrašykite)
1. Gerinti mokinių ugdymo(-si) pažangą ir pasiekimus.	Pastaba: ties šiuo uždaviniu bus būtina papildomai pateikti praktinių pavyzdžių, kad remiatės įvairiais duomenimis, imatės naujų priemonių pasiekimams gerinti, planuojate ir stebite mokinių pažangą ir pan.
2. Tobulinti tėvų švietimą, siekiant bendradarbiavimo ir pagalbos mokantis	
3. Stiprinti ir skatinti mokytojų lyderystę, siekiant geresnių mokinių ugdymo(-si) rezultatų	

II. 2016 metų asmeninės pedagoginės veiklos sėkmės.

1. _____
2. _____
3. _____

III. 2017 metų asmeninės pedagoginės veiklos, kompetencijų tobulinimo uždaviniai (kuo konkretesni). Kokius pokyčius įgyvendinsite savo praktikoje?

1. _____
2. _____
3. _____

IV. Siūlomi 2017 m. gimnazijos veiklos tobulinimo prioritetai. Kam, Jūsų manymu, turėtume skirti daugiau dėmesio kitais metais? Kokias matote problemas, trukdančias pasiekti geresnių rezultatų?

1. _____
2. _____

V. 2016 metų mokytojo veiklos įsivertinimas ir komentaras:

.....
 Kuruojančiojo vadovo pastabos, siūlymai ir mokytojo veiklos įvertinimas

Data:

Mokytojo parašas

Vadovo parašas

2 priedas

Mokinio klausimynas, skirtas pasirengti pokalbiui 2016-2017 m. m.

MOKINYS

KLASĖ

1. Kaip jautiesi mokykloje/klasėje?

2. Kaip Tau sekasi šiais mokslo metais? Pasiremšk sukauptais darbais ir kitais įrodymais.

2.1. Kaip vertini savo elgesį, pamokų lankomumą? Remkis Pažangos ir pasiekimų vertinimo aplanku sukaupta (ir kita) informacija.

2.2. Kaip vertini savo mokymosi rezultatus? Kodėl taip? Pateik pavyzdžių.

2.3. Kurių dalykų pasiekimai atitinka Tavo lūkesčius? Pakomentuok.

2.4. Kurių dalykų pasiekimai galėtų būti aukštesni? Kokios priežastys, tavo manymu, trukdo to pasiekti?

2.5. Kokiose srityse darai didžiausią pažangą? Pateik pavyzdžių.

3. Kokių turi ateities tikslų? Kaip tų tikslų žadi siekti?

4. Kokius artimesnius ugdymosi tikslus, pažangos siekius keli sau (iki pusmečio pabaigos)?

1. _____
2. _____
3. _____

Mokinys

Tėvai

Auklėtoja(s)

Pokalbio data _____

Kelmės rajono Šaukėnų Vlado Pūtvio-Putvinskio gimnazija

Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ komanda:

Albina SUTKIENĖ, direktoriaus pavaduotoja ugdymui, projekto koordinatore gimnazijoje

Rainolda DRUNGĖLIENĖ, istorijos mokytoja metodininkė

Irena VITAUSKIENĖ, lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

Vanda ŽUTAUTIENĖ, matematikos vyresnioji mokytoja

Tekstų skaitymo ir suvokimo įgūdžių stoka dažnai kelia problemų mokiniams gaunant informaciją iš tekstų, suvokiant užduočių formuluotes. Neteisingai, nepilnai suvokus užduotį yra problemiška ją atlikti. Skaitymo ir suvokimo įgūdžių tobulinimas buvo aktualus visų mūsų gimnazijos koncentru mokiniams. Tai paaiškėjo analizuojant įvairių dalykų kontrolinius darbus, PUPP, standartizuotus testus, 3 ir 4 gimnazijos klasių mokinių atliktas lietuvių kalbos ir literatūros tekstų skaitymo ir suvokimo užduotis. Per išplėstinį metodinės tarybos posėdį susitarėme, kad per pamokas **skaitymo strategijas** taikys ir pradinį klasių, ir įvairių dalykų mokytojai. Pirmiausia visiems mokyklos mokytojams buvo surengti mokymai apie skaitymo strategijas ir jų naudojimą. Gautas žinias perdavė projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ gimnazijos komanda, grįžusi iš Nacionalinėje mokyklų vertinimo agentūroje įvykusio seminaro. Mokytojai buvo paskatinti susipažinti, taikyti pamokose metodinę medžiagą apie skaitymo strategijas iš *IQES online*. Iki mokymų šia platforma naudojosi tik nedidelė grupelė mokytojų. Aptarėme, kad išgilinę į teorinę *IQES online* medžiagą apie skaitymo strategijų taikymą mokytojai rinksis jiems tinkamiausias skaitymo strategijas atsižvelgdami į dalyką, mokomąją medžiagą ir kitus veiksnius.

Pamokos pradžioje mokytojas apibūdindavo skaitymo strategiją, paaiškindavo, kaip ja naudotis, o toliau stebėdavo, kaip sekasi mokiniams taikyti, kas pasiteisina arba ne. Mokytojai pamažu kaupė skaitymo strategijų taikymo per pamokas patirtį, dalijosi ja metodinėse grupėse. Pamokos stebėjimo protokole atsirado skaitymo strategijų taikymas. Gimnazijos vadovai domėjosi, kaip mokytojams sekasi, per mokytojų tarybos posėdį (jo tema buvo „Skaitymo strategijų diegimas pradinėse klasėse“) aptarėme mokytojų sukaupą patirtį taikant skaitymo strategijas. Paaiškėjo, kad **pradinį klasių mokytojai** dažniausiai naudojo šias skaitymo strategijas: *atkreipti dėmesį į antraštę, nupiešti piešinį pagal tekstą, atpasakoti tekstą savais žodžiais, inscenizacija, susieti su anksčiau įgytomis žiniomis, vaizdus įsivaizdavimas, nuspėjimas*. Mokytojai džiaugėsi, kad naudojamos skaitymo strategijos padeda mokiniams geriau suvokti tekstą, kad mokiniai noriai piešia piešinius pagal tekstus, mėgsta inscenizuoti, atsiskleidžia mokinių kūrybiškumas ir aktyvumas, pamokos tampa įdomesnės.

Skaitymo strategijas ėmė taikyti ir įvairių **dalykų mokytojai**. Sprendžiant tekstinius uždavinius **matematikos mokytojai** mokomąją medžiagą skatino sieti su anksčiau įgytomis žiniomis ir patirtimi, patarė nupiešti piešinius pagal uždavinio sąlygą, skatino nuspėti rezultatus. Tai mokiniams patiko, lavino jų vaizduotę, mokiniai lengviau suprasdavo mokomąją medžiagą. Išanalizavus kontrolinius darbus matematikos mokytojai teigė, kad mokiniams tapo lengviau spręsti tekstinius uždavinius, pagerėjo įvertinimai. **Istorijos mokytojai** taip pat sistemingai taikė skaitymo strategijas: *dėmesio atkreipimas į antraštę (išsiaiškinamos sąvokos), susiejimas su anksčiau įgytomis žiniomis*. Dažnai tekstai, ypač penktoje, šeštoje klasėse, buvo skaitomi garsiai, paskui užduodami teksto suvokimo klausimai, ieškoma priežasties ir pasekmės ryšio, bendrybių ir skirtumų, daug dėmesio skiriama išvadų darymui. Mokiniai pamėgo **skaitymo strategijų korteles**. Istorijos mokytojai parinkdavo keletą tinkamų kortelių, mokins,

išsitraukęs vieną ir perskaitęs teksto dalį bei naudodamasis atitinkama skaitymo strategija, turėjo atlikti užduotį. Buvo pastebėta, kad dažnai mokiniai nemėgsta skaityti ilgesnių tekstų ar net ilgesnės užduoties, o ir perskaitę ne visada supranta, kas iš jų reikalaujama, nežino, ką reiškia sąvokos. Mokiniai buvo skatinami pasibraukti raktinius žodžius, išsiaiškinti nežinomus žodžius ir sąvokas. Istorijos mokytojai pastebėjo, kad mokiniams pradėjo geriau sektis suvokti ir naudoti sąvokas, sklandesnis tapo darbas su istoriniais šaltiniais. **Lietuvių kalbos mokytojai** teigė, kad ėmus taikyti skaitymo strategijų korteles per lietuvių kalbos pamokas pagerėjo mokinių mokymosi motyvacija, mokiniai atidžiau skaitė tekstus, nes aiškiai nurodoma: *atkreipti dėmesį į antraštę, nupiešti piešinį pagal tekstą, pažymėti raktinius žodžius, pabraukti pagrindinę mintį, atpasakoti savais žodžiais, surasti pavyzdžių ir pritaikymą, reziumuoti teksto ar pastraipos turinį, tikrinti, kaip supratai* ir t. t. Mokytojai akcentavo, kad skaitymo strategijų kortelių naudojimas yra tikrai labai efektyvus, nes jos sudomina mokinius, o tada jie geriau supranta ir įsimena perskaitytą tekstą. Per pamoką perskaičius konkretų tekstą norėdavosi panaudoti net keletą skaitymo kortelių, todėl viena mokinių grupelė piešdavo piešinį pagal tekstą, kita pažymėdavo raktinius žodžius, trečia pabraukdavo pagrindinę mintį, ketvirta rašydavo išvadą. Dabar pamokoje dažniausiai naudojamos viena ar dvi kortelės. Mokytojai pastebėjo, jog naudojant vieną ar dvi korteles, teksto analizė yra išsamesnė, gilesnė, neprabėgama paviršiumi. Labai svarbus atidusis teksto skaitymas, kad mokiniai sėkmingai išnagrinėtų priežastis ir padarinius, nes į priežasties klausimus vis dar sunkiai sekasi atsakyti. Per pamoką garsiai perskaičius tekstą parenkama ir skaitymo strategijų kortelė, nes tekstas tarsi pats savaime „pasako“, į ką atkreipsime dėmesį aptardami konkretų kūrinį ar jo ištrauką.

Norėdami įvertinti skaitymo strategijų naudą apklausėme 7-8 klasių ir 1-4 gimnazijos klasių mokinius. Į klausimą, ar pagerėjo tavo skaitymo ir suvokimo įgūdžiai, 50,4 proc. mokinių atsakė teigiamai, 49,6 proc. tvirtino, kad įgūdžiai nepasikeitė. Mokytojai džiaugėsi, kad tai, ką jie intuityviai darė ir anksčiau, mokydami mokinius suvokti skaitomą tekstą, dabar gali kryptingai daryti naudodamiesi *IQES online* platformoje susisteminta skaitymo strategijų taikymo metodika. Mokytojai pastebėjo, kad skaitymo strategijas mokiniai įpranta naudoti per 2 mėnesius, o mokytojams taip pat reikia įgudimo pasirinkti tekstui tinkamą skaitymo strategiją arba atvirkščiai – parinkti tinkamą tekstą skaitymo strategijai. Ruošiantis pamokoms, kuriose taikomos skaitymo strategijos, reikia daugiau laiko, bet verta, kai mokiniams lengviau sekasi teisingai suvokti tekstą, rasti reikiamą informaciją ir kai auga jų mokymosi motyvacija.

Mūsų gimnazijoje jau keletą metų buvo vykdomas vidaus projektas „Mokytojas – mokytoju“, kurio esmė – bendradarbiavimas ir dalijimasis patirtimi. Kasmet mokytojai 1-2 mėnesius lankydavo vieni kitų pamokas, pildydavo pamokos stebėjimo protokolus, aptardavo pamokas su kolega, mokėsi vieni iš kitų. **Kolegialus grįžtamas ryšys** mums nebuvo naujiena. Išitraukę į NMVA projektą „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ mūsų gimnazijos pedagogai buvo paskatinti praplėsti teorines žinias – studijuoti *IQES online* esančią medžiagą apie kolegialų grįžtamąjį ryšį ir jo teikimo bei priėmimo procedūras [vardijome 2015-2016 m. m. gimnazijos veiklos plano tikslą – gerinti mokymo(si) kokybę ir pasiekimus, o kaip vieną iš uždavinių – **mokytojams bendradarbiauti tikslingai panaudojant kolegialų grįžtamąjį ryšį**. (Be to, bendradarbiavimas yra viena iš gimnazijos vertybių).

Kolegialų grįžtamąjį ryšį ėmė taikyti ne tik projekto grupė, bet ir dauguma mokytojų. Norėjome išbandyti ir išmokyti taikyti. Ypač intensyviai kolegialus grįžtamas ryšys buvo teikiamas ir priimamas 2015-2016 m. m. pirmąjį pusmetį. Kolegos lankėsi vieni kitų pamokose. Tai dažniausiai vyko tarp giminingų dalykų mokytojų (pagal metodines grupes – kalbų, socialinių mokslų, gamtos ir tikslųjų mokslų, pradinį klasių). Mokytojai kvietė vieni kitus į savo pamokas ir prašė teikti kolegialų grįžtamąjį ryšį apie mokinių bendradarbiavimą, konkretaus mokinio darbą pamokoje, apie mokytojo formuluojamų nurodymų aiškumą, apie darbo tempo parinkimą, apie mokytojo reakciją į klaidingus mokinių atsakymus, apie konkretaus mokinio gebėjimą dirbti savarankiškai ir kt. Daugiausia dėmesio buvo skiriama skaitymo strategijų naudojimo stebėjimui. Kaip tai sekėsi daryti aptarėme per mokytojų tarybos posėdį pasibaigus pirmajam pusmečiui. Pastebėjome, kad kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimas ir priėmimas svarbus ir siekiant pamokos kokybės, ir tobulinant mokytojo kvalifikaciją (o svarbiausia – tam nereikia

piniginių lėšų). Apklausėme mokytojus apie lankymosi pamokose, kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimo ir priėmimo naudą – 41 proc. jų atsakė, kad tai naudinga kolegų pamoką stebinčiajam, 59 proc. – kad naudinga abiems. Mokytojai teigė, kad stebėdami kolegų pamokas atrado daug „deimančių“, kuriuos galės pritaikyti savo dalyko pamokose, kad kolegų, teikiančių kolegialų grįžtamąjį ryšį, išsakyti taiklūs pastebėjimai paskatino juos susimąstyti apie dalykus, į kuriuos jie anksčiau nekreipdavo dėmesio. 73 proc. apklaustų mokytojų sakė gerai jautęsi teikdami kolegialų grįžtamąjį ryšį, 27 proc. pasirinko atsakymą „kita“ („jaučiausi susikaustęs, nejaukiai, nedrąsiai, nesinorėjo išsakyti pastabų“ ir t. t.). Antrąjį pusmetį veikla buvo tęsiama, mokytojai diskutavo metodinėse grupėse ir jautėsi tvirtiau. Turėjome galimybę patikrinti, ar teisingai teikiame ir priimame kolegialų grįžtamąjį ryšį. 2016 m. kovo 17 d. lietuvių kalbos mokytoja metodininkė I. Vitauskienė šeštokams vedė atvirą pamoką „Informaciniai tekstai: skelbimas, kvietimas, sveikinimas, instrukcija, reklama“. Mokytoja į pamoką pasikvietė dvi koleges, paprašė vienos iš jų teikti kolegialų grįžtamąjį ryšį apie savarankiško mokymosi skatinimą, antrosios – apie klasės valdymą. Pamoką stebėjo ir Laima Gudaitė, NMVA Mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo skyriaus vedėja, ir dr. Aurimas Juozaitis, LEU dėstytojas. Naudinga buvo iš ekspertų sužinoti, koks svarbus yra nežodinis kolegų palaikymas, atkreiptas dėmesys, jog teikiant kolegialų grįžtamąjį ryšį pasiūlymus galima pateikti ir klausiamąja forma, pavyzdžiui, vietoj: „pastebėjau... gal reikėtų...“, galima klausti: „pastebėjau..., įdomu, o kokių tikslų tai darėte...?“ ar panašiai; tuomet sukuriamas nuoširdesnis bendravimo atmosfera. Suvokėme, kad reikėtų stengtis kiek įmanoma rečiau vartoti vertinamuosius žodžius ir teiginius („tai buvo teisingai“, „jie gerai tai priėmė“), o vietoje jų naudoti aprašomuosius („atkreipiau dėmesį į tai, kad po tai, kai pasakėte...“, mergaitės labai įniko į“; „pastebėjau, kad po to jie aktyviau pradėjo...“ ar panašiai). Puiku, kai teikiant kolegialų grįžtamąjį ryšį dalinamasi bendru įspūdžiu – savijauta.

Kolegialų grįžtamąjį ryšį teikiame ir šiais mokslo metais. Nors mokytojai dar ir dabar kartais būna per daug įsitempę, tikime, kad kolegialus grįžtamas ryšys taps mūsų gimnazijos kasdienybe ir skatins teigiamus pokyčius kuriant mokymo(si) kultūrą.

Diagnosticiniai testai padėjo mokytojams išsiaiškinti mokinių žinių spragas, o standartizuoti testai sudarė galimybę palyginti, kaip mūsų gimnazijos 4, 6, 8 klasių mokinių žinios ir gebėjimai įvertinti tarp kitų šalies mokyklų. Labai padėjo Nacionalinio egzaminų centro ir projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ ekspertų pateiktos standartizuotų testų analizės. Nacionalinio egzaminų centras naudojo grafinę analizės būdą, kas buvo labiau priimtina matematikos mokytojams. Ekspertai pateikė žodinę analizę, pranašumus žymėdami pliuso, o trūkumus – minuso ženklais. Tai labiau patiko lituanistams. Beliko, atsižvelgus į jas, numatyti veiklas, kaip padėti mokiniams sėkmingai mokytis, pašalinti žinių spragas.

Su **standartizuotų testų** rezultatais visi gimnazijos mokytojai buvo supažindinti per mokytojų tarybos posėdį, šie rezultatai, jų koreliacija su metiniu pažymiu buvo analizuojami metodinėse grupėse. Numatytos priemonės padėčiai gerinti: ilgalaikių dalykų planų korekcija, pagalbos teikimas per pamokas, individualios pagalbos organizavimas, laikinųjų grupių sukūrimas, tėvų įtraukimas, sutarčių parengimas. Standartizuotų testų rezultatai buvo analizuojami klasėse per atitinkamų dalykų pamokas. Mokytojai padėjo mokiniams išsinagrinėti savo asmeninius profilius, supažindino su jais tėvus. Buvo sudarytos **sutartys**, ką ir iki kada konkrečiai mokinys išmoks, atliks, kad būtų likviduotos žinių spragos. Šias sutartis pasirašė mokinys, vienas iš tėvų, dalyko mokytojas ir klasės auklėtojas. Konkretus problemos įvardijimas raštu padeda mokiniui mokytis, tėvui – skatinti ir kontroliuoti.

Lietuvių kalbos, matematikos, socialinių mokslų mokytojai pakoregavo savo ilgalaikius dalykų planus, kad galėtų daugiau laiko ir dėmesio skirti problemiškesnėms temoms: 7 ir IG klasėse likviduoti žinių spragas, išryškėjusias standartizuotuose testuose, 6 ir 8 klasėse siekiant tinkamai pasiruošti pavasarį vykstantiems standartizuotiems testams, prevenciškai išvengti galimų klaidų iš tam tikrų temų. Mokytojai individualizuoja, diferencijuoja darbą pamokoje, pateikia mokiniams skirtingas užduotis, konsultuoja mokinius, visapusiškai skatina juos siekti asmeninės pažangos.

Didžioji gimnazijos mokytojų dalis kiekvienos pamokos pabaigoje organizuoja refleksiją ir gauna **mokinių grįžtamąjį ryšį**, kaip mokiniams pavyko suprasti, įsisavinti mokomąją medžiagą, atlikti užduotis, kas buvo neaišku, kas patiko, nepatiko, kodėl ir t. t. Socialinių mokslų pamokose mokiniai pildo **asmeninės pažangos lapą** (žr. *leidinio priedą „Asmeninės pažangos lapas“*), kuriame atsižvelgiant, kaip mokiniui pavyko pasiekti pamokos uždavinį, jis įsivertina save pažymiu. Mokiniai skatinami analizuoti ir įsivertinti savo darbą pamokoje, būti atsakingais už mokymąsi. Mokytojas turi galimybę patobulinti pamokos planavimą ir kokybę.

Priedai

Asmeninės pažangos lapas

..... mėn. **Istorija** kl. v. pavardė)

10										✕ - pamokos uždavinio įvykdymo įsivertinimas pažymiu ▲ kontrolinis darbas, testas ● kaupiamasis, pažymys ■ savarankiškas darbas
9										
8										
7										
6										
5										
4										
3										
2										
1										
Pamokos tema, uždavinys										
Data										
										
Nuotaika 😊 😐 ☹										
Reikia pagalbos ⚡										

Tėvų komentaras

.....

.....

Kėdainių rajono Šėtos gimnazija

Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ komanda:

Neringa ŠIRKIENĖ, direktoriaus pavaduotoja ugdymui, pirmoji vadovo kvalifikacinė kategorija, lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

Ledina MAROZIENĖ, istorijos mokytoja metodininkė

Vaidutė KLEIVIENĖ, matematikos mokytoja metodininkė

Vilma GRIGIENĖ, vyresnioji lietuvių kalbos mokytoja

Šėtos gimnazijoje 2015 metais daugiausia dėmesio skirta mokinių asmeninei pažangai pamatuoti. Atliktų rezultatų – signalinio pusmečio, I pusmečio, gimnazijos organizuoto tradicinio žinių patikrinimo, standartizuotų testų ketvirtokams ir aštuntokams palyginamoji analizė, gimnazijos įsivertinimo duomenys parodė, kad ugdymo procese mokiniai patiria įvairių mokymosi sunkumų bei kliūčių. Daliai jų trūksta pasitikėjimo savo jėgomis, atsakomybės už savo mokymąsi, mokėjimo mokytis, mokymosi motyvacijos, mokymosi nuoseklumo ir sistemingumo. Siekdami aukštesnės mokymo/si kokybės gimnazijos mokytojai susitarė stiprinti ne tik lietuvių kalbos, matematikos, istorijos mokytojų, bet ir kitų mokomųjų dalykų mokytojų bendradarbiavimą, kuris padėtų veiksmingai mokytis bei analizuoti mokinių daromos pažangos pokyčius, koreguoti ugdymo turinį, mokiniams – rinktis individualius poreikius atitinkančius veiklos būdus bei priemones.

Šėtos gimnazijos komandos dalyvavimas Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ tam labai padėjo. Tai paskatino mūsų gimnazijos bendruomenę dar kartą išanalizuoti visų mokinių socialinį kontekstą, susimąstyti, atsirinkti, susitarti, ko reikia gimnazijos mokiniams bei jų tėvams, siekiant geresnių mokymosi rezultatų.

Vykdytas projekto veiklas galima suskirstyti į etapus: **susitarimų, mokymosi, sklaidos, analizės.**

Susitarimų etape projekto įgyvendinimo darbo grupė susitarė dėl formų, metodų bei būdų pasirinkimo taikant per pamokas skaitymo strategijas. **Mokymosi etape** aptarėme, kaip mokysis projekte dalyvaujantys mokytojai ir mokiniai, įtraukdami kitų dalykų mokytojus; kaip dalinsis gerą patirtimi; kaip analizuos gautus rezultatus ir juos panaudos planuodami tolesnę veiklą. **Sklaidos etape** NMVA projekte dalyvaujantieji gimnazijos mokytojai įtraukė į projekto veiklas įvairių dalykų mokytojus, vedė jiems seminarą, dalijosi patirtimi, kaip per savo dalykų pamokas taikyti skaitymo strategijas, panaudoti individualų grįžtamąjį ryšį ir teikti kolegialų grįžtamąjį ryšį). Patirtimi dalijomės su Kėdainių rajono „Lyderių laikas 2“ projekto mokyklomis lyderėmis: Kėdainių šviesiosios, Akademijos gimnazijų, Labūnavos pagrindinės mokyklos komandomis. **Analizės etape** gimnazijos bendruomenė dar kartą išanalizavo visų mokinių socialinį kontekstą, atsirinko, susitarė, ko reikia gimnazijos mokiniams bei jų tėvams, siekiant geresnių mokymosi rezultatų. Buvo pradėti organizuoti mokymai 6, 7 klasių mokinių bei jų tėvų tikslinėms grupėms „Kaip mokytis lengviau ir su džiaugsmu“, atnaujinti susitarimai dėl pamokų stebėsenos; metodinėse grupėse priimti susitarimai, aptarti metodinėje taryboje ir patvirtinti mokytojų tarybos posėdyje dėl mokytojų veiklos gimnazijoje stebėjimo, vertinimo bei įsivertinimo; parengtas stebimų pamokų tvarkaraštis.

5-8 klasėse per lietuvių kalbos, istorijos bei matematikos pamokas taikant skaitymo strategijas buvo stebima mokinių pažanga (panaudojant mokymosi dienoraštį, aplankus, mokinių individualios pažangos lapus).

2015 m. kovą atlikome diagnostinį mokinių skaitymo kompetencijų matavimą, 2016 m. kovą – gegužę standartizuotais testais vertinome mokinių mokymosi pažangą. Gautos išvados – 6, 8 klasių mokinių matematikos, lietuvių kalbos, istorijos rezultatai aukštesni – 16-19 proc.

Lietuvių kalbos, istorijos, matematikos mokytojai planavo ugdymo turinį koreguodami jį pagal gautus pastebėjimus per kolegialaus grįžamojo ryšio teikimo pokalbius. Projekto dalyviai (*pastebėjimas: visi turi google paskyrą*) rašė dienoraštį, pabendrintą google diske, kuriame dalinosi sėkmėmis, mokymo ir mokymosi pokyčiais, kas pavyko, kas kelia nerimą.

Per dvejus projekto metus 5-8 klasių mokiniai išmoko fiksuoti pasiekimus pildydami **mokinių individualios pažangos lapus**, formuluoti konkrečius dalyko, iš kurio siekia pažangos, uždavinius, savo pažangą (*žr. 1-ąją lentelę*). Su vaiko rezultatų pokyčiais kas mėnesį susipažįsta tėvai, parašo palinkėjimą arba komentarą.

MIP LAPAS

MOKOMŲJŲ DALYKŲ VIDURKIAI

Mokinys

Mėnuo	Lietuvių k.	Matematika	Anglų k.	Rusų k.	Vokiečių k.	Fizika	Geografija	Biologija	Chemija	Tėvų parašai ir pastebėjimai, palinkėjimai
<i>Mano asmeninis planas</i>										
<i>Rugsėjis</i>										
<i>Spalis</i>										
<i>Lapkritis</i>										
<i>Gruodis</i>										
<i>Sausis</i>										
<i>I-ojo pusmečio pažymys</i>										
<i>Kaip rezultatus vertinu pats(i)?</i>										

1 lentelė

Per tam tikslui skirtas klasės valandėles mokiniai išmoko palyginti savo rezultatus su ankstesniais, numatyti tolesnius konkrečius žingsnius siekiant individualios pažangos. Kartu su dalyko mokytoju, klasės vadovu bei tėvais mokiniai mokėsi numatyti būdus bei žingsnius, kaip pagerinti rezultatą, sužinoti, kur daro klaidas ir kaip jas ištaisyti (*žr. 2-ąją lentelę*). Mokiniai savo planus apmąsto, užrašo, argumentuoja, aptaria su dalyko mokytoju, klasės vadovu, savo tėvais.

..... klasės mokinys(ė)			
Dalykas	<i>Mano mokymosi planas</i>	<i>Pavojai/grėsmės</i>	<i>Tėvelių komentaras</i>
<i>Klasės vadovas(ė)</i>			
<i>Mokytojai</i>			

2 lentelė

5-8 klasių mokiniai išmoko įsivertinti savo veiklą kartu prisiimdami ir dalį atsakomybės. Mokinių pažangos fiksavimo rezultatai suteikė papildomos objektyvios informacijos apie mokinio ugdymosi sėkmę, pokyčius, motyvavo mokinius, padėjo mokytojui nukreipti mokinius siekti sėkmės, teikė informaciją gimnazijos vadovams apie mokinių pasiekimus ir daromą pažangą. (žr. 3-ąją lentelę). Refleksija, kurią klasių vadovai organizuoja su auklėtiniais pasibaigus pusmečiui, padeda sužinoti apie mokinio džiaugsmus, galimybes jam padėti planuoti tolesnius mokymosi žingsnelius.

REFLEKSIJA
Man nesisekė, nes
Kodėl tai svarbu? Ką man tai reiškia? Ką darysiu toliau?
Kokius rezultatus pasiekiau?

3 lentelė

Balandžio ir gruodžio mėnesiais organizuotų „Tėvų – mokinių – mokytojų dienų“ metu buvo aptarti mokinių pasiekimai, padaryta mokymosi pažanga (žr. 4-ąją lentelę). Suburta pagalbos mokiniui metodinė grupė padeda mokiniams pasirinkti tai, kas svarbu, ir siekti pažangos.

„Tėvų – mokinių – mokytojų dienos“

TIKSLAS IR UŽDAVINIAI:

- Skatinti mokinių, tėvų bei mokytojų bendradarbiavimą.
- Sudaryti galimybes tėvams stebėti vaiko mokymąsi pamokų metu, neformaliojo švietimo užsiėmimuose, seminare.
- Mokinių tėvams suteikti informaciją apie vaiko pasiekimus, aptarti sėkmes ir nesėkmes, lūkesčius, pažangą.

DALYVIAI:

Šėtos gimnazijos I-8, I-IV klasių mokinių mokiniai, jų tėvai, mokytojai, klasių vadovai, pagalbos mokiniui specialistai, lektoriai, administracija.

VIETA: KĖDAINIŲ RAJONO ŠĖTOS GIMNAZIJA

DARBOTVARKĖ:

- 1.8.00- 13.00 – Atviros pamokos tėvams.
- 2.13.00- 14.00 – Pradinių klasių mokinių tėvų susirinkimai.
- 3.14.00- 15.00 – Paskaita pradinių klasių mokinių tėvams „Tai aktualu žinoti pradinukų tėvams“. Lektorė Aida Butkienė, Kėdainių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro visuomenės sveikatos stiprinimo specialistė, atsakinga už vaikų ir jaunimo sveikatos priežiūrą, Daiva Govorova, psichologė. Biologijos kabinetas (4 a. 401 kab.).

4. **14.00- 15.00** – Seminaras 6-7 klasių tėvų ir mokinių tikslinei grupei: „Kaip mokytis lengviau ir su džiaugsmu?“. Lektorė – Jurgita Juknaitė Kozlova, VŠĮ „Laimi visi“ vadovė, socialinių mokslų magistrė. Chemijos klasė (1a. 107 kab.).
5. **14.00- 15.00** – „5 klasės mokinių adaptacija“. Gimnazijos psichologė Austėja Makulavičienė. Aktų salė (3a. 303 kab.).
6. **15.00- 16.00** – Praktinis užsiėmimas konsultacija „Uždrausti negalima pasitikėti“. Konsultacija tėveliams apie galimybę riboti vaikams naudojimąsi kompiuteriu ir telefonu. Lektoriai: Mindaugas Danilevičius, Šėtos gimnazijos direktorius, Vladimiras Chomenko, informacinių technologijų operatorius. Informacinių technologijų klasė (4a. 404 kab.).
7. **15.00- 19.00** – Individualios konsultacijos su dalykų mokytojais, klasės auklėtojais, pagalbos mokiniui specialistais, administracija.

LAUKIAMY REZULTATAI:

- Tėvai galės dalyvauti pamokose, neformaliojo švietimo užsiėmimuose, seminaruose ir daugiau sužinoti apie vaiko pasiekimus, elgesį, veiklą ir, atsižvelgdami į silpnąsias vietas, namuose jam padėti.
- Mokytojai, turėdami galimybę pažvelgti į šeimos kontekstą, galės aiškiau suvokti mokinio poreikius, lanksčiau pritaikyti mokymo technikas.
- Mokiniai bus išgirsti, sulauks konkrečių patarimų.

Programą parengė darbo grupė

4 lentelė

Dalyvaujant NMVA projekte „Besimokantis mokytojai – besimokantys mokiniai“ dvejus metus per pamokas taikydami skaitymo strategijas vertiname jas kaip efektyvius instrumentus, sudarančius prielaidas **mokinio** sėkmingam mokymuisi, skaitymo motyvacijai skatinti, skaitomų tekstų suvokimo, diskutavimo, argumentavimo, įtikinimo gebėjimų ugdymui. **Mokytojams** ypač buvo naudingas bendradarbiavimas su kolegomis – jų profesionalus žvilgsnis po stebėtos pamokos tarsi „iš šono“ padėjo pastebėti svarbius arba nereikšmingus trūkumus, kuriuos reikia išmokyti taisyti; kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimo pokalbiuose mokėmės diskusijų kultūros.

Pastebėjome, kad sunku suderinti šiuolaikinius reikalavimus pamokai, mokinių gebėjimams, reikalavimus mokytojams ir skaitymo strategijų taikymą (užima daug laiko).

„Panirusi“ į skaitymą neakcentavau (sau) kitų svarbių pamokos momentų – ypač vertinimo. Po kolegialaus grįžtamojo ryšio pradėjau naudoti motyvacinį vertinimą, kuris prisideda ir prie individualios pažangos skatinimo. Nagrinėdama temas supratau, kad yra klasėse mokinių, nesuprantančių elementarių dalykų – tekstų nagrinėjimas bei aiškinamasis padeda atsakyti į lyg ir paprastus klausimus. Be to, diskutuojant kyla įdomių minčių, esu priversta „džiazuoti“ (anot Aurimo Juozaičio), kartais pamoka baigiam visiškai kitaip negu buvo suplanuota. Tai įdomu. Pastebėjau, kad į diskusijas įsijungia nemotyvuoti mokiniai, nes visi turi nuomonę. Pamoka tapo aktyvesnė. Atsilioku nuo programos, nes leidžiu vaikams išsikalbėti, pasisakyti, diskutuoti. Prie vienos temos sugaištu kelias pamokas, nes reikia ugdyti ir kitus gebėjimus. Pamokose turiu rasti įdomesnių elementų, nes kelios vienodos pamokos (tik skaitant ir diskutuojant) tampa monotoniškos. Kuriu užduotis, ieškau būdų ir priemonių aktyvinti mokinius. Antrus metus taikydama skaitymo strategijas turiu nuolat koreguoti pamokos planus, nes kiekvienos klasės mokinių gebėjimai ir kompetencijos skirtingi. Tai tampa vidine paskata nuolat tobulėti, ieškoti pozityvių pokyčių. Vedžiau atviras pamokas ir renginius. Kolegos domėjosi taikomais metodais – dalinausi jų aprašymais.

Galiu pasidžiaugti ir vertinti kaip sėkmę, kad apie skaitymo strategijų taikymą pradėta diskutuoti ir Kėdainių rajono istorijos mokytojų metodikos grupėje, kitoje mokykloje – LSU Kėdainių „Aušros“ progimnazijoje (joje taip pat dirbu). Vedžiau atvirą pamoką šios mokyklos kolegoms, taikėme kolegialų grįžtamąjį ryšį. Supažindinau su skaitymo strategijomis ir skaitymo gebėjimų ugdymo metodais. Su kolegomis vedėme seminarą Jonavos rajono istorijos mokytojams. Manau, kad skaitymo strategijas ir jų metodus turėtų taikyti kuo daugiau mokyklų.

Pateikiu atviros istorijos pamokos planą (žr. 5-ąją lentelę). Ši pamoka, taikant skaitymo strategijas, įvyko „su visomis“ praktikoje pasitaikančiomis „problemomis“ – prisitaikant prie mokinių tempo, per vieną pamoką nespėjome įgyvendinti uždavinių; nagrinėjant, elementarius žodžius; mokantis suformuluoti ir užsirašyti aiškią mintį, „džiazuojant“; ne tik skaitant, bet ir žinias pritaikant informacijos įtvirtinimui.

ALEKSANDRAS MAKEDONIETIS – PASAULIO UŽKARIAUTOJAS

(1,5 pamokos – 60 min.)

6 KLASĖ

Klasės charakteristika. Klasėje 29 mokiniai: 14 mergaičių ir 15 berniukų. 1 mokinys mokosi pagal SUP programą. Daugiausia – pagrindinį lygį pasiekusių mokinių. 3 mokiniai atitinka aukštesnius gebėjimus, 4 patenkinamo lygio (priežastis – žema motyvacija). Skaitymo sunkumų turi 3 mokiniai (1 mokosi pagal SUP). Klasėje aktyvūs berniukai. Užduoda įdomius, logiškus klausimus, kelia savas įvykių versijas, interpretuoja, tarpusavyje diskutuoja. Jeigu susidomi kokia tema, patys siūlosi papildomai pasidomėti ir atlikti, parengti tiriamąsias užduotis. Noriai jas pristato. Mergaitės seka mintis, tačiau iniciatyvos nerodo. Šioje klasėje dažnai pamoka vyksta „ne pagal planą“, todėl temai vienos pamokos nepakanka. Ši tema per vieną pamoką taip pat liko neišnagrinėta. Prireikė ir kitos pamokos laiko.

Pamokos uždavinys: Naudodamiesi paragrafo medžiaga ir papildoma informacija, taikydami teksto reziumavimo metodą, apibūdins Aleksandrą Makedonietį ir jo veiklą; gebės rasti karvedžio ryšį su graikų civilizacija.	Priemonės 1. Istorijos vadovėlis Žingsniai 6 klasė.- 2009. 2. Sąsiuvinis arba darbo užrašai. 3. 1 kompiuteris + Multimedia projektorius 4. Namų darbų tikrinimui, naujos temos nagrinėjimui skirtos PowerPoint pateiktys
Metodai • Skaitymo strategijos. Tekstą reziumuojantis metodas. • Individualus skaitymas. • Diskusija • Darbas su žemėlapiu, šaltiniais.	Vertinimas/ įsivertinimas • Įsivertinimo testas pagal pamokos uždavinį. • Pokalbis apie metodo taikymą.

Pamokos dalys	Veikla	Laikas
1. Pasiruošimas pamokai, praėjusios pamokos temos priminimas	Pasiruošimas pamokai, kontrolė. Mokiniai prisimena ką mokėsi.	3 min.
2. Praeitos pamokos įtvirtinimas, namų darbų tikrinimas.	Multimedijos, pateikčių naudojimas, įvadinis pokalbis.	5 min.
3. Motyvuojantis įvadinis pokalbis. Naujos pamokos temos, uždavinio skelbimas (per pamoką nuolat matomas ekrane).	Naudojama paragrafo 1 šaltinis (darbas su žemėlapiu). Pasi-domima ką mokiniai girdėjo apie Makedoniją ar Aleksandrą Makedonietį. Skelbiamas uždavinys. Akcentuojama užduotis. Padiskutuojame ką reiškia „apibūdinti“.	5 min.
4. Temos nagrinėjimas, užduočių atlikimas.	Prisimenami susitarimai. „Skaitau – suprantu – atlieku užduotį“. Individualiai skaitomas paragrafo tekstas, apžvelgiami šaltiniai. Mokiniai paklausia, jeigu kas buvo neaišku. Aiškina tie, kurie su-prato (įpratę, kad nurodo kur rado atsakymą arba paaiškina).	7 min.
	Paragrafas nagrinėjamas pastraipomis, formuluojant sakinius. Mintys įtvirtinamos nagrinėjant paragrafo šaltiniais. Užsirašoma į sąsiuvinį. Mokiniais kyla klausimai, į kuriuos atsako patys arba turiu atsakyti aš. Nuolat sekama kaip sekasi užsirašyti. Mokiniai padeda vieni kitiems.	16 min.
5. Užduoties tikrinimas ir įtvirtinimas	Grįžtama prie pamokos uždavinio. Pamokos laiko pakako tik pirma-jam uždaviniui (tokią išvadą padaro patys mokiniai). Perskaitomas tekstas, patikslinama.	5 min.
6. Pokalbis - veiklos refleksija ir kitos pa-mokos temos pristatymas.	Aptariame kaip sekėsi mokytis taikant reziumuojantį metodą. Trum-pa diskusija. Įsivertiname (mokiniai objektyviai vertina draugus) motyvaciniais balais.	3 min.
7. Namų darbų skyrimas	Namų darbų užduotis detalai aprašoma el.dienyne. (Tekste rasti vietas , kurios rodytų A.M. ryšius su graikų civilizacija).	1 min.
Kita pamoka (dalis temai užbaigti)		
1. Pasiruošimas pamokai.	Pasiruošimas pamokai, kontrolė.	2 min.
2. Praeitos pamokos įtvirtinimas.	Grįžtama prie temos uždavinių. Užduodant klausimus mokiniai apibūdina Aleksandro Makedoniečio veiklą.	3 min.
3. Temos nagrinėjimas (pagal antrą uždavinį)	Mokiniai namuose turėjo rasti vietas. Naudojant pateiktus (nerašytiniai šaltiniai, žemėlapis), pritaiko savo žinias.	5min.
4. Visos temos nagrinėjimo veiklos įvertinimas	Mokiniai atlieka testo užduotis. Pridedami motyvaciniai balai. Verti-nama pažymiu. Likusi pamokos dalis skirta Romos civilizacijai. Užsipildomas žemėlapis, išnagrinėjama laiko juosta. Aišku, kyla vi-sokių pastebėjimų, minčių.	5 min.

5 lentelė

Igyvendinant antrąją pamokos uždavinį, naudojau vaizdinę informaciją pateiktyse. Kaip namų darbą mokiniai paragė turėjo rasti vietas, kurios nurodytų Aleksandro Makedoniečio ryšį su graikais (Spartos kariai, Aristotelis, helenizmas). Pateiktyse rodytą vaizdinę informaciją reikėjo sieti su tekstu“.

<https://www.tes.com/lessons/Aiz4w6jKsgKR7Q/sparta>

<https://www.britannica.com/biography/Aristotle>

<http://www.vartiklis.lt/history/greece/issus.htm>

Ledina MAROZIENĖ, istorijos mokytoja metodininkė

„Supratau, kad aš turiu ieškoti naujų metodų matematikos pamokoms organizuoti, daugiau dėmesio skirti uždavinių skaitymui, pamokos refleksijai, savo veiklos pamokoje įsivertinimui ir mokinių darbo pamokoje įvertinimui. Kad sužinočiau ką aš, kaip mokytoja, žinau apie savo mokinių mokymosi procesus bei mokymosi prielaidas, kokias jų mokymosi kompetencijas dar reikia ugdyti bei lavinti, pradėjau daugiau naudoti IQES online instrumentus. Šie instrumentai leidžia man gauti grįžtamąją informaciją apie pamokas bei savo mokinių mokymosi kompetencijas ir prielaidas. Man svarbu, kad pamokoje vyrautų gera mokinių savijauta, mokymuisi palankus mikroklimatas, aiškumas ir struktūruotumas, aktyvus savarankiškas mokymasis, išmoktos medžiagos įtvirtinimas, metodų įvairovė, mokinių kompetencijų ugdymas.

Dažnai taikau ir šviesoforo metodą (žr. 1-ąją paveikslą), kurio dėka galiu sužinoti, ar mokiniai suprato uždavintį, ar sugebėjo gauti teisingą logišką atsakymą savarankiškai, ar sekėsi mokytis ir bendradarbiauti su klasės draugais. Skatinu mokinius pamąstyti apie sąvokų skirstymą į žinomas ir naujai sužinotas.

ŠVIESOFORO METODAS		
Įsivertinimui		
Pasirink tinkamus atsakymus ir nuspalvink skritulius. Savais žodžiais atsakyk į klausimus.		
1.	Kaip supratai pamokos medžiagą? • Viską supratau- žaliai • Ne viską supratau- geltonai • Nieko nesupratau- raudonai	
2.	Kaip sekėsi dirbti grupėje? • Puikiai bendradarbiavome- žaliai • Dirbome kas sau- geltonai • Nesutarėme- geltonai	
3.	Kaip jauteisi pamokoje? • Puikiai- žaliai • Kartais gerai, kartais neblogai- geltonai • Blogai- raudonai	
4.	Kodėl taip įvertinai? Paaškind savo atsakymus į 1-3 klausimus.	

1 paveikslas

Ėmiau daugiau galvoti apie savo auklėtinių skaitymo patirtį, kokias skaitymo strategijas galėčiau taikyti ne tik pamokose, bet ir organizuojant klasės valandėles, bendraujant su mokiniiais elektroniniu paštu. Mano auklėtiniai yra paaugliai, todėl 8 klasės mokinių tėvų susirinkimo metu, kurio tema buvo „Mokymosi pasiekimus lemiantys veiksniai“, kartu su auklėtiniais ir jų tėvais diskutavome apie skaitymo naudą, atidaus skaitymo būtinybę. Tėveliai ragino vaikus įsimylėti knygas, pateikė asmeninių pavyzdžių, kodėl knygų skaitymas pagerina gyvenimą: tai puikus laisvalaikio praleidimo būdas, galimybė pasinerti į kitokį pasaulį, galimybė atsipalaiduoti, pailsėti, pajauti estetinę pasigėrėjimą. Tėveliai pabrėžė, kad skaitymas gerina ir rašymo įgūdžius, o tai gali padėti gauti geresnį pažymį. Auklėtiniai, kurie mėgsta skaityti

knygas, pasakojo, kad jiems reikia knygų apie tai, kas įdomu, kas vaizdinga. Pasak auklėtinių, geros knygos skaitymas yra malonumas.

Matematiką mokiniai sieja tik su įvairiais skaičiavimais, dažniausiai tekstą jie tik permeta akimis ir iš karto bando pereiti prie uždavinių sprendimo. Mokiniai įsidėmi tik skaitmenimis parašytus skaičius ir atlieka su jais matematines operacijas visiškai nekreipdami dėmesio į žodžiais aprašytą situaciją, sąvokų prasmę. Mes turime mokyti skaityti matematikos tekstą, nes tekstai matematikos vadovėliuose skiriasi nuo daugumos kitų dalykų tekstų ar grožinės literatūros, tekste aprašytos situacijos nesuvokimas užkerta kelią teisingam uždavinio sprendimui. Matematikos pamokų metu raginu mokinius įsitraukti į diskusiją, dalytis savo idėjomis apie galimus uždavinių atlikimo būdus, prašau pateikti uždavinių sprendimus, įrodymų idėjas, argumentus, išvadas taip, kad kiti galėtų jas suprasti ir įvertinti. Matematikos pamokose taikau interviu ir rašymo metodus. Tai padeda mokiniams labiau įsiminti mokymosi medžiagą, labiau sukaupiti dėmesį, o man lengviau išsiaiškinti, kas pamokoje pavyko, kaip planuoti kitą pamoką toje klasėje. Siekiu, kad mokiniai laisvai komunikuotų matematine kalba, argumentuotų savo atsakymą, o į mano pateiktą provokuojantį klausimą sugebėtų atsakyti, nepasimestų.“

Vaidutė KLEIVIENĖ, matematikos mokytoja metodininkė

„Taikant skaitymo strategijas pamokose ir vedant atviras pamokas, užsimezgė glaudesnis ryšys tarp manęs, kaip mokytojos, ir mokinių bei kolegų. Mokiniai daug mieliau dirbo su skaitomu tekstu, aktyviai dalyvavo pamokose. Vedžiau tokias atviras pamokas bei dalinausi patirtimi su kolegomis: „Kirčiavimo taisyklių įtvirtinimas. Kirčiavimo pratybos“ 5 kl., „Būdvardžio derinimas su daiktavardžiu“. Taip pat stebėjau kolegės pamoką „Holokaustas Lietuvoje“. Savo pamokose mokiniams akcentuoju skaitymo svarbą, taip pat taikau metodus, kurių pagalba mokiniai pamokose susipažįsta su skaitomu tekstu. Savo pamokose skatinu mokinius mąstyti bei pateikiu kuo daugiau įvairių klausimų, susijusių su pamokos tema. Minint Kovo 11-ąją kartu su istorijos mokytoja L. Maroziene 5 kl. vedėme netradicinę skaitymo skatinimo pamoką „Gyvenu su knyga“. Šioje pamokoje dalyvavo mokinių tėveliai, seneliai, taip pat prisijungė Šėtos bendruomenės nariai. Buvo taikomas garsinio skaitymo metodas (dalį teksto skaitė tėvai, dalį teksto vaikai), visa veikla vyko netradicinėje aplinkoje – Šėtos miestelio bibliotekoje.

Taikant šį garsinio skaitymo metodą pastebėjome, jog mokiniai geriau išklauso ir suvokia skaitomus tekstus, o padedant artimiesiems, daug atidžiau klausosi, aktyviau analizuoja, atlieka kūrybines užduotis. Vedant pamoką netradicinėje aplinkoje, bendradarbiaujant su artimaisiais, bendruomenės nariais, stiprinami viešo kalbėjimo įgūdžiai, bendravimas su artimaisiais suteikia pasitikėjimo savimi, sudaro galimybę geriau pažinti vieniems kitus. Tik veikdami kartu galime vienas kitą suprasti, įgyti bendrą supratimą, dalintis, atrasti prasmę, patirti sėkmę.

Atviroje pamokoje „Būdvardžio derinimas su daiktavardžiu“ buvo naudojami planšetiniai kompiuteriai, kurių pagalba mokiniai atliko pratimus. Šis individualaus darbo metodas naudingas tuo, jog mokinys atidžiai turi įsiskaityti į pateiktą užduotį bei ją teisingai atlikti. Pamokos metu buvo akcentuojama skaitymo ir įsiskaitymo svarba. Tik įdėmiai perskaičius užduotį, mokinys turi didesnę galimybę ją atlikti teisingai.

Literatūros pamokoje labai naudingas ir inscenizavimo metodas, kada mokiniai gali suvaidinti kūrinio ištrauką. V. Žilinskaitės kūrinį „Viso pasaulio tetos“ mokiniai skaitė ir analizavo savarankiškai ir visa tai darė su didžiuliu džiaugsmu, nes žinojo, jog šį kūrinį teks inscenizuoti. Darbas vyko grupėse. Mokiniai susikaupė ir su didžiuliu noru ruošėsi pristatyti šį kūrinuką. Grupių darbą (vaidybą) filmavome, o kitą pamoką visa tai aptarėme. Džiaugiausi mokinių sėkme. Mokiniai pageidavo kuo daugiau tokių pamokų.

Atliekant standartizuotus tekstus buvo pastebėta, jog mokiniams sunkiau pavyksta atsakyti į tuos klausimus, kurie sudaryti iš kelių ar daugiau sakinių arba užduotis pateikta lentelės forma. Prieš kiekvieną testą mokiniams reikia akcentuoti, jog jie turi įsiskaityti į tai, ko iš jų reikalaujama, ir visa tai atlikti nuosekliai.

Atviroje pamokoje „Kirčiavimo taisyklių įtvirtinimas“ buvo naudojamos informacinės technologijos. Mokiniais visa medžiaga bei užduotys buvo pateiktos pateiktyse. Pastebėjau, jog tokios pamokos pajvairina mokinių darbą pamokoje ir leidžia kokybiškiau atlikti skirtą darbą. Metodas „Durstinys“ – puiki priemonė literatūros pamokose, kada mokiniai turi susipažinti bei nagrinėti didesnės apimties kūrinį. Darbas tiesiog „virte verda“: mokiniai skaito, klauso, nes žino, jog su skaitomu tekstu teks supažindinti savo grupės draugus.

Pastebėjau, kad teksto supratimo vertinimas yra problema: skirtingas teksto interpretavimas, skirtingi mokinių mokymosi stiliai, prasta skaitymo technika, skurdus dalies mokinių žodynas, kalbos spragos: žodžių derinimo sakinyje klaidos, netikslios sakinio konstrukcijos, nepilni sakiniai; teksto skaitymo motyvacijos nėra.“

Vilma GRIGIENĖ, vyresnioji lietuvių kalbos mokytoja

Projektas mūsų gimnazijai yra labai vertingas. Visą gimnazijos bendruomenę (įtraukiant ir pradinių klasių mokytojus) mokosi kartu – vyksta praktiniai užsiėmimai, atviros pamokos, kuriame kolegialaus grįžtamojo ryšio kultūrą. Metodinės tarybos narių iniciatyva teiktas pasiūlymas dėl pamokų stebėjimo; sausio –gruodžio planuose nurodomas dalykas, o to dalyko mokytojas pats, turėdamas konkretų tikslą, pasikviečia direktoriaus pavaduotoją ar kolegą stebėti jo pamoką. Iš anksto suderinama (prieš tris darbo dienas) stebėjimo data, klasė bei nurodomas konkretus tikslas (tokiu principu spalio – gruodžio mėn. stebėtos 26 pamokos). Antrą pusmetį mėnesio plane buvo nurodomas dalykas, o pavaduotoja lankosi tą mėnesį tų dalykų mokytojų pamokose be kvietimo. Pateikiame pamokos stebėjimo protokolų pavyzdžius (žr. 2-ąją ir 3-iąją paveikslą).

Pamokos stebėjimo protokolai, skirtas konkrečiai temai

Data Srašinių mokinių skaičius Mokinių skaičius pamokos metu

Klasė Dalykas

Mokytojo pavardė, v..... Stebėtojas

Tema	Konkretūs stebėjimo aspektai	Pastabos

Gera:

1.
2.
3.

Tobulinti:

1.
2.

Mokytojo parašas

Stebėtojo parašas

2 paveikslas

Pamokos stebėjimo protokolai

Data

Sąrašinių mokinių skaičius.....

Klasė.....

Dalykas.....

Mokinių skaičius pamokos metu.....

Mokytojo pavardė, v.....

Stebėtojas.....

Pamokos tema.....

Pamokos uždaviniai.....

Mokymas.

1.1. Pamokos išdėstymo ir paaiškinimų aiškumas ir tikslingumas, siejimas su mokinių patirtimi, poreikiais

.....

.....

.....

1.2. Metodų parinkimas, individualaus ir grupinio mokymo(si) derinimas

.....

.....

1.3. Užduočių, veiklos ir priemonių parinkimas, laiko racionalumas

.....

.....

.....

.....

.....

1.4. Pagalba mokiniui: Individualizavimas konsultuojant ir teikiant pagalbą atskiriems, įvairių poreikių turintiems (specialiųjų poreikių, gabiems, turintiems elgesio sutrikimų ir kt.) mokiniams bei jų grupėms pagal poreikius

.....

.....

.....

1.5. Vertinimas: Vertinimo būdų individualizavimas, tinkamumas ir dažnumas. Kiekvieno mokinio matymas

.....

.....

.....

.....

1.6. Santykiai, tvarka, klasės valdymas

.....

.....

.....

1.7. Mokymosi aplinka. Patalpos tinkamumas mokytis, jaukumas, estetiškumas

.....

.....

.....

II. Mokymasis.

2.1. Mokinių aktyvumas pamokoje, gebėjimas savarankiškai atlikti užduotis, vertinti savo mokymąsi, įvardinti mokymosi sunkumus ir problemas

.....

.....

.....

2.2. Gebėjimas ir noras dirbti bendradarbiaujant su kitais mokiniais ir mokytoju. Atsakomybė už savo mokymąs

.....

.....

.....

2.3. Pasiekimai pamokoje. Mokinių pasiekimai lyginant su išsikeltu uždaviniu. Pamokos rezultatų apibendrinimas, aptarimas, įvertinimas; tikrinimas, kiek mokiniai suprato ar ką išmoko.

.....

.....

.....

Gera:

1.....

.....

.....

2.....

.....

.....

3.....

.....

.....

Tobulinti:

1.....

.....

.....

2.....

.....

.....

Mokytojo parašas

Stebėtojo parašas

3 paveikslas

Molėtų rajono Giedraičių Antano Jaroševičiaus gimnazija

Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ komanda:

Dalia ČERNIAUSKIENĖ, Giedraičių Antano Jaroševičiaus gimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Donata VERTINSKIENĖ, Giedraičių Antano Jaroševičiaus gimnazijos istorijos mokytoja

Vilma PUTNIENĖ, Giedraičių Antano Jaroševičiaus gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja

Elena MACKONIENĖ, Giedraičių Antano Jaroševičiaus gimnazijos matematikos mokytoja

Vilė PETKŪNIENĖ, Giedraičių Antano Jaroševičiaus gimnazijos lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Dalia JAKUTIENĖ, Giedraičių Antano Jaroševičiaus gimnazijos matematikos vyresnioji mokytoja

Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ vertė

Mūsų gimnazijos bendruomenė yra besimokanti bendruomenė – esame žingeidūs ir nuolatos tobuliname kvalifikaciją pačiomis įvairiausiomis formomis. Dalyvavimas Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ tapo dar viena nauja mokymosi sritimi ir pažintimi su naujais mokymo(si) metodais. Projekte dalyvavo šešios gimnazijos mokytojos, kurios mokėsi taikyti skaitymo strategijas pagal *IQES online* metodiką, o po to mokė mokinius taikyti skaitymo strategijas lietuvių kalbos, istorijos, matematikos pamokose eksperimentinėse klasėse (pradžią buvo 2015 m. II pusmetį 5 ir 7 klasėse).

Atlikome diagnostinius testus šiose klasėse projekto pradžioje (2015 m. I pusmetį) ir diagnostinius testus 8 kl. po metų (2016 m. II pusmetį). Palyginę diagnostinių testų duomenis pamatėme, kad mokinių pasiekimai žymiai pagerėjo: aštuntokų lietuvių kalbos skaitymo rezultatus pagerino 76% mokinių, rašymo – 71%, istorijos – 89%, matematikos – 90%. Geri standartizuotų testų pasiekimai 2016 metais: 8 kl. skaitymo (58,7%), rašymo (56,9%), socialinių mokslų (59,5%) ir 6 kl. lietuvių kalbos (skaitymo 53,1%, rašymo 40%) pasiekimų vidurkis didesnis už šalies mokyklų pasiekimus pagal vietovės ir mokyklos tipą. 6 ir 8 kl. matematikos (6 kl. 38,9%, 8 kl. 45,4%) pasiekimų vidurkis didesnis už vidutinį pagal vietovės tipą. Pamatėme, kad skaitymo strategijos yra intelektualiai įrankiai, kurie padeda „atrakinti“ tekstus: antraštės pavadinimas skatina mąstyti apie skaitomo teksto turinį, raktiniai žodžiai konkretizuoja detales, atpasakojimas savais žodžiais parodo mokinio supratimo lygį, baigties nuspėjimas sieja ankstesnes žinias su šiuo metu įgyjamomis, teksto pavertimas grafine struktūra parodo mokinio gebėjimą matyti visumą ir loginius ryšius tarp atskirų teksto dalių. Mokiniai pradėjo jas tiksliai naudoti. Geriau suvoktas tekstas padėjo pagerinti mokinių pasiekimus.

Prasidėjus projektui suradome jo įgyvendinimo partnerius – su projektu supažindinome visų mokinių tėvus. Per jų susirinkimus aiškinome, kad skaitymo gebėjimų ugdymas – ne tikslas (išmokyti vaiką gerai skaityti), o priemonė, įrankis (padeda vaikui sąmoningai mokytis visą gyvenimą). Daugiausia į projektą įsitraukė pradinukų tėvai, kurie kartu su vaikais skaitė ir aptarė knygeles, padėjo jiems pasiruošti ir dalyvavo renginiuose: skaitovų konkurse mokykloje, rajono skaitovų šventėje „Vaikystės spalvos“, „Knygų herojų“ dienoje. Įgyvendinome neformaliojo švietimo programą „Senoliai, seka...“, pagal kurią mokiniai skaitė, iliustravo, kūrė iliustracijų montažus filmukui pagal lietuvių liaudies pa-

sakas „Elenytė ir devyni jos broliai“ ir „Dvylika brolių juodvarniais lakstančių“. Šios programos įgyvendinime dalyvavę 5-7 klasių mokiniai (iš kurių apie 60 proc. turinčių skaitymo sutrikimų) ne tik susidomėjo skaitymu, bet ir pagerino skaitymo techniką. Jie įgarsino pasakas filmuke, sekė šias pasakas pradinių klasių mokiniams. Šią neformaliojo švietimo programą vykdė lietuvių kalbos mokytoja ir specialioji pedagogė (logopedė).

Mokytojoms – projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ dalyvėms – nebuvo paprasta suvokti, kad reikia keistis ir keisti savo darbą pamokoje, dėl nesėkmių nekaltinti mokinių, kad jie lėtai skaito ir nespėja atlikti užduoties, negeba rasti reikalingos informacijos, nemoka sąvokų ir pan. Mokytojai neformaliai dalijosi savo patirtimi. Pertraukos metu lietuvių kalbos mokytoja džiaugėsi, kad jos dėstomoje klasėje, pasakius skaitymo strategijos pavadinimą, mokiniai tuoj pat ją pritaikė, nes to buvo mokomi per istorijos pamoką. Projekto dalyvės paskatino ir kitus kolegas taikyti skaitymo strategijas. Jos parengė **pamokos stebėjimo protokolą** (žr. **priedą „Pamokos stebėjimo protokolą“**), skirtą stebėti, kaip taikomos skaitymo strategijos. Kadangi mūsų tikslas buvo išmokyti mokinius taikyti skaitymo strategijas, todėl kūrėme tokį pamokos stebėjimo protokolą, kuriame turėtų atsispindėti mokytojo veikla ir mokinių skaitymo strategijų taikymo gebėjimai: ar skaitymo strategijas moko mokytojas, ar jau mokiniai pakankamai įvaldę ir kurias konkrečiai skaitymo strategijas naudoja savarankiškai.

Kolegialus grįžtamasis ryšys sustiprino mokytojų dialogą, bendros naudos pamatymą, kad mokinių pasiekimai gerėja taikant skaitymo strategijas. Lietuvių kalbos mokytoja, pradėdama taikyti skaitymo strategijas, su 7 klasės mokiniais parašė testą. Rezultatai netenkino. Visus metus mokytoja mokė mokinius skaitymo strategijų ir 8 klasėje vėl rašė panašų testą. Lyginant su ankstesniojo testo rezultatais, iš 19-os mokinių 16 pagerino rezultatus, surinkdami daugiau nuo 3 iki 12 taškų. Mokiniai tiksliau atpažino tekste detales ir menines priemones, įvardino priežastis, veikėjų būdo bruožus.

Mokiniai (ypač eksperimentinėse klasėse) pajuto didesnę atsakomybę už mokymąsi. „Klausimų namelio“ metodas mokiniams suteikia galimybę patiems pasirinkti analizuoti tekstą pagal savo galimybes: remtis 1-o, 2-o ar 3-io namelio aukšto klausimais. Sąmoningas skaitymo strategijų suvokimas padeda mokiniams kelti sau pamatuotą uždavinį kiekvienai pamokai. Pasirinkimo galimybė didina atsakomybę už savo mokymąsi.

Mokytojai skiria dėmesį kiekvieno mokinio mokymuisi teikdami grįžtamąjį ryšį ir skatindami gilintis į savo mokymąsi. 8 kl. mokiniai rašė mokymosi dienoraštį, „sunkiai“, bet rašė. Mokymosi dienoraštis skatino mokinius apmąstyti, ko ir kaip mokosi. Buvo smalsu sužinoti, koks mokinių požiūris į taikomas skaitymo strategijas. Pateikiame kelias mokinių ištraukas iš jų mokymosi dienoraščių: „Aš manau, kad prieš skaitydamas bet kokią tekstą, turiu iškelti sau tikslą, ką noriu sužinoti. Todėl čia į pagalbą ateina skaitymo strategijos. Labai patinka perskaičius kūrinio pavadinimą diskutuoti klasėje, apie ką bus kalbama. Perskaičius tekstą iškelti pagrindinę mintį, temą ir problemą. Taip pat naudojuosi klausimų nameliu. Užduodu sau klausimus, kurių pagalba galima lengviau suprasti tekstą ir nuosekliau išdėstyti mintis atsakinėjant. Pasinaudojus antro aukšto klausimais yra lengviau analizuoti tekstą, o paskutiniame namelio aukšte esantys klausimai padeda kritiškai vertinti tekstą ir padaryti išvadas. Man labai patogu įvertinti kūrinį ar išminktą medžiagą pritaikant skaitymo strategijas. (A. A.)“

„Skaitymo strategijas taikome per lietuvių kalbos ir istorijos pamokas. Labiausiai sekasi taikyti šias strategijas: paaiškinti sąvokas, vaizdžiai įsivaizduoti, rasti raktinius žodžius, analizuoti antraštę. „Klausimų namelį“ mokėmės palaipsniui. Iš pradžių išmokau kelti klausimus iš pirmo aukšto. Tai buvo nesunku. Antrasis aukštas buvo sunkesnis. Trečiąjį dabar jau įveikiu – nuomonę apie tekstą pasakau. Man skaitymo strategijos labai padeda ir palengvina suprasti tekstą. (8 klasės mokinė Gustė)“

Mūsų gimnazijos mokytojai ne tik mokėsi, bet ir padėjo bei padeda mokytis kolegoms rajone, šalyje. Patirtimi dalinomės savo gimnazijoje surengtoje Molėtų rajono mokytojų metodinėje dienoje „Skaitymo strategijų taikymas įvairių dalykų pamokose siekiant pažangos“ (2016 m. balandį.), Vilniuje Ugdymo plėtotės centro metodinėje dienoje „Kiek svarbūs skaitymo ir rašymo gebėjimai mokantis visų dalykų?“

(2016 rugpjūtį.), vedėme seminarus apie skaitymo strategijų mokymą Molėtų rajono matematikos, istorijos, lietuvių kalbos, anglų ir rusų kalbų mokytojams ir Molėtų r. Joniškio mokyklos-daugiafunkcio centro mokytojams. Dalinomės patirtimi apie skaitymo strategijų taikymą su Klaipėdos ir Kauno rajono mokyklų vadovais.

Dalia ČERNIAUSKIENĖ, Giedraičių Antano Jaroševičiaus gimnazijos direktorės pavaduotoja ugdymui

Skaitymo strategijų taikymo sėkmės ir iššūkiai

Projekto pradžioje maniau, kad ir taip taikau pamokose skaitymo strategijas – kas čia nauja. Juk beveik kiekvienoje istorijos pamokoje ieškome priežasčių ir pasekmių, darome išvadas. Pasirodo, kad skaitymo strategijos būtų veiksmingos, reikia mokėti jas taikyti. IQES online sistemoje perskaičiau metodinę medžiagą, susipažinau su skaitymo strategijų metodika ir pradėjau nuo **siejamųjų strategijų**. Jos padeda suprasti teksto turinį, susieti anksčiau įgytas žinias bei patirtį. Negebant pritaikyti šių strategijų mokiniams nelengva įveikti „Klausimų namelio“ aukštus. Pavyzdžiui, atkreipti dėmesį į antraštę („Menas Dievo garbei“, „Kas viršesnis: popiežius ar imperatorius?“); siesti su anksčiau įgytomis žiniomis ir patirtimi; įsivaizduoti vaizdžiai (kaip pasibaigė Saulės mūšis, kokie padariniai). Vėliau pradėjau taikyti **sistemines ir savikontrolės strategijas**. Man ir mokiniams patiko taikyti „**Klausimų namelį**“. Ši strategija skatina kelti klausimus apie tekstą įvairiuose lygmenyse. Keldami šiuos klausimus mokiniai skatina vienas kitą naudoti skirtingas strategijas. Apatiniame klausimų namelio aukšte klausimai susiję su teksto turiniu. Pradžioje mokiniai formulavo klausimus neįsigilindami į tekstą, pavyzdžiui, „Kas sudarė Krėvos sutartį?“, o atsakymą duoda visai kitą: „Lietuva ir Lenkija“. Mokiniai nenorėjo dar kartą grįžti prie teksto ir ieškoti tinkamo atsakymo. Su pirmu aukštu sugaišau daug laiko, kol mokiniai pradėjo teisingai formuluoti klausimus remdamiesi tekstu.

Antro klausimų namelio aukšto klausimai padeda „atrankinti“ teksto turinį. Kai mokiniai išmoko teisingai iškelti klausimus iš pirmo namelio aukšto, jie greičiau išmoko analizuoti, rasti priežastis ir pasekmes. Antro namelio aukšto klausimus mokiniai galvojo porose, o trečio aukšto klausimus – grupėse. Jeigu visų namelio aukštų klausimus mokiniai galvoja tik individualiai, niekada nepasisiekia trečio aukšto. Klausimų namelio strategija patinka net patenkinamam lygiu besimokantiems mokiniams. Jie net geba suformuluoti antro namelio aukšto klausimus, pavyzdžiui, kokia krikšto reikšmė Lietuvai, kodėl Lietuvai reikėjo krikštytis. Pastebėjau, kad naudojant šią strategiją mažėja skirtumas tarp stipriausių ir silpniausių mokinių. Silpniausi dažnai nurodo teisingas išvadas, įvykio reikšmę, pavyzdžiui, „Krikšto reikšmė: nes nepuolė kryžiuočiai ir kalavijuočiai, Lietuvą pripažino kitos Europos valstybės, Lietuvoje plito raštas, statomos mokyklos ir bažnyčios“. (Tai žemesnių gebėjimų mokinių atsakymai). Klausimų namelio strategija augina mokinių gebėjimą ne tik surasti informaciją, bet moko vertinti, interpretuoti, ugdomas kritinis mąstymas (pavyzdžiui, kokia tavo nuomonė apie Lietuvos kariuomenės taktiką Žalgirio mūšio metu; Kaip vertini Vytauto manevrą? Kaip vertina Lenkijos istorikai?).

Šio projekto sėkmė – visai kitoks kolegų teikiamas grįžtamasis ryšys. Mokykloje buvo įprasta lankyti kolegų pamokas, dalintis patirtimi. Dažniausiai po pamokos gaudavau padėkas už puikią pamoką. Buvo gera girdėti pagyrimus, bet jie mano profesionalumo neaugino. Tik ėmus teikti kolegialų grįžtamąjį ryšį pagal IQES tinklapyje pateiktą metodiką, pajutau skirtumą. Kolegė lituanistė Vilma ateidavo į mano istorijos pamoką, turėdama aiškų mano užsakymą, ką stebėti. Ji irgi taikė skaitymo strategijas, todėl mes abi mokėmės viena iš kitos. Priimu kolegės patarimus, pastebėjimus, pritaikau dirbdama su mokiniais. Pati irgi stebiu, kaip veikia viena ar kita strategija toje pačioje klasėje per lietuvių kalbos pamokas. Fiksuoju mokinių pažangą. Dažnai kolegės taikytą strategiją bandau taikyti istorijos pamokose, pavyzdžiui, „Interaktyvusis skaitymas“. Mokiniai skaito tekstą porose arba grupėse ir atlieka užduotis. Duodu tekstą „Mindaugas – Lietuvos karalius“. Prašau pabraukti išorines ir vidines Lietuvos valstybės susikūrimo

priežastis, svarbiausias datas ir karūnavimo reikšmę. Mokiniai porose diskutuoja, ką išskirti, kuris įvykis reikšmingesnis.

Esu patenkinta aštuntokų standartizuotų testų rezultatais. Akivaizdžiai matau skaitymo strategijų veiksmingumą. Kai tik pradėjome įgyvendinti projektą, klasėje rašėme testą. Rezultatais nelabai džiaugiasi. Mokinių pasiekimai netenkino, nes buvo mokinių, nepasiekusių patenkinamo lygio. Tik 21% mokinių surado priežastis, 5% gebėjo padaryti išvadas. Po metų, kai mokiniai mokėsi taikyti skaitymo strategijas, vėl parašėme tą patį diagnostinį testą. Jo rezultatai buvo visai kitokie: 4 mokiniai pasiekė aukštesnįjį lygį, dauguma – pagrindinį, nepatenkinamo nebuvo. Priežastis rado 79% mokinių, išvadas padarė 21%. O standartizuotų testų pasiekimų vidurkis (59,5%) daug didesnis už vidutinį pagal vietovės tipą (42,1%) ir pagal mokyklos tipą (43,1%). Keičiasi ir mano mokiniai – jie tampa aktyvesni, kritiškai mąstantys, labiau pasitikintys savimi. Per pamokas mokiniai daugiau konsultuojasi, klausia, ar teisingai suformulavo klausimą ir atsakė į jį.

Dalyvaujant projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ keitėsi mano požiūris į mokinių mokymą. Susirinkus grįžtamąją informaciją iš vaikų, tapo lengviau įsivertinti savo darbą. Santykiai su mokiniiais pagerėjo, tapo ne tokie oficialūs, jie daugiau klausia, tariasi. Mokiniai geba patys pasirinkti skaitymo strategiją. Nebebijau kolegų kviečiant į pamokas ir pati noriai stebiu kolegės pamokas, gau nu naudingų patarimų. Lyginu, kaip toje pačioje klasėje tą pačią strategiją taiko lietuvių kalbos mokytoja. Abi analizuojame, kokios strategijos tinka vienai ar kitai klasei. Aš pati kitaip pradėjau ruoštis pamokoms (parenku tekstus skirtingų gebėjimų lygių mokiniams bei skirtingas užduotis). Supratau, kad taikant skaitymo strategijas mokiniai tapo savarankiškesni, todėl lengviau dirbti pamokoje. Pamokose dažnai taikau kelias skaitymo strategijas, atsisakiau nuoseklaus aiškinimo. Supratau, kad daug svarbiau, kad klausimus formuluotų mokiniai, o ne aš pati. Atsisakiau daugumos pamokų, kuriose naudojau tik pateiktis. Dabar pateiktis derinu su teksto analize (pavyzdžiui, parodau keletą pateikčių apie Žalgirio mūšį, tada skaitom tekstą ir taikome vieną ar kitą skaitymo strategiją). Skaitymo strategijos padėjo pasiekti geresnių rezultatų. Mokytojas per pamoką tampa mokinių mokymosi vadovu, bet reikia daugiau laiko pasiruošti pamokai.

Donata VERTINSKIENĖ, Giedraičių Antano Jaroševičiaus gimnazijos istorijos mokytoja

Apie kolegialaus grįžtamojo ryšio naudą

Gimnazijoje pirmiausia susibūrėme į poras, kurios mokėsi teikti kolegialų grįžtamąjį ryšį. Su istorijos mokytoja Donata esame kolegės – jau ne vienerius metus bendradarbiaujame, ieškodamos būdų, kaip pagerinti mokinių pasiekimus; vedame integruotas istorijos – lietuvių literatūros pamokas, konsultuojamės ruošdamos renginius ir t. t. Pasirinkti kolegialaus grįžtamojo ryšio (KGR) porą nebuvo sunku, bet buvo abejonių, ar sugebėsiu teikti kolegialų ryšį mokytojai, kuri jau dirbo šioje mokykloje, kai aš dar buvau mokinė.

Pirmiausia, turėjome išmokti suformuluoti labai tikslią priežastį, kodėl kviečiame kolegę į pamoką. Ir atvirkščiai – stebėdamos pamokas, mokėmės nenukrypti nuo konkretaus pamokos stebėjimo aspekto, teikiant grįžtamąjį ryšį ne kritikuoti, ne girti, o tik pateikti labai konkrečius savo pastebėjimus paprašytu aspektu.

Iš pradžių vien tai, kad į vyresnę kolegę teko kreiptis vardu (kadangi reikia sukurti kuo šiltesnę, nuoširdesnę atmosferą) man buvo iššūkis. Tačiau kolegialaus ryšio teikimas leido suprasti, kad darbe mes esame lygios, mes abi „sėdime vienoje valtyje“, todėl abi vienodai galime viena kitai padėti, o susikūrusios pasitikinčių aplinką, galime mokytis.

Su mokytoja Donata viena kitai kolegialų ryšį teikiame nuolat, todėl jau galime stebėti ne tik savo tobulėjimą, bet ir pamatyti mokinių pažangą. Galime palyginti mokinių darbą su ankstesnių pamokų veikla, gauname platesnio konteksto informaciją, kuri leidžia geriau pažinti savo mokinius, o tai padeda surasti geresnius mokymo(si) būdus.

Pirmas pamokas stebėti man buvo sudėtinga, nes trūko patirties. Palaipsniui išmokau nuosekliai apibūdinti kiekvieną stebėtos pamokos aspektą. Dar turėčiau išmokyti labiau konkretizuoti savo pastebėjimus (pavyzdžiui, teigiant „...manau, kad jis nesuprato...“, „...mačiau, kad mokiniams patinka...“, „...matau, kad vaikai stengiasi...“), išmokyti paminėti faktus, kuriais remdamasi darau šias išvadas. Tai suvokti padėjo dr. Aurimas M. Juozaitis, mokykloje stebėjęs mūsų teikiamą KGR ir davęs daug naudingų patarimų.

Stebėdamos viena kitos pamokas atrandame idėjų ir savo pamokoms. Pavyzdžiui, kai kolegė pamokoje mokiniams akcentavo, jog formuluodami klausimus duotam tekstui, nepamirštų pamokos uždavinio, o nuolat prie jo grįžtų, pamaniau, jog turėčiau pasimokyti šio pamokos aspekto. Be to, taip bendraujant atrandama vis daugiau integravimo galimybių.

Aš suprantu ir tuos kolegas, kurie vengia kolegialaus grįžtamojo ryšio. Nėra lengva priimti į savo pamoką stebėtoją – stabdo baimė suklysti, parodyti, jog ne viską sugebi ar moki. Įveikus šias baimes, suvokus, jog tai tikra galimybė tobulėti, tampa lengviau. Žinoma, neužtenka vos kelių apsilankymų kolegės pamokoje ar jo priėmimo savo pamokoje, reikia nuolatinio darbo ir noro. Teikdami ir priimdami kolegialų grįžtamąjį ryšį mes mokomės, o, kaip sakė viena mano mokinė, labiausiai pasitikima tais mokytojais, kurie patys mokosi.

Dalyvaudama projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ supratau, kad skaitymo strategijų taikymas padeda kryptingai siekti geresnių rezultatų. Ėmiau nuolat jas taikyti, kad mokinių skaitymas taptų gilesnis. Kadangi pati mokiausi ir teikiau kolegialų grįžtamąjį ryšį, supratau jo svarbą mokiniams, atsakingiau ir konkrečiau ėmiau jį teikti. Kolegialus grįžtamasis ryšys leidžia į save pažvelgti iš šalies, pamatyti pamokos trūkumus ir savo tobulėjimą, o kartu ir geriau pažinti savo mokinius. Ėmiau labiau pasitikėti savimi, todėl tapo lengviau paprašyti kolegės pagalbos. Kadangi daugiau pati ieškau medžiagos pamokoms, todėl tapo sunkiau pasiruošti pamokai – reikia daugiau laiko. Pamokose atsisakiau dalies vadovėlyje siūlomų užduočių, pavyzdžiui, mokiniai ne atsako į klausimus, o patys juos formuluoja, naudodamiesi „Klausimų nameliu“. Reikėjo laiko, kad mokiniai priimtų šį pasikeitimą, iš pradžių jiems buvo sudėtinga patiems kelti klausimus.

Tačiau laiko sąnaudos pasiteisino, nes iš mokinių pagerėjusių bent maža dalimi rezultatų galiu daryti išvadą, kad skaitymo strategijų taikymas gilina mokinių teksto suvokimo įgūdžius, gerina pasiekimus.

Vilma PUTNIENĖ, Giedraičių Antano Jaroševičiaus gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja

Standartizuotų testų analizės iššūkiai ir nauda

Esu šeštųjų matematikos mokytoja. Gavusi apibendrintus standartizuotų testų (ST) rezultatus apsidžiaugiau, kad mano šeštųjų pasiekimai neblogi. Tačiau atsivėrus Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ ekspertės dr. Viktorijos Sičiūnienės ST analizę džiaugsmą sumažino, nes tik 40% mokinių pasiekimų vidurkis didesnis už vidutinį pagal vietovės tipą, tačiau mažesnis už vidutinį pagal mokyklos tipą. Liūdino ir tai, kad matematikos pasiekimų vidurkis mažesnis už šios klasės skaitymo ir rašymo pasiekimų vidurkių. Kilo klausimas, nejaugi matematika šiems mokiniams neįkandamas riešutėlis. Visi pasiekimai skaičių ir skaičiavimų, geometrijos ir problemų sprendimo srityse – pagrindinio lygio. Kodėl žinios ir supratimas tik pagrindinio lygio? Gerai, kad visi mokiniai pasiekė patenkinamą lygį, bet nėra nei vieno mokinio, pasiekusio aukštesnį lygį. Mokinei A. R. iki aukštesnio lygio pritrūko 1 taško. Išanalizavus jos darbą, paaiškėjo, kad mokinė negeba taikyti palyginimo operacijų.

18-os uždavinių sprendimo rezultatai buvo didesni už šalies vidurkį – tai guodžia. Skaitydama detalią ekspertės analizę, kurioje nurodyta, kad net 5-is uždavinius mokiniai išsprendė puikiai (nes 20% rezultatas aukštesnis už šalies vidurkį), džiaugiasi. Šios užduotys buvo praktinio lygio. Vadinas, mano mokiniams gerai sekasi atlikti trumpas, konkrečias, praktinio tipo užduotis. Nuliūdino tai, kad net 18-os uždavinių sprendimo rezultatai buvo žemesni už šalies vidutinius. Kilo klausimas, kokie tie uždaviniai.

Paaiškėjo, kai tai uždaviniai, kuriuose reikia palyginti, analizuoti, pateikti išvadas (skirti aukštesnio mąstymo lygio mokiniams). Supratau, kad reikia mokyti mokinius geriau skaityti dalykinius tekstus. Čia į pagalbą atėjo skaitymo strategijos. Atsiųsta ekspertų analizė paskatino gilintis į mokymo(si) procesą, pagalvoti, kokiais būdais padėti mokiniams išmokyti.

Nuoroda atkreipti dėmesį į „Reiškinį...“ sritį skatino galvoti, kaip išaiškinti mokiniui, kas tai yra matematinis reiškiny, nes standartizuotuose testuose buvo uždutys, kuriose mokiniai sudarę reiškiny, galėjo sėkmingai išspręsti uždavinį. Deja, jie jo neišsprendė. Supratau, kad nuolat reikia grįžti prie matematinių terminų, sąvokų kartojimo įtvirtinimo. Tą darau dabar.

Uždutį „Ant Dominyko marškinėlių užrašytas dalyvio numeris triženklis skaičius, kuris prasideda skaitmeniu 4 ir baigiasi skaitmeniu 2, be to jis dalijasi iš 9“ mokiniai galėjo išspręsti ir bandymų keliu, nežinodami dalybos iš 9-ių savybės. Todėl mokiniams aiškinu, kad labai svarbu atidžiai skaityti sąlygą ir, nežinant dalumo savybės, galima spręsti bandymų keliu.

Uždavinys apie sieksnį, sprindį ir pėdą atkreipė dėmesį į klausimą „kiek kartų?“. Tai yra pirmo aukšto „Klausimų namelio“ metodo klausimas, bet jis jau reikalauja palyginimo operacijos.

Dabartiniuose matematikos vadovėliuose užduočių, tinkančių taikyti „Klausimų namelio“ metodą, labai mažai. Dažniausiai tai praktikos užduotys: apskaičiuok, išspręsk lygtį, atskliausk, nubrėžk grafiką. Todėl užduočių tenka ieškoti kituose vadovėliuose, internete, kurti pačiai. Tai užima daug laiko.

Dalyvaudama projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ supratau, kad taikant skaitymo strategijas mokiniai mokosi patys. Atsisakiau ilgo aiškinimo, nes mokiniai strategijų pagalba tą daro. Ėmiau mokinius skatinti dirbti grupelėmis, poromis, kad vieni kitiems paaiškintų, padėtų. Kadangi mokiniai tapo savarankiškesni, patys dirba daugiau, tai aš tampa jų konsultante. Esant konsultante mokiniams, tapo lengviau dirbti, suprasti, kaip mokiniai mokosi, stebėti išmokimą ir padėti jiems, kai labiau reikia. Daugelį temų mokiniai aiškinasi patys, klausdami manęs.

Kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimo metu gavau praktinių patarimų ir patvirtinimą, kad einu teisingu keliu. Man buvo pasiūlyta taikyti kuo daugiau pavyzdžių iš gyvenamosios aplinkos. Pamokose ėmiau taikyti skaitymo strategijas: sieti su anksčiau įgytomis žiniomis ir patirtimi (7 kl. tema „Vienanariai. Sudedame, atimame“). Reikia prisiminti ir taikyti veiksmus su teigiamais ir neigiamais skaičiais); atpažinti savais žodžiais (6 kl. prieš klasę savais žodžiais aiškina, kaip sudedamos/atimamos trupmenos su skirtingais vardikliais); reziūmuoti teksto turinį.

Elena MACKONIENĖ, Giedraičių Antano Jaroševičiaus gimnazijos matematikos mokytoja

Priedas

Pamokos stebėjimo protokolai (kollegialiam grįžtamajam ryšiui teikti)

MOKYTOJAS _____ DALYKAS _____

KLASĖ, mokinių skaičius _____ PAMOKOS TEMA _____

DATA _____ UŽDAVINYS _____

STEBĖJO: _____

STEBĖJIMO TIKSLAS: **kaip taikomos skaitymo strategijos.**

1. Kokios skaitymo strategijos taikytos pamokoje?

2. Skaitymo strategijų lygmuo:

Susipažįsta su nauja skaitymo strategija;

Mokosi taikyti skaitymo strategiją;

Savarankiškai taiko skaitymo strategiją (kiek mokinių).

3. Mano samprotavimai apie tai, ką matau, girdžiu, suvokiu.

4. Mano aiškinimas/interpretacija (ką aš manau, mano samprotavimai, mano klausimai).

Ukmergės Dukstynos pagrindinė mokykla

Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ komanda:

Edita USONIENĖ, direktoriaus pavaduotoja ugdymui, projekto koordinatore

Genovaitė STUKNIENĖ, lietuvių kalbos metodininkė

Rasa ŽEMAITYTĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Vida PULKAUNINKIENĖ, istorijos mokytoja metodininkė

Kristina ADAMONIENĖ, istorijos vyresnioji mokytoja

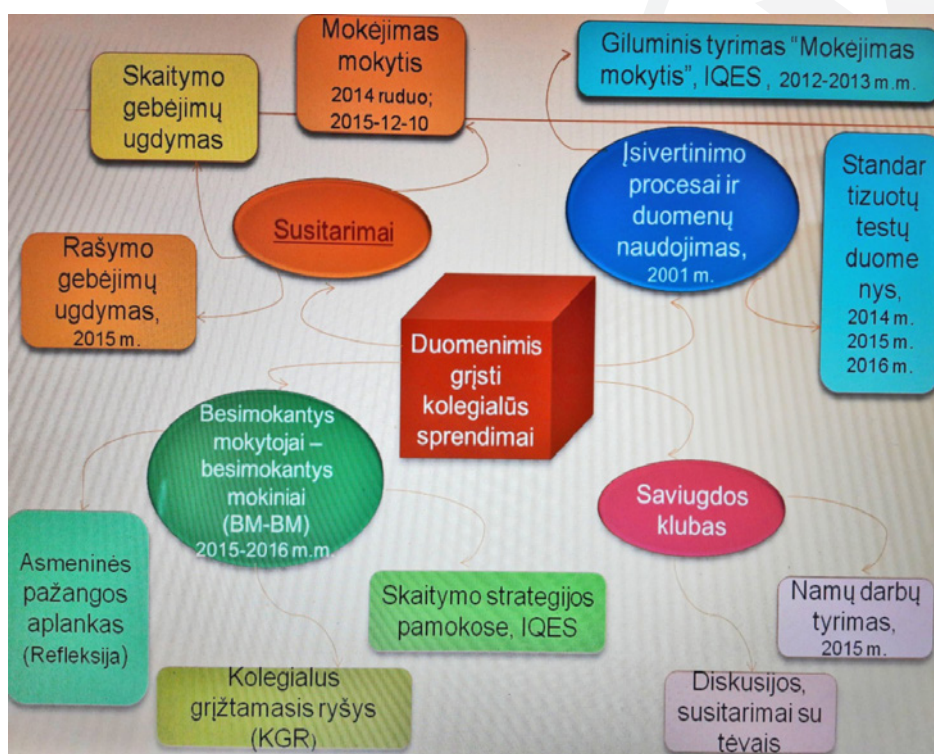
Rita GRINIUVIENĖ, matematikos mokytoja metodininkė

Izolda ORLOVIENĖ, matematikos vyresnioji mokytoja

Virginija VOLUNGEVIČIENĖ, matematikos mokytoja metodininkė

Pradžia – įsivertinimas

Veiklos įsivertinimo grupė mokykloje veikia jau penkioliktus metus ir sėkmingai atlieka mokyklai aktualių klausimų tyrimus, rengia ataskaitas, pateikia rekomendacijas veiklai tobulinti, o gautą informaciją naudoja plačiai ir geba susieti ją į vientisą problemos sprendimo sistemą (žr. 1-ąją paveikslą).

1 paveikslas. Problemos sprendimo sistema

2013-2014 m. m. mokyklos veiklos įsivertinimo grupė po 2012-2013 m. m. plačiojo įsivertinimo, tyrė „Mokėjimo mokyti kompetencijos“ ugdymą (žr. 1-ąją lentelę). Atradome, kad mokiniams šioje srityje tikrai yra nemažai kliuvinių: neracionalus namų darbams skirto laiko panaudojimas, savo

asmeninių galių nežinojimas ir negebėjimas numatyti mokymosi žingsnių, silpni savarankiško darbo įgūdžiai – vengimas prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi, nekritiškas informacijos atsirinkimas ir naudojimas.

Rodiklis	Rodiklio aprašymas	4 lygio iliustracijų pavyzdžiai
2.4.2. Mokėjimas mokytis	Gebėjimas savarankiškai atlikti užduotis: pasirinkti atlikimo būdą, susirasti reikiamą informaciją ir ją tinkamai naudoti. Gebėjimas vertinti savo mokymąsi. Savo mokymosi sunkumų, problemų suvokimas ir gebėjimas jas spręsti	SAVARANKIŠKUMAS: 75% mokinių žino, apgalvoja, atsirenka ir pritaiko įvairius užduočių atlikimo būdus: mėgsta dirbti vienas su draugu poroje; su keliais draugais. 75% mokinių žino, apgalvoja atsirenka ir pritaiko įvairius darbo su informacija būdus: naudoja mokytojo išdėstytą informaciją; pasitelkia internetą; naudoja enciklopedijomis, žodynais ir kita papildoma literatūra. 75% mokinių moka planuoti savo laiką. (mokiniui pakanka laiko ir mokymuisi, ir poilsiui) 75% mokinių savarankiškų darbų patirtis didina pasitikėjimą savo jėgomis. DARBAS SU INFORMACIJA: 95% mokinių žino bent tris informacijos šaltinius (vadovėlis, kompiuteris – internetas, enciklopedijos, papildoma literatūra, žurnalai, laikraščiai) 65% mokinių analizuodami atsirenka informaciją, naudoja tik tai temai reikalingus faktus. 75% mokinių įgytas žinias geba pritaikyti to paties ir kito dalyko pamokose bei praktinėje veikloje, geba patikrinti teorinių žinių veiksmingumą, prasmę ir pritaikomumą. 70% mokinių dalijasi su kitais bendramoksliais būtina informacija – geba bendradarbiauti: savarankiškai surinkta ir turima informacija geranoriškai dalijasi su kitais. 75% mokinių numato tolesnius savo mokymosi žingsnius. GEBĖJIMAS ĮSIVERTINTI IR PROBLEMŲ SUVOKIMAS: 85% mokinių adekvačiai vertina savo gebėjimą mokytis. 95% mokinių žino savo mokymosi sunkumus – silpnąsias puses. 95% mokinių žino savo mokymosi privalumus – stipriąsias puses. 95% mokinių suvokia, įsivertina ir džiaugiasi savo pažanga ir pasiekimais. 65% mokinių užduoties atlikimo eigoje geba pakeisti savo mokymosi, kryptį ir būdą. 75% mokinių kreipiasi pagalbos į kitus, kai suvokia savo mokymosi problemas. 65% mokinių nesėkmės atveju geba suvaldyti savo emocijas ir įstengia pradėti darbą iš naujo. 65% mokinių supranta savo mokymosi prasmę (ketiname užduoti atvirą klausimą – galima per dalykus)

1 lentelė. „Mokėjimo mokytis kompetencijos“ ugdymo tyrimo rezultatai

Naudodami ir 2014 m. standartizuotų testų išvadas sutelkėme dėmesį į šios problemos sprendimą, ieškome būdų, kaip pagerinti pamokos struktūrą ir kokybę, kad atsirastų vietos ir laiko konkre-

tiems mokėjimo mokytis kompetencijos įgūdžiams formuoti. Studijuodami įvairius šaltinius, pastebėjome itin glaudžius skaitymo įgūdžių ryšius su mokėjimo mokytis kompetencija.

2015 m. pradžioje išgirdę apie „Besimokantys mokytojas – besimokantis mokinys“ projekto idėjas, net neabejojome, kad tai gali būti labai tikslus mūsų problemų sprendimas. Susitarę vieningai veikti tam tikrais pamokos aspektais – parengėme **skaitymo gebėjimų ugdymo, rašymo gebėjimo ugdymo ir mokėjimo mokytis kompetencijos ugdymo gaires** (žr. 2-ąją lentelę).

Dėl mokinių mokėjimo mokytis kompetencijos ugdymo

MOKĖJIMO MOKYTIS KOMPETENCIJA - tai			
Mokymosi mokytis svarbos suvokimas, teigiamos nuostatos			
Gebėjimas išsikelti mokymosi uždavinį			
Gebėjimas pasirinkti mokymosi būdą/ formą			
Gebėjimas organizuoti savo mokymosi organizavimas			
Laiko planavimas	Mokymosi vietos pa(si) rengimas	Mokymosi šaltinių paieška	Veiksmingų strategijų taikymas
Mokymosi analizė, refleksija			
Tollesnio mokymosi planavimas			

2014-12-10 Mokytojų taryboje buvo priimtas nutarimas

“Dėl Bendrųjų reikalavimų ugdant mokinių mokėjimą mokytis“ (T.y. dėl **mokymosi organizavimo: dėl vadovėlių, sąsiuvinėlių, pratybų, mokymosi priemonių, darbo vietų, darbo tvarkos ir elgesio taisyklių**)“.

2015-12-15 Dukstynos mokykloje susitarta, kad **mokyti mokytis ir mokėti mokytis** – tai:

- **“Čia ir dabar”** Dėmesingumas: susitelkimas, koncentracija, be pašalinių trukdžių (IT, TV,...);
- **“Iki galo”** Neužbaigtų darbų sindromas – kelia nerimą, verčia įsitempti: “o kur aš baigiau?”;
- **Keisti veiklas** – daryti pertraukas;
- **Vengti nereikšmingos informacijos;**
- **Svarbiausia – mokėti susirasti;**
- **Nuoseklus** – “sluoksniuotas” - **mokymasis mažomis dalimis;**
- **Netikėtumo momentas** – **mokytis kitaip** (pav., ne vakare, o ryte);
- Įsimintą **informaciją tuojau pat panaudoti** (pvz., papasakoti kažkam, kas klausosi, pvz. savo šuniui...);
- **Informaciją “sudėti” į savas struktūras** (pvz., vizualizuoti, grupuoti, sisteminti, kt.).

2 lentelė. Skaitymo gebėjimų ugdymo, rašymo gebėjimo ugdymo ir mokėjimo mokytis kompetencijos ugdymo gaires

Projektas „Besimokantys mokytojai – besimokantis mokiniai“ prasidėjo eksperimentinių klasių mokinių pirminiu testavimu. Mokytojų refleksija po diagnostinių testų (2015 m. pavasarį) buvo tikra vidinė revoliucija, inventorizacija ir persitvarkymas. Analizuodami gautus diagnostinių testų rezultatus visų dalykų mokytojai per daug nenustebo, nes įvertinimai beveik atitiko mokytojų žinojimą apie mokinių gebėjimus. Tik dabar tapo akivaizdu, kad nesėkmingi atvejai dažniausiai susiję su negebėjimu skaityti, rasti ir suprasti informaciją (žr. 3-iąją lentelę). Mokytojos apgailestavo, kad didžiausią pamokos dalį sunaudoja dalyko turiniui dėstyti, o ne mokinių įgūdžiams formuoti. Kita vertus, mokytojoms tapo aišku, ką daryti toliau. Jos diskutavo apie tai, kas trukdo mokymą pakreipti būtent į aukštesniųjų mąstymo gebėjimų ugdymą.

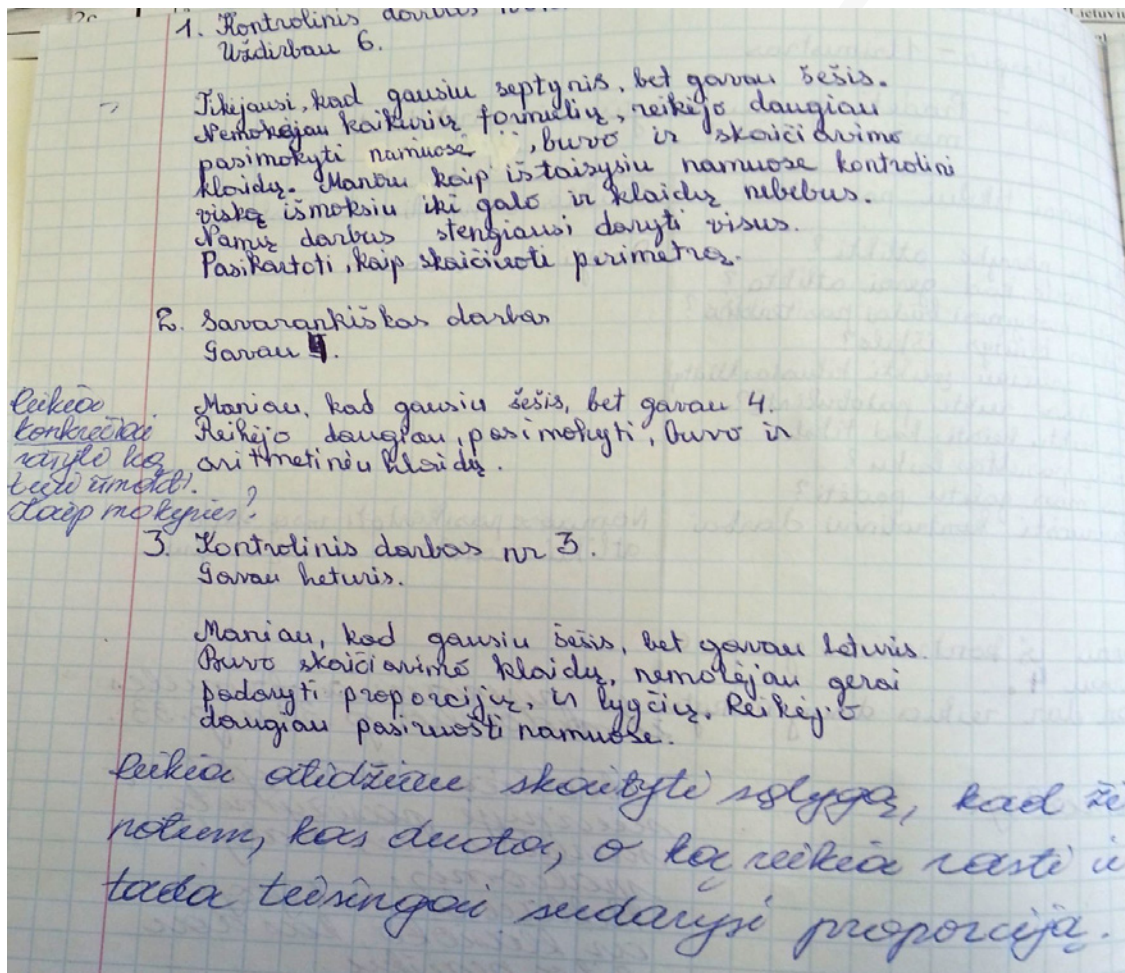
KLAUSIMAI IŠVYKIS	KAS ĮVYKO? – kas man buvo svarbu, į ką atkreipiau dėmesį?		KĄ TAI REIŠKIA? – kodėl man tai svarbu? Ką man tai sako apie mane?		KĄ SU TUO DARYSIU? – kaip panaudosiu išvagas?	
	FAKTAI (tai, ką pastebėjau TO įvykio metu)	JAUSMAI (kokia mano savijauta TO įvykio atžvilgiu)	FAKTAI (tai, ką pastebėjau TO įvykio metu)	JAUSMAI (kokia mano savijauta TO įvykio atžvilgiu)	FAKTAI (tai, ką pastebėjau TO įvykio metu)	JAUSMAI (kokia mano savijauta TO įvykio atžvilgiu)
Po testavimo rezultatų aptarimo pastebėtos problemos	Mokiniai neturi susiformavę gebėjimo giliau žvelgti į turinio esmę: palyginti, susieti, pagrįsti, interpretuoti ar vertinti geba retas.	Suprantam, kad aukštesnėji mąstymo gebėjimai daugumai sunkokai pasiekiamas lygis.. kartais ir mums patiems	Ugdymas, mokytojo darbas ir pamoka ne į tai orientuota	Suprantam, kad mes, kaip mokytojai ne visada darom tai, ko reikia mąstančiam žmogui.	Diskutavom, kas trukdo mokytojui mokymą pakreipti būtent į aukštesniųjų mąstymo gebėjimų ugdymą?	Atsimušėm į dalyko turinio apimtį, programinius reikalavimus ir apėmė neviltingas, gal net baimė: mokom ne to ko reikia... o pakeisti kol kas nežinom kaip?
Testo techniniai parametrai ir motyvacija	Testai, ypač lietuvių, o matematikos tik 7 kl. (istorijos – ne) perkrauti., per ilgi	Jeigu jau net mus nervino, tai, ką kalbėti apie vaikus???	Kirba mintis, kad mokytojai nemoka skaityti...	Deja...	Mokysimės kartu su vaikais...	Per save perfiltravę tekstą – galėsime išvengti „užmušinėjimo“ įmantriomis užduotimis ir iš tiesų ko nors išmokinsim
	Vaikai negeba produktyviai naudoti laiko.	Ar galim iš jų to reikalausti, nes ar patys tą mokam?	Patys nespėjam, o kai nespėja kiti – skubam juos kritikuoti	Kaip išmokyti? Kaip išmokyti kitus?	Reikės pasidomėti laiko planavimo pratimais, strategijomis.	Laukia rimtas darbas... ir su savimi taip pat.
	Nebando grįžti prie keblesnės vietos, neieško naujo būdo	Atsimušam į tą pačią problemą – kažkur užstrigęs mokymosi procesas. O gal tiesiog nėra tam laiko?	Būtent šie vaikai nekelia, nemoka, nenori ir negeba kelti sau mokymosi uždavinių	Graudu. Tai ar gali toks vaikas, kuris nemato savo kelio-perspektyvos, ką nors reikšmingo daryti čia ir dabar? Jis tiesiog nemoka ir nemato prasmės bei sąryšingumo	Negalim pamesti tiek daug naudingos pirminės informacijos – skyrėm laiko, kad kiekvienas mąstydamas savo problemas keltų sau tikslus	Atrodo, kad pavyko... Vaikai gavo laiko pamąstyti ir tiesiog buvo „priversti“ tai padaryti“. Mums atrodo, kad tai daug svarbiau, nei visi teisingi testo atsakymai.
Perspektyvos	Tokie testai labai geras argumentas, kaip paaiškinimas tėvams, kodėl jo vaikas negauna aukščiausio įvertinimo. Tai paramapsauga mokytojui.		Analizuojant ir dalyko ar projekto grupėje kalbant apie testų rezultatus jau prasidėjo artimesnis bendravimas tarp tos pačios klasės mokytojų. Artėjama mintis ir laukiam vidinio poreikio ir šauksmo tai daryti ☺		„Svarbiausia aplenkti ne kitus, o save“. Dar iki birželio padirbėsime, pasimokysime interpretuoti istorinius įvykius (čia sunkiausiai sekėsi). Po to savarankiškas darbas. Palyginsim rezultatus, kokia mėnesio pažanga?	
IŠVADOS (kas man paaiškėjo iš visų pastebėjimų?)	Testų rezultatai patvirtina mūsų nuspėtą situaciją		Tai reiškia, kad teks padirbėti... mes visi norim dirbti gerai ir norim pamatyti rezultatus		Vienos kitą paremdamos labai po truputį ir atsargiai imsime dirbti. Laukia daug iššūkių.	

3 lentelė

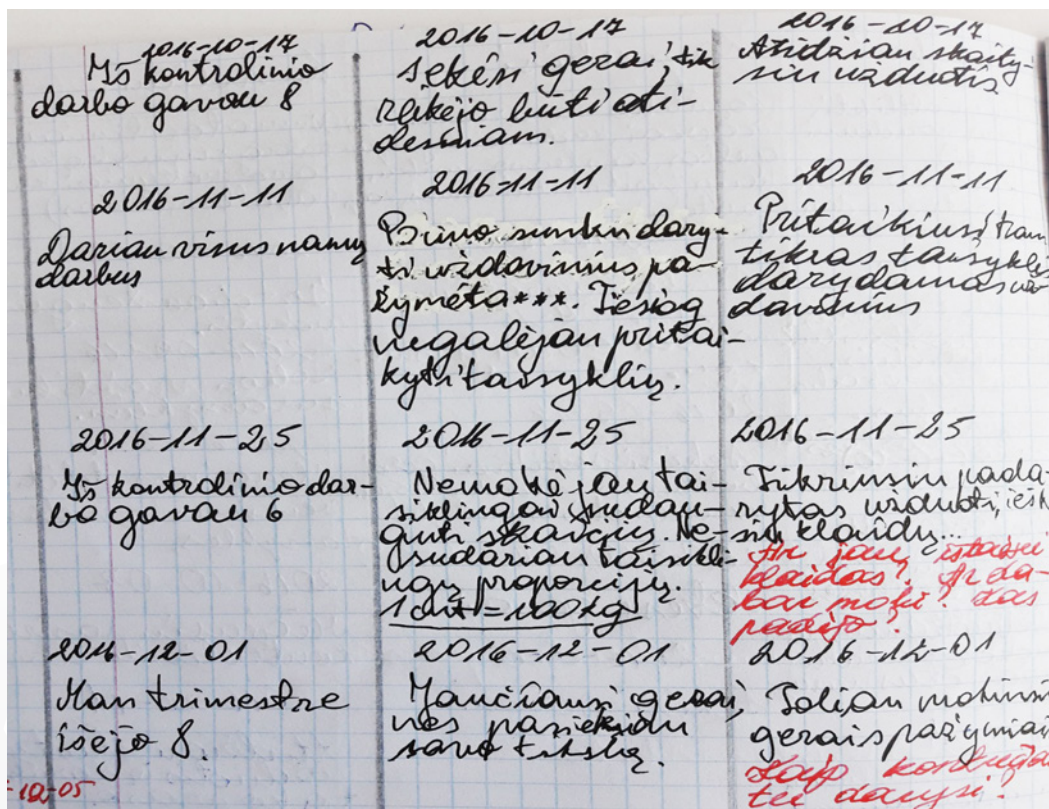
Šiuo laikotarpiu mokytojos ima intensyviai ieškoti ir galvoti apie universalesnius – daugeliui dalykų tinkančius skaitymo įgūdžius ugdančius mokymo būdus. Tapo aišku, kad mokytojoms Skaitymo strategijų teks mokytis kartu su vaikais. Aptardami testus ir darbų rezultatus projekto dalyvės susidūrė su problema, kaip deramai paaiškinti neaiškiai suformuluotą užduotį – jautėsi tarsi kaltos, kad neišmokė perprasti sudėtingiau sukonstruotos užduoties. Mokytojos nebuvo linkę pritarti idėjai, kad užduotis reikia formuluoti painiai tyčia. Šiose diskusijose išryškėjo, kad mokiniai mokosi neaišku kam ir neaišku kaip, t. y. kilo įtarimas, kad vaikai nežino, kodėl mokosi, negeba numatyti savo veiklos perspektyvos ir tikslų. Supratome, kad spręsdami šią problemą ir gelbėdami vaikus, turėsime mokyti juos ir savianalizės.

Grižtamasis ryšys ir mokinių savianalizė

Mokytojoms svarbu, kad kiekvienas mokinyss gebėtų organizuoti savo dalykinį mokymąsi. Tuo tikslu su projekto mokiniais sutarėme rašyti „*Mokėjimo mokytis ir pažangos stebėjimo dienoraštį*“ (žr. 2 A ir 2 B paveikslus) arba „*Mokėjimo mokytis ir pažangos analizės aplankus*“ (žr. 4 A, B, C lenteles).

2 A paveikslas. Mokinio dienoraštis projekto pradžioje

2 B paveikslas. Mokinio dienoraštis projekto pabaigoje

Kontrolinio darbo 6 kl.
„PLOKŠČIOSIOS FIGŪROS“ įsivertinimo lentelė

Klasė, vardas, pavardė

Ar jau moki?	Uždavinio Nr.	Moku	Turiu pasimokyti
Gretutiniai, kryžminiai kampai	1		
Daugiakampai	2 11		
Trikampių rūšys	3 6 7 8 12		
Apskritimas, skritulys	4 5 13		
Koordinatinių sistema	9 10		

Jei nepasisekė, tai kodėl?

Kieno prašyčiau pagalbos?

4 A lentelė. Mokinio savianalizės aplanko matematikos darbo analizės lentelė

Žinios ir gebėjimai iš temos „Senovės Romos pasaulis“

..... klasė Vardas, pavardė

	Žinios ir gebėjimai	Įsivertinimas			Vertinimas
		Taip	Ne	Ne visai	
1	Supranta istorijos sąvokas. (3, 4, 5, 6 kl.)				
2	Orientuojasi istorinėje erdvėje: (13 kl.) - Kontūriniame žemėlapyje išskiria sausumą ir vandenynus. - Pažymi nurodytus objektus žemėlapyje (Roma, Aleksandrija, Atėnai, Kartagina, Viduržemio jūra, Britanija, Ispanija, Egiptas) - Žino ir žemėlapyje pažymi kraštą, kur gimė krikščionybė				
3	Žino svarbiausias datas ir faktus. (1, 2, 7 kl.)				
4	Iliustracijose atpažįsta Senovės Romos objektus. (11 kl.)				
5	Nustato teisingą įvykių chronologinę seką. (9 kl.)				
6	Orientuojasi istoriniame laike. (10 kl.)				
7	Analizuoja rašytinį šaltinį. (12 kl.)				
8	Tekste randa ir išskiria Romos imperijos žlugimo priežastis. (8 kl.)				

4 B lentelė. Mokinio savianalizės aplanko istorijos darbo analizės lentelės pirma dalis**Senovės Romos pasaulis. Testo analizė**

Mano darbo stiprybės (stipriosios pusės, privalumai, ką atlieku geriausiai ar net geriau už kitus)	Mano darbo silpnybės (silpnosios pusės, ko nemoku ar negaliu atlikti)
1.	1.
2.	2.
3.	3.
Mano silpnų pusių galimi sprendimo būdai (ką man reikia išmokyti, ką galiu savarankiškai padaryti)	Mano silpnų pusių galimi sprendimo būdai (ko pats negaliu savarankiškai išmokyti, kokios mokytojo pagalbos man reikia)
1.	1.
2.	2.
3.	3.

4 C lentelė. Mokinio savianalizės aplanko istorijos darbo analizės lentelės antra dalis, pildoma tik tada, kai pilnai užpildyta pirma dalis – išsamiai išnagrinėtas atliktas testas

Mokiniai susitelkia į savo mokymąsi, apmąsto ir užrašo, kaip sekėsi atlikti namų darbus, išmokyti naują temą, pasiruošti ir parašyti kontrolinį darbą, kokia jų nuotaika, kaip jaučiasi ir numato, kas toliau, ką turi konkrečiai padaryti, kad pasiektų norimą rezultatą, kur konkrečiai kreipsis pagalbos. Parašius kontrolinį darbą mokiniai analizuoja savo klaidas pagal tokį klausimyną:

- ar atidžiai perskaitė užduoties sąlygą ir suprato ką reikia rasti,
- ar teisingai apskaičiavo, ar nustatė veiksmų atlikimo tvarką,
- ar tinkamai pritaikė taisyklę arba formulę,
- ar laikėsi vieningos matematinės rašymo kultūros reikalavimų.

„Mokėjimo mokytis ir pažangos stebėjimo dienoraštį“ mokiniai pildo laisva forma arba struktūruota, atsakant į klausimus „Kas įvyko?“, „Kaip sekėsi?“, „Kas toliau?“. Mokiniai dienoraštį pildo nuolat. Šie aplankai buvo pildomi įvairiomis formomis: lentelės, atsakymai į klausimus, rašomi laišukai, gautų pažymių grafikai.

Kokią savianalizės naudą matome? Mokiniai stebi savo asmeninę pažangą, įvertina savo klaidas, išsiaiškina savo stiprybes, atkreipia dėmesį į silpnybes, atidžiau perskaito ir užrašo sprendimą. Kiekvienas mokinys yra vertinamas už rašymo, kontrolinio darbo taisymo, namų darbų atlikimo pastangas. Tėvai gali susipažinti su mokinio rašomu dienoraščiu, aplankais ir kartu sudaryti trumpalaikį mokymosi planą savo vaiko asmeninei pažangai pasiekti.

„Mokėjimo mokytis ir pažangos stebėjimo dienoraščio“ rašymas užima daug ir mokytojų, ir mokinių laiko. „Mokėjimo mokytis ir pažangos analizės aplankuose“ mokiniams nuolat reikia padėti taisant darbus. Daug laiko sugaištama skaitant kiekvieno mokinio dienoraštį ir rašant pastebėjimus, kas taisytina. Mokytojai reikia labai daug pastangų mokinių stropumui ir pareigingumui ugdyti (mokiniai pameta kontrolinius darbus, pamiršta atnešti ištaisytą darbą), didelės popieriaus ir kopijavimo sąnaudos. Ar rašant dienoraštį, aplanką tikrai kiekvienas mokinys padarė pažangą, lyginant su tuo, jei mokinys nebūtų rašęs dienoraščio? Galima tik spėlioti, kad tai turi įtakos mokinio mokymosi pažangai. 8 klasės mokinių dalyvavusių projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“, standartizuotų matematikos testų rezultatai aukštesni nei šalies vidurkis.

Skaitymo strategijų taikymo sėkmės

Esminis projekto taikiny – skaitymo gebėjimų ugdymas taikant skaitymo strategijas iš IQES online platformos. Pradėję taikyti skaitymo strategijas pamokose kažkiek nustebome ir sutrikome: tą darėme ir anksčiau, tik šito taip konkrečiai neįvardinome. Iš pradžių nesupratome, kuo skiriasi paprastas, t. y. senasis užduoties formulavimas, kai pasitelkiame tokią veiklą, kuri reikalauja konkretaus mąstymo įgudimo (kas buvo lyg tai savaime aišku) nuo skaitymo kortelės padavimo mokiniui į rankas. Bandėme ir kantriai tikrinome, ar tai keičia ir kaip keičia mokinių išmokimą. Susitarėme dėl visuotinai naudojamų skaitymo strategijų.

Dėl mokinių skaitymo gebėjimų ugdymo

Dukstynos mokykla susitaria, kad

Tekstas (lot. *textum* – audinys) – tai bet kokia žodinė/ garsinė ar vaizdinė informacija, t. y. viskas, į ką mes žiūrime/ matome/ skaitome ir tai, ką girdime.

Tekstas ir gebėjimas jį suprasti nėra tik pradinių klasių ir lietuvių kalbos mokytojų darbo objektas.

Pamokose svarbu:

1. Taikyti **3P STRATEGIJĄ**, t. y., kiekvieną tekstą skaityti kelis kartus ir (nuosekliai)

Pagalvoti – individualiai perskaityti; gal net pusbalsiu, kad skaitantysis girdėtų pats savo balsą;

Pasidalinti – aptarti su kitu tą patį tekstą perskaičiusiu; garsiai pasakyti kitam – išgirsti save ir kitą;

Pristatyti – savais žodžiais pasakyti, persakyti viešai; reziumuoti – apibendrinti ir įvertinti.

2. **ATKREIPTI DĖMESĮ Į ANTRAŠTĘ** (1 kortelė-strategija) – sujudini asmeninę patirtį, susimąstyti;

3. **NUPIEŠTI PIEŠINĮ PAGAL TEKSTĄ** (4 kortelė-strategija) – gilesnis konkrečios teksto dalies analizavimas-interpretavimas vaizdu;
4. **ATPASAKOTI SAVAIS ŽODŽIAIS** (5 kortelė-strategija) – priverčia susimąstyti, sudaro sąlygas sujungti su savo patirtimi, pateikti pirminį vertinimą;
5. **PAŽYMĖTI RAKTINIUS ŽODŽIUS** – (13 kortelė-strategija) – mokomasi išryškinti teksto esmę, be kurių dalių tekstas pradeda prarasti savo turinį;
6. **DARYTI IŠVADAS** (8 kortelė-strategija) ir/arba **VERTINTI TEKSTĄ** (9 kortelė-strategija) – mokyti apibendrinti ir pareikšti savo nuomonę, argumentuoti teksto teiginiais arba savo patirtimi.

Bazinio (linijinio) skaitymo stiprinimas, kai skaitomi didesnės apimties tekstai, tada tekstas vertinamas kaip vientisas, neskaidomas dalimis, tačiau kritiškai įvertinamas.

Pastebėjome, kad daugiausiai naudos ir apčiuopiamų rezultatų pasiekiamo, kai, pavyzdžiui, istorijos pamokose naudojame tokias skaitymo strategijas, kurios padeda pasyvų mokinių mokymą paversti aktyviu:

1. **SUGALVOTI IR PARAŠTĖJE UŽRAŠYTI GIMININES SĄVOKAS.** Padeda mokiniams ne tik lengviau išmokyti istorijos sąvokas, bet ir jas suprasti bei tinkamai jas vartoti ir istoriniame ir kasdieniame kontekste

2. **NUSPĖJIMAS.** Naudojame nuspėjant sąvokų reikšmę, istorinio įvykio baigtį. Ši strategija labai sudomina mokinius, nes atlikę „nuspėjimą“ jie atidžiau, įdėmiau ieško teisingo atsakymo, tikrina savo nuspėtą atsakymą – įsitraukia ir tampa asmeniškai suinteresuoti bei įsipareigoję. Juos domina, kiek jie buvo tikslūs ir įžvalgūs. Tai padeda sutelkti dėmesį, geriau įsiminti istorinių įvykių ir procesų raidą – visa tai mokiniai prisiima lyg savo.

3. **IŠNAGRINĖTI PRIEŽASTIS IR PADARINIUS.** Padeda mokiniams visų pirma suprasti, kas tai yra priežastis ir pasekmė, jiems pasidaro lengviau jas rasti tekste, nustatyti priežasčių – pasekmių sąsajas. Taip formuojasi loginis istorinės raidos suvokimas.

4. **PAVERSTI TEKSTĄ GRAFINE STRUKTŪRA.** Padeda mokiniams atrinkti esminius dalykus tekste, moko kelti klausimus, padeda geriau įsiminti reikalingą informaciją – savaip perkonstruota informacija geriau suprantama ir labiau įsavinama – suasmeninama.

Istorijos mokytojoms pritrūko tikslesnių skaitymo strategijų darbui su žemėlapiu, schemomis, diagramomis. Todėl jas teko susikurti pačioms. Mokant analizuoti žemėlapius, buvo taikomi tokie trys žingsniai:

1. **Kokia tiesioginė informacija pateikta žemėlapyje?** Mokinys turi analizuodamas žemėlapi parašyti nuo 2 iki 6 sakinių.
2. **Naudokis žemėlapiu ir įrašyk praleistus žodžius.** Tekstą paruošiami iš anksto pagal temą, mokiniai remdamiesi žemėlapiu, lygindami du žemėlapius turi įrašyti praleistus žodžius.
3. **Kuo vadovėlio tekstas papildė žemėlapi?** Lavina mokinių savarankiško darbo įgūdžius, padeda sutelkti dėmesį, moko rasti ir perskaityti tiesioginę informaciją pateiktą žemėlapyje, padeda mokiniams geriau suprasti žemėlapi legendą. Mokiniai išmoka orientuotis istorinėje erdvėje: lokalizuoja žemėlapyje įvykius, reiškinius ir paaiškina jų eigą.

Atsisakėme pratybų, nes nebelieka laiko ir prasmės jas pildyti per pamoką. Vengiame tradicinių mokymo metodų, kai mokinys yra pasyvus klausytojas. Keičiame mokytojo kalbėjimą monologą į kalbėjimąsi, į klausymąsi, į klausinėjimą – nieko neskubame aiškinti ir sugalvojame daug užduočių, kur mokiniai patys viską išsiaiškina – taip stiprėja mokinių savarankiško darbo įgūdžiai ir skaitymo gebėjimai. 5-6 klasėse kai kurių istorijos temų galima atsisakyti, nes šiose klasėse mokiniai mokosi

epizodinio istorijos kurso ir tas pats turinys kartosis vyresnėse klasėse, todėl dabar yra daug svarbiau išmokyti mokinius mokytis savarankiškai ir suformuoti reikalingus darbo įgūdžius, kad ateityje jie galėtų sėkmingai mokytis.

Paaiškėjo, kad mūsų pastangos davė svarius rezultatus: mokiniai išmoko taikyti atskiras skaitymo strategijas, jas žino ir geba pasirinkti bei naudoti savarankiškai; diskusijų metu, suprato kaip nuo gerų skaitymo gebėjimų priklauso jų sėkmingas mokymasis; išmoko sutelkti dėmesį ir rasti aiškiai pateiktą informaciją – daryti tiesiogines išvadas; siejamųjų strategijų pagalba pateiktą tekstą geba sieti su savomis ankstesnėmis žiniomis, su jausmais, savais vaizdiniais ir nuostatomis – tai padeda ir suprasti, ir ilgam įsiminti; sisteminamųjų strategijų pagalba išmoko išskirti svarbią informaciją, struktūruoti tekstą ir padaryti jo turinio santrauką, susieti atskiras teksto dalis į vientisą visumą; skaitymo strategijos gali padėti: nustatyti tikslą, suaktyvinti ankstesnes žinias, reikalauja dar kartą peržiūrėti tekstą ir išsiaiškinti naujų žodžių prasmę; leidžia sukurti dalykinius ryšius, patikrinti savo supratimą, nustatyti, kas neaišku ir kaip tai išsiaiškinti; mokiniai įstengia pamatyti ir sukurti dalykinius ryšius, leidžia patikrinti savo supratimą, nustatyti, kas neaišku ir kaip tai išsiaiškinti. Visa tai ragina mokinius dar kartą skaityti, kad neliktų praleistų ar nesuprastų dalykų, apmąstyti, ką išmoko. Ir tai jie daro vidinio poreikio vedami.

Kolegialus grįžtamasis ryšys

Projekto grupėje analizuojant testų rezultatus iš karto prasidėjo artimesnis tos pačios klasės mokytojų bendravimas. Tapo akivaizdu, kad artėjome prie kolegialaus grįžtamojo ryšio. Subrandinę šią mintį, kantriai laukėme vidinio poreikio tai daryti. 2015 m. rudenį susipažinome su kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimo procesu, susitarėme dėl sąlygų, teoriškai analizavome galimas teikimo ir priėmimo klaidas. Individualiai IQES online platformoje tyrinėjome metodus, gilinomės į jų taikymo sąlygas, rinkomės sau tinkamiausius. Susitarėme dėl kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimo sąlygų (**žr. 5-ąją lentelę**). Vėliau sekė pirmieji žvalgomieji apsilankymai pamokose. Šitaip norėjome išsiaiškinti, kokios problemos gali kilti ir stebimam mokytojui, ir stebinčiam jo pamoką. Tai emocinio pasitikėjimo kūrimo laikotarpis. Akivaizdu, kad mums svarbiausia geras sutarimas, emocinis pasirengimas ir sukauptos informacijos (testų rezultatų, kolegialaus grįžtamojo ryšio informacijos, individualios pažangos stebėjimo) panaudojimas. Visada manėme ir laikėmės tokio principo, kad geriau mažiau, bet gilesnio ir kokybiško darbo.

Kolegialaus grįžtamojo ryšio diegimo sąlygos	Mūsų sprendimai
Kokia yra kolegialaus grįžtamojo ryšio paskirtis ir tikslas?	Igyti didesnę pasitikėjimą kolegomis, skleisti pozityvumą bendraujant tarpusavyje, išgirsti/išklausti kolegas, sulaukti pagalbos, ne kritikos ar vertinimo.
Kokiais principais yra grįstas bendradarbiavimas?	Bendradarbiavimas grįstas pasitikėjimo, geranoriškumo, konfidencialumo principais.
Kas yra įsipareigojęs bendradarbiauti mokymosi partnerystėje / mokytojų dalykininkų komandoje (ne visu etatu dirbantys mokytojai, dalykų mokytojai)?	7 lietuvių kalbos, istorijos ir matematikos mokytojai, dalyvaujantys šiame projekte.
Kokį konkretų darbo laiką galima panaudoti kolegialiam grįžtamajam ryšiui?	Pamokų, pertraukų metu, kitoje neformalioje aplinkoje.
Ką daryti su klase tuo metu, kai jos mokytojas stebi savo kolegos pamoką?	Pavaduotoja sutvarko mūsų pamokas, kai tik mes pranešame apie reikalą.
Kiek apsilankymų vienas kito pamokose yra numatyta?	Per mėnesį vieną kartą stebiu kolegės pamoką, vieną kartą kolegę lankosi mano pamokoje.
Kiek laiko trunka apsilankymas pamokoje?	Apsilankymas trunka dalį pamokos, abi mokytojos susitaria.
Koks laikotarpis skiriamas kolegialaus grįžtamojo ryšio vykdymui?	Kol kas numatoma, kad skiriamas laikotarpis – projekto laikas.

Kokiais kriterijais remiantis kuriamos mokymosi partnerystės / mokytojų dalykininkų komandos?	Komandos kuriamos savanoriškumo principu, dalykų mokytojų sutarimu.
Ar kolegos sudaro konfidencialumo sutartį?	Taip.
Kokią informaciją gauna mokyklos vadovybė (procedūras, rezultatus)?	Mokyklos vadovybė gauna tokią informaciją, kurią susitarę sutinka pateikti abi mokytojos.
Kokiu būdu kontroliuojamas kolegialaus grįžtamojo ryšio vykdymas (mokytojo teikiamos ataskaitos)?	Rašysime dienoraštį, kiekvieno mėnesio pabaigoje aptarsime, kaip mums sekėsi stebėti, pateikti nuomonę kolegei, išklausti.
Ar egzistuoja papildomi susitarimai (pvz. grįžtamojo ryšio pokalbių struktūra ir eiga, pokalbiams skirtos vietos)?	Taip, tikimės daugiau informacijos šiuo klausimu.

5 lentelė. Kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimo sąlygos

Pirmieji apsilankymai pamokose buvo labiau savęs išmėginimas stebėtojo vaidmenyje nei paties kolegialaus ryšio teikimas. Buvo neaišku, ar įstengsime pastebėti tai, ką turime ir kaip pavyks suformuluoti konstruktyvų teiginį. Nes iš karto supratome, kad teikiant kolegialų grįžtamąjį ryšį labai lengva nueiti į kraštutinius: pagyrimus arba kritiką. Mokėmės paruošti tinkamus ir naudingus pamokos protokolus ateinančiam į pamoką savo kolegai (žr. 6-ąją lentelę).

Pamokos tema:

Dalykas:

Data:

Pamoka veda:

Pamoką stebi:

Klasė:

Kaip išnaudojamas laikas pamokai? (punktualumas, sklandūs perėjimai)	
Ar pamokoje mokiniai buvo drausmingi? Ar pasitaikė trukdžių? Kaip reaguojau į trukdžius, konfliktines situacijas?	
Kaip stipriai mokiniai įsitraukia į pamoką? Iš ko matyti, kad jie domisi ar nesidomi tuo, kas vyksta pamokoje?	
Kiek mokinių, man paaiškinus pateiktą užduotį, iš karto aktyviai ėmėsi darbo? Ar visi mokiniai žino, ką reikia daryti?	
Kaip formuluoju užduotis? Ar mokiniai supranta, ko aš iš jų noriu? Ar užduočių formuluotės yra paprastos, aiškos ar sudėtingos?	
Ar skiriu pakankamai laiko klausimų, užduočių apgalvojimui, atlikimui, aptarimui porose?	

Ar yra mokinių, kuriuos ypatingai kviečiu atsakinėti arba tokių, kurių (beveik) niekuomet nekviečiu, visai nepastebiu?	
Ar pamokoje mokiniams suteikiamos galimybės savarankiškam mokymosi organizavimui ir savarankiškam mokymuisi?	
Ar pamokoje tinkamai diferencijuojamos užduotys?	
Kas dar krito į akis?	

6 lentelė. Pamokos stebėjimo protokolas

Pamokų stebėjime buvo kelios labai naudingos detalės: atsirado supratimas, kad visos mokytojos turi savų įdomių ir naudingų darbo aspektų, kurie gali pasitarnauti ir stebintiesiems mokytojų pamokose, ilgainiui buvo įveiktas natūralus abipusis jaudulys, atsirado savo vertės suvokimas, nepastebimai ėmė formuotis šilti santykiai ir pasitikėjimas. Diegdami kolegialų grįžtamąjį ryšį laikėmės tokios pozicijos: „Gal pamokų stebėjimas yra silpna mūsų grandis, bet šiaip mes patys nuostabūs, patys iš savęs degame noru mokyti ir mokytis. Dar sunku yra stebėti pamokas, nes tai naujas dalykas, tarsi jautiesi nepageidaujamas, bet kai išsivažiuosime, ir tai taps mūsų gyvenimo dalimi, manau, bus puiku. Mes lėtą apsisukimą ir dar neturime patirties, kaip išsakyti pastebėjimus“.

Kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimo kultūra mus džiugina. Supratome, kad tai yra vienas iš svarbiausių mokymosi šaltinių, nes gauname kvalifikuotą tokio paties profesionalo atsiliepimą apie pamoką. Supratome, ką darome ne taip, atsirado išvalgos, ką galėtume keisti. Tarp mokytojų atsirado artimesnis ryšys ir pasitikėjimas.

Standartizuoti testai

1-jame paveiksle pavaizduotas įsisukęs ratas davė rezultatus: dalis mokinių savianalizės ir skaičymo gebėjimų ugdymo dėka pagerino savo rezultatus, tapo atidesni ir įstengiantys susikaupti. Išmoko prisiimti atsakomybę už savo mokymosi rezultatus – jie jau vis rečiau kalba, kad mokytojas kažko turi ji išmokyti, ir vis dažniau pamini, ką jis pats gali ir turi padaryti.

Tęsdami savo įpusėtą darbą dėl *mokėjimo mokytis kompetencijos* stiprinimo ir pasiremddami projekto idėjomis, lyginome 4 ir 6 klasių standartizuotų testų rezultatus, aiškinomės, ką galime padaryti geriau, kad vėliau tie patys mokiniai, jau būdami 8 klasėje, pasiektų geresnius rezultatus. Išanalizavę duomenis pamatėme, kad yra kuo džiaugtis, bet yra dėl ko ir sunerimti. Mes atkreipėme dėmesį ne tik į tuos, kurie parodė prastus rezultatus, bet ir į tuos, kurių rezultatai nėra prasti, bet 6 klasės yra žemesni negu buvo 4 klasėje. Išanalizavome atsakymus, tarėmės grupėje, žiūrėjome, kokių klausimų mokiniai neišveikė, aiškinomės priežastis (**žr. 7-ąją lentelę**).

Nors projekte dalyvavo tik viena 6-oji klasė, tokią analizę padarėme visų trijų paralelių klasių mokinių atžvilgiu. Panašiai analizavome ir 2 klasių diagnostinių testų duomenis. Čia mokytojos, turėdamos galimybę labai tiksliai pakreipti dviejų metų ugdymo procesą, galėjo pamatyti savo darbo privalumus ir taisytinus aspektus. Šie darbai puikiai pratęšė ir papildė jau egzistuojančią darbo struktūrą (**žr. 3-iąją paveikslą**).

Mokinys	Metai	Bendras 2014- 39 tšk 2016- 38 tšk	Skai- čiai ir skaičia vimai %	Reiš- kiniai, lygtys, nelygy- bės %	Geome- trija, matai %	Stochas- tika %	Prob- lemų sprendi- mas %	Žinios ir suprati- mas %	Taiky- mas %	AMG %
1.	2014	14	50	50	23,1	100	12,5	50	43,8	9,1
	2016	13	15,4	50	55,6	33,3	28,6	53,8	23,5	25
2.	2014	32	92,9	100	69,2	100	75	83,3	93,8	63,6
	2016	27	69,2	50	100	100	42,9	84,8	76,5	37,5
3.	2014	34	78,6	100	92,3	100	87,5	75	93,8	90,8
	2016	31	69,2	66,7	100	100	85,7	76,8	88,2	75
4.	2014	28	64,3	100	69,2	100	75	66,7	81,3	63,6
	2016	20	46,2	50	55,6	100	42,9	53,8	52,9	50
5.	2014	36	92,9	100	92,3	100	87,5	91,7	93,8	90,9
	2016	16	46,2	16,7	44,4	66,7	42,9	30,8	47,1	50
6.	2014	8	28,6	50	15,4	50	0	41,7	18,8	0
	2016	14	30,8	50	33,3	66,7	28,6	46,2	35,3	25
7.	2014	28	78,6	100	76,9	100	37,5	75	81,3	54,5
	2016	25	69,2	50	66,7	100	57,1	53,8	46,5	62,5
8.	2014	37	100	100	92,3	100	87,5	100	83,8	90,9
	2016	32	84,6	50	88,9	100	100	61,5	100	87,5
9.	2014	28	92,9	100	69,2	50	37,5	91,7	64,3	36,4
	2016	18	38,5	16,7	77,8	100	28,6	53,8	52,9	25
10.	2014	20	64,3	100	38,5	100	25	50	48,8	27,3
	2016	15	23,1	50	33,3	66,7	57,1	30,8	35,8	62,5
11.	2014	26	92,9	50	46,2	100	50	83,3	75	36,4
	2016	17	30,8	16,7	77,8	33,3	57,1	38,5	47,1	50
12.	2014	33	85,7	100	92,3	100	62,5	83,3	93,8	73
	2016	24	61,5	50	55,6	100	71,4	53,8	70,6	62,5
13.	2014	25	78,6	0	69,2	50	50	83,3	62,5	45,5
	2016	15	38,5	33,3	56,6	66,7	14,3	38,5	52,9	12,5
14.	2014	29	85,7	100	61,5	100	62,5	75	81,3	63,6
	2016	21	53,8	33,3	77,8	66,7	42,9	53,8	64,7	37,5
15.	2014	18	57,1	100	53,8	50	0	66,7	52,5	0
	2016	11	0	33,3	44,4	66,7	42,3	30,8	23,5	37,5

7 lentelė. 2014 ir 2016 m. tų pačių mokinių standartizuotų testų duomenų palyginimas

Peržiūrint analizės rezultatus mokytojoms dar kartą teko susidurti su sunkesne problema: „Mums lentelės padeda atrasti mokymo spragas ir planuoti tolimesnes veiklas, bet kas iš to, kad mes verčiamės per galvą, kai tėvai į tai net nesureaguoja, kaip nedarė vaikai namų darbų taip ir nedaro, kaip nesimokė taisyklių, taip ir nesimoko“. Tuomet tų mokinių tėvus kvietėmės į individualų pokalbį. Kiekvienam iš jų paskyrėme keletą minučių ir labai konkrečiai pasakėme, kas, mūsų nuomone, yra ne taip, kad mokiniai pasiekė prastesnių rezultatų. Išklausėme tėvų nuomonę. Pastebėjome, kad tie vaikai, kurių savijauta nebuvo gera testų atlikimo dieną, pasiekė prastesnių rezultatų, taip pat labai svarbi draugiška vaikui aplinka. Mokinių tėvai irgi pritarė šiai nuomonei. Jie teigė, kad dėl kai kurių individualių savybių – jautrumo, nedrąsos, negebėjimo susikaupti – mokiniai patiria stresą, todėl pasiekė prastesnių rezultatų. Kita grupė tėvų teigė, kad jų vaikai visai neturi motyvacijos mokytis – jam gerai taip, kaip yra, nors mato, kad rezultatai nėra geri. Tėvai aiškina, kad tai paauglystė, bet mes pamatėme, kad vaikas tiesiog nemoka mokytis.

3 paveikslas. Tęsinys po projekto: nauji darbai papildo egzistuojančią sistemą

Padarėme išvadas, kad mokinių teksto skaitymo ir suvokimo rezultatai yra geresni negu rašymo. Todėl ir tėvams patarėme, kaip vaikui mokytis, kad tai pasikeistų. Ruošdami dabartinių septintokų planus, atkreipėm į tai dėmesį ir daugiau skyrėm dėmesio šiai problemai spręsti – daugiau rašyti aiškinamųjų diktantų, atpasakojimų. Klasėje yra labai gerų rezultatų pasiekusių mokinių, kuriems siūlome pabūti savotiškais konsultantais – padėti klasės draugams. Ir vieniems mokiniams, ir kitiems mokiniams tai patiko. Dažniau taikome įvairius metodus, padedančius geriau įsisavinti rašybos ypatumus. Galiausiai, po ilgesnių diskusijų su kolegomis 2016 m. gruodyje parengėm bendrus Rašymo kultūros susitarimus „Dėl mokinių rašymo gebėjimų ugdymo“

- **Data** 2016-08-30 rašoma paraštėje.
 - **Pavadinimas** - pradėdame nuo „Klasės darbas“ arba/ ir „Temos pavadinimas“ – eilutės centre.
 - **Esminis sakiny**s – taisyklė, pavyzdys, formulė.
 - **Tarpai** – atitraukimai, kad matytųsi esminiai dalykai ir teksto struktūra.
 - **Užduočių žymėjimas:**
 - **Lietuvių klb.** – 126 pratimas;
 - **Kiti dalykai** – 4 klausimas (arba) 2 užduotis.
 - **Matematika ir tikslieji mokslai:**
- pratimą/ užduotį nurodome skaičiumi, o Nr. rašyti nereikia; el. dienyne geriau nurodyti Nr.3
 - užduotis rašome stulpeliais, pvz.:
- $$\begin{array}{rcl}
 1 & & \\
 25 + 15 = 40 & 20 : 4 = 5 & 68 - 14 = 54 \\
 34 - 7 = 27 & 10 : 10 = 1 & 18 \times 3 = 54
 \end{array}$$
- **Svarbu** reiškinių „nesuplakti“ su jo apskaičiavimu.
 - Skačiavimus rašome tiesiai po reiškiniu.

- Sprendžiant tekstinius uždavinius, kiekvienas veiksmas numeruojamas, o atsakymas įvardijamas sutrumpintai:

1) $2 + 3 = 5$ (komp.)

2) $5 + 7 = 12$ (komp.)

- Atsakymą vidury naujos eilutės rašome tada, kai sprendime yra 2 ir daugiau veiksmų. Pvz.,

Ats.: 12 kompiuterių.

- **Lentelės:** mokome vaikus braižyti ir pildyti įvairias lenteles į sąsiuvinio lapą. Svarbu vengti „paruoštukų“ pratybų sąsiuvinuose.
- **Pastraipa: *naują pastraipą*** visada pradedame **rašyti naujoje eilutėje** du pirštai **toliau nuo krašto**, kad aiškiai matytųsi teksto struktūra. Svarbūs tarpai tarp žodžių ir eilučių.
- **Paraštės:** būtinos – „netaupyti“ vietos, bet visada rašome iki paraštės.
- Žodžio kėlimas: jeigu žodis netelpa, suskiemenuojame ir, tik ties žodžio skiemens riba, keliame jį į kitą eilutę. Nepaliekama nebaigtų eilučių prieš paraštę, išskyrus tuos atvejus, kai baigiasi pastraipa.
- **Klausimų – atsakymų išdėstymas:** nuosekliai numeruojami klausimai, po jų rašoma „Atsakymai“ ir numeruojami atsakymai.
- **Atsakymo pilnumas:** atsakome pilnais sakiniais.
- **Rašikliai:** rašome mėlynos spalvos rašikliu, tačiau siekdami geresnio įsidėmėjimo mokiniai gali žymėtis skirtingais žymekliais.
- **Klaidų taisymas:** norėdami ištaisyti klaidą perbraukiame, o teisingą raidę ar skaičių parašome viršuje. Stengiamės nesinaudoti korektoriumi.

Mokyklos bendruomenė projekto pradžioje žinojo tik esminę projekto kryptį (skaitymo gebėjimų ugdymas). Kadangi prie projekte keliamų tikslų atėjome labai dėsningsi ir apgalvotai – tai šio projekto eigą kiek atidžiau sekė pradinį klasių mokytojos.

Projekto komanda savo veiklą vykdė labai atsakingai, pergaltodama visus įvykius ir atsirinkdama sau tinkamus būdus, po truputį ir ramiai kaupė savo patirtį – tai didesnio sujudimo pačiame proceso vyksme nebuvo. Posėdžių metu kolektyvą informuodavome projekto eigą; metodinėse grupėse dalinomės pirmaisiais pastebėjimais apie sėkmes ir kliuvinius; ruošėme mokyklai bendrų susitarimų dėl skaitymo gebėjimų ugdymo, rašymo gebėjimų ugdymo ir mokėjimo mokytis kompetencijos ugdymo projektus-rekomendacijas. Tuos darbus galėtume pavadinti „balsu už kadro“. Šios rekomendacijos su nedideliais pataisymais tapo mūsų mokyklos oficialiais dokumentais; visi ir kiekvienas mokytojas žino, supranta ir naudoja tuos siūlymus savo pamokose.

Rimtesni žingsniai į platesnę erdvę prasidėjo su ekspertų kolegialaus grįžtamojo ryšio mokymu seminaru (2016 m. kovas). 2016 m. pavasaris ir ruduo tapo nauju šio projekto etapu. Supratome, kad turime plėsti kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimo kultūrą: vienam mokytojui labai sunku savo darbo kaitos žingsnius vertinti objektyviai, nes visada išlieka nepagrįstos savigyros arba saviplakos grėsmė. Žmogui, kuris žengė į kaitos kelią – būtinas profesionalus ir palaikantis partneris. Tokiais mūsų mokykloje tapo septyni projekto mokytojai.

Šiuo metu yra renkama informacija apie pirmuosius mėginimus (už projekto ribų) teoriškai ir pratiškai susipažinti su kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimo procesu. Jaučiamas didesnis sujudimas, projekto žmonės dažniau kviečiami į pamokas, kaip antras stebėtojas, kad galima būtų eigoje pamatyti kaip teikiamas ir kaip priimamas kolegialus grįžtamasis ryšys.

Apžvelgus visą projekto vyksmą nuo 2015 m. pavasario galima teigti, kad pasiteisino lėtas ir apgalvotas ėjimas į projekto veiklas; projekto kompleksiskumas, skaitymo strategijų diegimas, paremtas kolegialiu grįžtamuju ryšiu, ir mokinių savianalizės, bendri reikalavimai (toje pačioje klasėje trijų dalykų mokytojai ėmė vienodai mokyti); panašūs metodai mokiniams leidžia jausti saugiau ir taupo pamokos laiką.

Visus projekto nesklandumus mes laikome natūraliu ieškojimų ir atradimų procesą lydinčiu veiksnium. Jie mūsų negąsdina ir verčia būti dar kūrybiškesniems. Turime aiškiai išryškėjusius dalykus: akcentuoti skaitymo gebėjimų ugdymą turime nuo pirmųjų mokymosi mokykloje dienų. Suprantame, kad sunku įveikti tėvų „visažinystę“, kuri virsta arba pretenzingumu, arba atsiribojimu. Yra riboti laiko resursai: yra nespėjančių mokinių, yra negalinčių suspėti, yra dalyko programa, kurios reikia paisyti.

Su projekto idėjomis nuėję nelengvą kelią (*žr. 8-ąją lentelę*) džiaugiamės ir didžiuojamės mokyklos nusiteikimu ieškoti ir atrasti problemų sprendimus, išmokti ir pritaikyti aktyvius mokymosi metodus, naujus praktinės veiklos organizavimo būdus, modernias darbo formas tobulinant mokyklos darbą, siekiant pažangos ir organizuojant sukauptos gerosios patirties sklaidą rajone (pradinių klasių mokytojams) ir šalyje (Klaipėdos, Pasvalio Panevėžio, Rokiškio, Prienų, Molėtų mokyklų istorijos, geografijos, matematikos mokytojams, direktoriams ir jų pavaduotojams). Šie susitikimai dar kartą mus patiprina, nes mes gauname akivaizdų įrodymą, kad einame tinkama kryptimi.

Aspektai	Projekto pradžia	Projekto vidurys	Dabar
Nerimas	Po pirmo seminaro Vilniuje lengvas šokas. Kaip reikės viską padaryti? Ar pavyks?	Vaje, kiek įvairių dalykų daro mokytojos Lietuvos mokyklose, ką pasirinkti, ką aš galiu daryti?	Man dar neužteko tiek laiko viską nuosekliai perprasti ir manau, kad tiek laiko, kiek mes turėjome, rezultatams žymiai pagerinti neužteks. Bet dabar jaučiuosi žymiai tvirčiau ir labiau tikiu tuo, ką darau nei pradžioje. (Izolda)
Darbu gausa	Toks vaizdas, kad nieko nežinom ir nemokam? O darbų tempas labai greitas, apimtis didelė...	Kiekvienas mokinys žino, kaip gali tobulėti, turi konkretų įrankį savo rankose, lieka tik veikti. (Rita)	Idomu stebėti kolegės kitokius mokymo būdus, pasinaudosiu namų darbų patikrinimo praktika ir savo pamokose. Nežinau ar pavyks „teisingai“ aptarti pamoką, bet tai yra mano nuomonė. Mano pamoką stebi kolegė. Pasiruošiu pamokai ir tikiu, kad viskas bus gerai. Gal todėl, kad labai mielas žmogus ateis į pamoką, gal jau tapo įprasta, gal tiesiog labai dėkinga tema pamokos vedimui. (Virginija)
Mėginimai	(Vida)	Po truputį darbai įgavo pagreitį, darėsi vis aiškiau. Tačiau nepatiko tai, kad nevisos galėjome dalyvauti visuose seminaruose. Todėl ne viskas buvo aišku. Kortelių panaudojimo mechanizmas taip pat nelabai buvo aiškus. Mokiniai nelabai ir suprato, kad taikomas kažkoks naujas metodas. Manau, kad ir dabar jie nelabai suvokia, kur yra įtraukti. (Izolda)	Idomu stebėti kolegės kitokius mokymo būdus, pasinaudosiu namų darbų patikrinimo praktika ir savo pamokose. Nežinau ar pavyks „teisingai“ aptarti pamoką, bet tai yra mano nuomonė. Mano pamoką stebi kolegė. Pasiruošiu pamokai ir tikiu, kad viskas bus gerai. Gal todėl, kad labai mielas žmogus ateis į pamoką, gal jau tapo įprasta, gal tiesiog labai dėkinga tema pamokos vedimui. (Virginija)
Atsirinkti: kas tinka, kas svarbiausia, kas įmanoma	Pradžioje daug kas atrodė abstraktu ir nekonkreto, neaišku, ką reiks daryti. (Izolda)	Mano pamokoje lankėsi kolegė Kristina. Baimės, nerimo nėra. Idomūs, svarbūs dalykiniai pastebėjimai. O svarbiausia kolegialus ryšys trukęs 1,5 val., kurio metu kūrėme temai keletą naujų dalykinių metodų, nagrinėjome literatūros kūrinius. P.S žodžiu, įsijautėme. (Vida)	Lankymasis pamokose leidžia pasitikrinti, pasimokyti, pasidalinti - gerai. Pamokoje naudoju darbą porose, pora naudoja PPP, manau, kad tai veiksminga. (Rita)
Atsakomybė	Nelabai aišku, baugu, bet vis tiek rūpi...gal išmoksiu, ko nors labai reikalingo, naudingo kokybiškesnei pamokai (Rita)	Mano pamokoje lankėsi kolegė Kristina. Baimės, nerimo nėra. Idomūs, svarbūs dalykiniai pastebėjimai. O svarbiausia kolegialus ryšys trukęs 1,5 val., kurio metu kūrėme temai keletą naujų dalykinių metodų, nagrinėjome literatūros kūrinius. P.S žodžiu, įsijautėme. (Vida)	Man patiko, kad kolegės, stebėjusios mano pamokas, draugiškai pasakė tai, ko pati nepastebiu, į ką neatkreipiu dėmesio, jos pasiūlė, kaip aš galiu pakeisti savo darbo metodus, kad būtų pasiekti geresni rezultatai. Man atrodo, kad aš dar geriau pažinau savo koleges. (Genutė)
Nuostaba	Pradžioje buvo baisi, baisu buvo laukti ateinančių mokytojų, nes atrodė, kad kitos mokytojos turi daugiau patirties ir mano pamokos neatitiks jų lūkesčių. (Rasa)	Buvo jau ramiau, nes niekur „stebuklų“ nevyksta, pati supratau, kad nesu prastesnė už kitas ir kad kitas kolega nėra „priešas“. (Rasa)	Šauni savijauta, nes dalinomės patirtimi, džiaugsmu ir rūpesčiais, kurie suvienijo mus šiame projekte. (Rasa)
„Ne priešai“			
Pasitikėjimas			
Palaikymas	Daug neaiškumų, nerimo. Nepatinka, kad turiu daryti tai, ko neišmanau, t.y. teikti grįžtamąjį ryšį. Labiau nerimas kankino dėl grįžtamojo ryšio teikimo, truputį, kad stebės mano pamokas. (Kristina)	Jausmas daug geresnis. Smagu, kad labiau suartėjome, šiltesni santykiai, pagarba ir tarpusavio supratimas, juk vienos rogėse sėdim. (Kristina)	Prasminga: dalinimasis gerą patirtimi, nauji metodai, geresni tarpusavio santykiai. Sunkiausia: pradžioje ir dabar - grįžtamasis ryšys. Man asmeniškai iš jo kol kas naudos nelabai yra. Gal dėl to, kad sakom viena kitai daugiau gerus dalykus ir nelabai išdrįstam pasakyti tobulintinus. Aš pati, vienom išdrįsau pasakyti, o kitom - ne. (Kristina)
Dalijimasis – partnerystė			
Žinojimas...	Pirmosios pamokos. Labai nejauku lankytis pas kolegą pamokoje. Ar aš galiu vertinti kito darbą? Kaip jausis kolega, kai kalbėsime apie jo pravestą pamoką? O ir pasikvietus į pamoką neramu: ar pasiseks pravesti pamoką taip, kaip suplanavau. (Virginija)	IQES siūlomi metodai – tai dar viena grupė metodų, leidžiančių mokiniams geriau suvokti naują medžiagą, įsivertinti savo pasiekimus. Tai svarbu, nes kartais mokiniai nenoriai nagrinėja ištaisytus darbus. O čia jie turi įsivertinti ir tuo pačiu išsiaiškinti visų pirma sau pačiam, ko jie dar nežino, kaip sieks reikiamo rezultato. (Genutė)	Tai, kas projekto pradžioje atrodė neįmanoma, neramu ir gal netikslinga, nuomonė pasikeitė. Sudėjus visus plusus ir minusus, plusų buvo daugiau. Pvz: labiau suartėjome ir pažinome kolegas; su kolega dalykininku pradėjome keistis padalomoja medžiaga; atkreipėme dėmesį į kolegų geranoriškus pastebėjimus apie pamoką; pasidalinome ir pritaikėme naujus darbo metodus. (Vida)

8 lentelė. Refleksija po konsultacinio kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimo seminaro

Utenos Kraštonos progimnazija

Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ komanda:

Vijolė BUDVYTIENĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Aldona KANAPECKIENĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Daiva PELĖDIENĖ, lietuvių kalbos vyresnioji mokytoja

Dalia DINDIENĖ, istorijos mokytoja metodininkė

Vanda MUSTEIKIENĖ, matematikos vyresnioji mokytoja

Genutė ŠEMELIENĖ, matematikos vyresnioji mokytoja

Viktorija VILŪNIENĖ, direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Utenos Kraštonos progimnazijos bendruomenei dalyvavimas projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ yra aktualus ir reikšmingas daugeliu požiūrių. Pirmiausia – projekto idėjos tiesiogiai siejasi su mokyklos veiklos įsivertinimo metu gautais duomenimis, kurie rodo būtinybę **stiprinti kolegialius mokytojų profesinius ryšius, dalintis gera praktine, profesine patirtimi**. Dalyvavimas projekte sudaro galimybių kolegialių ryšių taikymo bei plėtojimo praktikai ir mūsų kompetencijų tobulinimui šioje srityje. Kita vertus, eilę metų atliekamų nacionalinių tyrimų, standartizuotų testų duomenų analizės rodo, kad reikia **ieškoti naujų priemonių bei galimybių mokinių pažangai siekti**. Be to, atsirado **naujų galimybių pedagogų kvalifikacijai tobulinti bei mokytojų iniciatyvumui skatinti**. Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ veiklos kryptys tiesiogiai siejasi su progimnazijos vertybinėmis nuostatomis – **pagalba, bendradarbiavimu, atsakomybe, kiekvieno pažanga**.

Igyvendindami projektą progimnazijoje tikslingai suformulavome ilgalaikį strateginį veiklos tikslą – „**Diegti ugdymo kokybę tobulinantį bendradarbiavimo modelį**“ – ir numatėme, kaip jį įgyvendinti – „**Parengti ir taikyti kolegialaus bendradarbiavimo modelį, kurio tikslas – ugdymo turinio planavimo ir įgyvendinimo tobulinimas**“. Progimnazijos pedagoginė bendruomenė susitarė dėl kolegialaus bendradarbiavimo sampratos ir formų. Daug dėmesio skyrėme mokytojų kvalifikacijai tobulinti – **parengėme kolegialius ryšius skatinančią priemonę**, t. y. sugalvojome, kaip per projektą „Besimokantis mokytojas – besimokantis mokinyš“ įgytas žinias ir įgytą patirtį skleisime savo bendruomenėje ir Utenos rajone. Į mokyklos veiklos planus įtraukėme patyriminių patirčių sklaidos priemones, t. y. mokytojai, dalyvaujantys projekte, kolegas į savo pamokas kviečia būti stebėtojais ir kolegialaus ryšio teikėjais. Numatyta rajono mokytojų bendruomenei pristatyti progimnazijoje naudojamus kolegialaus ryšio įrankius. Susitarėme, kad mūsų įvardinti strateginiai tikslai ir jų įgyvendinimo priemonės yra ilgalaikės, jomis bus siekiama visuminių pokyčių, t. y. tikimasi, kad dėl pažangos gerės mokinių požiūris į tikslingą mokymąsi, atsiras motyvų įsitraukti į veiklą, gerės reflektavimo, mąstymo, suvokimo, klausymo įgūdžiai, bus pasiekta individuali pažanga, didės vaikų mokymosi motyvacija.

Igyvendindami šiuos tikslus sėkmingai plėtojame projekto idėją – kūrėme kolegialius tarpusavio ryšius, kuriais siekiama tobulinti ugdymo procesą dalijantis patirtimis, stebint vieniems kitų veiklas, jas analizuojant, ieškant naujų, šiuolaikiškų sprendimų pamokas padaryti įdomesnes, kokybiškesnes, rodančias mokinių asmeninę pažangą. Mokytojų, įsitraukiančių į kolegialių ryšių stiprinimą, skaičius progimnazijoje nuolat auga – tai rodo šios veiklos prasmę ir naudą tiek mokiniams, tiek kartu besimokantiems mokytojams, daro poveikį visos ugdymo institucijos veiklos kokybei.

Sau konstatavome, kad **suvokti skaitomą tekstą** yra sudėtinga ir jaunesnių, ir vyresnių klasių mokiniams. Tai turi neigiamo poveikio bendriems akademiniams mokinio pasiekimams bei galimai pažangai. Tai akcentavo ir projekte dalyvaujančių pedagogų grupė, tai parodė ir standartizuotų testų duomenų analizė. Dalyvavimas projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ sudarė palankias galimybes bei sąlygas pirmiausia mokytis projekte dalyvaujantiems mokytojams, o tada išmokus dalykus pritaikyti dirbant su mokiniais ir plėtojant jų skaitymo ir suvokimo kompetencijas. Progimnazijoje pasirinkta mokytojų mokymosi strategija (tiesiogiai projekte bei vieniems iš kitų) leido visiems dalyviams įgyti žinių, visi projekto dalyviai dalyvavo bent dalyje mokymų tiesiogiai arba dalijosi išmokimo patirtimi su kolegų grupe.

Progimnazijoje susitarėme **taikyti skaitymo strategijas per visų dalykų pamokas ir visų amžiaus grupių mokiniams**. Suformulavome bendrus rašymo gebėjimų ugdymo principus: rašto kultūra (aiškus ir išskaitomas raštas, paraštės, pirmo sakinio atitraukimas); kalbos normų laikymasis (rašybos ir skyrybos klaidos); tikriniai daiktavardžiai; dalykiniai terminai ir sąvokos; sakinio ribos (sakinį ar klausimą pradėti didžiąja raide, o pabaigti tašku ar klaustuku); teksto schemų, grafikų, lentelių, diagramų sudarymas, jų skaitymas ir suvokimas; minčių formulavimas ir jas reiškimas sakiniais, gebėjimai taisyklingai parašyti sakinius.

Metodinėse grupėse mokytojų komandos susitarė, **kokias skaitymo strategijas taikys per pamokas**. **Socialinių ir gamtos mokslų metodinė grupė** įvardijo šias: *pabraukti pagrindinę mintį* (5-6 kl.); *pažymėti raktinius žodžius* (5-6 kl.); *reziumuoti teksto (pastraipos) turinį* (5-8 kl.); *ieškoti bendrumų ir skirtumų* (7-8 kl.); *analizuoti priežastis ir padarinius* (7-8 kl.). **Lietuvių kalbos metodinė grupė** nusprendė naudoti tokias strategijas: *raiškiojo skaitymo* (5-8 kl.); *žodžio atradimo* (5-8 kl.); *veikėjų stebėjimo* (5-8 kl.); *planavimo (teksto struktūravimo)* (6-8 kl.); *inscenizavimo* (5-8 kl.); *žodyno turtinimo* (5-8 kl.); *mokymasis bendradarbiaujant* (5-8 kl.); *diskutavimo* (7-8 kl.). **Tikslųjų mokslų metodinė grupė** įvardijo šias strategijas: *dėmesys antraštei* (7-8 kl.); *anksčiau įgytų žinių panaudojimas* (5-8 kl.); *teksto iliustravimas sprendžiant tekstinius uždavinius* (5-8 kl., dažniau 5 kl.); *teksto braižymas darant schemą arba brėžinį* (5-8 kl.); *sprendžiant tekstinius uždavinius klausti: „Ką reikia rasti?“, „Kas žinoma?“, „Kaip rasti?“* (5-6 kl.); *uždavinio išvadų formulavimas, analizė* (6-8 kl.). Sutartų skaitymo strategijų taikymo daugumos mokomųjų dalykų pamokose matavimui rėmėmės 2016 metų diagnostinių ir standartizuotų testų rezultatais. Analizuojant duomenis pagal testuojamų dalykų turinio ir kognityvinių gebėjimų sritis, stebimas skaitymo kompetencijų lygio augimas. Progimnazijoje susitarta, kad per visų dalykų pamokas nuolat bus taikomos 2-3 tos pačios skaitymo strategijos. Tikimasi, kad nuosekliai naudojant tas pačias skaitymo strategijas, mokiniai tobulins įgytus įgūdžius ir gebės įsisavinti naujų.

Problemos žinojimas ir tinkamas dėmesys jos sprendimui gali paveikti rezultatus. Analizuojant standartizuotų testų ataskaitas pagal kognityvinių gebėjimų grupes (žinios ir supratimas, taikymas, aukštesnieji mąstymo gebėjimai) netenkino aukštesniųjų mąstymo gebėjimų rezultatai, todėl 2014 ir 2015 metais mūsų progimnazijos mokytojai daugiausia dėmesio skyrė šiai sričiai. Dalyvavome kvalifikacijos tobulinimo seminaruose, ieškojome veiksmingiausių mokymo(si) strategijų, rengėme užduotis ir testus, kurie padėtų mokiniams ugdyti gebėjimą planuoti, analizuoti, spręsti problemas ir numatyti alternatyvius problemų sprendimo būdus.

Analizuojant 2015 m. socialinių mokslų standartizuotų testų rezultatus pagal veiklos sritis ypač išsiskyrė žemai įvertintas visuomenės pažinimas (58,2 %). Išanalizavus problemą ir sudarius tobulinimo planą, 2016 metais visuomenės pažinimas įvertintas jau (77,5 %). Manome, kad ženkliai pagerėjusiems rezultatams didžiausią įtaką turėjo matomas mokymas, t. y. mokomoji medžiaga koridoriuje. Pavyzdžiui, tema „Europos Sąjunga“ – mokyklos koridorių erdvėse, skirtose mokomosios informacijos viešinimui, pakabinome ES žemėlapi, pagrindines datas ir svarbiausią informaciją, susijusią su ES. Mokiniai, pertraukę metu šią medžiagą įsisavino ir pritaikė atsakydami į testų užduotis.

„Skaitymas yra universalus gebėjimas, be kurio neįmanomas mokinio asmeninis brendimas, pažintinė veikla, dalyvavimas bendruomenės bei visuomenės gyvenime. Istorijos šaltinių nagrinėjimas ir vertinimas reikalauja skaitymo bei suvokimo įgūdžių, todėl naudoju įvairias IQES skaitymo strategijas. Pradėjus taikyti skaitymo strategijas, tapo sunkiau pasiruošti pamokoms, nes reikėjo surasti tekstus, paruošti užduotis skirtingų gebėjimų mokiniams, tačiau pamokų metu man dirbti tapo lengviau, nes mokiniai patys daugiau dirba. Kad mokiniai išmokyti savarankiškai analizuoti tekstą, tam jie pirmiausia turi išmokyti kelti klausimus. Čia man talkino „Klausimų namelio“ metodas. Mokiniai pakankamai lengvai gebėjo suformuluoti ir atsakyti į klausimus, prasidedančius raide K (apatinis aukštas). Perėjus prie antrojo aukšto, tapo sunkiau. Mokiniai kėlė klausimus ir į juos atsakinėjo (teigė, kad užduotis lengva), tačiau paprašius klausimais pasikeisti porose ir pabandyti atsakyti į draugo klausimus, sekėsi daug sunkiau, nes dauguma nesuprato draugo suformuluoto klausimo. Ilgesnį laiką padirbėjus su „Klausimų namelio“ metodu, mokiniai pradėjo atsakingiau, aiškiau ir suprantamiau kelti klausimus.“

Dalia DINDIENĖ, istorijos mokytoja metodininkė

„Sudarant matematines užduotis patikrinamiesiems darbams, užduotys diferencijuojamos tiek sprendimo, tiek tekstinio užduoties formulavimo atžvilgiu, atsižvelgiant į mokinio pasiekimų lygį. Mokant matematikos daug dėmesio skiriama standartizuotų testų rezultatų analizei, tolesnio ugdymo turinio planavimui atsižvelgus į giluminius rezultatus. Metodinėje grupėje išanalizavę projekto ekspertų pateiktas diagnostinių testų lyginamuosius dviejų metų duomenis, ST klasių, mokyklos profilius, taip pat kiekvieno mokinio profilius, nustatėme problemines vietas, aiškinomės priežastis ir toliau sudarėme tobulinimo planą šioms spragoms įveikti.“

Vanda MUSTEIKIENĖ, matematikos vyresnioji mokytoja

Progimnazijoje susitarta dėl **problemos analizės ir tobulinimo plano formos (žr. 1-ąjį priedą „Mokomojo dalyko rezultatų analizę ir tobulinimo planą remiantis standartizuotų, diagnostinių testų duomenimis“)**. Sugalvojome tokias plano struktūrines dalis: pirminė problema, kurią rodo testų duomenys; kam (kokiai grupei) ši problema labiausiai aktuali; problemos pobūdis; numanoma problemos priežastis; tobulinimo tikslas ir ilgalaikis poveikis; veiksmai, kaip šią problemą bus siekiama spręsti (sprendimo būdai); pastabos, laikotarpiai, priemonės. Pasirinkta plano forma kito pagal poreikius, mokytojų susitarimus, klasės kontekstą. Planas yra rašomas konkretaus mokomojo dalyko rezultatų analizei ir tobulinimo veiksams numatyti.

Dalyvaudami projekte ne tik naudojome IQES online duomenų bazėje esančius bei per seminarus gautus metodus, bet ir kūrėme patys. Praktiškai taikant kolegialų grįžtamąjį ryšį atsirado poreikis abiems pusėms užfiksuoti asmeninio mokymosi informaciją, kurią, kaip mokomąją priemonę mokytojai gali toliau pritaikyti planuodami, tobulindami pamokas. *Skaitytojams pateikiame kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimo įrankius – Kolegialaus veiklos (pamokos) stebėjimo duomenų analizės ir interpretavimo forma (žr. 2-ąjį priedą); Mokytojo, teikusio kolegialų grįžtamąjį ryšį, užrašai (žr. 3-ąjį priedą); Mokytojo, gavusio kolegialų grįžtamąjį ryšį, užrašai (žr. 4-ąjį priedą).*

1 priedas

Mokomojo dalyko rezultatų analizė ir tobulinimo planas remiantis standartizuotų, diagnostinių testų duomenimis

Mokomasis dalykas, klasė: _____

<i>Pirminė(-s) problema(-os) kurią(-as) rodo testų duomenys</i>	
<i>Labiausiai ši problema aktuali</i>	
<i>Problemos pobūdis</i>	
<i>Numanoma problemos priežastis</i>	
<i>Tobulinimo tikslas ir ilgalaikis poveikis</i>	
<i>Veiksmai, kaip šią problemą bus siekiama spręsti (sprendimo būdai)</i>	
<i>Pastabos, Plano įgyvendinimo laikotarpiai, Priemonės</i>	

Planą parengė

Data:

2 priedas

Kolegialaus veiklos (pamokos) stebėjimo duomenų analizės ir interpretavimo forma

Stebėjimo tikslas: _____

Data: _____

Mokytojo vardas, pavardė		Klasė	
Kvalifikacinė kategorija		Mokinių skaičius klasėje	
Dalykas		Pamokoje dalyvauja	
Stebėtojo vardas, pavardė		Spec. ugd. poreikių mok. sk.	

Pamokos tema:

.....

Uždavinys:

.....

.....

.....

Analizė. Užrašykite svarbiausias stebėjimo išvadas. Rašykite tik tai, kas kyla tiesiogiai iš stebėjimo. (užfiksuojami pamokos veiksmiai).

Interpretavimas. Užrašykite, kas, jūsų manymu yra gerai, o ką reikia tobulinti.

3 priedas

Mokytojo, teikusio kolegialų grįžtamąjį ryšį, užrašai

Stebėjimo tikslas: _____

Data: _____

Mokytojo vardas, pavardė		Klasė	
Stebėtojo vardas, pavardė		Dalykas	

Pamokos tema:
.....

Uždavinys:
.....
.....
.....

Kas man buvo naudinga šioje pamokoje:
Ką galėsiu pritaikyti savo pamokose:

4 priedas

Mokytojo, gavusio kolegialų grįžtamąjį ryšį, užrašai

Stebėjimo tikslas: _____

Data: _____

Mokytojo vardas, pavardė		Klasė	
Stebėtojo(-ų) V. Pavardė		Dalykas	

Pamokos tema:

Uždavinys:

Svarbi, naudinga stebėtojų pateikta informacija:

Kur sulaukiau kolegialaus pastiprinimo:

Ką norėsiu išbandyti, patobulinti:

Panevėžio „Saulėtekio“ progimnazija

Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ komanda:

Irena GASIŪNIENĖ, istorijos mokytoja metodininkė

Asta MASILIŪNIENĖ, lietuvių kalbos mokytoja metodininkė

Daiva ŽEMAITIENĖ, matematikos mokytoja metodininkė

Loreta VALICKIENĖ, biologijos mokytoja metodininkė, direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Mūsų progimnazija nuo 2013 metų dalyvavo Nacionalinio egzaminų centro projekte „Standartizuotų mokinių pasiekimų vertinimo ir įsivertinimo įrankių bendrojo lavinimo mokykloms kūrimas, II etapas“. Standartizuotų skaitymo gebėjimų testų vertinimo rezultatai parodė, kad mokyklos ketvirtų ir aštuntų klasių mokiniams geriausiai sekasi įveikti minimalių mąstymo gebėjimų reikalaujančias užduotis – atpažinti, nustatyti ir atkurti aiškiai išdėstytas informacijos detales, daryti tiesiogines išvadas, tačiau gerokai prastesni pasirodė esą mokinių interpretavimo, integravimo, teksto turinio vertinimo užduočių atlikimo rezultatai. Mokyklos 2014-2016 metų strateginiame plane numatėme skirti dėmesį skaitymo, teksto suvokimo, rašymo gebėjimų ugdymui. Teikdami paraišką dalyvauti Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ siekėme išmokyti kryptingai ugdyti mokinių skaitymo kompetencijų, gauti individualų grįžtamąjį ryšį iš jų, teikti ir priimti kolegialų grįžtamąjį ryšį iš kolegų. Pirmiausia per NMVA organizuotus seminarus mokytojai mokėsi vertinti istorijos, lietuvių kalbos, matematikos diagnostinio testo užduotis, jas analizavo pagal pasiekimų lygius, diskutavo, kaip pamokoje mokyti skaitymo strategijų, aptarė grįžtamojo ryšio teikimo ir priėmimo svarbą ir sąlygas; gavo daug praktinių patarimų, kaip teikiamas grįžtamas ryšys, o svarbiausia – supratimą, kad kolegialus grįžtamas ryšys yra paties mokytojo mokymasis, nuolatinis tobulėjimas bei supratimas, kaip keičiasi skaitymo samprata ir koks skaitymas yra veiksmingas. Po to mokytojai savo dalyko pamokose mokinius mokė tiksliai taikyti skaitymo strategijas.

Kai projekto komanda, grįžusi iš mokymų, ėmė kalbėti apie skaitymo gebėjimų ugdymą, dauguma mokytojų teigė, kad jie tai daro nuolat – „nieko čia nauja“. Tačiau įsigilinę į IQES online pateiktas skaitymo strategijas, supratome, kad reikia keisti ugdymo turinį ir kurti bei diegti sistemine skaitymo kompetencijų ugdymo metodiką. Skaitymo gebėjimų ugdymas – ne tikslas, o priemonė geresniems pasiekimams. Pradėjome nuo paprastų dalykų ir perėjome prie bendrų susitarimų. Nusprendėme daugiau dėmesio skirti užduoties sąlygos analizei, klausimo aptarimui, mažinti tekstų apimtį apsiribojant kokybiškesne vienos pastraipos analize; reikalauti, kad atsakymus mokiniai teiktų ne buitine kalba, bet naudotų sąvokas, remtųsi teksto informacija. Diskutavome, kokius skaitymo gebėjimus ugdome/ugdysime ir kokios skaitymo strategijos tam tinkamiausios. Pasirinkę vieną skaitymo strategiją nusprendėme per vieną mėnesį ją išbandyti ir gauti grįžtamąjį ryšį iš mokinių. Kartu tarėmės, kokias skaitymo strategijas diegsime (naudodamiesi IQES online medžiaga), derinome, kokioje klasėje ir per kurias dalykų pamokas mokytojai supažindins mokinius su strategijomis ir kokias taikys. Vienai strategijai įvaldyti nusprendėme skirti iki 8 savaitių. Kartu mokėmės planuoti pamokas, mokyti kurti/rinkti tekstus, užduotis, nuolat taikėme skaitymo strategijas per įvairių dalykų pamokas ir mokėme kūrinius, tekstus aktualizuoti susiejant su šių laikų problemomis. Matematikos pamokose mokant sisteminamosios strategijos – paversti tekstą grafine struktūra – mokiniai sėkmingiau ir drąsiau pradėjo spręsti tekstinius uždavinius. Mokant skaitymo strategijų, ruošiantis pamokoms, per trejus metus buvo **sukauptas matematikos skaitymo užduočių „bankas“**, kuris didės toliau. Užduotimis gali naudotis ir pasidalinti gerąja patirtimi visos mokykloje dirbančios matematikos mokytojos.

2015 m. birželį organizavome mokytojų tarybos posėdį apie skaitymo gebėjimų ugdymą bei kolegialaus grįžtamojo ryšio taikymą. Pristatėme **grįžtamąjį ryšį iš mokinių** – anketavimu būdu mokinių paklausėme, kaip pamokose dirbama su tekstais. Po grįžtamojo ryšio iš mokinių buvo akcentuota, kad per įvairių dalykų pamokas mokiniai dirba su tekstais; dažniausiai vyrauja individualus darbas. Pamokose daugiausia laiko skiriama žinioms ir supratimui. Mokiniais geriausiai sekasi pabraukti, kas svarbiausia, atpasakoti tekstą, suformuluoti pagrindinę mintį. Mokiniai nepakankamai išvelgia skaitymo prasmingumą. Mokytojai dažniau tikrina, kaip mokiniai supranta tekstą, bet ne moko skaitymo strategijų. Tai tapo priežastimi naujiems pedagogų susitarimams. Diskutuodami **susitarėme**, kad mums **progimnazijoje reikia**: kurti skaitymo kultūrą; pamokose dažniau organizuoti mokymąsi bendradarbiaujant; mokyti mokinius įvairesnių skaitymo strategijų; pereiti nuo teksto supratimo patikrinimo užduočių link mąstančiam žmogui būdingo skaitymo dirbant su tekstais, mokyti mokinius tikslingai ir kritiškai mąstyti. Įvardijome sau, kad svarbu yra padidinti mokinių susidomėjimą skaityti. Susitarėme, kad visose klasėse mokiniai pildo skaitymo dienoraštį. Tai, ką mokiniai skaito, turi įrašyti į savo dienoraštį, tėvai parašu patvirtina. Pastebėta, kad mokytojai dažniausiai tikrina, kaip mokiniai supranta tekstą, o ne moko skaitymo strategijų. Todėl teksto suvokimo strategijų mokymo etape išskiriamos penkios pakopos: aiškinimas, demonstravimas, vadovavimas, praktikavimasis ir reflektavimas (*žr. priedą „Skaitymo gebėjimų ugdymo pamoka“*).

Posėdžio metu taip pat aptarėme, kaip sekasi diegti **kolegialų grįžtamąjį ryšį** stebint kolegų pamokas.

2015 m. balandžio – gegužės mėn. beveik visi mokytojai vedė pamokas, kurias stebėjo kolegos. 67 proc. stebėtų pamokų buvo mokoma skaitymo strategijų. Pamokos stebėjimo tikslą formulavo pamokas vedę mokytojai. Dalis tikslų buvo aiškūs ir konkretūs (pavyzdžiui, „Koks mokinių elgesys rodo, kad jie geba/negeba taikyti skaitymo strategijas?“, „Kaip matematikos užduotys susietos su mokinių turima patirtimi ir kaip jos tinka skaitymo gebėjimams ugdyti?“). Pastebėjome, kad dalis tikslų buvo pernelyg išplėsti. Supratome, jog turime išmokti formuluoti aiškų stebėjimo tikslą. Posėdžio metu mokytojai dirbo grupėmis – **kūrė siūlomo teksto skaitymo gebėjimų ugdymo planą**, kuriame būtų derinamos kelios skaitymo strategijos ir paisoma geros pamokos požymių. Mokytojai per posėdį šią užduotį atliko pagal tokį planą.

1. *Individualiai susipažino su pateiktu tekstu ir pagal pateiktą pamokos uždavinį numatė skaitymo strategijas.*
2. *Padiskutavo grupėje ir susitarė dėl skaitymo strategijų panaudojimo.*
3. *Individualiai nurodė, koks/kokie mokymosi (si) metodai tiktų šiai pamokai ir kokia galėtų būti mokytojo ir mokinių veikla.*
4. *Grupėje susitarė ir ant popieriaus lape pateikė skaitymo gebėjimų ugdymo planą.*
5. *Naudodamiesi sukurtu planu suformulavo ne mažiau kaip du stebėjimo tikslus kolegialiam grįžtamajam grįžtamajam ryšiui.*
6. *Grupės pristatė darbus.*

Nuo 2015 metų rugsėjo (atsižvelgus į diagnostinių testų rezultatus ir pastebėtas skaitymo gebėjimų problemas) penktose ir aštuntose klasėse pradėjome dirbti pagal **„Skaitymo gebėjimų ugdymo modulį“**. Pagal šio dalyko modulį dirba dirba viena projekto mokymuose dalyvavusi ir parengusi modulio programą mokytoja. Taip nuspręsta tikintis, kad tokiu būdu visi mokiniai gaus tą patį mokomąjį turinį, bus galima objektyviau vertinti ir patikrinti kiekvienos klasės pasiekimus, gebėjimus taikyti skaitymo strategijas. Skaitymo gebėjimų ugdymo moduliui, kaip atskiram dalykui, penktose ir aštuntose klasėse skirta viena savaitinė pamoka. Dirbant pagal šį modulį siekėme nuosekliai supažindinti mokinius su įvairiomis skaitymo strategijomis ir mokyti jas taikyti skaitant grožinius bei negrožinius tekstus ir sudaryti prielaidas jiems ugdytis metakognityvinius, kognityvinius ir socioemocinius gebėji-

mus. Skaitymo gebėjimų ugdymo pamokoje siekiama, kad mokiniai tekstui suprasti sąmoningai taikytų įvairius skaitymo būdus arba būdų kompleksą, gebėtų rasti informaciją ir ją perteikti, mokytųsi suvokti teksto visumą, analizuotų ir interpretuotų tekstą, gebėtų vertinti ir apmąstyti teksto turinį ir formą. Taip ugdomas kritinis ir kūrybinis mąstymas, lavinami kalbėjimo ir rašymo gebėjimai. Per modulio pamokas mokiniai su skaitymo strategijomis buvo supažindinami nuosekliai. Iš pradžių pokabio metu išsiaiškiname, kokias skaitymo strategijas mokiniai naudoja skaitydami tekstus per įvairių dalykų pamokas. Darome išvadą, kad mokiniai taiko kai kurias skaitymo strategijas, bet tai daro natūraliai, negalvodami apie jų tikslingumą. (Tikslingas skaitymo strategijų taikymas yra žinant, kokias strategija reikia taikyti ir kodėl atliekant vienokio ar kitokio pobūdžio skaitymo užduotis būtų kur kas naudingesnis.) Po to pristatomos skaitymo strategijų grupės, mokiniai išmokomi **naudotis skaitymo strategijų kortelėmis** (iš IQES online), **aptariama, kokias skaitymo strategijas mokiniai taiko per įvairių dalykų pamokas, kas jiems sekasi, kas ne ir kodėl**. Mokant(is) atskirų skaitymo strategijų pradedama nuo paprastesnių (*atkreipti dėmesį į antraštę, vaizdžiai įsivaizduoti, nuspėti baigtį, iliustruoti tekstą, įveikti teksto sunkumus, pabraukti raktinius žodžius, atpasakoti savais žodžiais, susieti su anksčiau įgytomis žiniomis ir pan.*), o po to einama prie to, kas mokiniams sekasi sunkiau (*struktūruoti tekstą, tekstą paversti grafine struktūra, ieškoti bendrybių ir skirtumų, išnagrinėti priežastis ir padarinius, daryti išvadas, apmąstyti tekstą, vertinti tekstą, planuoti ir pan.*). Skaitymo strategijos mokytį pradedama nuo pavyzdžio – pirmiausia parodoma, kaip reikia taikyti vieną ar kitą strategiją, paaiškinama, kodėl atliekant vieną ar kitą užduotį reikėtų taikyti būtent šią skaitymo strategiją. Mokiniai mokosi formuluoti ir atsakyti į klausimus taikydami „Klausimų namelio“ metodą (iš IQES online). Mokiniai turi susikūrę darbų segtuvus ir stebi bei aprašo savo pažangą. Modulio pamokose didžiausias dėmesys yra skiriamas mokymui(si) taikyti skaitymo strategijas, dirbant bendradarbiaujančiose grupėse. Tam, kad žinotume, kaip mokiniai geba savarankiškai pritaikyti, tai, ko išmoko, jie per pusmetį atlieka 2-3 savarankiškus skaitymo testus, kurie yra tikrinami ir vertinami kaip kontroliniai darbai. Klaidos, trūkumai yra analizuojami, aptariami kartu su mokiniais, tada mokiniai ir mokytoja žino, į ką reikėtų atkreipti dėmesį, kokių skaitymo strategijų dar reikėtų pasimokyti. Per pusmetį yra atliekami 2-3 savarankiški darbai. Pusmečio pabaigoje mokiniai gauna įskaitą, o sukauptas pažymys perduodamas lietuvių kalbos mokytojui bei įrašomas į dienyną (todėl, kad daugiausia tekstų yra lietuvių kalbos). Tekstus – grožinius ir negrožinius – pamokoms rengia įvairių dalykų mokytojai. Čia labai svarbus mokytojų bendradarbiavimas. Dalyko mokytojas tekstą modulio pamokai parengia atsižvelgdamas į savo dalyko programą ir į tai, kokias skaitymo strategijas mokiniams sunkiai sekasi taikyti. Su modulio mokytoja yra suderinamas laikas, kada reikėtų atlikti skaitymo užduotį. Taip dalyko pamokos ir modulio pamoka viena kitą papildo. Po pamokos su dalyko mokytoju aptariama, kas pasisekė ir kas sunkiau sekėsi, į ką reikėtų atsižvelgti rengiant kitas skaitymo užduotis – taikomas kolegialus grįžtamasis ryšys).

Dalyvaudami projekte „Besimokantis mokytojas – besimokantis mokinyš“ mokėmės teikti ir priimti **kolegialų grįžtamąjį ryšį** iš kolegų. Supratome ir įsitikinome, kad tai yra pasitikėjimo vienas kitu brandinimas, nes dalindamiesi informacija atsiskleidžiame patys, tampame atviresni, tobulėjame. Po pirmojo kolegialaus grįžtamojo ryšio mokytojai teigė, kad įtampą patiria ne tik pamoką vedantis mokytojas, bet ir ją stebintis. Susitarėme, kaip teikti ir priimti kolegialų grįžtamąjį ryšį, kad jis būtų naudingas ir nekeltų įtampos. **Parengėme atmintinę**, kuri tapo kolegialaus grįžtamojo ryšio taikymo gairėmis.

- Mokytojas, kurio pamoka stebima, suformuluoja aiškų stebėjimo tikslą/užsakymą jo pamoką stebinčiam kolegai.
- Stebintis mokytojas fiksuoja tik tuos pamokos aspektus, kurie susiję su stebėjimo tikslu.
- Po stebėtos pamokos pasirenkame tinkamą laiką ir vietą pamokai aptarti.
- Pokalbio pradžioje savo pastebėjimus išsako pamoką vedęs mokytojas.
- Pokalbį pradedame nuo pozityvių dalykų.
- Kalbame konkrečiai (pavyzdžiui, filmo ištraukos demonstravimas padėjo aktualizuoti temą).

- *Aptariame veiksmą, o ne asmenį/mokytoją, mokinį.*
- *Kalbame ne tik apie tai, ką darė gerai, bet ir apie tai, kaip pastebėjome, kad buvo naudinga mokiniams.*
- *Pozityvių aspektų pasakome daugiau nei rekomendacijų tobulinimui.*
- *Išklausome kolegą, jo nepertraukdami, ir nepuolame gintis.*
- *Prašome pateikti pavyzdžių ar detalių apie veiksmus, jų pagrindimą.*
- *Pasidalijame savo jausmais ir patyrimu.*
- *Gebėjimas priimti kolegialų grįžtamąjį ryšį parodo, kiek mokytojas nusiteikęs mokytis. Jei gauname (mūsų manymu) neprofesionaliai teikiamą grįžtamąjį ryšį, turime iškęsti ir padaryti išvadą, kad aš kitam tokio ryšio neteiksiu.*
- *Prieš organizuojant kolegialų grįžtamąjį ryšį mokykloje susitariama, kokia informacija bus teikiama mokyklos vadovams, o kokia informacija liks konfidenciali.*

Šiuo metu mūsų mokykloje susitarta, kad direktoriaus pavaduotojai ugdymui pateikiamas pamokos stebėjimo tikslas ir stipriausieji pamokos aspektai. Šie duomenys panaudojami mokyklos, kaip besimokančios organizacijos, įsivertinimui.

Nutarėme, kad 2016-2017 m.m. ilgalaikiuose dalykų planuose numatysime skaitymo gebėjimų ugdymo galimybes (**žr. lentelę**):

<i>Dalykas</i>	<i>Klasė</i>	<i>Diegiamos skaitymo strategijos</i>	<i>Mokymo (si) metodai</i>	<i>Minimalus pamokų skaičius</i>	<i>Vertinimas: vertinami gebėjimai, vertinimo tipai, periodiškumas</i>

Turėjome ir ekspertų pagalbą – projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ koordinatore Laima Gudaitė ir konsultantas dr. Aurimas Juozaitis lankėsi mokykloje ir stebėjo grįžtamąjo ryšio teikimą. 2016 metų kovo 3 dieną Panevėžio „Saulėtekio“ progimnazijoje vyko kolegialaus grįžtamąjo ryšio pokalbis. Irenos Gasiūnienės istorijos pamoką „Pasaulio regionai vėlyvųjų viduramžių ir naujųjų laikų sandūroje (XIII- XVIa.)“ 8a klasėje stebėjo lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Asta Masiliūnienė. Projekto koordinatore Laima Gudaitė ir dr. Aurimas Juozaitis stebėjo po šios pamokos vykusį kolegialaus grįžtamąjo ryšio pokalbį, pateikė komentarus raštu (akcentavo, kas buvo sėkminga, kas tobulintina arba ką vertėtų daryti). Išklausėme vertingų patarimų: leisti kolegai visada išsakyti savo mintis ir tik po to ištraukti į tolesnį pokalbį; varta pradėti pokalbį paklausus, kaip mokytoja jautėsi po prarastos pamokos, kaip ji vertina vestą pamoką; nuolat tikslinti, konkretinti teikiamą informaciją, kalbėti vienaskaitos forma; būtina pasiekti, kad kolegialaus grįžtamąjo ryšio metu išvadas apie pamoką pateiktų vedęs pamoką mokytojas.

2016 m. lapkričio 3 dieną vykusio Mokytojų tarybos posėdžio tema buvo „Skaitymo strategijų ugdymas pamokoje“. Mokytojams dar kartą buvo trumpai priminta teorinė skaitymo strategijų ugdymo medžiaga, apibendrintai pristatyta veiksmingo skaitymo samprata, atkreiptas dėmesys į mokiniams kylančius skaitymo sunkumus. Plačiau kalbėta apie skaitymo etapus: veikla prieš skaitymą, skaitant, po skaitymo. Aptarta, kokias skaitymo strategijas tiksliausiai taikyti kiekviename skaitymo etape. Po to mokytojams buvo pateikta praktinė užduotis: dirbdami bendradarbiaujančiose grupėse, perskaite tekstą ir naudodamiesi išklausa medžiaga, sugalvokite ir užrašykite bent po dvi užduotis kiekvienam skaitymo etapui. Pasiūlyta nurodyti, kokią kognityvinių gebėjimų sritį atitinka užduotis. Atlikę užduotį

mokytojai grupėms pristatė savo užduotis, pakomentavo. Buvo nutarta atskirų dalykų mokytojams, pasinaudojant įgyta patirtimi, parengti skaitymo užduočių „Skaitymo gebėjimų ugdymo moduliui“.

Gebėjimas nuolat mokytis nėra savaiminė duotybė, o laisvo apsisprendimo reikalas. Ir mokykla yra namai, kuriuos statome kartu. Šis procesas pasireiškia ne žodžiais, ne tik diskusijomis apie tai, kaip turėtų atrodyti tas namas, o konkrečiais darbais, t.y. dalyvavimu statybose. Šiuo metu mes dalyvaujame statybose – diegiame skaitymo strategijas, teikiame/gauname grįžtamąjį ryšį iš kolegų, mokinių, tačiau procesas tęsiasi.

Priedai

Skaitymo gebėjimų ugdymo pamoka

Tema: Miškai (skaitymo gebėjimų ugdymo pamoka)

Data

7 klasė, biologija

Jungtinių tautų Generalinė asamblėja 2011-uosius paskelbė tarptautiniais miškų metais. Buvo sukurtas logotipas, kurio centre esantis žmogaus siluetas, o aplink jį esantys elementai pabrėžia miško svarbą žmonijai ir visai Žemei.

Medžio kamienas logotipe parodo, kad būtent medžiai yra pagrindiniai miško ekosistemos elementai, kurie vykdydami fotosintezę palaiko pastovią oro sudėtį, nes sugeria anglies dioksidą ir išskiria deguonį.

Skirtingomis klimato sąlygomis išaugę miškai turi skirtingą rūšinę medžių sudėtį. Visi miškai stabdo dirvos eroziją. Miško medžių lapai, tankūs krūmai, žolės, samanotos saugojo dirvožemį nuo ardomojo vėjo ir lietaus poveikio.

Lietaus debesėlio simbolis pabrėžia, kad miškai tiek regioniniu, tiek pasauliniu mastu turi didelę reikšmę klimatui. Miškas formuoja klimatą ir savo medžių šešėlyje, ir savo aplinkoje: jis vėsina vasarą, išlygina temperatūros svyravimus, saugo nuo vėjo ir šalčio, švelnina ekstremalius klimato pokyčius.

Vanduo (logotipe – upė) įvairiomis savo formomis (pvz., krituliai, gruntinis vanduo, vandens telkiniai) yra labai svarbi sąlyga miškams augti. Tačiau tuo pačiu patys miškai atlieka labai svarbų vaidmenį reguliuojant vandens apykaitą. Miškai surenka (sugeria) vandenį, jį kaupia ir išgarina.

Namo simbolis reiškia, kad nuo neatmenamų laikų miškai teikė visas reikalingas medžiagas žmonių gyvenamųjų būstų statybai. Mediena tarnauja kaip žaliava mūsų kasdien vartojamų daiktų ir baldų gamybai, namų statybai, tuo pačiu mediena yra svarbus energijos šaltinis. Medienos naudojimas statyboje ir energetikoje gali prisidėti prie iškastinio kuro, tokio kaip anglis, nafta ar gamtinės dujos, naudojimo mažinimo.

Spygliuočio šakelė bei medžio lapas simbolizuoja, kad paklaidžiojus po mišką ypač greit atgaunamos jėgos. Pušys ir kiti spygliuočiai ypač tinka sanatorijų aplinkoms. Įvairūs medžiai, o ypač spygliuočiai išskiria ypač daug lakių medžiagų fitoncidių, kurie naikina ligas sukeliančius mikroorganizmus. Tai gamtiniai antibiotikai.

Vaistų buteliukas simbolizuoja gydančią miško, jo augalų ir gyvūnų galią. Mūsų planetos miškuose auga nesuskaičiuojama gausybė vaistinių augalų. Taip pat ir kai kurie medžiai savo žievėje ar lapuose kaupia mediciniškai vertingas medžiagas (eteriniai aliejai, priešuždegiminės medžiagos ir t.t.).

Elnias simbolizuoja miško žvėris ir medžioklę. Nuo akmens amžiaus laikų medžioklė tarnavo apsirūpinimui maistu, ypač baltymais. Vėliau medžioklė tapo daugiau miško apsaugos ir laisvalaikio praleidimo užsiėmimu. Daugelyje besivystančių šalių žvėriena ir dabar yra pagrindinis kaimo vietovėse gyvenančių žmonių maisto šaltinis.

1. Apie ką šis tekstas. Pateik du teiginius.

- a)
b)

2. Skaityk tekstą, vienu brūkšniu brauk – miško reikšmę, vingiuotai – jos argumentą. Mintis susiek ir parašyk bent 5 argumentuotus teiginius, kodėl reikia saugoti miškus?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Apibendrink testą ir vienu sakiniu įvardink, kodėl apie tai rašoma?

.....

.....

4. Apsikeiskite su draugu darbais. Draugas įvertins teiginius, parašys kiek surinkai pliusų ir trumpai pakomentuos:

.....

.....

.....

Šis tekstas skirtas mokiniams, kuriems sekasi sunkiau.

Tema: Miškai (skaitymo gebėjimų ugdymo pamoka)

Data

Jungtinių tautų Generalinė asamblėja 2011 –uosius paskelbė tarptautiniais miškų metais. Buvo sukurtas logotipas, kurio centre esantis žmogaus siluetas, o aplink jį esantys elementai pabrėžia miško svarbą žmonijai ir visai Žemei.

Medžio kamienas logotipe parodo, kad būtent medžiai yra pagrindiniai miško ekosistemos elementai, kurie vykdydami fotosintezę **palaiko pastovią oro sudėtį, nes sugeria anglies dioksidą ir išskiria deguonį.**

Skirtingomis klimato sąlygomis išaugę miškai turi skirtingą rūšinę medžių sudėtį. Visi **miškai stabdo dirvos eroziją.** Miško medžių lapai, tankūs krūmai, žolės, samanos **saugojo dirvožemį nuo ardo-mojo vėjo ir lietaus poveikio.**

*Lietaus debesėlio simbolis pabrėžia, kad miškai tiek regioniniu, tiek pasauliniu mastu turi didelę reikšmę klimatui. **Miškas formuoja klimatą** ir savo medžių šešėlyje, ir savo aplinkoje: **jis vėsina vasarą, išlygina temperatūros svyravimus, saugo nuo vėjo ir šalčio**, švelnina ekstremalius klimato pokyčius.*

Vanduo (logotipe – upė) įvairiomis savo formomis (pvz., krituliai, gruntinis vanduo, vandens telkiniai) yra labai svarbi sąlyga miškams augti. Tačiau tuo pačiu patys miškai atlieka labai svarbų vaidmenį reguliuojant vandens apykaitą. Miškai surenka (sugeria) vandenį, jį kaupia ir išgarina.

Namo simbolis reiškia, kad nuo neatmenamų laikų **miškai** teikė įvairias reikalingas medžiagas žmonių gyvenamųjų būstų statybai. **Mediena** tarnauja kaip žaliava mūsų kasdien vartojamų daiktų ir baldų gamybai, namų statybai, tuo pačiu mediena yra svarbus **energijos šaltinis**. Medienos naudojimas statyboje ir energetikoje gali prisidėti prie iškastinio kuro, tokio kaip anglis, nafta ar gamtinės dujos, naudojimo mažinimo.

Spygliuočio šakelė bei medžio lapas simbolizuoja, kad paklaidžiuojus po mišką ypač greit atgaunamos jėgos. Pušys ir kiti **spygliuočiai ypač tinka sanatorijų aplinkoms**. Įvairūs medžiai, o ypač spygliuočiai **išskiria ypač daug lakių medžiagų fitoncidų, kurie naikina ligas sukeliančius mikroorganizmus**. Tai gamtiniai antibiotikai.

*Vaistų buteliukas simbolizuoja gydančią miško, jo augalų ir gyvūnų galią. Mūsų planetos **miškuose auga nesuskaičiuojama gausybė vaistinių augalų**. Taip pat ir kai kurie medžiai savo žievėje ar lapuose **kaupia mediciniškai vertingas medžiagas (eteriniai aliejai, priešuždegiminės medžiagos ir t.t.)**.*

*Elnias simbolizuoja miško žvėris ir **medžioklę**. Nuo akmens amžiaus laikų medžioklė tarnavo **apsirūpinimui maistu**, ypač baltymais. Vėliau medžioklė tapo daugiau **miško apsaugos ir laisvalaikio praleidimo užsiėmimu**. Daugelyje besivystančių šalių žvėriena ir dabar yra pagrindinis kaimo vietovėse gyvenančių žmonių maisto šaltinis.*

1. Apie ką šis tekstas. Pateik du teiginius.

a)

b)

2. Skaityk tekstą, vienu brūkšniu brauk – miško reikšmę, vingiuotai – jos argumentą. Mintis susiek ir parašyk bent 5 argumentuotus teiginius, kodėl reikia saugoti miškus?

3. Apsikeiskite su draugu darbais. Draugas įvertins teiginius, suskaičiuos plusus ir trumpai pakomentuos:

.....

.....

.....

.....

Pamokos planas

Skaitymo etapai	Mokytojo, mokinių veikla	Metodinis pagrindimas
Pasirengimas skaityti	Miškų logotipo peržvelgimas. Pokalbis, ką jis vaizduoja. Išankstinis apmąstymas apie ką tekstas. Pamokos uždavinio suformulavimas kartu su mokiniais arba jo skelbimas.	Motyvacijos žadinimas. Skaitymo tikslo (prasmingumo) iškėlimas. Mokinys žinodamas skaitymo motyvus auga kaip skaitytojas.
Teksto skaitymas	Pirminis teksto skaitymas ir neaiškių žodžių pasižymėjimas bei teksto turinio supratimas. Siūloma pamėginti neaiškų teksto žodį suprasti iš konteksto (Mokiniams dažniausiai neaiškūs šie žodžiai: asamblėja, erozija, fitoncida, bet dauguma juos geba suprasti iš konteksto). Mokiniai pateikia du teiginius apie ką šis tekstas.	Pirminis informacinio teksto skaitymas yra apžvalginis, kai keliamas tikslas tik susipažinti apie ką šis tekstas ir suprasti, ar galima tikėtis jame rasti ieškomą informaciją.
	Mokiniai susinumeruoja teksto pastraipas.	Tai padeda teikiant mokiniui pagalbą.
	Mokytoja kartu su mokiniais aptaria žodžio reikšmę prasmę, išsiaiškinama, kas yra argumentas.	Tai aiškinamasis teksto suvokimo etapas.
	Mokytoja garsiai skaito antrą pastraipą ir „galvoja garsu“, kur reikšmė, kur argumentas. Kartu su mokiniais suformuluojamas argumentuotas teiginys.	Tai demonstravimo etapas, kai parodoma pavyzdžiu.
	Mokiniai individualiai skaito trečią pastraipą, pasibraukia raktinius žodžius. Poroje pasitaria, ką, kodėl pabraukė, kartu suformuluoja argumentuotą teiginį.	Tai vadovavimo etapas, kai pateikiama panašaus lygio užduotis, laiptelis po laiptelio vedama link savarankiškumo.
	Mokiniai individualiai skaito tekstą, braukia raktinius žodžius, rašo argumentuotus teiginius.	Tai praktikavimo etapas.
	Mokiniai apsikeičia darbais ir įvertina jų darbą: + + jei aiškus teiginys ir jo argumentas; + - jei yra aiškus tik teiginys arba tik argumentas; - jei neaiški mintis. Grąžinami darbai mokiniais, jei nesutinkama su įvertinimu, poroje pasikalbama.	Tai padeda įtvirtinti supratimą, tuo pačiu permąstyti ir savo darbą. Tai reflektavimo etapas.
Veikla po skaitymo	Mokiniai apibendrina tekstą ir vienu sakiniu įvardija, kodėl apie tai rašoma?	Tai gebėjimo įvertinti tekstą ir pasakyti savo nuomonę užduotis.
	Aptariama, kaip buvo dirbama su tekstu: 1.Ką darėme su tekstu (skaitėme, braukėme). 2.Ką braukėme? Kaip braukėme? 3. Kodėl skirtingai braukėme? 4. Kas padėjo rašyti argumentuotą teiginį? 5.Ką sunkiau rašyti teiginį ar jo argumentą? Kodėl? 6.Kaip kitą kartą galėtume dirbti su tekstu?	Tai padeda įtvirtinti skaitymo strategijų taikymą. Tai reflektavimo etapas.

Tai užduotis mokytojams, kai kartu mokomės, kaip mokyti vaikus skaitymo strategijų.

Užduotis: Praktiškai mokantis skaitymo strategijų ir patiems atliekant mokiniams skirtas užduotis, nurodyti pamokos veiklas ir metodiškai jas pagrįsti:

<i>Skaitymo etapai</i>	<i>Mokytojo, mokinių veikla</i>	<i>Metodinis pagrindimas</i>
<i>Pasirengimas skaityti</i>		
<i>Teksto skaitymas</i>		
<i>Veikla po skaitymo</i>		

Klausimai:

Kėdainių Juozo Paukštelio progimnazija

Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ komanda:

Birutė CEINORIUTĖ, direktoriaus pavaduotoja ugdymui, matematikos mokytoja metodininkė, projekto koordinatore

Eglė KIRSIENĖ, lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja metodininkė

Daiva RIBIKAUSKIENĖ, istorijos mokytoja metodininkė

Daina VOLKEVIČIENĖ, istorijos mokytoja metodininkė

Ernesta ZABUTKIENĖ, lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja metodininkė

Dalyvaudami Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ išmokome taikyti ir sėkmingai taikome kolegialų grįžtamąjį ryšį.

Iš pradžių NMVA organizuojuose seminaruose mokėsi mūsų progimnazijos komanda, o po to ji dalijosi savo patirtimi su visais mokytojais. Eksperimentavome, svarstėme, ką, kada ir kaip daryti.

2015 m. spalio 28 d. progimnazijoje vyko Metodinė diena, per kurią mokytojai aptarė kolegialaus grįžtamojo ryšio taikymo (pagal IQES online), mokinių individualios pažangos stebėjimo ir fiksavimo klausimus, mokinių skaitymo gebėjimų tobulinimo galimybes. Vėliau per metodinės tarybos susirinkimus nusprendėme lapkričio – gruodžio mėnesius kolegialų grįžtamąjį ryšį teikti stebint pirmą geros pamokos (pagal IQES online) požymį – **klasės valdymą**. Pamokose stebėti klasės valdymą pasirinkome remdamiesi vidaus įsivertinimo išvadomis. Progimnazijoje mokosi nemažai mokinių, stokojančių socialinių įgūdžių (iš socialinės rizikos šeimų). Diegdami kolegialų grįžtamąjį ryšį norėjome išsiaiškinti, kokią įtaką klasės valdymui daro mokiniai, turintys menkus socialinius įgūdžius. Siekėme, kad visų dalykų pamokose mokytojai daugiau dėmesio skirtų mokinių punctualumui, tikslingai visų mokinių veiklai, tinkamų darbo pamokoje įpročių formavimui.

Pasinaudojome pamokos stebėjimo protokolu apie klasės valdymą iš IQES online (**žr. 1-ąją priedą „Pamokos stebėjimo protokolas: klasės valdymas“**). Per metodinius grupių susirinkimus susitarėme su kolegomis, kurių pamokas bus stebimos. Tuomet lapkričio 3–4 savaitę mokytojai stebėjo vieni kitų pamokas (bent po 2–3 pamokas). Gruodžio 3-ią savaitę metodinėse grupėse, metodinėje taryboje ir mokytojų tarybos posėdyje aptarta, kaip sekėsi diegti grįžtamąjį ryšį. Kolegialaus grįžtamojo ryšio diegimas, jo metodika mokykloje yra nauja patirtis. Pirmiausia mokytojai išsianalizavo IQES online platformoje pateiktą medžiagą, rekomendacijas ir mokėsi teikti kolegialų grįžtamąjį ryšį tiksliai pagal pateiktus KGR žingsnius. Iš pradžių buvo sudėtinga atsisakyti įprastinio mokytojo vaidmens vertinti, pamokyti, pradėti sakinį „Aš tai būčiau...“ Mokytojai įpratę stebimą pamoką aptarti pagal visus požymius, todėl buvo sudėtinga koncentruotis ir vertinti tik vieną pasirinktą sritį, pavyzdžiui, pasirinkę stebėti klasės valdymą mokytojai neturėtų teikti pastebėjimų apie mokymosi metodų taikymą, heterogeniškumo paisymą ar kt. Džiugu, kad mokytojai gilindamiesi į klasės valdymo sritį išmoko valdyti kolegialaus grįžtamojo ryšio instrumentus. Tą pačią klasę ir tą pačią sritį stebėjome įvairių dalykų pamokose, todėl galėjome aiškiai įvardinti konkrečios klasės valdymo problemas ir numatyti tolimesnį problemos šalinimo planą. (Vienoje klasėje buvo pastebėta problema – punctualumo stoka. Spręsdami problemą pasitarkėme socialinius pedagogus, klasės vadovą, glaudžiau bendradarbiavome su tėvais. Tėvų siūlymu, į pamokas kviečia du skambučiai: įspėjamasis ir pamokos pradžią skelbiantis. Rezultatas – mokiniai nebeveluoja į pamokas.) Visų mokytojų susikonsultavimas į vieną problemą padėjo ją greičiau išspręsti.

Kovo–balandžio mėnesiais pasirinkta stebėti antrą geros pamokos požymį – **mokymui palankų klimatą**. Pasinaudojome pamokos stebėjimo protokolu iš *IQES online* (**žr. 2-ąją priedą „Pamokos stebėjimo protokolas: mokymuisi palankus klimatas“**). Atsižvelgę į progimnazijos 2016 m. veiklos tikslus ir uždavinius (pirmojo tikslo trečiasis uždavinys „Skatinti mokymą(si) bendradarbiaujant“), apsisprendėme šį geros pamokos požymį. Pirmiausia išryškėjo klasės, kuriose bendras mikroklimatas yra palankus mokymuisi: vyrauja mokinių ir mokytojų tarpusavio pagarba, mokytojai supratingai vertina mokinių klaidas, kantriai reaguoja į kai kurių mokinių lėtumą, geba diferencijuoti, individualizuoti užduotis. Sudėtinga buvo vertinti 7-ą požymį (atmosfera klasėje pasižymi įtampos ir baimės nebuvimu, kartais pasijuokiamą), kadangi kai kurie mokiniai jautriai reagavo į stebėtojus, jų varžėsi.

Apie 80 procentų mokytojų dalyvavo teikiant/priimant kolegialų grįžtamąjį ryšį. Dauguma jų kolegialų grįžtamąjį ryšį vertino gerai. Teikdami kolegialų grįžtamąjį ryšį mokytojai teigė, kad teigiamas kolegialus grįžtamasis ryšys gerina pokalbio atmosferą, po to pateikti kritiškesni pastebėjimai būna priimami geranoriškiau. Po pamokų stebėjimo ir KGR pastebėta, kad daugelis mokytojų susiduria su tomis pačiomis problemomis. Sutelkus mokytojų ir specialistų jėgas, glaudžiai bendradarbiaujant, jos išsprendžiamos kur kas greičiau ir efektyviau. Mokytojai objektyviai pripažino savo darbo privalumus ir trūkumus ir, atsižvelgdami į išvadas, tobulina pamokos kokybę bei siekia teigiamų pokyčių.

Metodinių grupių pirmininkų buvo prašoma pateikti **informaciją apie mokytojų bendradarbiavimą** (**žr. 3-ąją priedą „Informacija apie bendradarbiavimą grupėje“**). Citata iš gamtamokslinės metodinės grupės susirinkimo, kuriame aptartos stebėtos pamokos, protokolo: „Mokytojai pajuto, kad jie gali augti. O tai yra svarbiausia! Kolegialus grįžtamasis ryšys mokytojui suteikia jo darbo nuopelnų pripažinimą. Taip pat suteikia informacijos, padedančios jam išsikelti tikslus savo pamokos kokybės tobulinimui. Tai įkvepia bendrauti ir bendradarbiauti, priimti Z kartos mėtus iššūkius dabartinei mokyklai.“

1 priedas**Pamokos stebėjimo protokolas: klasės valdymas**

Data _____ Klasė _____

Pamokos tema _____

	I. Klasės valdymas Stebimi mokytojo ir mokinių veiklos aspektai	Vertinimo lygiai*				
		5	4	3	2	1
1.	Laikas išnaudojamas pamokai (punktualumas, jokios „tuščios eigos“, parengta medžiaga, sklandūs perėjimai. + Punktualumas (mokytojo/-s ir mokinių). + Užėjus į klasę, šioji daro tvarkingos ir prižiūrėtos patalpos įspūdį. + Medžiaga yra paruošta ir aiškiai išdėliota. Reikalingi prietaisai yra parengti naudojimui. + Perėjimai yra sklandūs. + Pamokos eiga leidžia daryti išvadą, kad susitarimai ir taisyklės veikia. + Taisyklės yra vizualizuotos (pvz. plakatuose ir t.t.). + Einamieji ir organizaciniai klausimai pamokų metu neaptariami. + Budėjimas klasėje vyksta pagal griežtai nustatytą tvarką. - „Tuščia eiga“. - Bereikalingi laiko nuostatai.					
2.	Mokytojas nuolat seka mokinių veiklą ir žino, ką jie veikia. + Mokytojos/-o laikysena signalizuoja, jog niekas nelieka jos/jo nepastebėta. + Mokytoja/-s sumaniai pasirenka sau klasėje vietą. + (Pa)stebi visus esminius mokinių veiksmus.					
3.	Pamokoje vykstantiems procesams talkina nusistovėję įpročiai + Pamokoje vykstantiems procesams talkina įprastiniais tapę veiksmai bei procedūros, kurie yra reguliuojami simboliais, gestais, žvilgsniais arba žodžiais (pvz., pasisveikinimas, ženklas, jog reikia laikytis tylos, grįžtamasis ryšys, namų užduočių skyrimas, atsisveikinimas). + Egzistuoja bendrai sutartos taisyklės bei ritualai, kurių laikosi tiek mokytoja/-s, tiek mokiniai (kalbėjimo garsumas, vaikščiojimas po klasę ir t.t.) ir kurie yra vizualizuoti klasėje pvz., iškabintame plakate. + Mokiniai tvarkosi neraginti (pvz., pasinaudoję medžiaga, jie ją neraginti padeda atgal į savo vietą).					
4.	Pamoka vyksta be trukdžių. + Mažai trukdžių. + Darbinė atmosfera pasižymi ramybe ir susitelkimu. + Triukšmo lygis atitinka mokymosi bei darbo formą. + Mokydamiesi mokiniai paiso vienas kito. + Mokiniai atsargiai elgiasi su gauta medžiaga. - Pamokos eigą pertraukia išoriniai įvykiai, ypač trukdantis mokinių elgesys.					
5.	JEIGU pasitaiko trukdžių, mokytojas(-a) deramai ir veiksmingai į juos reaguoja + Esant minimaliems trukdžiams, jie yra ignoruojami arba taktiškai nutraukiami. + Jeigu trukdžiai kenkia pamokos eigai, mokytoja/-s arba mokiniai greitai, taktiškai nutraukia trukdantį elgesį, to nedramatizuodami, lyg tarp kitko. + Esant dideliems trukdžiams, jie yra įvardijami ir apie juos yra kalbama. + Su disciplina susiję konfliktai sprendžiami ne pamokų metu. + Mokiniai įspėja vienas kitą, jog reikia laikytis sutartų taisyklių. - Perdėta reakcija, nepalankus laiko momentas.					
*	Individualizavimas konsultuojant ir teikiant pagalbą atskiriems, įvairių poreikių turintiems mokiniams, bei jų grupėms.					
*	Namų darbų diferencijavimas					

* 5 – labai gerai, 4 – gerai, 3 – patenkinamai, 2 – reikia tobulinti, 1 – nepatenkinamai

Kitas klausimas, dėl kurio stebėjimo buvo susitarta

.....

.....

.....

Grįžtamojo ryšio gavėjas

(vardas, pavardė, kvalifikacinė kategorija, parašas)

Grįžtamojo ryšio teikėjas

(vardas, pavardė, kvalifikacinė kategorija, parašas)

2 priedas**Pamokos stebėjimo protokolai: mokymuisi palankus klimatas**

Data _____ Klasė _____

Pamokos tema _____

	2 modulis. MOKYMUISI PALANKUS MIKROKLIMATAS	4	3	2	1	0	Pastabos
6.	Tarp mokytojo/-os ir mokinių vyraujančiam bendravimo tonui būdinga pagarba ir kito vertinimas						
7.	Atmosfera klasėje pasižymi įtampos ir baimės nebuvimu (kartais pasijuokiamas).						
8.	Mokytojas/-a supratingai reaguoja į mokinių klaidas (teigiamas požiūris į klaidas, jokio gėdinimo).						
9.	Mokytojas/-a žvelgia į mokinių klaidas kaip į mokymosi galimybę.						
10.	Pamokos tempas yra tinkamas (pvz. uždavus klausimą mokiniams paliekama pakankamai laiko jį apgalvoti, kantriai reguojama į lėtumą, pamokoje nėra skubos).						

1 = neatitinka 2 = veikiausiai neatitinka 3 = veikiausiai atitinka 4 = visiškai atitinka 0 = nebuvo galimybių stebėti

Skirtumo tarp 1 = neatitinka ir 0 = nebuvo galimybių stebėti paaiškinimas:

1 = praktika, kurios buvo pasigesta: stebėtojo požiūriu, šis kokybės kriterijus turėtų būti stipriau išreikštas.

0 = praktika, kurios nebuvo galimybės stebėti: stebėtoms pamokoms šis kokybės kriterijus nebuvo reikšmingas.

Abu pamokos stebėjimo protokolai parengti pagal IQES online metodiką ir rekomendacijas.

Mokymuisi palankus mikroklimatas	6.	Tarp mokytojos/-o ir mokinių vyraujančiam bendravimo tonui būdinga pagarba ir kito vertinimas	+	Bendravimo tonas mandagus ir pagarbus.
			+	Naudojami malonūs kreipiniai.
			+	Mokytojas įsiklauso į asmeninius ir privačius mokinių reikalus.
			+	Nežodinė simpatijos ir nuosirdumo išraiška (pvz. padėsinantis papekšnojimas per petį)
			+	Mokytoja/-s leidžia mokiniams išsakyti, rimtai žiūri į jų pasiūlymus.
			+	Vienodai dėmesio, tiek kiekybiniu, tiek kokybiniu požiūriu, teka berniukams, ir mergaitėms (klausiama ir paisoma jų nuomonės, dėmesys dėl drausminių priežasčių nesutelkiamas į atskirą grupę).
			-	Pasisakymai arba gestai (pvz. paniekiantis mostas ranka), leidžiantys daryti išvadą apie nepakankamą kito vertinimą: ironija, pašaipa, keiksmas, barimas, panieka, sarkazmas).
			-	Mokinių diskriminavimas dėl prastų mokymosi pasiekimų: pvz. nepaisymas, neįsiklausymas, į rimtus mokinių pasisakymus, pirmenybės teikimas geresiams mokiniams.

7.	Atmosfera klasėje pasi- žymi įtampos ir baimės nebuviu (kartais pasijuokiamas).	+ Kartais pasijuokiamas, pajuokaujamas. + Į kritinius įvykius ar trukdžius reaguojama su humoru. + Mokytoja/-s pateikia originalius, linksmus pavyzdžius. + Mokytoja/-s nežiūri į save pačią/patį pernelyg rimtai, sureikšmintai. + Yra poilsio ir atsipalaidavimo pertraukėlių. + Mokytoja/-s skatina mokinius klausytis vienas kito. - Pamokoje nėra vietos juokams, atmosfera įtempta. - Pavieniai mokiniai agresyviai elgiasi vieni su kitais. - Mokiniai koneveikia arba įžeidinėja vienas kitą. - Tarp mokinių grupių pastebimas priešiškas ir kova už valdžią.
8.	Mokytoja/-s supratingai reaguoja į mokinių klai- das (įteigiamas požiūris į klaidas, jokio gėdinimo).	+ Mokiniai yra „drąsūs“: pasisakydami jie rizikuoja suklysti. + Mokytoja/-s kalba apie klaidų vertę. - Mokytoja/-s reaguoja į klaidas neigiamu grįžtamoju ryšiu arba peikimu (žodiniu arba nežodiniu). - Mokiniai reaguoja į kitų mokinių klaidas juoku, pašaipa ar patyčiomis. - Mokiniai po jų klaidų ištaisyimo yra akivaizdžiai sutrikę, sumišę ir sugėdinti.
9.	Mokytoja/-s žvelgia į mokinių klaidas kaip į mokymosi galimybę	+ Mokiniai sužino ne tik tai, KAD kažkas yra klaidinga, bet ir KODĖL tai yra klaidinga. + Mokytoja/-s pateikia pastabas, padedančias suprasti klaidas. + Mokiniais suteikiama galimybė patiems pasitaisyti savo klaidas. + Mokiniais pateikus nepilnus, neteisingus arba greitus atsakymus, mokytoja/-s suteikia jiems galimybę pasitaisyti (antrą kartą palieka jiems laiko atsakymui apgalvoti). - Mokinių klaidos ignoruojamos, klaidingiems pasisakymams neteikiama deramos reikšmės.
10.	Pamokos tempas yra tinkamas.	+ Rami, skuba nepasižyminti mokymosi ir darbo atmosfera. - Neatsakyti klausimai ir karto perleidžiami kitiems mokiniams. - Akivaizdūs požymiai, jog mokiniams keliami pernelyg dideli arba pernelyg maži reikalavimai.

Grįžtamojo ryšio gavėjas _____

(vardas, pavardė, kvalifikacinė kategorija, parašas)

Grįžtamojo ryšio teikėjas _____

(vardas, pavardė, kvalifikacinė kategorija, parašas)

3 priedas

KĖDAINIŲ JUOZO PAUKŠTELIO PROGIMNAZIJA

_____ METODINĖS GRUPĖS

INFORMACIJA APIE BENDRADARBIAVIMĄ GRUPĖJE

2015 m. gruodžio ____ d.

Kaip sekėsi diegti grįžtamąjį ryšį:

- *Ko galima išmokti mūsų grupėje?*
- *Kaip dirbome drauge?*
- *Kas grįžtamajame ryšyje buvo naudinga, prasminga? Kas buvo sudėtinga?*
- *Ar būta nesėkmių? Kaip jas siūlote spręsti?*

Metodinės grupės pirmininkas (-ė)

Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ dalyviai – lietuvių kalbos mokytojai – apie taikytas skaitymo strategijas, mokinių skaitymo gebėjimų pokyčius

Nijolė TOLEIKYTĖ

Projekte „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ dalyvavę lietuvių kalbos mokytojai buvo aktyvūs dalyviai ir kūrėjai: noriai bendradarbiavo su ekspertais, teikė jiems grįžtamąjį ryšį rengiant diagnostinius testus, sėmėsi žinių, dalijosi savo patirtimi apie skaitymo strategijų mokymą(si), jų taikymą savo ugdymo praktikoje, stebėjo, analizavo ugdymo(si) proceso pokyčius, dalijosi savo išvalgomis diskutuodami su kolegomis ir ekspertais seminaruose, apmąstydami savo praktiką refleksijose.

Pateikiame susistemintas ir apibendrintas mokytojų išvalgas, patirtis, apmąstymus apie savo praktiką dalyvaujant projekto veikloje 2014–2015 ir 2015–2016 m. m.

Diagnostinių skaitymo testų parengimas ir atlikimas

2015 m. balandžio pradžioje lietuvių kalbos mokytojams buvo pristatyti diagnostiniai skaitymo testai 5 ir 7 klasėms, jų matricos ir vertinimo instrukcijos. Testai buvo parengti siūlant mokiniams skaityti šiuos tekstus:

- 5 klasėje – Gendručio Morkūno apsakymą „Mergaitė, kurią mylėjo visi“ ir ištrauką iš D. Puslio straipsnio „Mokykla kaip svajonė“;
- 7 klasėje – Jurgio Kunčino apsakymo „Stiprus matematikos trejetas ir Erichas Marija...“ ištrauką ir Vytautės Žilinskaitės kalbą „O kilti oi kaip nelengva“.

Skaitymo testo 5 klasei matrica

	Žemesniųjų mąstymo gebėjimų reikalaujančios užduotys	Aukštesniųjų mąstymo gebėjimų reikalaujančios užduotys	Skaitymo procesai (kompetencijos) pagal PISA		
				Taškai	Procentai
Taškų skaičius	21	16	Informacijos tekste radimas	15	41
Procentai	57	43	Teksto visumos supratimas ir interpretavimas	17	45
			Teksto turinio bei formos apmąstymas ir įvertinimas	5	14

Skaitymo testo 7 klasei matrica

	Žemesniųjų mąstymo gebėjimų reikalaujančios užduotys	Aukštesniųjų mąstymo gebėjimų reikalaujančios užduotys	Skaitymo procesai (kompetencijos) pagal PISA		
				Taškai	Procentai
Taškų skaičius	30	26	Informacijos tekste radimas	21	37
Procentai	54	46	Teksto visumos supratimas ir interpretavimas	33	59
			Teksto turinio bei formos apmąstymas ir įvertinimas	2	4

Testai buvo išanalizuoti drauge su mokytojais pagal pateiktus kriterijus, pakoreguoti atsižvelgus į gautas pastabas ir 2015 m. balandžio mėn. pateikti mokiniams atlikti. Šiame etape buvo išsikelti tokie diagnostinio vertinimo uždaviniai:

- išanalizuoti, ar mokiniai turi išsiugdę reikalingus grožinio ir negožinio teksto skaitymo gebėjimus, žvelgiant į gautus rezultatus nacionalinių ir tarptautinių tyrimų kontekste;
- išsiaiškinti, kaip testo rezultatai dera su mokinių lietuvių kalbos mokymosi pasiekimais;
- numatyti, kokiems mokiniams ir kokia pagalba reikalinga;
- apmąstyti galimus veiksmingus išryškėjusių problemų sprendimus.

Atliktų testų rezultatus mokyklos pateikė ekspertams, jų analizė buvo pristatyta 2015 m. balandžio pabaigoje vykusiame seminare. Rezultatai aptarti šiais aspektais:

- mokinių lietuvių kalbos mokymosi rezultatų ryšys su skaitymo testo rezultatais;
- užduočių sunkumas pagal skaitymo procesus ir mąstymo procesus (aukštesniuosius ir žemesniuosius gebėjimus);
- pagrindinės skaitymo problemos, išryškėjusios analizuojant skirtingų pasiekimų lygių mokinių darbus, ir galimi jų sprendimo būdai;
- testo rezultatų aptarimas su mokiniais ir jų panaudojimas, siekiant geresnės mokymo(si) kokybės;
- IQES „Skaitymo kompetencijų ugdymo metodikos“ pagal Tobias Saum taikymas, siekiant geresnės skaitymo kokybės.

Projekto mokyklų skaitymo rezultatai iš esmės patvirtino nacionaliniuose ir tarptautiniuose tyrimuose išryškėjusias tendencijas: gana nedidelis procentas mokinių pasiekė aukščiausią pasiekimų lygį, sunkiausiai mokiniams sekėsi atlikti aukštesniojo mąstymo gebėjimų reikalaujančias užduotis (interpretuoti, nurodyti priežastis ir pasekmes, daryti teksto visumą apibendrinančias išvadas), taikyti literatūros teorijos žinias.

Mokytojai dalijosi patirtimi, kokių mokiniams kilo sunkumų atliekant skaitymo užduotis, kaip jas pritaikė specialiųjų poreikių turintiems mokiniams, kaip teikė jiems atsaką apie testo rezultatus, kokias galimybes turėjo mokiniai patys siūlyti problemų sprendimo būdus, išsikelti tolesnius mokymosi tikslus, kaip sekėsi aptarti testų rezultatus su mokyklos komandos nariais (istorijos ir matematikos mokytojais). Buvo svarstoma, kaip gautas atsakas turėtų/galėtų padėti kiekvienam mokiniui siekti individualios pažangos, siūlomos galimos veiklos kryptys:

- teisingų ir neteisingų mokinių atsakymų lyginamoji analizė (darbas individualiai, poromis, grupėse);
- darbas poromis (mokiniai analizuoja vienas kito testus, lygina atsakymus; aukštesniųjų pasiekimų mokiniai konsultuoja silpnesnius);

- individualus testo atsakymų koregavimas, remiantis mokytojo formuojamuoju vertinimu, atsakymų lapais;
- atsakymų analizė: aptarimas, kurios užduotys mokiniams sekėsi sunkiausiai, kokios skaitymo strategijos galėtų padėti pasiekti geresnių rezultatų, kaip jų mokyti, remiantis IQES „Skaitymo kompetencijų ugdymo metodika“, kaip kurti mokykloje skaitymo kultūrą.

Projekto mokyklos, išanalizavusios diagnostinių testų rezultatus ir gavusios IQES metodinę skaitymo strategijų mokymo medžiagą pagal Tobias Saum, nusimatė tolesnės veiklos gaires 2015–2016 m. m. ir jų pabaigoje turėjo galimybę pakartoti diagnostinius testus tose pačiose klasėse.

Pakartotinis diagnostinių testų atlikimas ir jų rezultatai

Atliekant pakartotinį diagnostinį testavimą, buvo suformuluoti šie uždaviniai:

- pamatuoti per metus mokinių padarytą skaitymo gebėjimų pažangą;
- išsiaiškinti, ar skaitymo strategijų mokymas(is) padėjo pasiekti geresnių rezultatų.

Pakartotinio diagnostinio testavimo neatlikę mokytojai nurodė įvairias priežastis: buvo netinkamas laikas (mokslo metų pabaigoje mokiniai praradę motyvaciją), mokiniai ir taip daug atlieka teksto suvokimo testų, pritrūko laiko, pasikeitė klasės mokinių sudėtis, pakako standartizuotų testų rezultatų, nebuvo galimybių.

Ekspertė dr. Viktorija Sičiūnienė mokytojams pasiūlė metodiką, kaip galima pamatuoti kiekvieno mokinio individualią pažangą, remiantis pirminio ir pakartotinio diagnostinio testavimo rezultatais. Mokytojai, dirbdami grupėse, aptarė diagnostinių testų rezultatus šiais aspektais:

- kiek mokinių padarė pažangą;
- kiek mokinių testą antrą kartą atliko prasčiau;
- kokio pasiekimų lygio mokiniai padarė didžiausią pažangą ir kodėl;
- kokio pasiekimų lygio mokiniai padarė mažiausią pažangą arba išvis jos nepadarė ir kodėl;
- kokių užduočių rezultatai akivaizdžiai pagerėjo ir kodėl;
- kokių užduočių rezultatai nesikeitė ir kodėl.

Lygindami pirmojo ir pakartotinio diagnostinio testo rezultatus, didesnę dalis lietuvių kalbos mokytojų pastebėjo, kad pakartotinio diagnostinio testo rezultatai geresni nei pirmojo. Vieni nurodė, kad didžiausią pažangą padarė labiausiai motyvuoti mokiniai, kiti išskyrė vidutinių gebėjimų mokinius. Žemų pasiekimų mokiniai nebuvo paminėti. Tai leistų daryti prielaidą, kad pagalba mokymosi sunkumų patiriantiems mokiniams tebėra viena aktualiausių ugdymo problemų.

Analizuodami, kas turėjo įtakos geresniems rezultatams, mokytojai nurodė keletą veiksnių: vieni pastebėjo didesnę pačių mokinių indėlį („mokiniai daug atsakingiau atliko užduotis, buvo labiau susikaupę, labai laukė susidomėję rezultatais“), kiti juos siejo su skaitymo strategijų mokymu („Darau išvadą, kad mokiniui įteiktas konkretus skaitymo instrumentas padeda pagerinti jo pasiekimus“), jų veiksmingumo analize („Analizavau, kurios užduotys po skaitymo strategijų taikymo sekėsi lengviau. Mokiniams sunkiau interpretuoti ir vertinti, todėl numačiau, kad 7 klasėje reikėtų daugiau dėmesio skirti siejamosioms strategijoms – daryti išvadas, vertinti tekstą, apmąstyti tekstą, ir sisteminamoms – reziumuoti teksto turinį, ieškoti bendrybių ir skirtumų, išnagrinėti priežastis ir padarinius“).

Standartizuotų testų rezultatų aptarimas

2016 m. birželio – rugpjūčio mėn. buvo analizuojami lietuvių kalbos (skaitymo ir rašymo) standartizuotų testų 6 ir 8 klasėse rezultatai, taikant ekspertinio vertinimo metodą, t. y. nurodant stipriąsias ir tobulintinas kalbinio ir literatūrinio ugdymo sritis, teikiant lietuvių kalbos mokytojams rekomendacijas, kaip galima spręsti išryškėjusias skaitymo ir rašymo problemas, taip pat laukiama pačių mokyklų atsako, kokių ėmėsi priemonių rezultatams gerinti. Ekspertė dr. V. Sičiūnienė pateikė metodiką, kaip mokyklos gali pamatuoti standartizuotų testų rezultatų ir mokymosi pasiekimų koreliaciją.

Lietuvių kalbos mokytojai, išsianalizavę ekspertų išvadas apie standartizuotų testų rezultatus, koreliacijų duomenis, pateikė klausimus, kurie buvo diskutuojami susitikus seminare.

Standartizuoti testai ir mokinių metinių įvertinimų koreliacija:

- ar verta metinį pažymį lyginti su standartizuotų testų rezultatais;
- ar visada standartizuotų testų duomenys parodo tikras mokinio žinias ir gebėjimus;
- standartizuoti testai nematuoja mokinių nuostatų, o tik pasiekimus; ar vertindami mokinių gebėjimus neturėtume atsižvelgti į jų nuostatas, pastangas siekti pažangos;
- kaip įvertinti žmogiškąjį faktorių analizuojant rezultatus, atitiktį; ar reikia tai vertinti; kiek patikimos koreliacijos;
- ar metinių ir kontrolinių darbų pažymiai turi būti tokie patys.

Motyvacija ir mokinių pasiekimai:

- kaip mokiniui, neturinčiam mokymosi motyvacijos, pasiekti patenkinamą lygį;
- kaip išsaugoti mokinių motyvaciją, jei vertiname tik gebėjimus;
- kaip padėti skaitymo ir rašymo sunkumų turintiems mokiniams.

Lyčių skirtumai:

- kas turi įtakos skirtingiems berniukų ir mergaičių rezultatams (gal yra kokių tyrimų);
- kaip mažinti atotrūkį tarp mergaičių ir berniukų skaitymo rezultatų.

Seminare aptartos šeštokams ir aštuntokams skirtos skaitymo užduotys, kurios mokiniams buvo didžiausias iššūkis; jos lyginamos su panašiomis PISA užduotimis, aiškinamasi, kodėl mokiniams jos buvo sunkiai įveikiamos, kokių skaitymo strategijų reikėtų mokyti, norint jas sėkmingai atlikti.

Skaitymo strategijų mokymo(si) patirties apmąstymas

Per 2015–2016 mokslo metus lietuvių kalbos mokytojai turėjo galimybę mokyti grožinių ir negrožinių tekstų skaitymo strategijų, remdamiesi IQES „Skaitymo kompetencijų ugdymo metodika“ pagal Tobias Saum. Savo įgytą patirtį buvo paprašyti apmąstyti refleksijoje, kurią pateikė ekspertams.

Susisteminus projekte dalyvavusių lietuvių kalbos mokytojų patirtis, išryškėjo teigiamas pasiūlytos metodikos vertinimas – daugelis mokytojų teigė, kad skaitymo strategijų mokymasis buvo veiksmingas, jie įžvelgė gerus pokyčius, stebėdami mokymosi rezultatus.

Skaitant mokytojų refleksijas, išryškėjo skirtingos skaitymo strategijų mokymo(si) praktikos:

- daugelis lietuvių kalbos mokytojų taiko visų grupių skaitymo strategijas;

- kai kuriose mokyklose susitarta, kiek ir kokių strategijų bus mokoma (pavyzdžiui, iš 25-ių –5-ios);
- kai kurie mokytojai mokė tik vienos grupės skaitymo strategijų;
- skaitymo strategijų kortelės dažniausiai taikomos organizuojant darbą grupėse.

Keletas lietuvių kalbos mokytojų minčių apie skaitymo strategijų taikymą

Išbandžiau daug skaitymo strategijų. Mokiniam labai patinka pamokose atrasti naujus dalykus. Reflektuojant pastebėjau, kad mokiniai domisi naujovėmis, jiems patinka pamokose naudojami kuo įvairresni mokymo(si) metodai. Ypač man ir mokiniam smagu dirbti su kortelėmis, kurios yra tinkamai paruoštos naudoti – spalvotos, laminuotos. Patogu naudoti organizuojant darbą grupėse. Mokiniai, pradėjęs taikyti šį metodą, norėjo išbandyti kuo daugiau įvairių skaitymo strategijų. Vėliau nusistovėjo labiausiai tinkamos ir patinkančios. VšĮ Vilniaus „Versmės“ katalikiškosios gimnazijos mokytoja

Mokiniam patiko dirbti su skaitymo strategijomis, jie suprato sistemą, dirbti buvo įdomiau ir turiningiau. Manau, kad skaitymo strategijų naudojimas lietuvių kalbos pamokose yra ypač veiksmingas. Rokiškio rajono Kamajų Antano Strazdo gimnazijos mokytoja

Per savo dalyko pamokas taikiau mokymąsi bendradarbiaujant: nuslopo pradinis nepasitenkinimas keičiant grupių sudėtį, užmezgami draugiški bendradarbiavimo tarpusavyje santykiai, gerėja klasės santykių klimatas, skirstymas į grupes mokytojo nuožiūra lemia geresnius darbo bei mokymosi rezultatus. Tai padeda moksleiviams išsiaiškinti, kas ir ko nesupranta, gerinti rašybos rezultatus bendrai ieškant klaidų, padeda kelti klausimus ir patikrinti, ar suprato tekstą. Mokymasis bendradarbiaujant skatina moksleivius mokytis vienas iš kito, motyvuoja moksleivį. Siūloma skaityti garsiai, kad gerėtų skaitymo rezultatai.

Skaitymą tekstą skaidome mažesniais vienetais, ieškome problemos, pagrindinės minties. Jei tekstas lengvesnis, taikome daugiau strategijų. Kauno Kovo 11-osios gimnazijos mokytoja

Apmąstydami įgytą patirtį mokytojai nurodė ir kilusias problemas, jų sprendimo būdus:

- „Po truputį bandomė „prisijaukinti“ strategijų korteles. Mokiniam atrodo, kad jų yra labai daug, jie painiojasi. Tad per pamokas pasinaudojame 1-2 kortelėmis“.
- „Mokinius erzina dažnas skaitymo strategijų termino akcentavimas. Jiems priimtinesnis tiesiog konkretaus darbo įvardijimas arba galimybė pasirinkti vieną iš kelių pasiūlytų strategijų, kai dirba grupėmis“.

Diskutuodami seminare apie skaitymo strategijų mokymo metodiką, daugelis mokytojų pripažino, kad svarbu jų mokytis sistemškai: nuo paprastesnių prie sudėtingesnių, nuo vienos pereinant prie kitos, vėliau mokant jas jungti, taikyti kompleksškai. Informacijos gausa mokinius trikdo, todėl daugelio strategijų mokymas(is) iškart, leidžiant jas pirmąkart taikyti savarankiškai besimokančiai grupei, retai kada būna veiksmingas, jei tų strategijų mokiniai nebuvo mokęsi.

Mokyklose priimti sprendimai

Pristatant IQES „Skaitymo kompetencijų ugdymo metodiką“ pagal Tobias Saum buvo siekiama atkreipti projekto mokyklų komandų dėmesį į vieną esminių šios metodikos teiginių: skaitymo strategijų mokymosi sėkmė priklauso nuo susitarimų mokykloje. Siekiant ugdyti skaitymo kultūrą reikalinga sisteminė programa, kolegiški sprendimai, nuolatinis skaitymo strategijų taikymas kitų dalykų pamokose, mokymosi bendradarbiaujant formų taikymas.

Lietuvių kalbos mokytojų refleksijose akcentuojami šie mokyklose priimti sprendimai:

Pasiūlytas modulis skaitymo gebėjimams ugdyti(s), atiekami ir kitų dalykų mokytojų parengti skaitymo testai	Dirbama individualiai su kalbai ir literatūrai gabiais ir mokymosi sunkumų turinčiais mokiniais	Vedamos integruotos literatūros ir kitų dalykų pamokos, mokant skaitymo strategijų	Mokoma skaitymo strategijų per visų dalykų pamokas
Fiksuojama mokinių daroma skaitymo ir rašymo pažanga	Organizuojama daugiau skaitymo motyvaciją stiprinančių kultūrinių renginių mokykloje	Sudarytos skaitymo strategijų mokymosi grupės iš įvairių dalykų mokytojų	Lankomos kolegų pamokos ir teikiamas grįžtamas ryšys apie skaitymo strategijų mokymą(si)
	Mokiniais siūloma daugiau patrauklių grožinių ir dalykinių tekstų (turinio aktualizavimas)	Per visų dalykų pamokas laikomasi susikurtų raštingumo taisyklių ir vertinama pagal susitarimą	

Lietuvių kalbos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai

Džiugina mokytojų išsakytas noras tęsti šiame projekte pradėtas veiklas ir toliau tobulėti projekto numatyta kryptimi. Mokytojai ypač vertino kolegišką grįžtamąjį ryšį, norėtų daugiau sužinoti apie kolegų patirtis kitose mokyklose. Toliau pateikiamos dažniausiai išsakytos mokytojų mintys apie profesinio tobulėjimo kryptis, kurios galėtų tapti vertingomis gairėmis, tęsiant ir plėtojant šiame projekte pradėtas veiklas:

- kaip teikti kolegialų grįžtamąjį ryšį;
- kaip matuoti mokinių individualią pažangą;
- kaip panaudoti individualios pažangos stebėjimo rezultatus veiksmingam mokymuisi;
- kur daugiau sužinoti apie skaitymo strategijas ir jų mokymą;
- kaip pagerinti berniukų/ vaikinų skaitymo rezultatus;
- kaip išmokyti kurti aukštesniųjų mąstymo gebėjimų reikalaujančias skaitymo ir rašymo užduotis, susijusias su problemų sprendimu.

Projekto dalyviai – istorijos mokytojai – apie skaitymo strategijas, kolegialų ryšį ir kitas aktualijas (pagal atsakymus į atvirus klausimus)

Evaldas BAKONIS

Dalis projekte dalyvavusių mokytojų džiaugėsi įgudę taikyti įvairias **skaitymo strategijas** savo pamokose. Dažnas mokytojas taikė „Klausimų namelį“, antraštės analizę, teksto struktūravimą, pagrindinės minties ir raktinių žodžių išskyrimo ir kitas strategijas. Pasidžiaugta, kad mokiniai tik pradžioje į skaitymo strategijų taikymą žiūrėjo įtariai. Bet kai skaitymo strategijas pradėjo taikyti ir kitų dalykų mokytojai, o mokiniai suprato jų naudą, reikalai pagerėjo. Pagrindinis sunkumas, su kuriuo susidūrė istorijos mokytojai, – tai, kad siūlomos skaitymo strategijos kartais sunkiai „pasiduodavo“ skaitomo dalykinio teksto analizei. Ypač – grafiniam, vaizdiniam tekstui. Džiugu, kad skaitymo strategijos netapo „tikslu sau“: „Strategiją vertinu kaip priemonę ir naudoju kaip būdą uždaviniui įgyvendinti. Jos panaudojimas man nėra tikslas, tačiau labai vertinu jos naudą ir vis labiau įsitikinu efektyvumu.“

Labai pozityviai įvertintas ir sustiprėjęs **bendravimas** tarp skirtingų dalykų mokytojų, **tarpusavio pagalbos** ir **kolegialaus ryšio** teikimas. „Vieni kitus kvietėms į pagalbą. Diskutavome apie tai, koks yra santykis tarp taškų ir metinių pažymių, kaip testo taškai koreliuoja su metiniu pažymiu. Pradžioje buvo sumaištis.“ Tam tikros sumaišties įnešė ekspertų pateiktas siūlymas analizuoti rezultatus pagal atsiųstą metodiką. Nusiraminti ir rasti sprendimų būdus padėjo taip pat bendradarbiavimas: „Paprastčiausia analizė“ tikrai nebuvo paprasta. Nežinomos sąvokos ir nesuprantami žodžiai trikdė. Suprantu, kad dažnai taip jaučiasi ir mokiniai. Naudojome įvairius darbo metodus: individualų, poroje, grupinį. Teko pasitelkti į pagalbą informacinių technologijų mokytoją, kuris nuoširdžiai mums padėjo.“

Išryškėjo ir skatinamo, stiprinamo bendradarbiavimo tikslas. Mokytojai suprato, kad bendradarbiavimas nėra tik „iš viršaus nuleista“ rekomendacija ar mados reikalas: „Reikėtų mokyklos bendruomenei susitarti, kas yra iš tiesų reikalinga ir naudinga. Mokytojas turi pakankamai daug įvairiausių darbų. Atliekant kiekvieną darbą, norisi matyti tam tikrą prasmę, naudą mokytojui ir mokiniui.“

Vertinant kolegų teikiamų patarimų vertę taikant kolegialų grįžtamąjį ryšį, praktiškai visi atsakymai buvo prisotinti pozityvo, tačiau kiek skyrėsi išvalgų gilumu. Vieniems mokytojams labiau įstrigo su metodine pamokos puse susiję patarimai: „Vertingiausi patarimai ir pasiūlymai buvo – naudoti mažiau strategijų pamokoje, bet giliau išanalizuoti ir įtvirtinti, lėtinti pamokos vedimo tempą, didesnę dėmesį skirti silpnesniems mokiniams.“

Kai kuriems mokytojams pavyko iš kolegų išgauti bendresnius didaktinius aspektus: „Vertingiausi buvo tie momentai, kurių neįmanoma mokytojui pastebėti pačiam: ar naudojamos priemonės ir pateikta medžiaga žadina mokinių dėmesį; ar mokiniai gauna diferencijuotą grįžtamąją informaciją apie jų individualius pasisakymus bei pasiekimus; ar mokinių pažangos vertinimo aplankai padeda išvengti klaidų; kaip tėvai vertina vaikų įsivertinimus; kaip tobulinama mokėjimo mokyti kompetencija.“

Be abejo, daugelio projekto dalyvių dėmesį traukė tai, kas lengviausiai pastebima, pamatuojama. Šiuo atveju tai buvo testų – diagnostinių ir standartizuotų – **mokinių rezultatai**. Kai kam kilo klausimų:

„Ar vienu tekstu galima pamatuoti mokinių pasiekimus?

Ar testas įvertina tos klasės gebėjimus?

Kodėl standartizuotų testų rezultatai neatitinka metinių pažymių?

Kodėl neatitikimas tarp standartizuotų testų ir metinių pažymių toks didelis?

Kas lemia neatitikimus tarp testų ir mokytojo kasdienio vertinimo?“

Kai kas kėlė ne tik klausimus, bet surado ir atsakymus:

„Manome, kad metinis pažymys visapusiškiau atspindi mokinio žinias ir gebėjimus, o teste yra tik nedidelė dalis to, ko mokėsi. Įtakos turi ir įtampa, stresas, kai kurių mokinių negebėjimas ilgiau išlaikyti dėmesį bei mokslo metų pabaigos nuotaikos.

Supratome, kad istorijos dalyko metinių pažymių ir standartizuotų testų rezultatų neatitikimas neatskleidė tikrosios padėties. Analizuojant, braižant grafikus, reikėjo suvesti istorijos dalyko metinius pažymius, tačiau aštuntoje klasėje buvo vykdomi socialinių mokslų standartizuoti testai, t. y. jie aprėpė ne tik istorijos dalyką, bet ir geografiją, visuomenės mokslus. Supratome, kad reikia vesti integruotas istorijos ir geografijos pamokas, parodant turinio bendrus dalykus.“

Dalis projekto dalyvių pasidarė išvadas apie savo **naudojamas priemones**, pažvelgė į jas kitomis akimis:

„Kol kas daugiausia naudojuosi vadovėlio tekstu, jis pakankamai sudėtingas ir galima galvoti papildomas užduotis tekstui analizuoti.“

„Dirbdama supratau, kad pilnai užtenka ir vadovėlio medžiagos, reikia kūrybiškai pasirinkti ir naudoti. Juk tekstas – viskas, kas yra informacija, apie tai susitarta posėdyje, kiekvienas mokytojas turi rekomendacijas.“

Apibendrinami **kvalifikacijos tobulinimo** poreikius, istorijos mokytojai minėjo pačius įvairiausius poreikius. Vieniems reikia visai nedaug praktinių ekspertinių įgūdžių: *„Kaip parinkti tekstą, kad galima būtų tikrinti kelias skaitymo strategijas? Kokio lygio turi būti parengtas tekstas, kad patikrintų visas sritis? Visų skaitymo kortelių panaudojimą pamokose, kad mokiniai galėtų patys pasirinkti skaitymo strategiją.“* Kitus domina tobulėjimas platesnėse srityse: *„Sužinoti ir taikyti kuo daugiau veiksmingesnių būdų, metodų ir formų, kad mokiniai bendradarbiautų, išmokyti kritiškai ir kūrybiškai mąstyti, tobulinti savo kvalifikaciją įgyjant teorinę ir praktinę pasirengimą veiksmingai diegti į mokinių kompetencijas orientuotą ugdymo turinį; kaip fiksuoti pažangą ir naudoti duomenis tobulinant mokymosi procesą.“*

Projektui baigiantis, tikrai ne vienam mokytojui rūpėjo tolesni rezultatai: *„Nemanau, kad reikia blaškytis. Skaitymo ir rašymo įgūdžiai per porą metų nesusiformuos tvirtai. Reikia gerosios patirties sklaidos ir rezultatų po **ilgesnio laiko tarpo** įvertinimo.“*

Paskutiniame projekto bendrame susitikime istorijos mokytojai bandė įvertinti tai, kas buvo svarbiausia projekte. Tarp svarbių dalykų buvo paminėta skaitymo strategijų svarstymas, kolegialaus ryšio teikimas, mokinių įvairių rezultatų matavimas, lyginimas, analizavimas. Tačiau bene svarbiausias rezultatas – įsisąmoninti pačių mokytojų konkretaus mokymosi poreikiai.

Teksto suvokimo užduotys pagrindinio ugdymo programos mokiniams (Pagal PIRLS tyrimo 2011 metais medžiagą)

Skaitymo gebėjimų visuma – *gebėjimas suprasti ir naudoti tas rašytinės kalbos formas, kurios reikalingos gyvenant visuomenėje ir yra vertingos individui.*

Literatūrinei patirčiai įgyti paprastai skaitomi grožiniai tekstai, o informacijai gauti ir panaudoti dažniau skaitomi informaciniai straipsniai ir mokomieji tekstai. Tačiau skaitymo paskirtys nėra griežtai atskiriamos pagal tekstų rūšis. Socialinių mokslų kontekste informaciją gauti ir panaudoti gali būti naudojami taip pat grožiniai tekstai.

Teksto supratimą lemia:

- mokinio turimos žinios ir įgyta patirtis;
- teksto sudėtingumas: ilgumas, sintaksės sudėtingumas, idėjų abstraktumas ir struktūra.

Teksto supratimui patikrinti tarptautiniuose tyrimuose naudojamos užduotys, kurias galima suskirstyti į keturias grupes:

I. Aiškiai pateiktos informacijos radimas

Mokiniui tekste reikia rasti aiškiai išdėstytą informaciją, kad galėtų atsakyti į užduotyje pateiktą klausimą arba patitikrinti, ar teisingai supranta tam tikrą teksto prasmės aspektą. Informacija yra tiesiogiai pateikta tekste. Mokinys turi atpažinti jam tinkamą informaciją ar mintį. Tokio tipo klausimuose gali būti prašoma:

- *atrinkti informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam skaitymo tikslui;*
- *rasti konkrečias mintis;*
- *rasti apibrėžimus, žodžius ar frazes;*
- *suvokti pasakojimo aplinką (pvz., laiką, vietą);*
- *rasti pagrindinę mintį, atvirai pateiktą tekste.*

II. Tiesioginių išvadų darymas

Mokinys daro išvadas apie mintis arba informaciją, kuri nėra aiškiai pateikta. Pagal tekste pateiktą informaciją mokiniui tereikia susieti dvi ar daugiau teksto minčių ar vietų. Ryšys tarp minčių gali būti neišreikštas, todėl jį reikia numanyti. Kitaip sakant, reikia suprasti ryšį tarp kelių ar daugiau informacijos aspektų. Tokio tipo klausimuose prašoma:

- *padaryti išvadą, kad vienas įvykis sukėlė kitą;*
- *suvokti, kokia yra pagrindinė keleto argumentų mintis;*
- *suformuluoti apibendrinimą, aiškiai matomą tekste;*
- *paašškinti ryšį tarp dviejų veikėjų, objektų ar pan.*

III. Idėjų, informacijos interpretavimas ir integracija

Interpretuojant ir integruojant idėjas ir informaciją esančias tekste, mokiniui tenka susieti mintis, kurios ne tik nėra išreikštos, bet ir kurias reikia suvokti, remiantis sukaupta patirtimi ir požiūriu. Mokiniai gali skirtingai suvokti teksto prasmę, priklausančią nuo konkretaus mokinio patirties ir žinių. Tokio tipo klausimuose prašoma:

- *suformuluoti bendrą teksto idėją ar mintį;*
- *palyginti įvairią tekste pateikiamą informaciją;*
- *paašškinti tekste pateikiamos informacijos pritaikymą realiame pasaulyje ir pan.*

IV. Turinio, kalbos bei teksto elementų įvertinimas

Mokinys įvertina tekstą, lygindamas jį su savo paties pasaulio suvokimu – atmeta, priima ar lieka neutralus tam, kas vaizduojama tekste. Mokinys gali prieštarauti arba pritarti teksto teiginiams, gali lyginti pateiktas mintis ir informaciją su idėjomis ir informacija, pateiktomis kituose šaltiniuose. Taip nagrinėdamas tekstą, mokinys žvelgia į jį iš šalies ir analizuoja arba jį įvertina. Tokio tipo klausimuose prašoma:

- įvertinti, ar tokie įvykiai išties galėtų atsitikti;
- įvertinti tekste pateiktos informacijos aiškumą;
- suvokti autoriaus nuomonę ir pan.

Sudarant mokiniams teksto suvokimo klausimus tarptautiniuose tyrimuose, paprastai naudojama tokia matrica:

<i>Aiškiai pateiktos informacijos radimas</i>	20%
<i>Tiesioginių išvadų darymas</i>	30%
<i>Idėjų, informacijos interpretavimas ir integracija</i>	30%
<i>Turinio, kalbos bei teksto elementų įvertinimas</i>	20%

Tekstai turėtų būti parenkami iš tokių šaltinių, kurie mokiniams lengvai prieinami mokykloje ir už jos ribų. Tai gali būti įvairūs specialiai jaunesniajam ar viduriniam mokykliniam amžiui skirti tekstai arba adaptuoti žiniasklaidos, mokslo populiarios literatūros tekstai. Taip pat reikėtų nepamiršti kaip įmanoma optimaliau panaudoti turimus vadovėlio tekstus. Dažnai jie lieka nepanaudoti iki galo. Ypač tuo atveju, kai pamokoje apsiribojama teksto perskaitymu ir pačiame vadovėlyje pateiktą užduočių atlikimu.

Kokios galėtų būti užduotys istorijos pamokose, kurios:

- 1) sudarytų sąlygas kuo optimaliau naudoti tai, kas yra, ir
- 2) pagerintų mokinių skaitymo gebėjimo įgūdžius?

Esmės supratimui:

pakeisti esamą temos pavadinimą kitu (trumpesniu, ilgesniu, taiklesniu, šmaikštesniu, ...), mokinio akimis geriau atitinkančiu dėstomos medžiagos esmę.

Laiko pajautimui:

- nustatyti temoje dėstomos medžiagos apatinę ir viršutinę chronologines ribas;
- temoje dėstomus įvykius išdėstyti (surašyti) nuoseklia chronologine tvarka.

Erdvės pajautimui:

- nustatyti temoje aprašomų įvykių ar reiškinių geografines ribas (šiaurėje, pietuose, vakaruose, rytuose);
- nustatyti toliausiai ir arčiausiai mokinių gyvenamos vietos vykusį įvykį ar reiškinį.

Teksto supratimui ir apmąstymui:

- atskirti tekste pateikiamą žinomą informaciją nuo iki šiol nežinotos;
- pažymėti tekste pateikiamą informaciją, kurios prasmė neaiški;
- atskirti tekste pateiktus faktus nuo požiūrių ar nuomonių;
- surasti vieną-dvi sąsajas „priežastis-pasekmė“.

Žinių kilmės supratimui:

- įvertinti, kurią tekstinę informaciją papildoma, iliustruoja vaizdiniai ar rašytiniai šaltiniai;
- nustatyti, kaip vaizdiniai ar rašytiniai šaltiniai papildoma tą informaciją;
- įvertinti, kokią naują, nepaminėtą tekste, informaciją pateikia vaizdiniai ar rašytiniai šaltiniai.

Vadovėlio teksto naudojimo pavyzdys 5 klasėje

Pamokai skirtas vadovėlio tekstas*

Senieji žmonių būstai

Kadaise žmonės nemokėjo statyti namų ir gyveno urvuose. Paskui jie išmoko pasigaminti akmeninius įrankius. Jais kirto medžius, o iš jų kamienų rentė namus. Stogus jie dengė medžių šakomis, šiaudais, lapais. Ilgai namai buvo be langų ir be krosnių. Ugnį kūrėdavo namo viduje esančioje laužavietėje, o dūmai išeidavo per angą palubėje. Namų vidus pasidengdavo suodžiais, o vos ugniai užgesus šiluma išsisklaidydavo.

Žmonių būstų skirtingumas įvairiuose pasaulio kampeliuose lėmė skirtingos gamtinės sąlygos. Afrikoje statydavo trobesius iš molio ir apdengdavo jas šiaudais ar nendrėmis. Kur buvo miškų, namus statydavo iš rąstų, o stogus dengdavo medinėmis skiedromis. Akmenuotose vietovėse sienas kraudavo iš akmenų. Šiaurės Amerikos prerių indėnai keliaudavo iš vietos į vietą. Kad kiekvieną kartą nereikėtų statyti naujų namų, indėnai statė tipius. Surišdavo dvyliką karčių į krūvą ir apdengdavo jas susiūtomis bizonų odomis. Viduje įrengdavo ugniakurį. Tokį namą pastatyti trukdavo vos kelias valandas. Prie didžiųjų upių gyvenantys žmonės įsikurdavo ant į vandenį sukaltų polių pastatytuose namuose.

Ilgainiui žmonės išmoko dirbti plytas iš molio ir iš upės dumblo. Dar vėliau jie atrado, kad tam tikros rūšies smėlį gerai pakaitinus, jis lydosi. Gautą skystą masę supildavo į formas ir gaudavo skaidraus stiklo lakštus. Dėl brangumo toli gražu ne kiekvienas galėjo sau leisti turėti stiklinius langus.

Lietuvoje daug senųjų gyvenamųjų namų buvo renčiama be pamatų, tiesiog ant žemės. Kartais ties rentinio kampais ir viduriu buvo dedamos medžių trinkelės. Tarp žemės ir sienos susidaręs tarpas buvo apipilamas žemėmis, samanomis, žvyru ir apipilamas moliu.

Žmonės iš pradžių namus statė tik norėdami apsisaugoti nuo lietaus, šalčio, laukinių žvėrių. Galų gale jie pradėjo statyti milžiniškus statinius. Statiniai ėmė liudyti jų savininkų jėgą, turėtą. Meninį šeiminių skonių demonstravo puošyba įvairiais raizginiais, dekoratyvinėmis kolonomis, bokšteliais.

Laikui bėgant tobulėjo technologijos. Mediena smarkiai paabrango, nes daug miškų buvo iškirsta ir sunaudota namų statyboms. Atrasta daugybė įvairiausių medžiagų. Todėl būstai tapo sandaresni, patogesni, lengviau ir greičiau pastatomi.

Žmonių būstai

Žmonės vamzdžiais atsivedė vandenį į namų vidų, įsirengė viduje tualetus ir vonias su karštu vandeniu. O vietoje rūkstančių krosnių naudojamos dujinės ir elektrinės viryklės. Namus vietoje krosnių šildo radiatoriai, kuriais teka karštas vanduo. Be to, žmonės pradėjo statyti labai aukštus pastatus – dangoraižius. Žemė miestuose pasidarė tokia brangi, kad jos nebeužteko visiems norintiems. Buvo rasta išsėltis – gyventi ir dirbti vieniems virš kitų. Dangoraižiai statomi iš viena su kita sujungiamų plieninių sijų.

Žmonės lyg didžiulės skruzdėlės nuolat plūsta prie savo namų. Juos reikia remontuoti arba nugriovus senuosius statyti naujus. Žmonės stengiasi padaryti savo gyvenimą dar patogesnį. Tačiau iš esmės šiuolaikiniai namai nuo senovinių ne taip daug ir skiriasi...

Lietuvių liaudies patarlės apie namus

1. Namai – pragarai, be namų – negerai.
2. Namai – toliau, vargai – arčiau.
3. Akli namai be šuns, kurti be gaidžio.

Iš Violetos Palčinskaitės eilėrašio „Piešiam namus“

Saulėlė leidžias.
Takelis žvilga.
Namai namučiai,
Nors ir po smilga.
Stiklo akelės
Į tolį žiūri.
Akmenų kojėlės
Šiaudų kepurė.

Liftas – namo dalis

Pirmieji šiuolaikinio tipo liftai atsirado XVII – XVIII a. Anglijoje ir Prancūzijoje. Manoma, kad pirmasis keleivinis liftas, kuriame buvo įrengtos kabinos su apsauga nuo kritimo, buvo įrengtas 1857 m. Niujorke. Pirmasis elektrinis liftas buvo pagamintas 1880 m. Lietuvoje pirmasis liftas buvo įrengtas 1926 m. Kauno gyvenamajame name. Vienas pirmųjų greitaeigių liftų Lietuvoje buvo sumontuotas 1979 m. Vilniaus televizijos bokšte.

Šiuolaikiniai namai

* tekstas sukurtas specialiai šiam pavyzdžiui

I. Aiškiai pateiktos informacijos radimas

- I-1. Kuri teksto vieta paaiškina, kad skirtingose vietose statyti namai skyrėsi?
- I-2. Kurios teksto vietos paaiškina, kad skirtingu laiku statyti namai skyrėsi?
- I-3. Raskite tekste ir užrašykite, kas yra tipis.
- I-4. Raskite tekste ir užrašykite, kas yra dangoraižis.
- I-5. Raskite tekste ir vienu žodžiu užrašykite Šiaurės Amerikoje nuo seno gyvenusių žmonių pavadinimą.
- I-6. Raskite tekste ir užrašykite tris būdus, kaip žmonės įvairiais laikais šildė savo būstus.
- I-7. Kurios labiausiai nuo Lietuvos nutolusios teritorijos minimos tekste?
- I-8. Kaip vadinami seniausi laikai, apie kuriuos užsimenama tekste? Kuris žodis paaiškina tų laikų pavadinimo kilmę?

II. Tiesioginių išvadų darymas

- II-1. Kuris sakinyss nurodo priežastį, vertusią žmones apskritai statydintis namus?
- II-2. Kuris sakinyss nurodo priežastį, skatinančią žmones statydintis vis modernesnius namus?
- II-3. Tekstas yra padalytas pastraipomis. Sugrupuokite kiekvienai pastraipai trumpą pavadinimą.

- II-4. Kiekvienam iš paveikslėlių priskirkite geriausiai jam tinkantį vieną sakinį iš teksto. Kuriems paveikslėliams sunku buvo rasti tinkančius sakinius? Kodėl?
- II-5. Su kuriais tekste minimais namais susijęs skyrelis „Liftas – namo dalis“? Paaiškinkite, kodėl taip galvojate.

III. Idėjų, informacijos interpretavimas ir integracija

- III-1. Teksto pavadinimas – „Žmonių būstai“. Kodėl nepavadinta „Žmonių namai“? Kuris teksto sakinyss gali duoti paaiškinimą?
- III-2. Paaiškinkite, kodėl prie didelių upių gyvenantys žmonės namus statė kiek kitaip, sudėtingiau.
- III-3. Jeigu reikėtų sudaryti lygtį „ $a+b=c$ “, tai kurią lygties raidę atitiktų kiekvienas iš šių teksto žodžių: „būstas“, „namas“ ir „urvas“?
- III-4. Lentelės pagalba išanalizuokite paskutinį pagrindinio teksto sakinį „Tačiau iš esmės šiuolaikiniai namai nuo senovinių ne taip daug ir skiriasi“. Parašykite kiek galima daugiau tekste rastų ar pačių sugalvotų argumentų abiejose lentelės skiltyse

Šiuolaikinių ir senovinių namų panašumai	Šiuolaikinių ir senovinių namų skirtumai

IV. Turinio, kalbos bei teksto elementų įvertinimas

- IV-1. Raskite tekste ir užrašykite bent 3 bendrinius daiktavardžius (tokius kaip jau paminėti *tipis*, *dan-goraižis*), kurių mes paprastai savo kalboje nenaudojame kiekvieną dieną. Savais žodžiais paaiškinkite, ką jie reiškia:
1. –
 2. –
 3. –
- IV-2. Paaiškinkite, ką iš tikro reiškia Violetos Palčinskaitės eilėraštyje minimos:
- „stiklo akelės“ -
- „akmens kojėlės“ -
- „šiaudų kepurė“ -
- IV-3. Ar sutinkate su teiginiu, kad namai statomi todėl, kad jų savininkai nori pademonstruoti savo turtus ir jėgą? Paaiškinkite savo atsakymą.
- IV-4. Savais žodžiais paaiškinkite, kas norėta pasakyti kiekviena iš trijų lietuvių liaudies patarlių:
1. –
 2. –
 3. –

Projekto „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“ dalyviai – matematikos mokytojai – apie taikytas skaitymo strategijas, mokinių skaitymo gebėjimų matematikoje pokyčius (parengta pagal 15-os matematikos mokytojų refleksijas)

Dr. Viktorija SIČIŪNIENĖ

Diegiant inovaciją natūraliai kyla poreikis įvertinti jos poveikį mokinių pasiekimams. Vienas iš mokykloms pasiūlytų būdų – praėjus metams pakartoti diagnostinį testavimą visose klasėse, kurios nuo pat pradžių dalyvavo ugdomajame projekte. Mokytojai buvo paskatinti įvertinti mokinių rezultatų (surinktų už testą taškų) pokytį abiejų testavimų metu.

Projekto pabaigoje mokytojai atsiuntė refleksijas, parašytas pagal iš anksto pateiktus ekspertų klausimus. Matematikos mokytojų atsakymai apie taikytas pamokose skaitymo strategijas, mokinių skaitymo gebėjimų matematikoje pokyčius buvo išanalizuoti, taikant turinio analizės ir profesinės patirties apibendrinimo metodus. Pristatome šio tyrimo rezultatus.

1-oje lentelėje parodoma, kaip matematikos mokytojai priėmė ekspertų siūlymą atlikti pakartotinį diagnostinį tyrimą. Jiems būdingas smalsumas, atsakomybė už mokinių pasiekimus (subkategorija „Smalsumas“), polinkis analizuoti situaciją prieš priimant sprendimus (subkategorijos „Laiko stoka“, „Pasikeitė mokinių sudėtis“, „Per daug patikrų, stresas“).

1 lentelė. Matematikos mokytojų nusiteikimas atlikti pakartotinį diagnostinį tyrimą

Subkategorija	Teiginių pavyzdžiai iš mokytojų refleksijų
Smalsumas	Visose trijose klasėse buvo atliktas pakartotinis diagnostinis tyrimas. Norėjome pažiūrėti, kaip pasikeis rezultatai po to kai taikėme skaitymo strategijas. Taip, norėjau palyginti rezultatus. Taip. Norėjome sužinoti, ar pagerėjo šios klasės rezultatai. Atlikome pakartotinį diagnostinį tyrimą. Pakartotinį testą su savo grupės mokiniais atlikau, nes pačiai buvo labai įdomu sužinoti, kaip mokiniai atliks tas pačias užduotis, kiek surinks taškų, ar nedarys tų pačių klaidų. Testą atlikau. Buvo labai įdomu palyginti. Maniau rezultatai bus daug geresni, deja, taip nebuvo. Rašome pamokose daug atsiskaitomųjų darbų, kuriuose galiu matyti pritaikytas skaitymo strategijas. Atlikau pakartotinį diagnostinį tyrimą abiejose klasėse, nes buvo labai įdomu, kokius rezultatus davė taikomi nauji mokymosi metodai.
Laiko stoka	Pakartotinis tyrimas buvo rašomas prieš pat atostogas, todėl su trečia klase nebespėjome parašyti. Atlikome pakartotinį 6 klasėje. Su aštuntokais – ne, nes nebuvo laiko. Pakartotinio diagnostinio testo neatlikome, nes pritrūko laiko.
Pasikeitė mokinių sudėtis	Neatlikau, nes buvę 8b kl. mokiniai dabar jau devintokai ir mokosi kitoje mokykloje. Tyrimo neatlikau, nes pasikeitė klasės mokinių sudėtis.
Per daug patikrų, stresas	Mokiniais pakankamai daug buvo testų, todėl pakartotinai nieko neatlikome. Pavasari nespėjome išeiti visų temų, be to, dar prisidėjo ir standartizuotas testavimas ir jo organizavimas, vykdymas ir taisymas. Neatlikau, nes pavasarį rašė standartizuotą testą. Pagalvojau, kad bus per daug patikrų ir streso vaikams. Ne, kadangi pavasarį atliko standartizuotus testus. Pakartotinio diagnostinio tyrimo 6b kl. neatlikome, nes gegužės mėnuo gimnazijoje perpildytas įvairiais patikrinimais, renginiais ir mokytojui tenka skaičiuoti pamokas ir stengtis dalykiškai užbaigti metus, o ne plėtoti tyrimus.

Pirma 1-os lentelės subkategorija „Smalsumas“ liudija mokytojų išitraukimą į tyrimo veiklą, norą ir ryžtą objektyviai įsivertinti, tačiau 2 ir 4 subkategorijos byloja apie neigiamą išorinio testavimo poveikį ugdymo procesui. Mokytojų atsakymai liudija, kad mokslo metų pabaigai būdinga įtampa, kylanti dėl išorinių mokinių pasiekimų patikrų. Į tai būtina atsižvelgti, inicijuojant ir organizuojant ugdomuosius projektus, planuojant metų ugdomąsias veiklas. Išauga būtinybė mokyklos lygmenyje itin atsakingai planuoti įvairias veiklas, patikras, atsakingai įvertinti galimas mokytojo papildomo laiko sąnaudas, didėjančius mokytojų ir mokinių darbo krūvius.

2-oje lentelėje pateikti duomenys liudija, kaip mokytojai įvertino mokinių pasiekimų pokyčius per metus. Mokytojų atsakymai rodo, kad bendras projekto mokyklų rezultatų pokytis vertinamas teigiamai, tačiau atskirais atvejais yra nevienareikšmis.

Nors didesnė mokytojų dalis teigė, kad mokinių rezultatai pagerėjo, tačiau dalis mokytojų pokytį vertino atsargiai: „Manau, kad daryti kokias nors išvadas dar anksti. Mano nuomone, rezultatai bus matomi po kelerių metų“, „Mokinių sėkmę įžvelgiau dvejopai <...>, „Tikėjausi, kad jie (aut. - pasiekimai) bus dar geresni“. Svarstydami apie nesėkmes (subkategorija „Svarstymai apie nesėkmes“), mokyto-

2 lentelė. Matematikos mokytojų svarstymai apie mokinių pasiekimų pokyčius

Subkategorija	Teiginių pavyzdžiai iš mokytojų refleksijų
Rezultatų pokyčiai	Pagerėjo beveik visų mokinių rezultatai. Lyginome su anksčiau rašytu DT rezultatais ir su pusmečio rezultatais. Visų rezultatai pagerėjo. Mokinių rezultatai nepasikeitė labai smarkiai. Džiaugiausi mokiniiais, kurie testą atliko nors truputį geriau, bet rezultato tikėjausi geresnio. Tik aštuonių iš 51 mokinio, rašiusio abu testus, rezultatai prastesni. Taigi, daugumos mokinių rezultatai pagerėjo. Daugumos pasiekimų pokyčiai yra teigiami, išskyrus po vieną mokinę klasėje. Rezultatai rašant pakartotiną testą buvo geresni (yra išimčių). Maniau, kad rezultatai bus daug geresni, deja, taip nebuvo. Tikėjausi, kad jie bus dar geresni. 4 mokinių iš 18 rezultatų skirtumas buvo neigiamas.
Svarstymai apie sėkmes	Manau, kad daryti kokias nors išvadas dar anksti. Mano nuomone, rezultatai bus matomi po kelerių metų. Tačiau matau, kad mokiniai noriai naudoja skaitymo strategijų tobulinimo korteles ir atidžiau skaito tekstą, labiau gilinasi į teksto turinį (bet tai daro tik tada, kai nuolat primeni tą daryti). Mokinių sėkmę įžvelgiau dvejopai: vyresnis amžius ir spręstos užduotys bei išsamiai aptartos ir išanalizuotos po pirmo sprendimo. Kai kurie mokiniai prisiminė rašytą testą, jo analizę, todėl pakilo rezultatas, kiti rašė atsakingiau, pastebėjau brandos pokyčius (atsakingumas, geriau įsiskaitė ir pan.). Kai kurie mokiniai atidžiau skaitė sąlygas, braižė schemas, kad suvoktų užduotį. Manau, kad skaitymo strategijos padėjo geriau suvokti mokiniams matematinį tekstą. Mokiniai priėmė natūraliai, manau, kad tai veiksminga. Veiksmingumas buvo žymus, ypač kai kuriems mokiniams. Vaikai labai natūraliai priima skaitymo strategijas ir net patys pasako, kokias strategijas panaudoja pamokose. Mokiniai įpratę dirbti tik po ilgo laiko, bet po to pajuto naudą. Mokiniams kai kurios strategijos buvo nenaujas dalykas, jie sėkmingai tai taikydavo pamokose. Nesulaukiau iš mokinių nepasitenkinimo uždavusi dirbti su tekstu.
Svarstymai apie nesėkmes	Testus rašėme po ST, paskutinėmis dienomis, mokiniai jau tik apie atostogas svajojo ir kai kurie neatsakingai atliko užduotis. Pavasarij mokiniai būna jau pavargę, lauko temperatūra aukšta. Nesėkmės patiriamos, nes matematikos programa per plati atsižvelgiant į metinį pamokų skaičių. Mokiniai tik supažindinami su konkrečiais dalykais, tačiau jiems neužtenka laiko įsigilinti, tobulinti gebėjimus ir įgūdžius. Vienai temai turėtų būti skirtos mažiausiai dvi pamokos. Diskutavau su mokiniiais, klausiau jų, su kokiomis problemomis jie susidūrė pirmą ir antrą kartą atliekant užduotis (nesusimastė, buvo neatidūs, klasėje buvo tvanku, nespėvoti piešinėliai ir pan.) Klasėje didesnė pusė yra SUP mokiniai. Dvejus metus mokant tuos mokinius įvairių dalykų pamokose išryškėjo elgesio, motyvacijos, emocijų, psichinės sveikatos sutrikimai ir problemos. Manychiau, kad pirmiausia turi būti išspręstos šios problemos, kad būtų galima vaiką mokyti ir išmokyti.

3 lentelė. Kaip/ar mokykloje buvo priimami sprendimai/susitarimai dėl konkrečių skaitymo strategijų taikymo

Subkategorija	Teiginių pavyzdžiai iš mokytojų refleksijų
Susitarimai mokyklos lygmenyje	Dalykų mokytojai veda skaitymo pamokas arba skiria dalį pamokos skaitymo strategijoms ugdyti. <...> nuspręsta taikyti vieną ar dvi pasirinktas skaitymo strategijas per visų dalykų pamokas <...>. Kiekvienas mokytojas <...> susiplanavo, kiek praves skaitymo pamokų per metus. Vyksta pamokų stebėjimas (KGR), kuriame mokytojas išsikelia tikslą ir pateikia stebėtojiui, kad jis galėtų susikonsultuoti stebėdamas pamoką į tą iškeltą tikslą. Metiniame veiklos plane buvo priimtas sprendimas taikyti skaitymo strategijas <...>. Taip, visi mokytojai <...> sutarė, kad mokysimės ir taikysime skaitymo strategijas bei tą susitarimą konkretizavome veiklos plane, metodinėje taryboje. Priimti sprendimai dėl konkrečių strategijų bei bendri rašymo kultūros susitarimai, 3P strategija (pagalvoti, pasidalinti, pristatyti). Mokykloje buvo priimti bendri raštingumo, skaitymo gebėjimų ugdymo per visų dalykų pamokas reikalavimai. Buvo priimti bendri raštingumo skaitymo gebėjimų ugdymo reikalavimai per visas pamokas. <...> buvo priimti susitarimai dėl konkrečių strategijų taikymo visų dalykų pamokose. Sutarėme taikyti skaitymo korteles (pagal galimybes). <...> . Informacijos ieškoti IQ ES platformoje. < ...> organizavome seminarą, kuriame pasidalijome savo patirtimi, mokėmės kartu su kolegomis. Posėdžio metu buvo supažindinta su tuo projektu, skaitymo strategijomis ir kaip tai darysim. Lankysim kolegų pamokas, ypatingą dėmesį kreipdami į skaitymo strategijų taikymą. Mes renkamės kiekvieną savaitę, daug kalbame, dalinamės tuo ką darome, siūlome kolegoms ateiti mūsų pamokas. Projekte dalyvaujantys mokytojai pasiūlė visam kolektyvui svarbiausias mokinių skaitymo gebėjimų ugdymo strategijas. Projekte dalyvaujantys mokytojai lankėsi kolegų pamokose. Konkrečiai nebuvo nurodyta taikyti skaitymo strategijas per visų dalykų pamokas, tik metodinėse grupelėse aptarėme, per kurias pamokas ir kas norėtų taikyti.
Kolegialus grįžtamasis ryšys (KGR)	Svarbi visa informacija gauta iš kolegų. Vertingiausi patarimai ir pasiūlymai, kaip geriau reikėtų pasiekti konkrečiose situacijose, į ką atkreipti dėmesį. Svarbu kai išskiria sėkmes ir pasako, ką galėčiau patobulinti. Patarimas pabandyti grupinį darbą matematikos pamokose. Leisti vaikams patiems formuluoti pamokos uždavinį. Pabandyti diferencijuoti uždavotį ir kt. Džiugu jei kolega pasako, kad aš iš tavęs pasimokiau vieno ar kito dalyko ir pritaikysiu savo pamokose. Gavau KGR labai konkretų, be vertinimų. Pastiprino mane, kad gerai diferencijuojau uždavinius. Naudingi praktiniai patarimai, kaip, aiškinant naują temą, remtis mokinių patirtimi. Gavau patarimų, kaip uždavotį diferencijuoti. Patarimai, kaip dirbti su gabiais mokiniais pamokų metu ir tais, kurie ko nors nesuprato. Konkretūs pasiūlymai, kaip padaryti geriau. Kai ne tik kritikuoja, bet ir pagiria, pasiūlo... „Mažiau“ yra „geriau“. Kolegų pastebėjimai leido suprasti, kad dirbu tinkama linkme. Man tai suteikė daugiau pasitikėjimo savimi. Vaizdingesnė uždavinio sąlygos pateiktis. Patarimai dėl pamokos planavimo, uždavotį diferencijavimo. Kai kurie naujos medžiagos aiškinimo metodai, namų darbų tikrinimo tvarka. Patys vertingiausi tie, kuriais galima buvo pasinaudoti kitose pamokose ir iš tų mokytojų, kurie pažįsta būtent tą pačią klasę. Naudingiausi patarimai buvo dėl pažangos stebėjimo ir fiksavimo bei įsivertinimo ir vertinimo.
Skaitymo kortelių taikymas	Gavau patvirtinimą, kad gerai taikau skaitymo strategijas. Manau, kad skaitymo strategijas taikysiu ir kitose klasėse. Pabandžiau ruošdama padalomąją medžiagą, joje įdėti skaitymo strategijų kortelių nuotraukas, kurios padėtų mokiniams organizuoti mokymąsi. Abejojau, ar tai tinkamas būdas. Man buvo labai vertingas kolegės patvirtinimas po stebėto pamokos, kad taip daryti galima. Skaitymo kortelių taikymo galimybės pamokoje. Bet buvome susitarusios su kolegėmis mokinius mokyti skaitymo strategijų pamokose, todėl teko ieškoti būdų, kaip tai padaryti. Naudingiausi patarimai buvo dėl strategijų parinkimo. Matematikos pamokose jaunesnėse klasėse nebūna labai ilgų didelės apimties tekstų, vyresnių klasių mokiniai užaugo nematę kortelių, todėl ne visada pasiteisina skaitymo strategijų kortelių naudojimas – kortelių padalinimas sukelia šurmulį arba neatitinka mokinių amžiaus.

4 lentelė. Kur ieškota tekstų, užduočių, tinkamų skaitymo gebėjimams ugdyti/vertinti

Subkategorija	Teiginių pavyzdžiai iš mokytojų refleksijų
Turimų priemonių pakako	Papildomų tekstų nerinkome. Medžiagos yra vadovėlyje. Naudojasi matematikos vadovėlio „Formulė 8“ tektais. Atskirai ieškoti užduočių neieškojau, nes jų pakankamai yra vadovėlyje. „Šok“ serijos matematikos vadovėliai yra tinkami skaitymo gebėjimams ugdyti. Vadovėlyje, uždavinynuose tekstų yra pakankamai. Užteko užduočių matematikos vadovėliuose, uždavinynuose, kontrolinių darbų knygtėse. Pakankamai tekstų yra vadovėliuose, tik reikia tinkamai pateikti.
Šaltinių paieška	Užduotis rinkau iš įvairių vadovėlių, uždavinynų, pratybų, galvodavau pati. Matematinis tekstas (uždavinys, užduotis) ieškau uždavinynuose, internete, ST ir pan. Juos sugrupuoju, pati surenku ir pateikiu atspausdintus. Skirtinguose, tai klasei pritaikytuose vadovėliuose, uždavinynuose, pratybose, internete. Vadovėlis, uždavinynas, internetas. Vadovėliuose ir kitoje metodinėje literatūroje, internete. Internete, uždavinynuose, knygos, pratybose. Atsižvelgiau į mokinių amžių, diferencijavau. Norėdama sukurti konkrečią situaciją ieškau papildomos informacijos uždavinynuose, kituose tekstuose, žurnaluose. Ieškojome papildomai tekstų pratybose, uždavinynuose, gyvenimiškose situacijose. Panaudojau užduotis iš standartizuotų testų, diagnostinių testų bei Ema elektroninių testų. Naudojau įvairią pagalbinę medžiagą – schemas, paveikslėlius, grafikus, kreives.

5 lentelė. Matematikos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai

Subkategorija	Teiginių pavyzdžiai iš mokytojų refleksijų
Skaitymo gebėjimų ugdymas	Skaitymo strategijų taikymas matematikos pamokose. Skaitymo užduočių matematikos pamokoms kūrimas. Norėčiau kurti matematikos užduočių, tinkamų skaitymo strategijų mokymui ir taikymui, banką. Taip pat norėčiau gilintis, kokios skaitymo strategijos naudojamos sprendžiant vieną ar kitą užduotį. Artimiausiu metu norėčiau patobulinti tai, ko išmokau šiame projekte, o ne imtis kažko naujo. Skaitymo strategijų taikymo matematikos ir gamtos pamokose. Skaitymo strategijų taikymas integruojant matematiką su gamtos mokslais. Būtų įdomu dirbti su kitų dalykų mokytojais. Norėčiau išmokyti modeliuoti skaitymo strategijų mokymą nuo pradinių klasių iki ...
Vertinimas, patikrų baimės įveikimas	Labiausiai reikia atnaujinti žinias apie vertinimą. Dar turėčiau mokytis, kaip analizuoti standartizuotų testų rezultatus. Apie pažangos stebėjimą kiekvieno mokinio. „Kiekvieno mokinio individualios pažangos pamatavimo galimybės“. Tema, kurioje daug neaiškumo, nes ST visiems mokiniams vienodi. Vargina labai didelės laiko sąnaudos mokant mokinius rašyti asmeninės mokėjimo mokytis pažangos dienoraštį. Kaip galėčiau palyginti mokinio pasiekimus, kai jis rašo dienoraštį ir kai nerašo? Ar yra skirtumas? Jaučiu, kad turi būti, o gal ne? „Egzaminų baimės įveika“ – tema, kuri aktuali ir 7, ir 8, ir II, ir IV klasių mokiniams, mokytojams.
Diferencijavimas	Matematiniam seminare. Ugdymo diferencijavimas ir individualizavimas. Kaip tai padaryti kokybiškai? Diferencijavimas matematikos pamokose. Matematikos srityje. Specialiųjų poreikių turintys mokiniai: kaip pateikti jiems užduotis, koku metu dirbti su jais pamokoje, kaip vertinti, kokias užduotis spręsti, nes jie ST rašo visi vienodus.

jai minėjo ne tik netinkamą testavimui laiką bei aplinką, bet ir pabrėžė, jog matematikos programa, turint omeny metinių pamokų skaičių, yra gerokai per plati. Taip pat mokytojams kelia nerimą specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai, kitų elgesio ir sveikatos sutrikimų turintys mokiniai. Mokytojai rašė, kad „pirmiausia turi būti išspręstos šios problemos, kad būtų galima vaiką mokyti ir išmokyti“.

Interpretuojant mokytojų atsakymus, būtina atsižvelgti į tai, kad visose projekto mokyklose sprendimai/susitarimai dėl konkrečių skaitymo strategijų taikymo buvo priimami mokyklos lygmenyje (žr. 3-ąją lentelę, subkategorija „Susitarimai mokyklos lygmenyje“), o mokytojai mokėsi jas taikyti bendradarbiaudami ir vienas kitam teikdami kolegialų grįžtamąjį ryšį (KGR).

3-ios lentelės subkategorijos „Kolegialus grįžtamas ryšys“ ir „Skaitymo kortelių taikymas“ leidžia daryti prielaidą, kad kryptingą skaitymo strategijų taikymą pamokose neretai nustelbdavo kiti tokie svarbūs pamokos aspektai, kaip diferencijavimas, pamokos uždavinio formulavimas, vertinimas. Bendradarbiaudami mokytojai pasiekė itin svarbaus rezultato – suvokė savo stiprybes ir konkretaus mokymosi poreikius.

Mokytojų atsakymų apie konkrečių skaitymo strategijų pamokose taikymą analizė atskleidė, kad daugeliu atvejų (N = 46) mokytojai savo pamokose taikė *siejamąsias skaitymo strategijas*. Gerokai mažiau jų dėmesio (N = 25) sulaukė *sisteminamosios strategijos*, o *savikontrolės ir savireguliacijos strategijas* savo refleksijose mokytojai paminėjo tik 7 atvejais. Iš visų 24 skaitymo strategijų daugiausiai mokytojų dėmesio sulaukė šios strategijos: *Daryti išvadas* (N = 9), *Pažymėti raktinius žodžius* (N = 8), *Suskaidyti tekstą dalimis* (N = 7), *Atpasakoti savais žodžiais* (N = 7), *Sugalvoti pavyzdžių kaip pritaikyti tekstą* (N = 7), *Sieti su anksčiau įgytomis žiniomis ir patirtimi* (N = 6), *Pavaizduoti tekstą grafine tvarkykle* (N = 5). Verta pažymėti, kad trečdalis strategijų iš viso jų sąrašo matematikos mokytojai nepaminėjo nė karto. Viena vertus, tai galėjo lemti mokomo dalyko specifika, bendri mokyklų susitarimai dėl strategijų taikymo (žr. 3-iąją lentelę). Kita vertus, tai atskleidė ugdytojų polinkį iš visų strategijų sąrašo rinktis jiems labiausiai atpažįstamus mokymo būdus.

Svarstant apie mokytojų kvalifikacijos tobulinimo skaitymo gebėjimų ugdymo srityje kryptis, galima būtų rekomenduoti daugiau dėmesio sutelkti į sisteminamųjų ir savireguliacijos strategijų diegimą, nes jų taikymas itin skatina mokinių aukštesnio lygio mąstymo ugdymą.

Be abejonės, mokytojo sprendimus dėl konkrečių strategijų taikymo nemenka dalimi lemia ir mokytojo turimi tekstai, užduotys. 4-oje lentelėje matome apibendrintą mokytojų nuomonę apie priemones ir išteklius, kuriais jie rėmėsi, siekdami kryptingai ugdyti mokinių skaitymo gebėjimus per dalyko pamokas. Matome, kad ne visi mokytojai pasitenkino vadovėlių pasiūla (subkategorija „Turimų priemonių pakako“). Ekspertų paskatinti, mokytojai nevengė ieškoti papildomos medžiagos, informacijos, patys bandė kurti, pritaikyti užduotis (subkategorija „šaltinių paieška“).

Tekstų paieška, tikslingų užduočių kūrimas, pritaikymas konkrečioms mokinių poreikiams, o taip pat projekte dalyvavusių mokinių standartizuotų testų rezultatų analizė padėjo mokytojams geriau suvokti konkrečius savo kvalifikacijos tobulinimo poreikius. 5-oje lentelėje pateikti apibendrinti projekte dalyvavusių matematikos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad subkategorijomis „Skaitymo gebėjimų ugdymas“, „Vertinimas“, „Diferencijavimas“ apibendrinti mokytojų teiginiai klausimai didesniu ar mažesniu laipsniu buvo paliesti, nagrinėti projekte seminarų metu. Tik viena mokytoja, atsakydama į klausimą apie savo kvalifikacijos tobulinimo poreikius artimiausiu metu, teigė, kad „Nebenorėčiau, nes mokymai vyksta per toli ir daug nepravedama pamokų“.

Paskutiniame projekto bendrame susirinkime matematikos mokytojų įžvalgos, klausimai buvo gilesni ir konkretesni, kas rodo išaugusią mokytojų savivoką ir ryžtą prisiimti didesnę atsakomybę.

Keli žodžiai apie ATSAKOMYBĘ

Dr. Aurimas Marijus JUOZAITIS

Atsakingas esu tuomet, kada girdžiu kreipinį į mane ir į jį atsakau. Šis kreipinys gali būti įvairus: klausimas man, į mane sklindanti informacija, aplinkos poveikis man ir t. t. Mano atsakas gali būti irgi įvairus – tiek žodinis, tiek ir ne, veiksmu ar elgesiu. Galima teigti, kad atsakingumas puoselėja ryšį tarp žmonių, tarp žmogaus ir aplinkos.

Nutraukęs ryšius tampu nebeatsakingu – esu be ryšio. Kur čia neprisiminsi jaunimo pamėgtos frazės: „nebūk be ryšio“. Ir iš tiesų „be ryšio“ mano santykiai su žmonėmis bei aplinka yra pakrikę. Todėl harmoningam buvimui pasaulyje būtina puoselėti ryšius, o tai reiškia būti atsakingam ir įsipareigojusiam santykiams. Ilgalaikiams.

Gera mokykla ir santykiai

Lietuvoje turime **Geros mokyklos** koncepciją, todėl atsakymo į klausimą, *kas yra gera mokykla*, ieškoti lyg ir nereikia. Tiesiog verta skaityti, gilintis, analizuoti, daryti išvadas ir jas sprendimais išbandyti. Tik tiek.

Tik tas **ti**ek nėra jau toks mažas. Juk kalbame apie santykius, kurių dermė ir lemia struktūros (organizacijos, šiuo atveju, mokyklos) būklę. Kokie santykiai yra geri, lemiantys sklandžią dermę, sėkmingą struktūros, mokyklos funkcionavimą? Lankstūs, t. y. besiadaptuojantys konkrečioms situacijoms, „įsiklausantys“ (plačiausiąja prasme) į joje ir aplink esančiuosius. Ir aišku, kad santykiai organizacijoje nėra kažkokie nuasmeninti informacijos srautai, tai – žmonių bendravimas. Gerai veikiančioje struktūroje žmonių santykiai yra darnūs, lemiantys gerus organizacijos rezultatus.

Tokie apibūdinimai vis dar yra abstraktūs ir konkretiems veiksams ne kažin ką duodantys. Taigi, pirmiausia svarbu, kokie yra darnūs žmonių santykiai organizacijoje. Tokie, kuriuose visapusiškai girdimos visos į santykius įtrauktosios pusės. O tam, kad būtų įmanoma įsiklausyti vieniems į kitus, būtina sudaryti sąlygas kuo atviriau ir kuo aktyviau keistis informacija. Viena iš aktyvesnio ir atviresnio keitimosi informacija formų yra **kolegialaus grįžtamojo ryšio kolegoms teikimas – priėmimas**.

Grįžtamas ryšys. Kas? Kodėl? Kaip?

Grįžtamas ryšys – tai informacijos apie vykusį procesą pateikimas tam, kad gaunantysis ją pasinaudotų tolesnei veiklai. Akivaizdu, kad grįžtamas ryšys, pirmiausia, yra naudojamas veiklos tobulinimui ir augimui.

Panašiai kaip augalas savo būkle teikia man, jį laistančiajam ir prižiūrinčiajam, grįžtamąjį ryšį apie savo augimą ir apie tai, kaip jam sekasi tvarkytis su mano jam daromu poveikiu, arba kaip namų augintinis, reaguodamas į savo šeimininkų elgesį su juo, leidžia jiems suprasti, kiek tas elgesys jam yra priimtinas, taip ir žmogus, bendraudamas su kitais žmonėmis, irgi gauna iš pastarųjų reakcijų (ženkliai įvairesnių bei subtilesnių), svarbios informacijos, kas jų bendrus tolesnius santykius veiks palankiai, o kas – ne.

Tokia grįžtamojo ryšio forma, viena vertus, yra vis dar vienpusiška, nes informacija yra gaunama iš santykiuose dalyvaujančiųjų pusių (pavyzdžiui, mokytojai gauna grįžtamąjį ryšį apie savo vedamas pamokas iš savo mokinių). Kita vertus, asmeniui, kuris nori tobulinti, keisti savo santykius su žmonėmis ir daryti įtaką jiems, turi turėti ypatingai aukštą motyvaciją užsiimti savo veiksmų savista-

ba ir mokėti ją kokybiškai atlikti. Kad šis procesas nebūtų pernelyg sudėtingas jame dalyvaujantiems žmonėms, yra pasitelkiami **išoriniai stebėtojai**. Jie, susikoncentravę ties į santykius įtrauktųjų asmenų elgsenos stebėjimu, gali pateikti gana daug konkretybių, kurių pastarieji nepajėgia pastebėti, nes patys yra įsitraukę į veiklą. „Iš šalies geriau matosi“ – taip esam įpratę sakyti. Geriau ar ne geriau, bet kad kitaip, tai tikrai.

Tačiau tai tik techniniai tokio informacijos grįžtamajam ryšiui surinkimo privalumai. Žymiai svarbesni yra kultūriniai, santykiams įtaką darantys privalumai. Juk tarp stebėtojų ir stebimųjų turi būti ne tik kolegiški santykiai, bet ir pasitikėjimas. Tik tuomet žmonės galės atvirai ir nuoširdžiai keistis informacija. Todėl visada ši kolegialaus grįžtamojo ryšio teikimo – priėmimo procesą reikia pradėti tada, kai jau užsimezgė bent minimalus pasitikėjimas tarp šių asmenų. Mažiausias įtarumas trikdo procesą, nesukuria atvirumo atmosferos, kuri yra esminė mokymosi sąlyga.

Kolegialus (kolegų vienas kitam teikiamas) grįžtamasis ryšys organizacijose padeda abipusiam mokymuisi (žr. šiame leidinyje esančius *mokyklų komandų komentarus apie tai*). Kita vertus, mokiniai mato, kad mokytojai vieni kitus stebi, ir žino (nes jiems tai pasako stebimasis mokytojas), kad po pamokos jie aptarinės prarastąją pamoką, aiškinsis, kaip geriau organizuoti mokymąsi. Taip jie mato konkrečias mokytojų mokymosi pastangas. Tai yra labai svarbu, nes mokytojas turi būti mokymosi pavyzdžiu savo mokiniams. Jei mokytojas nesimoko pats, jis neatlieka savo misijos – ugdyti mokiniuose mokymosi visą gyvenimą gebėjimus ir nuostatas. Nesimokantis mokytojas patenka į dvireikšmę (netgi melo) situaciją, nes žodžiais deklaruoja mokymosi mokytis gebėjimų lavinimą ir šių nuostatų puoselėjimą, o savo elgesiu to savo mokiniams neekspliciuoja.

Todėl nėra geresnės mokytojų mokymosi formos mokykloje kaip ši – kolegialus grįžtamasis ryšys, kuris ne tik kuria visapusišką mokymosi atmosferą mokykloje, bet veikia santykius tarp žmonių, keičia organizacijos kultūrą. Juk minėtas pasitikėjimas tarp žmonių yra ne tik svarbus grįžtamojo ryšio teikimui – priėmimui, bet ir pats šis procesas puoselėja vis atviresnius santykius, o tai reiškia, kad kolegialus grįžtamasis ryšys kuria ne tik geresnes mokymosi sąlygas, bet ir sudaro prielaidas kūrybiškesnei veiklai mokykloje, ugdo iniciatyvesnę jos bendruomenę.

Keletas konkrečių pastebėjimų apie patį grįžtamojo ryšio teikimą – priėmimą. Žinia, kad žmogus mokosi pats – iš esmės jo išmokyti nieko negalime, jei jis neturi noro, motyvų mokytis. Galima priversti kažką atkartoti, netgi „ištreniruoti“ laikyti egzaminus galima (ir netgi sėkmingai), tačiau tokios prievartos formos visada iššaukia pasipriešinimą, o tai reiškia, kad ilgainiui visos žinios, jei jos neperėina į aktyvaus ir sąmoningo taikymo stadiją, išnyksta. Žmogus mokosi pats, kai jis sąmoningai ir atsakingai daro sprendimus žinioms įsiminti, įgūdžiams įvaldyti – jam tereikia sudaryti sąlygas tai daryti.

Ką reiškia sudaryti žmogui sąlygas mokytis grįžtamojo ryšio teikimo – priėmimo atveju? Besimokančiam reikia patikėti *apibūdinančiąją, o ne vertinančiąją informaciją*, kurią jis apmąstytų ir kurios pagrindu jis pats darytų išvadą, kaip ir ką keis, o ko nekeis ir kodėl. Pavyzdys būtų toks: „*kai tu darei..., mokiniai į tai reagavo ... ką apie tai manai?*“, t. y. teikiantysis grįžtamąjį ryšį turi ne tik pateikti *nevertinamąją komentarą* (primygtinai nerekomenduojama sakyti: „*kada tu darei..., tai buvo negerai, to ateity nedaryk*“...), bet ir skatinti jį apmąstyti išgirstąją informaciją. Teikdamas grįžtamąjį ryšį stebėtojas turi būti kiek įmanoma konkretesnis, net smulkmenišką, nes kokybė slypi detalėse.

Kita vertus, reikia mokėti priimti grįžtamąjį ryšį. Svarbu tai daryti su dėkingumu – juk žmogus, kuris mane stebėjo, skyrė dėmesį *tik* man. O kas gali būti svarbiau nei toks dėmesingumas?! Todėl grįžtamojo ryšio priėmimo metu nevyksta diskusijos, t. y. teikiantysis grįžtamąjį ryšį nėra pertraukinėjamas nei „tikslinančiais“ klausimais, nei „komentarais“ (kaip antai: „*ne, ne, – ne taip tu mane supratai; aš norėjau...*“). Toks nekantrumas ir pertraukinėjimas rodo priimančiojo grįžtamąjį ryšį nepakankamą pasirengimą išklausyti visą informaciją iki galo, o tai reiškia, kad tokio žmogaus mokymosi motyvacija nėra dar pakankamai aukšta. Kitais žodžiais tariant, gebėjimas iki galo išklausyti *visą* žinutę ir tik po to perklausti, gilintis į pateiktą informaciją, stengiantis suprasti, kodėl žmogus atkreipė dėmesį būtent į tai ir taip, o ne kitaip, rodo asmens nusiteikimą mokytis.

Apibendrinimas

Tai nuo ko pradėti? – girdžiu Jūsų klausimą. Mano siūlomi žingsniai būtų tokie:

1. Išstudijuoti *IQES online* duomenų bazėje esančią informaciją apie kolegialų grįžtamąjį ryšį mokykloje.

2. Organizuoti diskusiją mokyklos bendruomenėje tema: „Kolegialus grįžtamasis ryšys mokykloje. Kam mums jo reikia?“;

3. Po diskusijos idėjos palaikytojai entuziastai galėtų susiburti į mažas (ne didesnes nei po 6, o geriausia 4-5 mokytojus) grupes (arba bent vieną grupelę) ir pradeda lankytis vieni kitų pamokose bei jas aptarinėti, pasinaudodami *IQES online* duomenų bazėje esančia informacija, o taip pat jie gali konsultotis ir su šiame projekte dalyvavusiomis mokyklomis.

4. Po tokio darbo ciklo metų pravartu iniciatyvinėms grupelėms (grupelei) pristatyti savo patirtį visai mokyklos bendruomenei ir pasitarti dėl tolesnių veiksmų.

Norėčiau jus tik paskatinti nesiimti visaapimančių didelių projektų, o pradėti nedideliais žingsneliais, stengiantis ko nors konkretaus išmokti po kiekvieno grįžtamojo ryšio teikimo – priėmimo sesijos. Sėkmės jums!

PROJEKTAS
„BESIMOKANTYS MOKYTOJAI – BESIMOKANTYS MOKINIAI“

Tiražas 1 500 egz. Užsakymas Nr. 33 438
Spausdino BĮ UAB „Baltijos kopija“
Kareivių g. 13B, LT-09109 Vilnius
www.kopija.lt

Mokytojų mokymasis bendradarbiaujant Lietuvos mokyklose jau tapo įprastu reiškiniu. Europos Sąjungos paramos projektai itin paskatino šią veiklą, davė idėjų, sukūrė šiuo aspektu bendradarbiaujančių mokyklų tinklus.

Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra (NMVA), tęsdama ES SF projekto „Kokybės vadybos stiprinimas bendrojo ugdymo mokyklose (modelių sukūrimas)“ veiklas, toliau vykdė vidinį projektą „Besimokantys mokytojai – besimokantys mokiniai“, suburdama į bendradarbiaujančią tinklą 11 bendrojo ugdymo mokyklų. Projekto esmė – pasitikrinti, ar mokytojų mokymasis daro įtaką mokinių mokymuisi ir jų pažangai bei pasiekimams. Mokytojų mokymuisi taikėme „Kolegialaus grįžtamojo ryšio“ metodą, kuris yra aprašytas tiesioginėje internetinėje sistemoje www.iqesonline.lt, įdiegtoje vykdant minėtą ES SF projektą. Mokinių mokymesi akcentavome skaitymo įgūdžių gerinimą, pasinaudodami Skaitymo strategijomis ir parengta metodine medžiaga taip pat iš tiesioginės internetinės sistemos www.iqesonline.lt.

Šiame leidinyje pateikiama dalyvavusių mokyklų patirtis ir jas konsultavusių švietimo ekspertų išvalgos. Leidinys yra skirtas bendrojo ugdymo mokyklų mokytojams, vadovams, savivaldybių administracijų padalinių specialistams, mokytojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigų darbuotojams.

